નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

અઙ્ગુત્તરનિકાયો

દસકનિપાતપાળિ

૧. પઠમપણ્ણાસકં

૧. આનિસંસવગ્ગો

૧. કિમત્થિયસુત્તં

૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ –

''કિમત્થિયાનિ , ભન્તે, કુસલાનિ સીલાનિ કિમાનિસંસાની''તિ? ''અવિપ્પટિસારત્થાનિ ખો, આનન્દ, કુસલાનિ સીલાનિ અવિપ્પટિસારાનિસંસાની''તિ.

''અવિપ્પટિસારો પન, ભન્તે, કિમત્થિયો કિમાનિસંસો''તિ? ''અવિપ્પટિસારો ખો, આનન્દ, પામોજ્જત્થો પામોજ્જાનિસંસો''તિ [પામુજ્જત્થો પામુજ્જાનિસંસોતિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰) અ॰ નિ॰ ૧૧.૧].

''પામોજ્જં પન, ભન્તે, કિમત્થિયં કિમાનિસંસ''ન્તિ? ''પામોજ્જં ખો, આનન્દ, પીતત્થં પીતાનિસંસ''ન્તિ.

''પીતિ પન, ભન્તે, કિમત્થિયા કિમાનિસંસા''તિ? ''પીતિ ખો, આનન્દ, પસ્સદ્ધત્થા પસ્સદ્ધાનિસંસા''તિ.

''પસ્સદ્ધિ પન, ભન્તે, કિમત્થિયા કિમાનિસંસા''તિ? ''પસ્સદ્ધિ ખો , આનન્દ, સુખત્થા સુખાનિસંસા''તિ.

''સુખં પન, ભન્તે, કિમત્થિયં કિમાનિસંસ''ન્તિ? ''સુખં ખો, આનન્દ, સમાધત્થં સમાધાનિસંસ''ન્તિ .

''સમાધિ પન, ભન્તે, કિમત્થિયો કિમાનિસંસો''તિ? ''સમાધિ ખો, આનન્દ, યથાભૂતઞાણદસ્સનત્થો યથાભૂતઞાણદસ્સનાનિસંસો''તિ.

''યથાભૂતઞાણદસ્સનં પન, ભન્તે, કિમત્થિયં કિમાનિસંસ''ન્તિ? ''યથાભૂતઞાણદસ્સનં ખો, આનન્દ, નિબ્બિદાવિરાગત્થં નિબ્બિદાવિરાગાનિસંસ''ન્તિ.

''નિબ્બિદાવિરાગો પન, ભન્તે કિમત્થિયો કિમાનિસંસો''તિ? ''નિબ્બિદાવિરાગો ખો, આનન્દ, વિમુત્તિઞાણદસ્સનત્થો વિમુત્તિઞાણદસ્સનાનિસંસો [... નિસંસોતિ (સી॰ ક॰)].

''ઇતિ ખો, આનન્દ, કુસલાનિ સીલાનિ અવિપ્પટિસારત્થાનિ અવિપ્પટિસારાનિસંસાનિ; અવિપ્પટિસારો પામોજ્જત્થો પામોજ્જાનિસંસો; પામોજ્જં પીતત્થં પીતાનિસંસં; પીતિ પસ્સદ્ધત્થા પસ્સદ્ધાનિસંસા; પસ્સદ્ધિ સુખત્થા સુખાનિસંસા; સુખં સમાધત્થં સમાધાનિસંસં; સમાધિ યથાભૂતઞાણદસ્સનત્થો યથાભૂતઞાણદસ્સનાનિસંસો; યથાભૂતઞાણદસ્સનં નિબ્બિદાવિરાગત્થં નિબ્બિદાવિરાગાનિસંસં; નિબ્બિદાવિરાગો વિમુત્તિઞાણદસ્સનત્થો વિમુત્તિઞાણદસ્સનાનિસંસો. ઇતિ ખો, આનન્દ, કુસલાનિ સીલાનિ અનુપુબ્બેન અગ્ગાય પરેન્તી''તિ [અરહત્તાય પૂરેન્તીતિ (સ્યા॰)]. પઠમં.

૨. ચેતનાકરણીયસુત્તં

૨. [અ॰ નિ॰ ૧૧.૨] ''સીલવતો, ભિક્ખવે, સીલસમ્પન્નસ્સ ન ચેતનાય કરણીયં – 'અવિપ્પટિસારો મે ઉપ્પજ્જતૂ'તિ. ધમ્મતા એસા, ભિક્ખવે, યં સીલવતો સીલસમ્પન્નસ્સ અવિપ્પટિસારો ઉપ્પજ્જતિ. અવિપ્પટિસારિસ્સ, ભિક્ખવે, ન ચેતનાય કરણીયં – 'પામોજ્જં મે ઉપ્પજ્જતૂ'તિ. ધમ્મતા એસા, ભિક્ખવે, યં અવિપ્પટિસારિસ્સ પામોજ્જં જાયતિ. પમુદિતસ્સ, ભિક્ખવે, ન ચેતનાય કરણીયં – 'પીતિ મે ઉપ્પજ્જતૂ'તિ. ધમ્મતા એસા, ભિક્ખવે, યં પમુદિતસ્સ પીતિ ઉપ્પજ્જતિ. પીતિમનસ્સ, ભિક્ખવે, ન ચેતનાય કરણીયં – 'કાયો મે પસ્સમ્ભતૂ'તિ. ધમ્મતા એસા, ભિક્ખવે, યં પીતિમનસ્સ કાયો પસ્સમ્ભતિ. પસ્સદ્ધકાયસ્સ, ભિક્ખવે, ન ચેતનાય કરણીયં – 'સુખં વેદિયામી'તિ. ધમ્મતા એસા, ભિક્ખવે, યં પસ્સદ્ધકાયો સુખં વેદિયતિ. સુખિનો, ભિક્ખવે, ન ચેતનાય કરણીયં – 'ચિત્તં મે સમાધિયતૂ'તિ. ધમ્મતા એસા, ભિક્ખવે, યં સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ. સમાહિતસ્સ, ભિક્ખવે, ન ચેતનાય કરણીયં – 'યથાભૂતં જાનામિ પસ્સામી'તિ. ધમ્મતા એસા, ભિક્ખવે, યં સમાહિતો યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ. યથાભૂતં, ભિક્ખવે, જાનતો પસ્સતો ન ચેતનાય કરણીયં – 'નિબ્બિન્દામિ વિરજ્જામી'તિ. ધમ્મતા એસા, ભિક્ખવે, યં યથાભૂતં જાનં પસ્સં નિબ્બિન્દતિ વિરજ્જતિ. નિબ્બિન્નસ્સ [નિબ્બિન્દસ્સ (સી॰ ક॰)], ભિક્ખવે, વિરત્તસ્સ ન ચેતનાય કરણીયં – 'વિમુત્તિઞાણદસ્સનં સચ્છિકરોમી'તિ. ધમ્મતા એસા, ભિક્ખવે, યં નિબ્બિન્નો [નિબ્બિન્દો (સી॰ ક॰)] વિરત્તો વિમુત્તિઞાણદસ્સનં સચ્છિકરોતિ.

''ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, નિબ્બિદાવિરાગો વિમુત્તિઞાણદસ્સનત્થો વિમુત્તિઞાણદસ્સનાનિસંસો; યથાભૂતઞાણદસ્સનં નિબ્બિદાવિરાગત્થં નિબ્બિદાવિરાગાનિસંસં; સમાધિ યથાભૂતઞાણદસ્સનત્થો યથાભૂતઞાણદસ્સનાનિસંસો; સુખં સમાધત્થં સમાધાનિસંસં; પસ્સદ્ધિ સુખત્થા સુખાનિસંસા; પીતિ પસ્સદ્ધત્થા પસ્સદ્ધાનિસંસા; પામોજ્જં પીતત્થં પીતાનિસંસં; અવિપ્પટિસારો પામોજ્જત્થો પામોજ્જાનિસંસો; કુસલાનિ સીલાનિ અવિપ્પટિસારત્થાનિ અવિપ્પટિસારાનિસંસાનિ . ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, ધમ્મા ધમ્મે અભિસન્દેન્તિ, ધમ્મા ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ અપારા પારં ગમનાયા''તિ. દુતિયં.

૩. પઠમઉપનિસસુત્તં

૩. [અ॰ નિ॰ ૫.૨૪; ૧૧.૩] ''દુસ્સીલસ્સ, ભિક્ખવે, સીલવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ અવિપ્પટિસારો; અવિપ્પટિસારે અસતિ અવિપ્પટિસારવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ પામોજ્જં; પામોજ્જે અસતિ પામોજ્જવિપન્નસ્સ હતૂપનિસા હોતિ પીતિ; પીતિયા અસતિ પીતિવિપન્નસ્સ હતૂપનિસા હોતિ પસ્સદ્ધિ; પસ્સદ્ધિયા અસતિ પસ્સદ્ધિવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ સુખં; સુખે અસતિ સુખવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ સમ્માસમાધિ; સમ્માસમાધિમ્હિ અસતિ સમ્માસમાધિવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં; યથાભૂતઞાણદસ્સને

અસતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો ; નિબ્બિદાવિરાગે અસતિ નિબ્બિદાવિરાગવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનં. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રુક્ખો સાખાપલાસવિપન્નો. તસ્સ પપટિકાપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ, તચોપિ... ફેગ્ગુપિ... સારોપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, દુસ્સીલસ્સ સીલવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ અવિપ્પટિસારો; અવિપ્પટિસારે અસતિ અવિપ્પટિસારવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ...પે॰... વિમુત્તિઞાણદસ્સનં.

''સીલવતો, ભિક્ખવે, સીલસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ અવિપ્પટિસારો; અવિપ્પટિસારે સતિ અવિપ્પટિસારસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ પામોજ્જં; પામોજ્જે સતિ પામોજ્જસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્ના હોતિ પીતિ; પીતિયા સતિ પીતિસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્ના હોતિ પસ્સદ્ધિ; પસ્સદ્ધિયા સતિ પસ્સદ્ધિસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ સુખં; સુખે સતિ સુખસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ સમ્માસમાધિ ; સમ્માસમાધિમ્હિ સતિ સમ્માસમાધિસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં; યથાભૂતઞાણદસ્સને સતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો; નિબ્બિદાવિરાગે સતિ નિબ્બિદાવિરાગસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનં. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રુક્ખો સાખાપલાસસમ્પન્નો. તસ્સ પપટિકાપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ, તચોપિ... ફેગ્ગુપિ... સારોપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, સીલવતો સીલસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ અવિપ્પટિસારો; અવિપ્પટિસારે સતિ અવિપ્પટિસારસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ...પે॰... વિમુત્તિઞાણદસ્સન''ન્તિ. તતિયં.

૪. દુતિયઉપનિસસુત્તં

૪. [અ॰ નિ॰ ૧૧.૪] તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''દુસ્સીલસ્સ, આવુસો, સીલવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ અવિપ્પટિસારો; અવિપ્પટિસારે અસતિ અવિપ્પટિસારવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ...પે॰... વિમુત્તિઞાણદસ્સનં. સેય્યથાપિ, આવુસો, રુક્ખો સાખાપલાસવિપન્નો. તસ્સ પપટિકાપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ, તચોપિ... ફેગ્ગુપિ... સારોપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ. એવમેવં ખો, આવુસો, દુસ્સીલસ્સ સીલવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ અવિપ્પટિસારો; અવિપ્પટિસારે અસતિ અવિપ્પટિસારવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ...પે॰... વિમુત્તિઞાણદસ્સનં.

''સીલવતો , આવુસો, સીલસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ અવિપ્પટિસારો; અવિપ્પટિસારે સતિ અવિપ્પટિસારસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ...પે॰ ... વિમુત્તિઞાણદસ્સનં. સેય્યથાપિ, આવુસો, રુક્ખો સાખાપલાસસમ્પન્નો. તસ્સ પપટિકાપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ, તચોપિ... ફેગ્ગુપિ... સારોપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ. એવમેવં ખો, આવુસો, સીલવતો સીલસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ અવિપ્પટિસારો; અવિપ્પટિસારે સતિ અવિપ્પટિસારસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ...પે॰... વિમુત્તિઞાણદસ્સન''ન્તિ. ચતુત્થં.

૫. તતિયઉપનિસસુત્તં

૫. [અ॰ નિ॰ ૧૧.૫] તત્ર ખો આયસ્મા આનન્દો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''દુસ્સીલસ્સ, આવુસો, સીલવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ અવિપ્પટિસારો; અવિપ્પટિસારે અસતિ અવિપ્પટિસારવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ પામોજ્જં; પામોજ્જે અસતિ પામોજ્જવિપન્નસ્સ હતૂપનિસા હોતિ પીતિ; પીતિયા અસતિ પીતિવિપન્નસ્સ હતૂપનિસા હોતિ પસ્સદ્ધિ; પસ્સદ્ધિયા અસતિ પસ્સદ્ધિવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ સુખં; સુખે અસતિ સુખવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ સમ્માસમાધિ; સમ્માસમાધિમ્હિ અસતિ સમ્માસમાધિવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં;

યથાભૂતઞાણદસ્સને અસતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો; નિબ્બિદાવિરાગે અસતિ નિબ્બિદાવિરાગવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનં. સેય્યથાપિ, આવુસો, રુક્ખો સાખાપલાસવિપન્નો. તસ્સ પપટિકાપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ, તચોપિ... ફેગ્ગુપિ... સારોપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ. એવમેવં ખો, આવુસો, દુસ્સીલસ્સ સીલવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ અવિપ્પટિસારો; અવિપ્પટિસારે અસતિ અવિપ્પટિસારવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ...પે॰... વિમુત્તિઞાણદસ્સનં.

''સીલવતો, આવુસો, સીલસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ અવિપ્પટિસારો; અવિપ્પટિસારે સતિ અવિપ્પટિસારસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ પામોજ્જં; પામોજ્જે સતિ પામોજ્જસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્ના હોતિ પીતિ; પીતિયા સતિ પીતિસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્ના હોતિ પસ્સદ્ધિ; પસ્સદ્ધિયા સતિ પસ્સદ્ધિસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ સુખં; સુખે સતિ સુખસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ સમ્માસમાધિ ; સમ્માસમાધિમ્હિ સતિ સમ્માસમાધિસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં ; યથાભૂતઞાણદસ્સને સતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો; નિબ્બિદાવિરાગે સતિ નિબ્બિદાવિરાગસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનં. સેય્યથાપિ, આવુસો, રુક્ખો સાખાપલાસસમ્પન્નો . તસ્સ પપટિકાપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ, તચોપિ... ફેગ્ગુપિ... સારોપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ. એવમેવં ખો, આવુસો, સીલવતો સીલસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ અવિપ્પટિસારો; અવિપ્પટિસારે સતિ અવિપ્પટિસારસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ...પે॰... વિમુત્તિઞાણદસ્સન''ન્તિ. પઞ્ચમં.

૬. સમાધિસુત્તં

૬. [અ॰ નિ॰ ૧૧.૧૮] અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ...પે॰... એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ''સિયા નુ ખો, ભન્તે, ભિક્ખુનો તથારૂપો સમાધિપટિલાભો યથા નેવ પથવિયં પથવિસઞ્ઞી [પઠવિસઞ્ઞી (સી॰), પઠવીસઞ્ઞી (સ્યા॰)] અસ્સ, ન આપસ્મિં આપોસઞ્ઞી અસ્સ, ન તેજસ્મિં તેજોસઞ્ઞી અસ્સ, ન વાયસ્મિં વાયોસઞ્ઞી અસ્સ, ન આકાસાનઞ્ચાયતને આકાસાનઞ્ચાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતને વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન આકિઞ્ચઞ્ઞાયતને આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતને નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન ઇધલોકે ઇધલોકસઞ્ઞી અસ્સ, ન પરલોકે પરલોકસઞ્ઞી અસ્સ ; સઞ્ઞી ચ પન અસ્સા''તિ? ''સિયા, આનન્દ, ભિક્ખુનો તથારૂપો સમાધિપટિલાભો યથા નેવ પથવિયં પથવિસઞ્ઞી અસ્સ, ન આપસ્મિં આપોસઞ્ઞી અસ્સ, ન તેજસ્મિં તેજોસઞ્ઞી અસ્સ, ન વાયસ્મિં વાયોસઞ્ઞી અસ્સ, ન આકાસાનઞ્ચાયતને આકાસાનઞ્ચાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતને વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન આકિઞ્ચઞ્ઞાયતને આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતને નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન ઇધલોકે ઇધલોકસઞ્ઞી અસ્સ, ન પરલોકે પરલોકસઞ્ઞી અસ્સ; સઞ્ઞી ચ પન અસ્સા''તિ.

''યથા કથં પન, ભન્તે, સિયા ભિક્ખુનો તથારૂપો સમાધિપટિલાભો યથા નેવ પથવિયં પથવિસઞ્ઞી અસ્સ, ન આપસ્મિં આપોસઞ્ઞી અસ્સ ન તેજસ્મિં તેજોસઞ્ઞી અસ્સ , ન વાયસ્મિં વાયોસઞ્ઞી અસ્સ, ન આકાસાનઞ્ચાયતને આકાસાનઞ્ચાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતને વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન આકિઞ્ચઞ્ઞાયત્તને આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતને નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન ઇધલોકે ઇધલોકસઞ્ઞી અસ્સ, ન પરલોકે પરલોકસઞ્ઞી અસ્સ; સઞ્ઞી ચ પન અસ્સા''તિ?

‘‘ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ એવંસઞ્ઞી હોતિ – ‘એતં સન્તં એતં પણીતં યદિદં સબ્બસઙ્ખારસમથો સબ્બૂપધિપટિનિસ્સગ્ગો તણ્હાક્ખયો વિરાગો નિરોધો નિબ્બાન’ન્તિ. એવં ખો, આનન્દ, સિયા ભિક્ખુનો તથારૂપો સમાધિપટિલાભો યથા નેવ પથવિયં પથવિસઞ્ઞી અસ્સ, ન આપસ્મિં આપોસઞ્ઞી અસ્સ, ન તેજસ્મિં તેજોસઞ્ઞી અસ્સ, ન વાયસ્મિં વાયોસઞ્ઞી અસ્સ, ન આકાસાનઞ્ચાયતને આકાસાનઞ્ચાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતને વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન આકિઞ્ચઞ્ઞાયતને આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતને નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન ઇધલોકે ઇધલોકસઞ્ઞી અસ્સ, ન પરલોકે પરલોકસઞ્ઞી અસ્સ; સઞ્ઞી ચ પન અસ્સા’’તિ. છટ્ઠં.

૭. સારિપુત્તસુત્તં

૭. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેનાયસ્મા સારિપુત્તો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા સારિપુત્તેન સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો આયસ્મન્તં સારિપુત્તં એતદવોચ –

‘‘સિયા નુ ખો, આવુસો સારિપુત્ત, ભિક્ખુનો તથારૂપો સમાધિપટિલાભો યથા નેવ પથવિયં પથવિસઞ્ઞી અસ્સ, ન આપસ્મિં આપોસઞ્ઞી અસ્સ, ન તેજસ્મિં તેજોસઞ્ઞી અસ્સ, ન વાયસ્મિં વાયોસઞ્ઞી અસ્સ, ન આકાસાનઞ્ચાયતને આકાસાનઞ્ચાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતને વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન આકિઞ્ચઞ્ઞાયતને આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતને નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞી અસ્સ, ન ઇધલોકે ઇધલોકસઞ્ઞી અસ્સ, ન પરલોકે પરલોકસઞ્ઞી અસ્સ; સઞ્ઞી ચ પન અસ્સા’’તિ?

‘‘સિયા , આવુસો આનન્દ, ભિક્ખુનો તથારૂપો સમાધિપટિલાભો યથા નેવ પથવિયં પથવિસઞ્ઞી અસ્સ… પે॰… ન પરલોકે પરલોકસઞ્ઞી અસ્સ; સઞ્ઞી ચ પન અસ્સા’’તિ.

‘‘યથા કથં પન, આવુસો સારિપુત્ત, સિયા ભિક્ખુનો તથારૂપો સમાધિપટિલાભો યથા નેવ પથવિયં પથવિસઞ્ઞી અસ્સ…પે॰… સઞ્ઞી ચ પન અસ્સા’’તિ? ‘‘એકમિદાહં, આવુસો આનન્દ, સમયં ઇધેવ સાવત્થિયં વિહરામિ અન્ધવનસ્મિં. તત્થાહં [અથાહં (ક॰)] તથારૂપં સમાધિં સમાપજ્જિં [પટિલભામિ (ક॰)] યથા નેવ પથવિયં પથવિસઞ્ઞી અહોસિં, ન આપસ્મિં આપોસઞ્ઞી અહોસિં, ન તેજસ્મિં તેજોસઞ્ઞી અહોસિં, ન વાયસ્મિં વાયોસઞ્ઞી અહોસિં, ન આકાસાનઞ્ચાયતને આકાસાનઞ્ચાયતનસઞ્ઞી અહોસિં, ન વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતને વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનસઞ્ઞી અહોસિં, ન આકિઞ્ચઞ્ઞાયતને આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનસઞ્ઞી અહોસિં, ન નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતને નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનસઞ્ઞી અહોસિં, ન ઇધલોકે ઇધલોકસઞ્ઞી અહોસિં, ન પરલોકે પરલોકસઞ્ઞી અહોસિં; સઞ્ઞી ચ પન અહોસિ’’ન્તિ.

‘‘કિંસઞ્ઞી પનાયસ્મા સારિપુત્તો [કિં સઞ્ઞી પનાવુસો સારિપુત્ત (ક॰)] તસ્મિં સમયે અહોસી’’તિ? ‘‘ભવનિરોધો નિબ્બાનં ભવનિરોધો નિબ્બાન’’ન્તિ ખો મે, આવુસો, અઞ્ઞાવ સઞ્ઞા ઉપ્પજ્જતિ અઞ્ઞાવ સઞ્ઞા નિરુજ્ઝતિ. સેય્યથાપિ, આવુસો, સકલિકગ્ગિસ્સ ઝાયમાનસ્સ અઞ્ઞાવ અચ્ચિ ઉપ્પજ્જતિ અઞ્ઞાવ અચ્ચિ નિરુજ્ઝતિ; એવમેવં ખો, આવુસો, ‘ભવનિરોધો નિબ્બાનં ભવનિરોધો નિબ્બાન’ન્તિ અઞ્ઞાવ સઞ્ઞા ઉપ્પજ્જતિ અઞ્ઞાવ સઞ્ઞા નિરુજ્ઝતિ. ‘ભવનિરોધો નિબ્બાન’ન્તિ [નિબ્બાનં (સી॰ ક॰)] સઞ્ઞી ચ પનાહં, આવુસો, તસ્મિં સમયે અહોસિ’’ન્તિ. સત્તમં.

૮. ઝાનસુત્તં

૮. ‘‘સદ્ધો ચ [ઇમસ્મિં વાક્યે અયં ચ કારો નત્થિ સ્યામપોત્થકે], ભિક્ખવે, ભિક્ખુ હોતિ, નો ચ [નો (સ્યા॰) એવમુપરિપિ. અ॰ નિ॰ ૮.૭૧] સીલવા; એવં સો તેનઙ્ગેન અપરિપૂરો હોતિ. તેન તં અઙ્ગં પરિપૂરેતબ્બં – ‘કિન્તાહં સદ્ધો ચ અસ્સં, સીલવા ચા’તિ! યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો ચ હોતિ સીલવા ચ, એવં સો તેનઙ્ગેન પરિપૂરો હોતિ.

‘‘સદ્ધો ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ હોતિ સીલવા ચ, નો ચ બહુસ્સુતો…પે॰… બહુસ્સુતો ચ, નો ચ ધમ્મકથિકો… ધમ્મકથિકો ચ, નો ચ પરિસાવચરો… પરિસાવચરો ચ, નો ચ વિસારદો પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ… વિસારદો ચ પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ, નો ચ વિનયધરો… વિનયધરો ચ, નો ચ આરઞ્ઞિકો [આરઞ્ઞકો (ક॰)] પન્તસેનાસનો… આરઞ્ઞિકો ચ પન્તસેનાસનો, નો ચ ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી… ચતુન્નઞ્ચ ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, નો ચ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. એવં સો તેનઙ્ગેન અપરિપૂરો હોતિ. તેન તં અઙ્ગં પરિપૂરેતબ્બં – ‘કિન્તાહં સદ્ધો ચ અસ્સં, સીલવા ચ, બહુસ્સુતો ચ, ધમ્મકથિકો ચ, પરિસાવચરો ચ, વિસારદો ચ પરિસાય ધમ્મં દેસેય્યં, વિનયધરો ચ, આરઞ્ઞિકો ચ પન્તસેનાસનો, ચતુન્નઞ્ચ ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી અસ્સં અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, આસવાનઞ્ચ ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય’ન્તિ.

‘‘યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો ચ હોતિ, સીલવા ચ, બહુસ્સુતો ચ, ધમ્મકથિકો ચ, પરિસાવચરો ચ, વિસારદો ચ પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ, વિનયધરો ચ, આરઞ્ઞિકો ચ પન્તસેનાસનો, ચતુન્નઞ્ચ ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, આસવાનઞ્ચ ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; એવં સો તેનઙ્ગેન પરિપૂરો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સમન્તપાસાદિકો ચ હોતિ સબ્બાકારપરિપૂરો ચા’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. સન્તવિમોક્ખસુત્તં

૯. ‘‘સદ્ધો ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ હોતિ, નો ચ સીલવા…પે॰… સીલવા ચ, નો ચ બહુસ્સુતો… બહુસ્સુતો ચ, નો ચ ધમ્મકથિકો… ધમ્મકથિકો ચ, નો ચ પરિસાવચરો… પરિસાવચરો ચ, નો ચ વિસારદો પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ… વિસારદો ચ પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ, નો ચ વિનયધરો… વિનયધરો ચ, નો ચ આરઞ્ઞિકો પન્તસેનાસનો… આરઞ્ઞિકો ચ પન્તસેનાસનો, નો ચ યે તે સન્તા વિમોક્ખા અતિક્કમ્મ રૂપે આરુપ્પા તે કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ… યે તે સન્તા વિમોક્ખા અતિક્કમ્મ રૂપે આરુપ્પા તે ચ કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ, નો ચ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. એવં સો તેનઙ્ગેન અપરિપૂરો હોતિ. તેન તં અઙ્ગં પરિપૂરેતબ્બં – ‘કિન્તાહં સદ્ધો ચ અસ્સં, સીલવા ચ, બહુસ્સુતો ચ, ધમ્મકથિકો ચ, પરિસાવચરો ચ, વિસારદો ચ પરિસાય ધમ્મં દેસેય્યં, વિનયધરો ચ, આરઞ્ઞિકો

ચ પન્તસેનાસનો, યે તે સન્તા વિમોક્ખા અતિક્કમ્મ રૂપે આરુપ્પા તે ચ કાયેન ફુસિત્વા વિહરેય્યં, આસવાનઞ્ચ ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય'ન્તિ.

''યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો ચ હોતિ, સીલવા ચ, બહુસ્સુતો ચ, ધમ્મકથિકો ચ, પરિસાવચરો ચ, વિસારદો ચ પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ, વિનયધરો ચ, આરઞ્ઞિકો ચ પન્તસેનાસનો, યે તે સન્તા વિમોક્ખા અતિક્કમ્મ રૂપે આરુપ્પા તે ચ કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ, આસવાનઞ્ચ ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; એવં સો તેનઙ્ગેન પરિપૂરો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સમન્તપાસાદિકો ચ હોતિ સબ્બાકારપરિપૂરો ચા''તિ. નવમં.

૧૦. વિજ્જાસુત્તં

૧૦. ''સદ્ધો ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ હોતિ, નો ચ સીલવા. એવં સો તેનઙ્ગેન અપરિપૂરો હોતિ. તેન તં અઙ્ગં પરિપૂરેતબ્બં – 'કિન્તાહં સદ્ધો ચ અસ્સં સીલવા ચા'તિ. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો ચ હોતિ, સીલવા ચ, એવં સો તેનઙ્ગેન પરિપૂરો હોતિ.

''સદ્ધો ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ હોતિ સીલવા ચ, નો ચ બહુસ્સુતો બહુસ્સુતો ચ, નો ચ ધમ્મકથિકો ધમ્મકથિકો ચ, નો ચ પરિસાવચરો પરિસાવચરો ચ, નો ચ વિસારદો પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ વિસારદો ચ પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ, નો ચ વિનયધરો વિનયધરો ચ, નો ચ અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, સેય્યથિદં એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો...પે॰... ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ. અનેકવિહિતઞ્ચ...પે॰... પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, નો ચ દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન...પે॰... યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ દિબ્બેન ચ ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન...પે॰... યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ, નો ચ આસવાનં ખયા...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. એવં સો તેનઙ્ગેન અપરિપૂરો હોતિ. તેન તં અઙ્ગં પરિપૂરેતબ્બં – 'કિન્તાહં સદ્ધો ચ અસ્સં, સીલવા ચ, બહુસ્સુતો ચ, ધમ્મકથિકો ચ, પરિસાવચરો ચ, વિસારદો ચ પરિસાય ધમ્મં દેસેય્યં, વિનયધરો ચ, અનેકવિહિતઞ્ચ પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરેય્યં, સેય્યથિદં, એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો...પે॰... ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરેય્યં, દિબ્બેન ચ ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન...પે॰... યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનેય્યં, આસવાનઞ્ચ ખયા...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય'ન્તિ.

''યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો ચ હોતિ, સીલવા ચ, બહુસ્સુતો ચ, ધમ્મકથિકો ચ, પરિસાવચરો ચ, વિસારદો ચ પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ, વિનયધરો ચ, અનેકવિહિતઞ્ચ પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો...પે॰... ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, દિબ્બેન ચ ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન...પે॰... યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ, આસવાનઞ્ચ ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. એવં સો તેનઙ્ગેન પરિપૂરો હોતિ. ઇમેહિ, ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સમન્તપાસાદિકો ચ હોતિ સબ્બાકારપરિપૂરો ચા''તિ. દસમં.

આનિસંસવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

> કિમત્થિયં ચેતના ચ, તયો ઉપનિસાપિ ચ;
> સમાધિ સારિપુત્તો ચ, ઝાનં સન્તેન વિજ્જયાતિ.

૨. નાથવગ્ગો

૧. સેનાસનસુત્તં

૧૧. ''પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતો , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતં સેનાસનં સેવમાનો ભજમાનો નચિરસ્સેવ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો હોતિ; સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – 'ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... ભગવા'તિ; અપ્પાબાધો હોતિ અપ્પાતઙ્કો, સમવેપાકિનિયા ગહણિયા સમન્નાગતો નાતિસીતાય નાચ્ચુણ્હાય મજ્ઝિમાય પધાનક્ખમાય; અસઠો હોતિ અમાયાવી, યથાભૂતં અત્તાનં આવિકત્તા સત્થરિ વા વિઞ્ઞૂસુ વા સબ્રહ્મચારીસુ; આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ, અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય; થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ; પઞ્ઞવા હોતિ, ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતો હોતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, સેનાસનં પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતં હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, સેનાસનં નાતિદૂરં હોતિ નાચ્ચાસન્નં ગમનાગમનસમ્પન્નં દિવા અપ્પાકિણ્ણં રત્તિં અપ્પસદ્દં અપ્પનિગ્ઘોસં અપ્પડંસમકસવાતાતપસરીસપસમ્ફસ્સં [અપ્પડંસ... સિરિંસપસમ્ફસ્સં (સી॰ સ્યા॰ પી॰)]; તસ્મિં ખો પન સેનાસને વિહરન્તસ્સ અપ્પકસિરેન ઉપ્પજ્જન્તિ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારા; તસ્મિં ખો પન સેનાસને થેરા ભિક્ખૂ વિહરન્તિ બહુસ્સુતા આગતાગમા ધમ્મધરા વિનયધરા માતિકાધરા; તે કાલેન કાલં ઉપસઙ્કમિત્વા પરિપુચ્છતિ પરિપઞ્હતિ – 'ઇદં, ભન્તે, કથં, ઇમસ્સ કો અત્થો'તિ; તસ્સ તે આયસ્મન્તો અવિવટઞ્ચેવ વિવરન્તિ અનુત્તાનીકતઞ્ચ ઉત્તાનિં કરોન્તિ અનેકવિહિતેસુ ચ કઙ્ખાઠાનિયેસુ ધમ્મેસુ કઙ્ખં પટિવિનોદેન્તિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, સેનાસનં પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતં હોતિ. પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતો ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતં સેનાસનં સેવમાનો ભજમાનો નચિરસ્સેવ આસવાનં ખયા...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્યા''તિ. પઠમં.

૨. પઞ્ચઙ્ગસુત્તં

૧૨. ''પઞ્ચઙ્ગવિપ્પહીનો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે 'કેવલી વુસિતવા ઉત્તમપુરિસો'તિ વુચ્ચતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચઙ્ગવિપ્પહીનો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો કામચ્છન્દો પહીનો હોતિ, બ્યાપાદો પહીનો હોતિ, થિનમિદ્ધં [થીનમિદ્ધં (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] પહીનં હોતિ, ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં પહીનં હોતિ, વિચિકિચ્છા પહીના હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચઙ્ગવિપ્પહીનો હોતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસેખેન સીલક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેખેન સમાધિક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેખેન પઞ્ઞાક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેખેન વિમુત્તિક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેખેન વિમુત્તિઞાણદસ્સનક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતો હોતિ.

“પઞ્ચઙ્ગવિપ્પહીનો ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે ‘કેવલી વુસિતવા ઉત્તમપુરિસો’તિ વુચ્ચતિ.

“કામચ્છન્દો ચ બ્યાપાદો, થિનમિદ્ધઞ્ચ ભિક્ખુનો;
ઉદ્ધચ્ચં વિચિકિચ્છા ચ, સબ્બસોવ ન વિજ્જતિ.

“અસેખેન ચ સીલેન, અસેખેન સમાધિના;
વિમુત્તિયા ચ સમ્પન્નો, ઞાણેન ચ તથાવિધો.

“સ વે પઞ્ચઙ્ગસમ્પન્નો, પઞ્ચ અઙ્ગે [પઞ્ચઙ્ગાનિ (સ્યા॰)] વિવજ્જયં [વિવજ્જિય (ક॰)];
ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે, કેવલી ઇતિ વુચ્ચતી”તિ. દુતિયં;

૩. સંયોજનસુત્તં

૧૩. “દસયિમાનિ , ભિક્ખવે, સંયોજનાનિ. કતમાનિ દસ? પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ, પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ? સક્કાયદિટ્ઠિ, વિચિકિચ્છા, સીલબ્બતપરામાસો, કામચ્છન્દો, બ્યાપાદો – ઇમાનિ પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ.

“કતમાનિ પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ? રૂપરાગો, અરૂપરાગો, માનો, ઉદ્ધચ્ચં, અવિજ્જા – ઇમાનિ પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દસ સંયોજનાની”તિ. તતિયં.

૪. ચેતોખિલસુત્તં

૧૪. “યસ્સ કસ્સચિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુસ્સ વા ભિક્ખુનિયા વા પઞ્ચ ચેતોખિલા અપ્પહીના પઞ્ચ ચેતસોવિનિબન્ધા અસમુચ્છિન્ના, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ હાનિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો વુદ્ધિ.

“કતમસ્સ પઞ્ચ ચેતોખિલા અપ્પહીના હોન્તિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સત્થરિ કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ નાધિમુચ્ચતિ ન સમ્પસીદતિ. યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સત્થરિ કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ નાધિમુચ્ચતિ ન સમ્પસીદતિ, તસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય. યસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય, એવમસ્સાયં પઠમો ચેતોખિલો અપ્પહીનો હોતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્મે કઙ્ખતિ…પે॰… સઙ્ઘે કઙ્ખતિ… સિક્ખાય કઙ્ખતિ… સબ્રહ્મચારીસુ કુપિતો હોતિ અનત્તમનો આહતચિત્તો ખિલજાતો. યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીસુ કુપિતો હોતિ અનત્તમનો આહતચિત્તો ખિલજાતો, તસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય. યસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય, એવમસ્સાયં પઞ્ચમો ચેતોખિલો અપ્પહીનો હોતિ. ઇમસ્સ પઞ્ચ ચેતોખિલા અપ્પહીના હોન્તિ.

‘‘કતમસ્સ પઞ્ચ ચેતસોવિનિબન્ધા અસમુચ્છિન્ના હોન્તિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કામેસુ અવીતરાગો હોતિ અવિગતચ્છન્દો અવિગતપેમો અવિગતપિપાસો અવિગતપરિળાહો અવિગતતણ્હો. યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કામેસુ અવીતરાગો હોતિ અવિગતચ્છન્દો અવિગતપેમો અવિગતપિપાસો અવિગતપરિળાહો અવિગતતણ્હો , તસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય. યસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય, એવમસ્સાયં પઠમો ચેતસોવિનિબન્ધો અસમુચ્છિન્નો હોતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે અવીતરાગો હોતિ...પે॰... રૂપે અવીતરાગો હોતિ...પે॰... યાવદત્થં ઉદરાવદેહકં ભુઞ્જિત્વા સેય્યસુખં પસ્સસુખં મિદ્ધસુખં અનુયુત્તો વિહરતિ... અઞ્ઞતરં દેવનિકાયં પણિધાય બ્રહ્મચરિયં ચરતિ – ‘ઇમિનાહં સીલેન વા વતેન વા તપેન વા બ્રહ્મચરિયેન વા દેવો વા ભવિસ્સામિ દેવઞ્ઞતરો વા’તિ. યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અઞ્ઞતરં દેવનિકાયં પણિધાય બ્રહ્મચરિયં ચરતિ – ‘ઇમિનાહં સીલેન વા વતેન વા તપેન વા બ્રહ્મચરિયેન વા દેવો વા ભવિસ્સામિ દેવઞ્ઞતરો વા’તિ, તસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય. યસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય, એવમસ્સાયં પઞ્ચમો ચેતસોવિનિબન્ધો અસમુચ્છિન્નો હોતિ. ઇમસ્સ પઞ્ચ ચેતસોવિનિબન્ધા અસમુચ્છિન્ના હોન્તિ.

‘‘યસ્સ કસ્સચિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુસ્સ વા ભિક્ખુનિયા વા ઇમે પઞ્ચ ચેતોખિલા અપ્પહીના ઇમે પઞ્ચ ચેતસોવિનિબન્ધા અસમુચ્છિન્ના, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ હાનિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો વુદ્ધિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, કાળપક્ખે ચન્દસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, હાયતેવ વણ્ણેન હાયતિ મણ્ડલેન હાયતિ આભાય હાયતિ આરોહપરિણાહેન; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, યસ્સ કસ્સચિ ભિક્ખુસ્સ વા ભિક્ખુનિયા વા ઇમે પઞ્ચ ચેતોખિલા અપ્પહીના ઇમે પઞ્ચ ચેતસોવિનિબન્ધા અસમુચ્છિન્ના, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ હાનિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો વુદ્ધિ.

‘‘યસ્સ કસ્સચિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુસ્સ વા ભિક્ખુનિયા વા પઞ્ચ ચેતોખિલા પહીના પઞ્ચ ચેતસોવિનિબન્ધા સુસમુચ્છિન્ના, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો પરિહાનિ.

‘‘કતમસ્સ પઞ્ચ ચેતોખિલા પહીના હોન્તિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સત્થરિ ન કઙ્ખતિ ન વિચિકિચ્છતિ, અધિમુચ્ચતિ સમ્પસીદતિ. યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સત્થરિ ન કઙ્ખતિ ન વિચિકિચ્છતિ અધિમુચ્ચતિ સમ્પસીદતિ, તસ્સ ચિત્તં નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય. યસ્સ ચિત્તં નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય, એવમસ્સાયં પઠમો ચેતોખિલો પહીનો હોતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્મે ન કઙ્ખતિ...પે॰... સઙ્ઘે ન કઙ્ખતિ... સિક્ખાય ન કઙ્ખતિ ... સબ્રહ્મચારીસુ ન કુપિતો હોતિ અત્તમનો ન આહતચિત્તો ન ખિલજાતો. યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીસુ ન કુપિતો હોતિ અત્તમનો ન આહતચિત્તો ન ખિલજાતો , તસ્સ ચિત્તં નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય. યસ્સ ચિત્તં નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય, એવમસ્સાયં પઞ્ચમો ચેતોખિલો પહીનો હોતિ. ઇમસ્સ પઞ્ચ ચેતોખિલા પહીના હોન્તિ.

‘‘કતમસ્સ પઞ્ચ ચેતસોવિનિબન્ધા સુસમુચ્છિન્ના હોન્તિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કામેસુ વીતરાગો હોતિ વિગતચ્છન્દો વિગતપેમો વિગતપિપાસો વિગતપરિળાહો વિગતતણ્હો. યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કામેસુ વીતરાગો હોતિ વિગતચ્છન્દો વિગતપેમો વિગતપિપાસો વિગતપરિળાહો વિગતતણ્હો, તસ્સ ચિત્તં નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય. યસ્સ ચિત્તં નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય, એવમસ્સાયં પઠમો ચેતસોવિનિબન્ધો સુસમુચ્છિન્નો હોતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે વીતરાગો હોતિ...પે॰... રૂપે વીતરાગો હોતિ ...પે॰... ન યાવદત્થં ઉદરાવદેહકં ભુઞ્જિત્વા સેય્યસુખં પસ્સસુખં મિદ્ધસુખં અનુયુત્તો વિહરતિ, ન અઞ્ઞતરં દેવનિકાયં પણિધાય બ્રહ્મચરિયં ચરતિ – ‘ઇમિનાહં સીલેન વા વતેન વા તપેન વા બ્રહ્મચરિયેન વા દેવો વા ભવિસ્સામિ દેવઞ્ઞતરો વા’તિ. યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન અઞ્ઞતરં દેવનિકાયં પણિધાય...પે॰... દેવઞ્ઞતરો વાતિ, તસ્સ ચિત્તં નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય. યસ્સ ચિત્તં નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય, એવમસ્સાયં પઞ્ચમો ચેતસોવિનિબન્ધો સુસમુચ્છિન્નો હોતિ. ઇમસ્સ પઞ્ચ ચેતસોવિનિબન્ધા સુસમુચ્છિન્ના હોન્તિ.

‘‘યસ્સ કસ્સચિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુસ્સ વા ભિક્ખુનિયા વા ઇમે પઞ્ચ ચેતોખિલા પહીના ઇમે પઞ્ચ ચેતસોવિનિબન્ધા સુસમુચ્છિન્ના , તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો પરિહાનિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, જુણ્હપક્ખે ચન્દસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, વડ્ઢતેવ વણ્ણેન વડ્ઢતિ મણ્ડલેન વડ્ઢતિ આભાય વડ્ઢતિ આરોહપરિણાહેન; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, યસ્સ કસ્સચિ ભિક્ખુસ્સ વા ભિક્ખુનિયા વા ઇમે પઞ્ચ ચેતોખિલા પહીના ઇમે પઞ્ચ ચેતસોવિનિબન્ધા સુસમુચ્છિન્ના, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો પરિહાની’’તિ. ચતુત્થં.

૫. અપ્પમાદસુત્તં

૧૫. ‘‘યાવતા, ભિક્ખવે, સત્તા અપદા વા દ્વિપદા વા ચતુપ્પદા વા બહુપ્પદા વા રૂપિનો વા અરૂપિનો વા સઞ્ઞિનો વા અસઞ્ઞિનો વા નેવસઞ્ઞિનાસઞ્ઞિનો વા, તથાગતો તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ કુસલા ધમ્મા, સબ્બે તે અપ્પમાદમૂલકા અપ્પમાદસમોસરણા. અપ્પમાદો તેસં [તેસં ધમ્માનં (સી॰ ક॰) સં॰ નિ॰ ૫.૧૩૯] અગ્ગમક્ખાયતિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યાનિ કાનિચિ જઙ્ગલાનં [જઙ્ગમાનં (સી॰ પી॰) સં॰ નિ॰ ૫.૧૩૯] પાણાનં પદજાતાનિ, સબ્બાનિ તાનિ હત્થિપદે સમોધાનં ગચ્છન્તિ, હત્થિપદં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં મહન્તત્તેન; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે , યે કેચિ કુસલા ધમ્મા, સબ્બે તે અપ્પમાદમૂલકા અપ્પમાદસમોસરણા. અપ્પમાદો તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, કૂટાગારસ્સ યા કાચિ ગોપાનસિયો સબ્બા તા કૂટઙ્ગમા કૂટનિન્ના કૂટસમોસરણા, કૂટો તાસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ કુસલા ધમ્મા, સબ્બે તે અપ્પમાદમૂલકા અપ્પમાદસમોસરણા. અપ્પમાદો તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ.

“સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યે કેચિ મૂલગન્ધા, કાળાનુસારિયં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવં ખો ભિક્ખવે... પે॰....

“સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યે કેચિ સારગન્ધા, લોહિતચન્દનં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવં ખો ભિક્ખવે... પે॰....

“સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યે કેચિ પુપ્ફગન્ધા, વસ્સિકં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવં ખો ભિક્ખવે...પે॰....

“સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યે કેચિ ખુદ્દરાજાનો [કુડ્ડરાજાનો (સી॰ સ્યા॰ પી॰), કુદ્દરાજાનો, કૂટરાજાનો (ક॰) અ॰ નિ॰ ૬.૫૩], સબ્બે તે રઞ્ઞો ચક્કવત્તિસ્સ અનુયન્તા ભવન્તિ, રાજા તેસં ચક્કવત્તી અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે...પે॰....

“સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યા કાચિ તારકરૂપાનં પભા, સબ્બા તા ચન્દપ્પભાય કલં નાગ્ઘન્તિ સોળસિં, ચન્દપ્પભા તાસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે...પે॰....

“સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સરદસમયે વિદ્ધે વિગતવલાહકે દેવે આદિચ્ચો નભં અબ્ભુસ્સક્કમાનો [અબ્ભુસ્સુક્કમાનો (સી॰) સં॰ નિ॰ ૫.૧૪૬-૧૪૮] સબ્બં આકાસગતં તમગતં અભિવિહચ્ચ ભાસતે ચ તપતે ચ વિરોચતિ ચ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે...પે॰....

“સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યા કાચિ મહાનદિયો, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા, યમુના, અચિરવતી, સરભૂ, મહી, સબ્બા તા સમુદ્દઙ્ગમા સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા, મહાસમુદ્દો તાસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ કુસલા ધમ્મા, સબ્બે તે અપ્પમાદમૂલકા અપ્પમાદસમોસરણા. અપ્પમાદો તેસં અગ્ગમક્ખાયતી”તિ. પઞ્ચમં.

૬. આહુનેય્યસુત્તં

૧૬. “દસયિમે , ભિક્ખવે, પુગ્ગલા આહુનેય્યા પાહુનેય્યા દક્ખિણેય્યા અઞ્જલિકરણીયા અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. કતમે દસ? તથાગતો અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો, પચ્ચેકબુદ્ધો, ઉભતોભાગવિમુત્તો, પઞ્ઞાવિમુત્તો, કાયસક્ખી, દિટ્ઠિપ્પત્તો, સદ્ધાવિમુત્તો, સદ્ધાનુસારી, ધમ્માનુસારી, ગોત્રભૂ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ પુગ્ગલા આહુનેય્યા...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા”તિ. છટ્ઠં.

૭. પઠમનાથસુત્તં

૧૭. [દી॰ નિ॰ ૩.૩૪૫, ૩૬૦] “સનાથા , ભિક્ખવે, વિહરથ, મા અનાથા. દુક્ખં, ભિક્ખવે, અનાથો વિહરતિ. દસયિમે, ભિક્ખવે, નાથકરણા ધમ્મા. કતમે દસ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ...પે॰... સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ, અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો સુતસન્નિચયો, યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં [સાત્થા સબ્યઞ્જના (સી॰)] કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં

બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા [બહૂ સુતા (?)] હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ બહુસ્સુતો હોતિ...પે॰... દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા, અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો હોતિ કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો . યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો હોતિ કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો, અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો .

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સુવચો હોતિ સોવચસ્સકરણેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો, ખમો પદક્ખિણગ્ગાહી અનુસાસનિં. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સુવચો હોતિ...પે॰... અનુસાસનિં, અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યાનિ તાનિ સબ્રહ્મચારીનં ઉચ્ચાવચાનિ કિંકરણીયાનિ, તત્થ દક્ખો હોતિ અનલસો તત્રૂપાયાય વીમંસાય સમન્નાગતો, અલં કાતું અલં સંવિધાતું. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યાનિ તાનિ સબ્રહ્મચારીનં...પે॰... અલં કાતું અલં સંવિધાતું, અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્મકામો હોતિ પિયસમુદાહારો, અભિધમ્મે અભિવિનયે ઉળારપામોજ્જો. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્મકામો હોતિ પિયસમુદાહારો, અભિધમ્મે અભિવિનયે ઉળારપામોજ્જો, અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ, અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન, અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિમા હોતિ પરમેન સતિનેપક્કેન સમન્નાગતો ચિરકતમ્પિ ચિરભાસિતમ્પિ સરિતા અનુસ્સરિતા. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિમા હોતિ પરમેન સતિનેપક્કેન સમન્નાગતો ચિરકતમ્પિ ચિરભાસિતમ્પિ સરિતા અનુસ્સરિતા, અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા, અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

''સનાથા, ભિક્ખવે, વિહરથ, મા અનાથા. દુક્ખં, ભિક્ખવે, અનાથો વિહરતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ નાથકરણા ધમ્મા''તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયનાથસુત્તં

૧૮. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘સનાથા , ભિક્ખવે, વિહરથ, મા અનાથા. દુક્ખં, ભિક્ખવે, અનાથો વિહરતિ. દસયિમે, ભિક્ખવે, નાથકરણા ધમ્મા. કતમે દસ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ...પે॰... સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ. ‘સીલવા વતાયં ભિક્ખુ પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસૂ’તિ થેરાપિ નં ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ, મજ્ઝિમાપિ ભિક્ખૂ... નવાપિ ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ. તસ્સ થેરાનુકમ્પિતસ્સ મજ્ઝિમાનુકમ્પિતસ્સ નવાનુકમ્પિતસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો પરિહાનિ. અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ બહુસ્સુતો હોતિ...પે॰... દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા. ‘બહુસ્સુતો વતાયં ભિક્ખુ સુતધરો સુતસન્નિચયો, યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા’તિ થેરાપિ નં ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ, મજ્ઝિમાપિ ભિક્ખૂ... નવાપિ ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ. તસ્સ થેરાનુકમ્પિતસ્સ મજ્ઝિમાનુકમ્પિતસ્સ નવાનુકમ્પિતસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો પરિહાનિ. અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો હોતિ કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો. ‘કલ્યાણમિત્તો વતાયં ભિક્ખુ કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો’તિ થેરાપિ નં ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ, મજ્ઝિમાપિ ભિક્ખૂ... નવાપિ ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ. તસ્સ થેરાનુકમ્પિતસ્સ મજ્ઝિમાનુકમ્પિતસ્સ નવાનુકમ્પિતસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો પરિહાનિ. અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સુવચો હોતિ સોવચસ્સકરણેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો, ખમો પદક્ખિણગ્ગાહી અનુસાસનિં. ‘સુવચો વતાયં ભિક્ખુ સોવચસ્સકરણેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો, ખમો પદક્ખિણગ્ગાહી અનુસાસનિ’ન્તિ થેરાપિ નં ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ, મજ્ઝિમાપિ ભિક્ખૂ... નવાપિ ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ. તસ્સ થેરાનુકમ્પિતસ્સ મજ્ઝિમાનુકમ્પિતસ્સ નવાનુકમ્પિતસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો પરિહાનિ. અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યાનિ તાનિ સબ્રહ્મચારીનં ઉચ્ચાવચાનિ કિંકરણીયાનિ, તત્થ દક્ખો હોતિ અનલસો, તત્રૂપાયાય વીમંસાય સમન્નાગતો, અલં કાતું અલં સંવિધાતું. ‘યાનિ તાનિ સબ્રહ્મચારીનં ઉચ્ચાવચાનિ કિંકરણીયાનિ, તત્થ દક્ખો વતાયં ભિક્ખુ અનલસો, તત્રૂપાયાય વીમંસાય સમન્નાગતો, અલં કાતું અલં સંવિધાતુ’ન્તિ થેરાપિ નં ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ, મજ્ઝિમાપિ ભિક્ખૂ... નવાપિ ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ. તસ્સ થેરાનુકમ્પિતસ્સ મજ્ઝિમાનુકમ્પિતસ્સ નવાનુકમ્પિતસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો પરિહાનિ. અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્મકામો હોતિ પિયસમુદાહારો, અભિધમ્મે અભિવિનયે ઉળારપામોજ્જો. ‘ધમ્મકામો વતાયં ભિક્ખુ પિયસમુદાહારો, અભિધમ્મે અભિવિનયે ઉળારપામોજ્જો’તિ થેરાપિ નં ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ, મજ્ઝિમાપિ ભિક્ખૂ... નવાપિ ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ. તસ્સ

થેરાનુકમ્પિતસ્સ મજ્ઝિમાનુકમ્પિતસ્સ નવાનુકમ્પિતસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો પરિહાનિ. અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ 'આરદ્ધવીરિયો વતાયં ભિક્ખુ વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસૂ'તિ થેરાપિ નં ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ, મજ્ઝિમાપિ ભિક્ખૂ... નવાપિ ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ . તસ્સ થેરાનુકમ્પિતસ્સ મજ્ઝિમાનુકમ્પિતસ્સ નવાનુકમ્પિતસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો પરિહાનિ. અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન. 'સન્તુટ્ઠો વતાયં ભિક્ખુ ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેના'તિ થેરાપિ નં ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ, મજ્ઝિમાપિ ભિક્ખૂ... નવાપિ ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ. તસ્સ થેરાનુકમ્પિતસ્સ મજ્ઝિમાનુકમ્પિતસ્સ નવાનુકમ્પિતસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો પરિહાનિ. અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિમા હોતિ પરમેન સતિનેપક્કેન સમન્નાગતો, ચિરકતમ્પિ ચિરભાસિતમ્પિ સરિતા અનુસ્સરિતા. 'સતિમા વતાયં ભિક્ખુ પરમેન સતિનેપક્કેન સમન્નાગતો, ચિરકતમ્પિ ચિરભાસિતમ્પિ સરિતા અનુસ્સરિતા'તિ થેરાપિ નં ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ, મજ્ઝિમાપિ ભિક્ખૂ... નવાપિ ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ. તસ્સ થેરાનુકમ્પિતસ્સ મજ્ઝિમાનુકમ્પિતસ્સ નવાનુકમ્પિતસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો પરિહાનિ. અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. 'પઞ્ઞવા વતાયં ભિક્ખુ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા'તિ થેરાપિ નં ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ, મજ્ઝિમાપિ ભિક્ખૂ... નવાપિ ભિક્ખૂ વત્તબ્બં અનુસાસિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ. તસ્સ થેરાનુકમ્પિતસ્સ...પે॰... નો પરિહાનિ. અયમ્પિ ધમ્મો નાથકરણો.

''સનાથા, ભિક્ખવે, વિહરથ, મા અનાથા. દુક્ખં, ભિક્ખવે, અનાથો વિહરતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ નાથકરણા ધમ્મા''તિ. ઇદમવોચ ભગવા. અત્તમના તે ભિક્ખૂ ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દુન્તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમઅરિયાવાસસુત્તં

૧૯. [દી॰ નિ॰ ૩.૩૪૮, ૩૬૦] ''દસયિમે, ભિક્ખવે, અરિયાવાસા, યે અરિયા આવસિંસુ વા આવસન્તિ વા આવસિસ્સન્તિ વા. કતમે દસ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચઙ્ગવિપ્પહીનો હોતિ, છળઙ્ગસમન્નાગતો, એકારક્ખો, ચતુરાપસ્સેનો, પણુન્નપચ્ચેકસચ્ચો [પનુણ્ણપચ્ચેકસચ્ચો (ક॰)], સમવયસટ્ઠેસનો, અનાવિલસઙ્કપ્પો,

પસ્સદ્ધકાયસઙ્ખારો, સુવિમુત્તચિત્તો, સુવિમુત્તપઞ્ઞો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ અરિયાવાસા , યે અરિયા આવસિંસુ વા આવસન્તિ વા આવસિસ્સન્તિ વા’’તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયઅરિયાવાસસુત્તં

૨૦. એકં સમયં ભગવા કુરૂસુ વિહરતિ કમ્માસધમ્મં નામ કુરૂનં નિગમો. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ…પે॰….

‘‘દસયિમે, ભિક્ખવે, અરિયાવાસા, યે અરિયા આવસિંસુ વા આવસન્તિ વા આવસિસ્સન્તિ વા. કતમે દસ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચઙ્ગવિપ્પહીનો હોતિ, છળઙ્ગસમન્નાગતો , એકારક્ખો, ચતુરાપસ્સેનો, પણુન્નપચ્ચેકસચ્ચો, સમવયસટ્ઠેસનો, અનાવિલસઙ્કપ્પો, પસ્સદ્ધકાયસઙ્ખારો, સુવિમુત્તચિત્તો, સુવિમુત્તપઞ્ઞો.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચઙ્ગવિપ્પહીનો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો કામચ્છન્દો પહીનો હોતિ, બ્યાપાદો પહીનો હોતિ, થિનમિદ્ધં પહીનં હોતિ, ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં પહીનં હોતિ, વિચિકિચ્છા પહીના હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચઙ્ગવિપ્પહીનો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છળઙ્ગસમન્નાગતો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા નેવ સુમનો હોતિ ન દુમ્મનો, ઉપેક્ખકો વિહરતિ સતો સમ્પજાનો. સોતેન સદ્દં સુત્વા… ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા… જિવ્હાય રસં સાયિત્વા… કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા… મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય નેવ સુમનો હોતિ ન દુમ્મનો, ઉપેક્ખકો વિહરતિ સતો સમ્પજાનો. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છળઙ્ગસમન્નાગતો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એકારક્ખો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતારક્ખેન ચેતસા સમન્નાગતો હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એકારક્ખો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચતુરાપસ્સેનો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સઙ્ખાયેકં પટિસેવતિ, સઙ્ખાયેકં અધિવાસેતિ, સઙ્ખાયેકં પરિવજ્જેતિ, સઙ્ખાયેકં વિનોદેતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચતુરાપસ્સેનો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પણુન્નપચ્ચેકસચ્ચો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો યાનિ તાનિ પુથુસમણબ્રાહ્મણાનં પુથુપચ્ચેકસચ્ચાનિ, સેય્યથિદં – ‘સસ્સતો લોકો’તિ વા, ‘અસસ્સતો લોકો’તિ વા, ‘અન્તવા લોકો’તિ વા, ‘અનન્તવા લોકો’તિ વા, ‘તં જીવં તં સરીર’ન્તિ વા, ‘અઞ્ઞં જીવં અઞ્ઞં સરીર’ન્તિ વા, ‘હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ વા, ‘ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ વા, ‘હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ વા, ‘નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ વા, સબ્બાનિ તાનિ નુન્નાનિ હોન્તિ પણુન્નાનિ [નુણ્ણાનિ હોન્તિ પનુણ્ણાનિ (?)] ચત્તાનિ વન્તાનિ મુત્તાનિ પહીનાનિ પટિનિસ્સટ્ઠાનિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પણુન્નપચ્ચેકસચ્ચો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમવયસટ્ઠેસનો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો કામેસના પહીના હોતિ, ભવેસના પહીના હોતિ, બ્રહ્મચરિયેસના પટિપ્પસ્સદ્ધા. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમવયસટ્ઠેસનો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અનાવિલસઙ્કપ્પો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો કામસઙ્કપ્પો પહીનો હોતિ, બ્યાપાદસઙ્કપ્પો પહીનો હોતિ, વિહિંસાસઙ્કપ્પો પહીનો હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અનાવિલસઙ્કપ્પો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પસ્સદ્ધકાયસઙ્ખારો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પસ્સદ્ધકાયસઙ્ખારો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સુવિમુત્તચિત્તો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો રાગા ચિત્તં વિમુત્તં હોતિ, દોસા ચિત્તં વિમુત્તં હોતિ, મોહા ચિત્તં વિમુત્તં હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સુવિમુત્તચિત્તો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સુવિમુત્તપઞ્ઞો હોતિ? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ‘રાગો મે પહીનો ઉચ્છિન્નમૂલો તાલાવત્થુકતો અનભાવંકતો આયતિં અનુપ્પાદધમ્મો’તિ પજાનાતિ, દોસો મે પહીનો…પે॰… ‘મોહો મે પહીનો ઉચ્છિન્નમૂલો તાલાવત્થુકતો અનભાવંકતો આયતિં અનુપ્પાદધમ્મો’તિ પજાનાતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સુવિમુત્તપઞ્ઞો હોતિ.

‘‘યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં અરિયા અરિયાવાસે આવસિંસુ, સબ્બે તે ઇમેવ દસ અરિયાવાસે આવસિંસુ; યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં અરિયા અરિયાવાસે આવસિસ્સન્તિ, સબ્બે તે ઇમેવ દસ અરિયાવાસે આવસિસ્સન્તિ; યે હિ [યેપિ (?)] કેચિ, ભિક્ખવે , એતરહિ અરિયા અરિયાવાસે આવસન્તિ, સબ્બે તે ઇમેવ દસ અરિયાવાસે આવસન્તિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ અરિયાવાસા, યે અરિયા આવસિંસુ વા આવસન્તિ વા આવસિસ્સન્તિ વા’’તિ. દસમં.

નાથવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

સેનાસનઞ્ચ પઞ્ચઙ્ગં, સંયોજનાખિલેન ચ;
અપ્પમાદો આહુનેય્યો, દ્વે નાથા દ્વે અરિયાવાસાતિ.

૩. મહાવગ્ગો

૧. સીહનાદસુત્તં

૨૧. ‘‘સીહો , ભિક્ખવે, મિગરાજા સાયન્હસમયં આસયા નિક્ખમતિ. આસયા નિક્ખમિત્વા વિજમ્ભતિ. વિજમ્ભિત્વા સમન્તા ચતુદ્દિસં [ચતુદ્દિસા (સ્યા॰ ક॰) અ॰ નિ॰ ૬.૬૪] અનુવિલોકેતિ. સમન્તા ચતુદ્દિસં [ચતુદ્દિસા (સ્યા॰ ક॰) અ॰ નિ॰ ૬.૬૪] અનુવિલોકેત્વા તિક્ખત્તું સીહનાદં નદતિ. તિક્ખત્તું સીહનાદં નદિત્વા ગોચરાય પક્કમતિ. તં કિસ્સ હેતુ? ‘માહં ખુદ્દકે પાણે વિસમગતે સઙ્ઘાતં આપાદેસિ’ન્તિ!

‘‘‘સીહો’તિ, ખો ભિક્ખવે, તથાગતસ્સેતં અધિવચનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. યં ખો, ભિક્ખવે, તથાગતો પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ, ઇદમસ્સ હોતિ સીહનાદસ્મિં.

[મ॰ નિ॰ ૧.૧૪૮; વિભ॰ ૭૬૦; પટિ॰ મ॰ ૨.૪૪] ‘‘દસયિમાનિ , ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ તથાગતબલાનિ, યેહિ બલેહિ સમન્નાગતો તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ. કતમાનિ દસ? ઇધ, ભિક્ખવે, તથાગતો ઠાનઞ્ચ ઠાનતો અટ્ઠાનઞ્ચ અટ્ઠાનતો યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતો ઠાનઞ્ચ ઠાનતો અટ્ઠાનઞ્ચ અટ્ઠાનતો યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, તથાગતો અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્નાનં કમ્મસમાદાનાનં ઠાનસો હેતુસો વિપાકં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતો અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્નાનં કમ્મસમાદાનાનં ઠાનસો હેતુસો વિપાકં યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, તથાગતો સબ્બત્થગામિનિં પટિપદં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ, ભિક્ખવે , તથાગતો સબ્બત્થગામિનિં પટિપદં યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, તથાગતો અનેકધાતું નાનાધાતું લોકં [અનેકધાતુનાનાધાતુલોકં (સી॰ ક॰)] યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતો અનેકધાતું નાનાધાતું લોકં યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ…પે॰… બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, તથાગતો સત્તાનં નાનાધિમુત્તિકતં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતો સત્તાનં નાનાધિમુત્તિકતં યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ…પે॰… બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, તથાગતો પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં ઇન્દ્રિયપરોપરિયત્તં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતો પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં ઇન્દ્રિયપરોપરિયત્તં યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ…પે॰… બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, તથાગતો ઝાનવિમોક્ખસમાધિસમાપત્તીનં સંકિલેસં વોદાનં વુટ્ઠાનં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પિ...પે॰... પજાનાતિ, ઇદમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ...પે॰... બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, તથાગતો અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો તિસ્સોપિ જાતિયો ચતસ્સોપિ જાતિયો પઞ્ચપિ જાતિયો દસપિ જાતિયો વીસમ્પિ જાતિયો તિંસમ્પિ જાતિયો ચત્તાલીસમ્પિ જાતિયો પઞ્ઞાસમ્પિ જાતિયો જાતિસતમ્પિ જાતિસહસ્સમ્પિ જાતિસતસહસ્સમ્પિ અનેકેપિ સંવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ વિવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ સંવટ્ટવિવટ્ટકપ્પે, ‘અમુત્રાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો, સો તતો ચુતો અમુત્ર ઉદપાદિં; તત્રાપાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો, સો તતો ચુતો ઇધૂપપન્નો’તિ, ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ. યમ્પિ ભિક્ખવે, તથાગતો અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો...પે॰... ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, ઇદમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, તથાગતો દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સતિ ચવમાને ઉપપજ્જમાને હીને પણીતે સુવણ્ણે દુબ્બણ્ણે, સુગતે દુગ્ગતે યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ – ‘ઇમે વત ભોન્તો સત્તા કાયદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા વચીદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા મનોદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા અરિયાનં ઉપવાદકા મિચ્છાદિટ્ઠિકા મિચ્છાદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના, તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપન્ના; ઇમે વા પન ભોન્તો સત્તા કાયસુચરિતેન સમન્નાગતા વચીસુચરિતેન સમન્નાગતા મનોસુચરિતેન સમન્નાગતા અરિયાનં અનુપવાદકા સમ્માદિટ્ઠિકા સમ્માદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના, તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપન્ના’તિ. ઇતિ દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સતિ ચવમાને ઉપપજ્જમાને હીને પણીતે સુવણ્ણે દુબ્બણ્ણે, સુગતે દુગ્ગતે યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ. યમ્પિ , ભિક્ખવે, તથાગતો દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન...પે॰... યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ, ઇદમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, તથાગતો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. યમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, ઇદમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

‘‘ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દસ તથાગતસ્સ તથાગતબલાનિ, યેહિ બલેહિ સમન્નાગતો તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતી’’તિ. પઠમં.

૨. અધિવુત્તિપદસુત્તં

२२. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં આનન્દં ભગવા એતદવોચ –

''યે તે, આનન્દ, ધમ્મા તેસં તેસં અધિવુત્તિપદાનં [અધિમુત્તિપદાનં (ક॰)] અભિઞ્ઞા સચ્છિકિરિયાય સંવત્તન્તિ, વિસારદો અહં, આનન્દ, તત્થ પટિજાનામિ. 'તેસં તેસં તથા તથા ધમ્મં દેસેતું યથા યથા પટિપન્નો સન્તં વા અત્થીતિ ઞસ્સતિ, અસન્તં વા નત્થીતિ ઞસ્સતિ, હીનં વા હીનન્તિ ઞસ્સતિ , પણીતં વા પણીતન્તિ ઞસ્સતિ, સઉત્તરં વા સઉત્તરન્તિ ઞસ્સતિ, અનુત્તરં વા અનુત્તરન્તિ ઞસ્સતિ; યથા યથા વા પન તં ઞાતેય્યં વા દટ્ઠેય્યં વા સચ્છિકરેય્યં વા, તથા તથા ઞસ્સતિ વા દક્ખતિ વા સચ્છિકરિસ્સતિ વા'તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ. એતદાનુત્તરિયં, આનન્દ, ઞાણાનં યદિદં તત્થ તત્થ યથાભૂતઞાણં. એતસ્મા ચાહં, આનન્દ, ઞાણા અઞ્ઞં ઞાણં ઉત્તરિતરં વા પણીતતરં વા નત્થીતિ વદામિ.

''દસયિમાનિ, આનન્દ, તથાગતસ્સ તથાગતબલાનિ, યેહિ બલેહિ સમન્નાગતો તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ. કતમાનિ દસ? ઇધાનન્દ, તથાગતો ઠાનઞ્ચ ઠાનતો અટ્ઠાનઞ્ચ અટ્ઠાનતો યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પાનન્દ, તથાગતો ઠાનઞ્ચ ઠાનતો અટ્ઠાનઞ્ચ અટ્ઠાનતો યથાભૂતં પજાનાતિ, ઇદમ્પાનન્દ, તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

''પુન ચપરં, આનન્દ, તથાગતો અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્નાનં કમ્મસમાદાનાનં ઠાનસો હેતુસો વિપાકં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પાનન્દ...પે॰... ઇદમ્પાનન્દ...પે॰....

''પુન ચપરં, આનન્દ, તથાગતો સબ્બત્થગામિનિં પટિપદં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પાનન્દ...પે॰... ઇદમ્પાનન્દ...પે॰....

''પુન ચપરં, આનન્દ, તથાગતો અનેકધાતું નાનાધાતું લોકં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પાનન્દ ...પે॰... ઇદમ્પાનન્દ...પે॰....

''પુન ચપરં, આનન્દ, તથાગતો સત્તાનં નાનાધિમુત્તિકતં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પાનન્દ...પે॰... ઇદમ્પાનન્દ...પે॰....

''પુન ચપરં, આનન્દ, તથાગતો પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં ઇન્દ્રિયપરોપરિયત્તં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પાનન્દ...પે॰... ઇદમ્પાનન્દ...પે॰....

''પુન ચપરં, આનન્દ, તથાગતો ઝાનવિમોક્ખસમાધિસમાપત્તીનં સંકિલેસં વોદાનં વુટ્ઠાનં યથાભૂતં પજાનાતિ. યમ્પાનન્દ...પે॰... ઇદમ્પાનન્દ...પે॰....

''પુન ચપરં, આનન્દ, તથાગતો અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો...પે॰... ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ. યમ્પાનન્દ...પે॰... ઇદમ્પાનન્દ...પે॰....

‘‘પુન ચપરં, આનન્દ, તથાગતો દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન...પે॰... યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ. યમ્પાનન્દ...પે॰... ઇદમ્પાનન્દ...પે॰....

‘‘પુન ચપરં, આનન્દ, તથાગતો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. યમ્પાનન્દ, તથાગતો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇદમ્પાનન્દ, તથાગતસ્સ તથાગતબલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ.

‘‘ઇમાનિ ખો, આનન્દ, દસ તથાગતસ્સ તથાગતબલાનિ, યેહિ બલેહિ સમન્નાગતો તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ , પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતી’’તિ. દુતિયં.

૩. કાયસુત્તં

૨૩. ‘‘અત્થિ , ભિક્ખવે, ધમ્મા કાયેન પહાતબ્બા, નો વાચાય. અત્થિ, ભિક્ખવે, ધમ્મા વાચાય પહાતબ્બા, નો કાયેન. અત્થિ, ભિક્ખવે, ધમ્મા નેવ કાયેન પહાતબ્બા નો વાચાય, પઞ્ઞાય દિસ્વા [દિસ્વા દિસ્વા (સી॰ સ્યા॰)] પહાતબ્બા.

‘‘કતમે ચ, ભિક્ખવે, ધમ્મા કાયેન પહાતબ્બા, નો વાચાય? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અકુસલં આપન્નો હોતિ કિઞ્ચિ દેસં [કઞ્ચિ દેવ દેસં (સી॰ સ્યા॰)] કાયેન. તમેનં અનુવિચ્ચ વિઞ્ઞૂ સબ્રહ્મચારી એવમાહંસુ – ‘આયસ્મા ખો અકુસલં આપન્નો કિઞ્ચિ દેસં કાયેન. સાધુ વતાયસ્મા કાયદુચ્ચરિતં પહાય કાયસુચરિતં ભાવેતૂ’તિ. સો અનુવિચ્ચ વિઞ્ઞૂહિ સબ્રહ્મચારીહિ વુચ્ચમાનો કાયદુચ્ચરિતં પહાય કાયસુચરિતં ભાવેતિ. ઇમે વુચ્ચન્તિ, ભિક્ખવે, ધમ્મા કાયેન પહાતબ્બા, નો વાચાય.

‘‘કતમે ચ, ભિક્ખવે, ધમ્મા વાચાય પહાતબ્બા, નો કાયેન? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અકુસલં આપન્નો હોતિ કિઞ્ચિ દેસં વાચાય. તમેનં અનુવિચ્ચ વિઞ્ઞૂ સબ્રહ્મચારી એવમાહંસુ – ‘આયસ્મા ખો અકુસલં આપન્નો કિઞ્ચિ દેસં વાચાય. સાધુ વતાયસ્મા વચીદુચ્ચરિતં પહાય વચીસુચરિતં ભાવેતૂ’તિ. સો અનુવિચ્ચ વિઞ્ઞૂહિ સબ્રહ્મચારીહિ વુચ્ચમાનો વચીદુચ્ચરિતં પહાય વચીસુચરિતં ભાવેતિ. ઇમે વુચ્ચન્તિ, ભિક્ખવે, ધમ્મા વાચાય પહાતબ્બા, નો કાયેન.

‘‘કતમે ચ, ભિક્ખવે, ધમ્મા નેવ કાયેન પહાતબ્બા નો વાચાય, પઞ્ઞાય દિસ્વા પહાતબ્બા? લોભો, ભિક્ખવે, નેવ કાયેન પહાતબ્બો નો વાચાય, પઞ્ઞાય દિસ્વા પહાતબ્બો. દોસો , ભિક્ખવે...પે॰... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો ... મચ્છરિયં, ભિક્ખવે, નેવ કાયેન પહાતબ્બં નો વાચાય, પઞ્ઞાય દિસ્વા પહાતબ્બં.

‘‘પાપિકા , ભિક્ખવે, ઇસ્સા નેવ કાયેન પહાતબ્બા નો વાચાય, પઞ્ઞાય દિસ્વા પહાતબ્બા. કતમા ચ, ભિક્ખવે, પાપિકા ઇસ્સા? ઇધ, ભિક્ખવે, ઇજ્ઝતિ ગહપતિસ્સ વા ગહપતિપુત્તસ્સ વા ધનેન વા ધઞ્ઞેન વા રજતેન વા જાતરૂપેન વા. તત્રાઞ્ઞતરસ્સ દાસસ્સ વા ઉપવાસસ્સ વા એવં હોતિ – ‘અહો વતિમસ્સ ગહપતિસ્સ વા ગહપતિપુત્તસ્સ વા ન ઇજ્ઝેય્ય ધનેન વા ધઞ્ઞેન વા રજતેન વા જાતરૂપેન વા’તિ. સમણો વા પન બ્રાહ્મણો

વા લાભી હોતિ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાનં. તત્રાઞ્ઞતરસ્સ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા એવં હોતિ – 'અહો વત અયમાયસ્મા ન લાભી અસ્સ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાન'ન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પાપિકા ઇસ્સા.

''પાપિકા, ભિક્ખવે, ઇચ્છા નેવ કાયેન પહાતબ્બા નો વાચાય, પઞ્ઞાય દિસ્વા પહાતબ્બા. કતમા ચ, ભિક્ખવે, પાપિકા ઇચ્છા? [વિભ॰ ૮૫૧] ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો અસ્સદ્ધો સમાનો 'સદ્ધોતિ મં જાનેય્યુ'ન્તિ ઇચ્છતિ; દુસ્સીલો સમાનો 'સીલવાતિ મં જાનેય્યુ'ન્તિ ઇચ્છતિ; અપ્પસ્સુતો સમાનો 'બહુસ્સુતોતિ મં જાનેય્યુ'ન્તિ ઇચ્છતિ; સઙ્ગણિકારામો સમાનો 'પવિવિત્તોતિ મં જાનેય્યુ'ન્તિ ઇચ્છતિ; કુસીતો સમાનો 'આરદ્ધવીરિયોતિ મં જાનેય્યુ'ન્તિ ઇચ્છતિ; મુટ્ઠસ્સતિ સમાનો 'ઉપટ્ઠિતસ્સતીતિ મં જાનેય્યુ'ન્તિ ઇચ્છતિ; અસમાહિતો સમાનો 'સમાહિતોતિ મં જાનેય્યુ'ન્તિ ઇચ્છતિ; દુપ્પઞ્ઞો સમાનો 'પઞ્ઞવાતિ મં જાનેય્યુ'ન્તિ ઇચ્છતિ; અખીણાસવો સમાનો 'ખીણાસવોતિ મં જાનેય્યુ'ન્તિ ઇચ્છતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પાપિકા ઇચ્છા. ઇમે વુચ્ચન્તિ, ભિક્ખવે, ધમ્મા નેવ કાયેન પહાતબ્બા નો વાચાય, પઞ્ઞાય દિસ્વા પહાતબ્બા.

''તઞ્ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખું લોભો અભિભુય્ય ઇરિયતિ, દોસો... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા અભિભુય્ય ઇરિયતિ. સો એવમસ્સ વેદિતબ્બો – 'નાયમાયસ્મા તથા પજાનાતિ યથા પજાનતો લોભો ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં લોભો અભિભુય્ય ઇરિયતિ; નાયમાયસ્મા તથા પજાનાતિ યથા પજાનતો દોસો ન હોતિ... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં પાપિકા ઇચ્છા અભિભુય્ય ઇરિયતી'તિ.

''તઞ્ચે , ભિક્ખવે, ભિક્ખું લોભો નાભિભુય્ય ઇરિયતિ, દોસો... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા નાભિભુય્ય ઇરિયતિ, સો એવમસ્સ વેદિતબ્બો – 'તથા અયમાયસ્મા પજાનાતિ યથા પજાનતો લોભો ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં લોભો નાભિભુય્ય ઇરિયતિ; તથા અયમાયસ્મા પજાનાતિ યથા પજાનતો દોસો ન હોતિ... મોહો... કોધો ... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં પાપિકા ઇચ્છા નાભિભુય્ય ઇરિયતી'''તિ. તતિયં.

૪. મહાચુન્દસુત્તં

૨૪. એકં સમયં આયસ્મા મહાચુન્દો ચેતીસુ વિહરતિ સહજાતિયં. તત્ર ખો આયસ્મા મહાચુન્દો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''આવુસો ભિક્ખવે''તિ. ''આવુસો''તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો મહાચુન્દસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા મહાચુન્દો એતદવોચ –

''ઞાણવાદં, આવુસો, ભિક્ખુ વદમાનો – 'જાનામિમં ધમ્મં, પસ્સામિમં ધમ્મ'ન્તિ. તઞ્ચે, આવુસો, ભિક્ખું લોભો અભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, દોસો... મોહો ... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા અભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, સો એવમસ્સ વેદિતબ્બો – 'નાયમાયસ્મા તથા પજાનાતિ યથા પજાનતો લોભો ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં લોભો અભિભુય્ય તિટ્ઠતિ; નાયમાયસ્મા તથા પજાનાતિ યથા પજાનતો દોસો ન હોતિ... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં પાપિકા ઇચ્છા અભિભુય્ય તિટ્ઠતી'તિ.

‘‘ભાવનાવાદં, આવુસો, ભિક્ખુ વદમાનો – ‘ભાવિતકાયોમ્હિ ભાવિતસીલો ભાવિતચિત્તો ભાવિતપઞ્ઞો’તિ. તઞ્ચે, આવુસો, ભિક્ખું લોભો અભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, દોસો... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા અભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, સો એવમસ્સ વેદિતબ્બો – ‘નાયમાયસ્મા તથા પજાનાતિ યથા પજાનતો લોભો ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં લોભો અભિભુય્ય તિટ્ઠતિ; નાયમાયસ્મા તથા પજાનાતિ યથા પજાનતો દોસો ન હોતિ... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો ... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં પાપિકા ઇચ્છા અભિભુય્ય તિટ્ઠતી’તિ.

‘‘ઞાણવાદઞ્ચ, આવુસો, ભિક્ખુ વદમાનો ભાવનાવાદઞ્ચ – ‘જાનામિમં ધમ્મં, પસ્સામિમં ધમ્મં, ભાવિતકાયોમ્હિ ભાવિતસીલો ભાવિતચિત્તો ભાવિતપઞ્ઞો’તિ. તઞ્ચે, આવુસો, ભિક્ખું લોભો અભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, દોસો... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા અભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, સો એવમસ્સ વેદિતબ્બો – ‘નાયમાયસ્મા તથા પજાનાતિ યથા પજાનતો લોભો ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં લોભો અભિભુય્ય તિટ્ઠતિ; નાયમાયસ્મા તથા પજાનાતિ યથા પજાનતો દોસો ન હોતિ... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં પાપિકા ઇચ્છા અભિભુય્ય તિટ્ઠતી’તિ.

‘‘સેય્યથાપિ , આવુસો, પુરિસો દલિદ્દોવ સમાનો અડ્ઢવાદં વદેય્ય, અધનોવ સમાનો ધનવાવાદં વદેય્ય, અભોગોવ સમાનો ભોગવાવાદં વદેય્ય. સો કિસ્મિઞ્ચિદેવ ધનકરણીયે સમુપ્પન્ને ન સક્કુણેય્ય ઉપનીહાતું ધનં વા ધઞ્ઞં વા રજતં વા જાતરૂપં વા. તમેનં એવં જાનેય્યું – ‘દલિદ્દોવ અયમાયસ્મા સમાનો અડ્ઢવાદં વદેતિ, અધનોવ અયમાયસ્મા સમાનો ધનવાવાદં વદેતિ, અભોગવાવ અયમાયસ્મા સમાનો ભોગવાવાદં વદેતિ. તં કિસ્સ હેતુ? તથા હિ અયમાયસ્મા કિસ્મિઞ્ચિદેવ ધનકરણીયે સમુપ્પન્ને ન સક્કોતિ ઉપનીહાતું ધનં વા ધઞ્ઞં વા રજતં વા જાતરૂપં વા’તિ.

‘‘એવમેવં ખો, આવુસો, ઞાણવાદઞ્ચ ભિક્ખુ વદમાનો ભાવનાવાદઞ્ચ – ‘જાનામિમં ધમ્મં, પસ્સામિમં ધમ્મં, ભાવિતકાયોમ્હિ ભાવિતસીલો ભાવિતચિત્તો ભાવિતપઞ્ઞો’તિ. તં ચે, આવુસો, ભિક્ખું લોભો અભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, દોસો... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા અભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, સો એવમસ્સ વેદિતબ્બો – ‘નાયમાયસ્મા તથા પજાનાતિ યથા પજાનતો લોભો ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં લોભો અભિભુય્ય તિટ્ઠતિ; નાયમાયસ્મા તથા પજાનાતિ યથા પજાનતો દોસો ન હોતિ... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા ... પાપિકા ઇચ્છા ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં પાપિકા ઇચ્છા અભિભુય્ય તિટ્ઠતી’તિ.

‘‘ઞાણવાદં, આવુસો, ભિક્ખુ વદમાનો – ‘જાનામિમં ધમ્મં, પસ્સામિમં ધમ્મ’ન્તિ. તઞ્ચે, આવુસો, ભિક્ખું લોભો નાભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, દોસો... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા નાભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, સો એવમસ્સ વેદિતબ્બો – ‘અયમાયસ્મા તથા પજાનાતિ યથા પજાનતો લોભો ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં લોભો નાભિભુય્ય તિટ્ઠતિ; તથા અયમાયસ્મા પજાનાતિ યથા પજાનતો દોસો ન હોતિ... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં પાપિકા ઇચ્છા નાભિભુય્ય તિટ્ઠતી’તિ.

‘‘ભાવનાવાદં , આવુસો, ભિક્ખુ વદમાનો – ‘ભાવિતકાયોમ્હિ ભાવિતસીલો ભાવિતચિત્તો ભાવિતપઞ્ઞો’તિ. તઞ્ચે, આવુસો, ભિક્ખું લોભો નાભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, દોસો... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા નાભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, સો એવમસ્સ વેદિતબ્બો – ‘તથા અયમાયસ્મા પજાનાતિ યથા પજાનતો લોભો ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં લોભો નાભિભુય્ય તિટ્ઠતિ; તથા અયમાયસ્મા પજાનાતિ યથા પજાનતો દોસો ન હોતિ... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં પાપિકા ઇચ્છા નાભિભુય્ય તિટ્ઠતી’તિ.

‘‘ઞાણવાદઞ્ચ, આવુસો, ભિક્ખુ વદમાનો ભાવનાવાદઞ્ચ – ‘જાનામિમં ધમ્મં, પસ્સામિમં ધમ્મં, ભાવિતકાયોમ્હિ ભાવિતસીલો ભાવિતચિત્તો ભાવિતપઞ્ઞો’તિ. તઞ્ચે, આવુસો, ભિક્ખું લોભો નાભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, દોસો... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા નાભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, સો એવમસ્સ વેદિતબ્બો – ‘તથા અયમાયસ્મા પજાનાતિ યથા પજાનતો લોભો ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં લોભો નાભિભુય્ય તિટ્ઠતિ; તથા અયમાયસ્મા પજાનાતિ યથા પજાનતો દોસો હોતિ... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં પાપિકા ઇચ્છા નાભિભુય્ય તિટ્ઠતી’તિ.

‘‘સેય્યથાપિ , આવુસો, પુરિસો અડ્ઢોવ સમાનો અડ્ઢવાદં વદેય્ય, ધનવાવ સમાનો ધનવાવાદં વદેય્ય, ભોગવાવ સમાનો ભોગવાવાદં વદેય્ય. સો કિસ્મિઞ્ચિદેવ ધનકરણીયે સમુપ્પન્ને સક્કુણેય્ય ઉપનીહાતું ધનં વા ધઞ્ઞં વા રજતં વા જાતરૂપં વા. તમેનં એવં જાનેય્યું – ‘અડ્ઢોવ અયમાયસ્મા સમાનો અડ્ઢવાદં વદેતિ, ધનવાવ અયમાયસ્મા સમાનો ધનવાવાદં વદેતિ, ભોગવાવ અયમાયસ્મા સમાનો ભોગવાવાદં વદેતિ. તં કિસ્સ હેતુ? તથા હિ અયમાયસ્મા કિસ્મિઞ્ચિદેવ ધનકરણીયે સમુપ્પન્ને સક્કોતિ ઉપનીહાતું ધનં વા ધઞ્ઞં વા રજતં વા જાતરૂપં વા’તિ.

એવમેવં ખો, આવુસો, ઞાણવાદઞ્ચ ભિક્ખુ વદમાનો ભાવનાવાદઞ્ચ – ‘જાનામિમં ધમ્મં, પસ્સામિમં ધમ્મં, ભાવિતકાયોમ્હિ ભાવિતસીલો ભાવિતચિત્તો ભાવિતપઞ્ઞો’તિ. તઞ્ચે, આવુસો, ભિક્ખું લોભો નાભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, દોસો... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા નાભિભુય્ય તિટ્ઠતિ, સો એવમસ્સ વેદિતબ્બો – ‘તથા અયમાયસ્મા પજાનાતિ યથા પજાનતો લોભો ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં લોભો નાભિભુય્ય તિટ્ઠતિ; તથા અયમાયસ્મા પજાનાતિ યથા પજાનતો દોસો ન હોતિ... મોહો... કોધો... ઉપનાહો... મક્ખો... પળાસો... મચ્છરિયં... પાપિકા ઇસ્સા... પાપિકા ઇચ્છા ન હોતિ, તથાહિમં આયસ્મન્તં પાપિકા ઇચ્છા નાભિભુય્ય તિટ્ઠતી’’’તિ. ચતુત્થં.

૫. કસિણસુત્તં

૨૫. [દી॰ નિ॰ ૩.૩૪૬, ૩૬૦; અ॰ નિ॰ ૧૦.૨૯] ‘‘દસયિમાનિ , ભિક્ખવે, કસિણાયતનાનિ. કતમાનિ દસ? પથવીકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ ઉદ્ધં અધો તિરિયં અદ્વયં અપ્પમાણં; આપોકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ...પે॰... તેજોકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ... વાયોકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ... નીલકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ... પીતકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ... લોહિતકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ... ઓદાતકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ... આકાસકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ...

વિઞ્ઞાણકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ ઉદ્ધં અધો તિરિયં અદ્વયં અપ્પમાણં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દસ કસિણાયતનાની’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. કાળીસુત્તં

૨૬. એકં સમયં આયસ્મા મહાકચ્ચાનો અવન્તીસુ વિહરતિ કુરરઘરે [ગુલઘરે (ક॰) કુરુરઘરે મહાવ॰ ૨૫૭] પવત્તે પબ્બતે. અથ ખો કાળી ઉપાસિકા કુરરઘરિકા યેનાયસ્મા મહાકચ્ચાનો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં મહાકચ્ચાનં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો કાળી ઉપાસિકા કુરરઘરિકા આયસ્મન્તં મહાકચ્ચાનં એતદવોચ – ‘‘વુત્તમિદં, ભન્તે, ભગવતા કુમારિપઞ્હેસુ –

‘અત્થસ્સ પત્તિં હદયસ્સ સન્તિં,
જેત્વાન સેનં પિયસાતરૂપં;
એકોહં [એકાહં (ક॰)] ઝાયં સુખમનુબોધિં,
તસ્મા જનેન ન કરોમિ સક્ખિં [સખિં (ક॰) સં॰ નિ॰ ૧.૧૬૧ પસ્સિતબ્બં];
સક્ખી [સખી (ક॰)] ન સમ્પજ્જતિ કેનચિ મે’તિ.

‘‘ઇમસ્સ ખો, ભન્તે, ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ કથં વિત્થારેન અત્થો દટ્ઠબ્બો’’તિ?

‘‘પથવીકસિણસમાપત્તિપરમા ખો, ભગિનિ, એકે સમણબ્રાહ્મણા ‘અત્થો’તિ અભિનિબ્બત્તેસું [અત્થાભિનિબ્બત્તેસું (સી॰ સ્યા॰)]. યાવતા ખો, ભગિનિ, પથવીકસિણસમાપત્તિપરમતા , તદભિઞ્ઞાસિ ભગવા. તદભિઞ્ઞાય ભગવા અસ્સાદમદ્દસ [આદિમદ્દસ (સી॰ સ્યા॰)] આદીનવમદ્દસ નિસ્સરણમદ્દસ મગ્ગામગ્ગઞાણદસ્સનમદ્દસ. તસ્સ અસ્સાદદસ્સનહેતુ આદીનવદસ્સનહેતુ નિસ્સરણદસ્સનહેતુ મગ્ગામગ્ગઞાણદસ્સનહેતુ અત્થસ્સ પત્તિ હદયસ્સ સન્તિ વિદિતા હોતિ.

‘‘આપોકસિણસમાપત્તિપરમા ખો, ભગિનિ...પે॰... તેજોકસિણસમાપત્તિપરમા ખો, ભગિનિ... વાયોકસિણસમાપત્તિપરમા ખો, ભગિનિ... નીલકસિણસમાપત્તિપરમા ખો, ભગિનિ... પીતકસિણસમાપત્તિપરમા ખો, ભગિનિ... લોહિતકસિણસમાપત્તિપરમા ખો, ભગિનિ... ઓદાતકસિણસમાપત્તિપરમા ખો, ભગિનિ... આકાસકસિણસમાપત્તિપરમા ખો, ભગિનિ... વિઞ્ઞાણકસિણસમાપત્તિપરમા ખો, ભગિનિ, એકે સમણબ્રાહ્મણા ‘અત્થો’તિ અભિનિબ્બત્તેસું . યાવતા ખો, ભગિનિ, વિઞ્ઞાણકસિણસમાપત્તિપરમતા, તદભિઞ્ઞાસિ ભગવા. તદભિઞ્ઞાય ભગવા અસ્સાદમદ્દસ આદીનવમદ્દસ નિસ્સરણમદ્દસ મગ્ગામગ્ગઞાણદસ્સનમદ્દસ. તસ્સ અસ્સાદદસ્સનહેતુ આદીનવદસ્સનહેતુ નિસ્સરણદસ્સનહેતુ મગ્ગામગ્ગઞાણદસ્સનહેતુ અત્થસ્સ પત્તિ હદયસ્સ સન્તિ વિદિતા હોતિ. ઇતિ ખો, ભગિનિ, યં તં વુત્તં ભગવતા કુમારિપઞ્હેસુ –

‘અત્થસ્સ પત્તિં હદયસ્સ સન્તિં,
જેત્વાન સેનં પિયસાતરૂપં;
એકોહં ઝાયં સુખમનુબોધિં,
તસ્મા જનેન ન કરોમિ સક્ખિં;
સક્ખી ન સમ્પજ્જતિ કેનચિ મે’તિ.

‘‘ઇમસ્સ ખો, ભગિનિ, ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ એવં વિત્થારેન અત્થો દટ્ઠબ્બો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. પઠમમહાપઞ્હાસુત્તં

૨૭. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પવિસિંસુ. અથ ખો તેસં ભિક્ખૂનં એતદહોસિ – ‘‘અતિપ્પગો ખો તાવ સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિતું; યંનૂન મયં યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમેય્યામા’’તિ.

અથ ખો તે ભિક્ખૂ યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા તેહિ અઞ્ઞતિત્થિયેહિ પરિબ્બાજકેહિ સદ્ધિં સમ્મોદિંસુ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ને ખો તે ભિક્ખૂ તે અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એતદવોચું –

‘‘સમણો, આવુસો, ગોતમો સાવકાનં એવં ધમ્મં દેસેતિ – ‘એથ તુમ્હે, ભિક્ખવે, સબ્બં ધમ્મં અભિજાનાથ, સબ્બં ધમ્મં અભિઞ્ઞાય વિહરથા’તિ; મયમ્પિ ખો, આવુસો, સાવકાનં એવં ધમ્મં દેસેમ – ‘એથ તુમ્હે, આવુસો, સબ્બં ધમ્મં અભિજાનાથ, સબ્બં ધમ્મં અભિઞ્ઞાય વિહરથા’તિ. ઇધ નો, આવુસો, કો વિસેસો કો અધિપ્પયાસો કિં નાનાકરણં સમણસ્સ વા ગોતમસ્સ અમ્હાકં વા, યદિદં ધમ્મદેસનાય વા ધમ્મદેસનં અનુસાસનિયા વા અનુસાસનિ’’ન્તિ?

અથ ખો તે ભિક્ખૂ તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં ભાસિતં નેવ અભિનન્દિંસુ નપ્પટિક્કોસિંસુ. અનભિનન્દિત્વા અપ્પટિક્કોસિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કમિંસુ – ‘‘ભગવતો સન્તિકે એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થં આજાનિસ્સામા’’તિ.

અથ ખો તે ભિક્ખૂ સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું –

‘‘ઇધ મયં, ભન્તે, પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પવિસિમ્હા. તેસં નો, ભન્તે, અમ્હાકં એતદહોસિ – ‘અતિપ્પગો ખો તાવ સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિતું; યંનૂન મયં યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમેય્યામા’તિ. અથ ખો મયં, ભન્તે, યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમિમ્હા; ઉપસઙ્કમિત્વા તેહિ અઞ્ઞતિત્થિયેહિ પરિબ્બાજકેહિ સદ્ધિં સમ્મોદિમ્હા. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિમ્હા. એકમન્તં નિસિન્ને ખો, ભન્તે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા અમ્હે એતદવોચું –

‘સમણો, આવુસો, ગોતમો સાવકાનં એવં ધમ્મં દેસેતિ – એથ તુમ્હે, ભિક્ખવે, સબ્બં ધમ્મં અભિજાનાથ, સબ્બં ધમ્મં અભિઞ્ઞાય વિહરથાતિ; મયમ્પિ ખો, આવુસો, સાવકાનં એવં ધમ્મં દેસેમ – એથ તુમ્હે, આવુસો, સબ્બં ધમ્મં અભિજાનાથ, સબ્બં ધમ્મં અભિઞ્ઞાય વિહરથાતિ. ઇધ નો, આવુસો, કો વિસેસો કો અધિપ્પયાસો કિં નાનાકરણં સમણસ્સ વા ગોતમસ્સ અમ્હાકં વા, યદિદં ધમ્મદેસનાય વા ધમ્મદેસનં અનુસાસનિયા વા અનુસાસનિ’ન્તિ?

‘‘અથ ખો મયં, ભન્તે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં ભાસિતં નેવ અભિનન્દિમ્હા નપ્પટિક્કોસિમ્હા. અનભિનન્દિત્વા અપ્પટિક્કોસિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કમિમ્હા – ‘ભગવતો સન્તિકે એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થં આજાનિસ્સામા’’’તિ.

‘‘એવંવાદિનો, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવમસ્સુ વચનીયા – ‘એકો, આવુસો, પઞ્હો એકો ઉદ્દેસો એકં વેય્યાકરણં, દ્વે પઞ્હા દ્વે ઉદ્દેસા દ્વે વેય્યાકરણાનિ, તયો પઞ્હા તયો ઉદ્દેસા તીણિ વેય્યાકરણાનિ, ચત્તારો પઞ્હા ચત્તારો ઉદ્દેસા ચત્તારિ વેય્યાકરણાનિ, પઞ્ચ પઞ્હા પઞ્ચુદ્દેસા પઞ્ચ વેય્યાકરણાનિ, છ પઞ્હા છ ઉદ્દેસા છ વેય્યાકરણાનિ, સત્ત પઞ્હા સત્તુદ્દેસા સત્ત વેય્યાકરણાનિ, અટ્ઠ પઞ્હા અટ્ઠુદ્દેસા અટ્ઠ વેય્યાકરણાનિ, નવ પઞ્હા નવુદ્દેસા નવ વેય્યાકરણાનિ, દસ પઞ્હા દસુદ્દેસા દસ વેય્યાકરણાની’તિ. એવં પુટ્ઠા, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા ન ચેવ સમ્પાયિસ્સન્તિ, ઉત્તરિ ચ વિઘાતં આપજ્જિસ્સન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? યથા તં, ભિક્ખવે, અવિસયસ્મિં. નાહં તં, ભિક્ખવે, પસ્સામિ સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય યો ઇમેસં પઞ્હાનં વેય્યાકરણેન ચિત્તં આરાધેય્ય, અઞ્ઞત્ર તથાગતેન વા તથાગતસાવકેન વા ઇતો વા પન સુત્વા.

‘‘‘એકો પઞ્હો એકો ઉદ્દેસો એકં વેય્યાકરણ’ન્તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? એકધમ્મે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. કતમસ્મિં એકધમ્મે? ‘સબ્બે સત્તા આહારટ્ઠિતિકા’ – ઇમસ્મિં ખો, ભિક્ખવે, એકધમ્મે ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. ‘એકો પઞ્હો એકો ઉદ્દેસો એકં વેય્યાકરણ’ન્તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘‘દ્વે પઞ્હા દ્વે ઉદ્દેસા દ્વે વેય્યાકરણાની’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? દ્વીસુ, ભિક્ખવે, ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. કતમેસુ દ્વીસુ? નામે ચ રૂપે ચ – ઇમેસુ ખો, ભિક્ખવે, દ્વીસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. ‘દ્વે પઞ્હા દ્વે ઉદ્દેસા દ્વે વેય્યાકરણાની’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘‘તયો પઞ્હા તયો ઉદ્દેસા તીણિ વેય્યાકરણાની’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? તીસુ, ભિક્ખવે, ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ . કતમેસુ તીસુ? તીસુ વેદનાસુ – ઇમેસુ ખો, ભિક્ખવે, તીસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. ‘તયો પઞ્હા તયો ઉદ્દેસા તીણિ વેય્યાકરણાની’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘‘ચત્તારો પઞ્હા ચત્તારો ઉદ્દેસા ચત્તારિ વેય્યાકરણાની’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? ચતૂસુ , ભિક્ખવે, ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી

સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. કતમેસુ ચતૂસુ? ચતૂસુ આહારેસુ – ઇમેસુ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. 'ચત્તારો પઞ્હા ચત્તારો ઉદ્દેસા ચત્તારિ વેય્યાકરણાની'તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

"'પઞ્ચ પઞ્હા પઞ્ચુદ્દેસા પઞ્ચ વેય્યાકરણાની'તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? પઞ્ચસુ, ભિક્ખવે, ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. કતમેસુ પઞ્ચસુ? પઞ્ચસુ ઉપાદાનક્ખન્ધેસુ – ઇમેસુ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ . 'પઞ્ચ પઞ્હા પઞ્ચુદ્દેસા પઞ્ચ વેય્યાકરણાની'તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

"'છ પઞ્હા છ ઉદ્દેસા છ વેય્યાકરણાની'તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? છસુ, ભિક્ખવે, ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. કતમેસુ છસુ? છસુ અજ્ઝત્તિકેસુ આયતનેસુ – ઇમેસુ ખો, ભિક્ખવે, છસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. 'છ પઞ્હા છ ઉદ્દેસા છ વેય્યાકરણાની'તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

"'સત્ત પઞ્હા સત્તુદ્દેસા સત્ત વેય્યાકરણાની'તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? સત્તસુ, ભિક્ખવે, ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. કતમેસુ સત્તસુ? સત્તસુ વિઞ્ઞાણટ્ઠિતીસુ – ઇમેસુ ખો, ભિક્ખવે, સત્તસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. 'સત્ત પઞ્હા સત્તુદ્દેસા સત્ત વેય્યાકરણાની'તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

"'અટ્ઠ પઞ્હા અટ્ઠુદ્દેસા અટ્ઠ વેય્યાકરણાની'તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? અટ્ઠસુ, ભિક્ખવે , ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. કતમેસુ અટ્ઠસુ? અટ્ઠસુ લોકધમ્મેસુ – ઇમેસુ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો...પે॰... દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. 'અટ્ઠ પઞ્હા અટ્ઠુદ્દેસા અટ્ઠ વેય્યાકરણાની'તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

"'નવ પઞ્હા નવુદ્દેસા નવ વેય્યાકરણાની'તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? નવસુ, ભિક્ખવે, ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. કતમેસુ નવસુ? નવસુ સત્તાવાસેસુ – ઇમેસુ ખો, ભિક્ખવે, નવસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં

અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. 'નવ પઞ્હા નવુદ્દેસા નવ વેય્યાકરણાની'તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

'''દસ પઞ્હા દસુદ્દેસા દસ વેય્યાકરણાની'તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? દસસુ, ભિક્ખવે, ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. કતમેસુ દસસુ? દસસુ અકુસલેસુ કમ્મપથેસુ – ઇમેસુ ખો, ભિક્ખવે, દસસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ . 'દસ પઞ્હા દસુદ્દેસા દસ વેય્યાકરણાની'તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્ત''ન્તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયમહાપઞ્હાસુત્તં

૨૮. એકં સમયં ભગવા કજઙ્ગલાયં વિહરતિ વેળુવને. અથ ખો સમ્બહુલા કજઙ્ગલકા ઉપાસકા યેન કજઙ્ગલિકા ભિક્ખુની તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા કજઙ્ગલિકં ભિક્ખુનિં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો કજઙ્ગલકા ઉપાસકા કજઙ્ગલિકં ભિક્ખુનિં એતદવોચું –

''વુત્તમિદં, અય્યે, ભગવતા મહાપઞ્હેસુ – 'એકો પઞ્હો એકો ઉદ્દેસો એકં વેય્યાકરણં, દ્વે પઞ્હા દ્વે ઉદ્દેસા દ્વે વેય્યાકરણાનિ, તયો પઞ્હા તયો ઉદ્દેસા તીણિ વેય્યાકરણાનિ, ચત્તારો પઞ્હા ચત્તારો ઉદ્દેસા ચત્તારિ વેય્યાકરણાનિ, પઞ્ચ પઞ્હા પઞ્ચુદ્દેસા પઞ્ચ વેય્યાકરણાનિ, છ પઞ્હા છ ઉદ્દેસા છ વેય્યાકરણાનિ, સત્ત પઞ્હા સત્તુદ્દેસા સત્ત વેય્યાકરણાનિ, અટ્ઠ પઞ્હા અટ્ઠુદ્દેસા અટ્ઠ વેય્યાકરણાનિ, નવ પઞ્હા નવુદ્દેસા નવ વેય્યાકરણાનિ, દસ પઞ્હા દસુદ્દેસા દસ વેય્યાકરણાની'તિ. ઇમસ્સ નુ ખો, અય્યે, ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ કથં વિત્થારેન અત્થો દટ્ઠબ્બો''તિ?

''ન ખો પનેતં, આવુસો, ભગવતો સમ્મુખા સુતં સમ્મુખા પટિગ્ગહિતં, નપિ મનોભાવનીયાનં ભિક્ખૂનં સમ્મુખા સુતં સમ્મુખા પટિગ્ગહિતં; અપિ ચ, યથા મેત્થ ખાયતિ તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ, ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં, અય્યે''તિ, ખો કજઙ્ગલકા ઉપાસકા કજઙ્ગલિકાય ભિક્ખુનિયા પચ્ચસ્સોસું. કજઙ્ગલિકા ભિક્ખુની એતદવોચ –

'''એકો પઞ્હો એકો ઉદ્દેસો એકં વેય્યાકરણ'ન્તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં ભગવતા. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? એકધમ્મે, આવુસો, ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. કતમસ્મિં એકધમ્મે? સબ્બે સત્તા આહારટ્ઠિતિકા – ઇમસ્મિં ખો, આવુસો, એકધમ્મે ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. 'એકો પઞ્હો એકો ઉદ્દેસો એકં વેય્યાકરણન્તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ભગવતા ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

'''દ્વે પઞ્હા દ્વે ઉદ્દેસા દ્વે વેય્યાકરણાની'તિ ઇતિ, ખો પનેતં વુત્તં ભગવતા. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? દ્વીસુ, આવુસો, ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. કતમેસુ દ્વીસુ? નામે ચ રૂપે ચ…પે॰… કતમેસુ તીસુ?

તીસુ વેદનાસુ – ઇમેસુ ખો, આવુસો, તીસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. ‘તયો પઞ્હા તયો ઉદ્દેસા તીણિ વેય્યાકરણાની’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ભગવતા ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

“‘ચત્તારો પઞ્હા ચત્તારો ઉદ્દેસા ચત્તારિ વેય્યાકરણાની’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં ભગવતા. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? ચતૂસુ, આવુસો, ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા સુભાવિતચિત્તો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. કતમેસુ ચતૂસુ? ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ – ઇમેસુ ખો, આવુસો, ચતૂસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા સુભાવિતચિત્તો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. ‘ચત્તારો પઞ્હા ચત્તારો ઉદ્દેસા ચત્તારિ વેય્યાકરણાની’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ભગવતા ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

“‘પઞ્ચ પઞ્હા પઞ્ચુદ્દેસા પઞ્ચ વેય્યાકરણાની’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં ભગવતા. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? પઞ્ચસુ, આવુસો, ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા સુભાવિતચિત્તો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. કતમેસુ પઞ્ચસુ? પઞ્ચસુ ઇન્દ્રિયેસુ…પે॰… કતમેસુ છસુ? છસુ નિસ્સરણીયાસુ ધાતૂસુ…પે॰… કતમેસુ સત્તસુ? સત્તસુ બોજ્ઝઙ્ગેસુ…પે॰… કતમેસુ અટ્ઠસુ? અટ્ઠસુ અરિયઅટ્ઠઙ્ગિકમગ્ગેસુ – ઇમેસુ ખો, આવુસો, અટ્ઠસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા સુભાવિતચિત્તો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. ‘અટ્ઠ પઞ્હા અટ્ઠુદ્દેસા અટ્ઠ વેય્યાકરણાની’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ભગવતા ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

“‘નવ પઞ્હા નવુદ્દેસા નવ વેય્યાકરણાની’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં ભગવતા. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? નવસુ, આવુસો, ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. કતમેસુ નવસુ? નવસુ સત્તાવાસેસુ – ઇમેસુ ખો, આવુસો, નવસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા નિબ્બિન્દમાનો સમ્મા વિરજ્જમાનો સમ્મા વિમુચ્ચમાનો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. ‘નવ પઞ્હા નવુદ્દેસા નવ વેય્યાકરણાની’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ભગવતા ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

“‘દસ પઞ્હા દસુદ્દેસા દસ વેય્યાકરણાની’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં ભગવતા. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? દસસુ, આવુસો, ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા સુભાવિતચિત્તો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. કતમેસુ દસસુ? દસસુ કુસલેસુ કમ્મપથેસુ – ઇમેસુ ખો, આવુસો, દસસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખુ સમ્મા સુભાવિતચિત્તો સમ્મા પરિયન્તદસ્સાવી સમ્મદત્થં અભિસમેચ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. ‘દસ પઞ્હા દસુદ્દેસા દસ વેય્યાકરણાની’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ભગવતા ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

“ઇતિ ખો, આવુસો, યં તં વુત્તં ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતાસુ મહાપઞ્હાસુ – ‘એકો પઞ્હો એકો ઉદ્દેસો એકં વેય્યાકરણં…પે॰… દસ પઞ્હા દસુદ્દેસા દસ વેય્યાકરણાની’તિ, ઇમસ્સ ખો અહં, આવુસો, ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ એવં વિત્થારેન અત્થં આજાનામિ. આકઙ્ખમાના ચ પન તુમ્હે, આવુસો, ભગવન્તઞ્ઞેવ ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પટિપુચ્છેય્યાથ. યથા વો [યથા ખો (ક॰), યથા નો (બહૂસુ) અ॰ નિ॰ ૧૦.૧૧૫, ૧૭૨ પન પાઠભેદો નત્થિ] ભગવા બ્યાકરોતિ તથા નં ધારેય્યાથા”તિ. “એવં, અય્યે”તિ ખો કજઙ્ગલકા ઉપાસકા કજઙ્ગલિકાય ખો ભિક્ખુનિયા ભાસિતં અભિનન્દિત્વા અનુમોદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના કજઙ્ગલિકં ભિક્ખુનિં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા

યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો કજઙ્ગલકા ઉપાસકા યાવતકો અહોસિ કજઙ્ગલિકાય ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં કથાસલ્લાપો, તં સબ્બં ભગવતો આરોચેસું.

''સાધુ સાધુ, ગહપતયો! પણ્ડિતા, ગહપતયો, કજઙ્ગલિકા ભિક્ખુની. મહાપઞ્ઞા, ગહપતયો, કજઙ્ગલિકા ભિક્ખુની. મઞ્ચેપિ તુમ્હે, ગહપતયો, ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પટિપુચ્છેય્યાથ, અહમ્પિ ચેતં એવમેવં [એવમેવ (ક॰) મ॰ નિ॰ ૧.૨૦૫ પસ્સિતબ્બં] બ્યાકરેય્યં યથા તં કજઙ્ગલિકાય ભિક્ખુનિયા બ્યાકતં. એસો ચેવ તસ્સ [એસો ચેવેતસ્સ (મ॰ નિ॰ ૧.૨૦૫)] અત્થો. એવઞ્ચ નં ધારેય્યાથા''તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમકોસલસુત્તં

૨૯. ''યાવતા, ભિક્ખવે, કાસિકોસલા, યાવતા રઞ્ઞો પસેનદિસ્સ કોસલસ્સ વિજિતં [વિજિતે (સી॰ ક॰)], રાજા તત્થ પસેનદિ કોસલો અગ્ગમક્ખાયતિ. રઞ્ઞોપિ ખો, ભિક્ખવે, પસેનદિસ્સ કોસલસ્સ અત્થેવ અઞ્ઞથત્તં અત્થિ વિપરિણામો. એવં પસ્સં, ભિક્ખવે, સુતવા અરિયસાવકો તસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ. તસ્મિં નિબ્બિન્દન્તો અગ્ગે વિરજ્જતિ, પગેવ હીનસ્મિં.

''યાવતા, ભિક્ખવે, ચન્દિમસૂરિયા પરિહરન્તિ દિસા ભન્તિ વિરોચમાના, તાવ સહસ્સધા લોકો. તસ્મિં સહસ્સધા લોકે સહસ્સં ચન્દાનં સહસ્સં સૂરિયાનં [સુરિયાનં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] સહસ્સં સિનેરુપબ્બતરાજાનં સહસ્સં જમ્બુદીપાનં સહસ્સં અપરગોયાનાનં સહસ્સં ઉત્તરકુરૂનં સહસ્સં પુબ્બવિદેહાનં ચત્તારિ મહાસમુદ્દસહસ્સાનિ ચત્તારિ મહારાજસહસ્સાનિ સહસ્સં ચાતુમહારાજિકાનં સહસ્સં તાવતિંસાનં સહસ્સં યામાનં સહસ્સં તુસિતાનં સહસ્સં નિમ્માનરતીનં સહસ્સં પરનિમ્મિતવસવત્તીનં સહસ્સં બ્રહ્મલોકાનં. યાવતા, ભિક્ખવે, સહસ્સી લોકધાતુ, મહાબ્રહ્મા તત્થ અગ્ગમક્ખાયતિ. મહાબ્રહ્મુનોપિ ખો, ભિક્ખવે, અત્થેવ અઞ્ઞથત્તં અત્થિ વિપરિણામો. એવં પસ્સં, ભિક્ખવે, સુતવા અરિયસાવકો તસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ. તસ્મિં નિબ્બિન્દન્તો અગ્ગે વિરજ્જતિ, પગેવ હીનસ્મિં.

''હોતિ સો, ભિક્ખવે, સમયો યં અયં લોકો સંવટ્ટતિ. સંવટ્ટમાને, ભિક્ખવે, લોકે યેભુય્યેન સત્તા આભસ્સરસંવત્તનિકા [આભસ્સરવત્તનિકા (સી॰ સ્યા॰)] ભવન્તિ. તે તત્થ હોન્તિ મનોમયા પીતિભક્ખા સયંપભા અન્તલિક્ખેચરા સુભટ્ઠાયિનો ચિરં દીઘમદ્ધાનં તિટ્ઠન્તિ. સંવટ્ટમાને, ભિક્ખવે, લોકે આભસ્સરા દેવા અગ્ગમક્ખાયન્તિ. આભસ્સરાનમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, દેવાનં અત્થેવ અઞ્ઞથત્તં અત્થિ વિપરિણામો. એવં પસ્સં, ભિક્ખવે, સુતવા અરિયસાવકો તસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ . તસ્મિં નિબ્બિન્દન્તો અગ્ગે વિરજ્જતિ, પગેવ હીનસ્મિં.

[અ॰ નિ॰ ૧૦.૨૫] ''દસયિમાનિ, ભિક્ખવે, કસિણાયતનાનિ. કતમાનિ દસ? પથવીકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ ઉદ્ધં અધો તિરિયં અદ્વયં અપ્પમાણં; આપોકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ...પે॰... તેજોકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ... વાયોકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ... નીલકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ... પીતકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ... લોહિતકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ... ઓદાતકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ... આકાસકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ... વિઞ્ઞાણકસિણમેકો સઞ્જાનાતિ ઉદ્ધં અધો તિરિયં અદ્વયં અપ્પમાણં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દસ કસિણાયતનાનિ.

''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દસન્નં કસિણાયતનાનં યદિદં વિઞ્ઞાણકસિણં એકો સઞ્જાનાતિ ઉદ્ધં અધો તિરિયં અદ્વયં અપ્પમાણં. એવંસઞ્ઞિનોપિ ખો, ભિક્ખવે, સન્તિ સત્તા. એવંસઞ્ઞીનમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તાનં અત્થેવ

અઞ્ઞથત્તં અત્થિ વિપરિણામો. એવં પસ્સં , ભિક્ખવે, સુતવા અરિયસાવકો તસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ. તસ્મિં નિબ્બિન્દન્તો અગ્ગે વિરજ્જતિ, પગેવ હીનસ્મિં.

[દી॰ નિ॰ ૩.૩૩૮, ૩૫૮; અ॰ નિ॰ ૮.૬૪] ‘‘અટ્ઠિમાનિ, ભિક્ખવે, અભિભાયતનાનિ. કતમાનિ અટ્ઠ? અજ્ઝત્તં રૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ પરિત્તાનિ સુવણ્ણદુબ્બણ્ણાનિ; ‘તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી’તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં પઠમં અભિભાયતનં.

‘‘અજ્ઝત્તં રૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ અપ્પમાણાનિ સુવણ્ણદુબ્બણ્ણાનિ; ‘તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી’તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં દુતિયં અભિભાયતનં.

‘‘અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ પરિત્તાનિ સુવણ્ણદુબ્બણ્ણાનિ; ‘તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી’તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં તતિયં અભિભાયતનં.

‘‘અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ અપ્પમાણાનિ સુવણ્ણદુબ્બણ્ણાનિ; ‘તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી’તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં ચતુત્થં અભિભાયતનં.

‘‘અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ નીલાનિ નીલવણ્ણાનિ નીલનિદસ્સનાનિ નીલનિભાસાનિ. સેય્યથાપિ નામ ઉમાપુપ્ફં નીલં નીલવણ્ણં નીલનિદસ્સનં નીલનિભાસં, સેય્યથા વા પન તં વત્થં બારાણસેય્યકં ઉભતોભાગવિમટ્ઠં નીલં નીલવણ્ણં નીલનિદસ્સનં નીલનિભાસં; એવમેવં અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ નીલાનિ નીલવણ્ણાનિ નીલનિદસ્સનાનિ નીલનિભાસાનિ; ‘તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી’તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં પઞ્ચમં અભિભાયતનં.

‘‘અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ પીતાનિ પીતવણ્ણાનિ પીતનિદસ્સનાનિ પીતનિભાસાનિ. સેય્યથાપિ નામ કણિકારપુપ્ફં પીતં પીતવણ્ણં પીતનિદસ્સનં પીતનિભાસં, સેય્યથા વા પન તં વત્થં બારાણસેય્યકં ઉભતોભાગવિમટ્ઠં પીતં પીતવણ્ણં પીતનિદસ્સનં પીતનિભાસં; એવમેવં અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ પીતાનિ પીતવણ્ણાનિ પીતનિદસ્સનાનિ પીતનિભાસાનિ; ‘તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી’તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં છટ્ઠં અભિભાયતનં.

‘‘અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ લોહિતકાનિ લોહિતકવણ્ણાનિ લોહિતકનિદસ્સનાનિ લોહિતકનિભાસાનિ. સેય્યથાપિ નામ બન્ધુજીવકપુપ્ફં લોહિતકં લોહિતકવણ્ણં લોહિતકનિદસ્સનં લોહિતકનિભાસં, સેય્યથા વા પન તં વત્થં બારાણસેય્યકં ઉભતોભાગવિમટ્ઠં લોહિતકં લોહિતકવણ્ણં લોહિતકનિદસ્સનં લોહિતકનિભાસં; એવમેવં અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ લોહિતકાનિ લોહિતકવણ્ણાનિ લોહિતકનિદસ્સનાનિ લોહિતકનિભાસાનિ; ‘તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી’તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં સત્તમં અભિભાયતનં.

‘‘અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ ઓદાતાનિ ઓદાતવણ્ણાનિ ઓદાતનિદસ્સનાનિ ઓદાતનિભાસાનિ. સેય્યથાપિ નામ ઓસધિતારકા ઓદાતા ઓદાતવણ્ણા ઓદાતનિદસ્સના ઓદાતનિભાસા, સેય્યથા વા પન તં વત્થં બારાણસેય્યકં ઉભતોભાગવિમટ્ઠં ઓદાતં ઓદાતવણ્ણં ઓદાતનિદસ્સનં ઓદાતનિભાસં;

એવમેવં અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ ઓદાતાનિ ઓદાતવણ્ણાનિ ઓદાતનિદસ્સનાનિ ઓદાતનિભાસાનિ; 'તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી'તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. ઇદં અટ્ઠમં અભિભાયતનં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ અભિભાયતનાનિ.

''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં અટ્ઠન્નં અભિભાયતનાનં યદિદં અજ્ઝત્તં અરૂપસઞ્ઞી એકો બહિદ્ધા રૂપાનિ પસ્સતિ ઓદાતાનિ ઓદાતવણ્ણાનિ ઓદાતનિદસ્સનાનિ ઓદાતનિભાસાનિ; 'તાનિ અભિભુય્ય જાનામિ પસ્સામી'તિ, એવંસઞ્ઞી હોતિ. એવંસઞ્ઞિનોપિ ખો, ભિક્ખવે, સન્તિ સત્તા. એવંસઞ્ઞીનમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તાનં અત્થેવ અઞ્ઞથત્તં અત્થિ વિપરિણામો. એવં પસ્સં, ભિક્ખવે, સુતવા અરિયસાવકો તસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ. તસ્મિં નિબ્બિન્દન્તો અગ્ગે વિરજ્જતિ, પગેવ હીનસ્મિં.

''ચતસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, પટિપદા. કતમા ચતસ્સો? દુક્ખા પટિપદા દન્ધાભિઞ્ઞા, દુક્ખા પટિપદા ખિપ્પાભિઞ્ઞા, સુખા પટિપદા દન્ધાભિઞ્ઞા, સુખા પટિપદા ખિપ્પાભિઞ્ઞા – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, ચતસ્સો પટિપદા.

''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં ચતુન્નં પટિપદાનં યદિદં સુખા પટિપદા ખિપ્પાભિઞ્ઞા. એવંપટિપન્નાપિ ખો, ભિક્ખવે, સન્તિ સત્તા. એવંપટિપન્નાનમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તાનં અત્થેવ અઞ્ઞથત્તં અત્થિ વિપરિણામો. એવં પસ્સં, ભિક્ખવે, સુતવા અરિયસાવકો તસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ. તસ્મિં નિબ્બિન્દન્તો અગ્ગે વિરજ્જતિ, પગેવ હીનસ્મિં.

''ચતસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, સઞ્ઞા. કતમા ચતસ્સો? પરિત્તમેકો સઞ્જાનાતિ, મહગ્ગતમેકો સઞ્જાનાતિ, અપ્પમાણમેકો સઞ્જાનાતિ, 'નત્થિ કિઞ્ચી'તિ આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનમેકો સઞ્જાનાતિ – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, ચતસ્સો સઞ્ઞા.

''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં ચતુન્નં સઞ્ઞાનં યદિદં 'નત્થિ કિઞ્ચી'તિ આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનમેકો સઞ્જાનાતિ. એવંસઞ્ઞિનોપિ ખો, ભિક્ખવે, સન્તિ સત્તા. એવંસઞ્ઞીનમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તાનં અત્થેવ અઞ્ઞથત્તં અત્થિ વિપરિણામો. એવં પસ્સં, ભિક્ખવે, સુતવા અરિયસાવકો તસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ. તસ્મિં નિબ્બિન્દન્તો અગ્ગે વિરજ્જતિ, પગેવ હીનસ્મિં.

''એતદગ્ગં , ભિક્ખવે, બાહિરકાનં દિટ્ઠિગતાનં યદિદં 'નો ચસ્સં, નો ચ મે સિયા, ન ભવિસ્સામિ, ન મે ભવિસ્સતી'તિ. એવંદિટ્ઠિનો, ભિક્ખવે , એતં પાટિકઙ્ખં – 'યા ચાયં ભવે અપ્પટિકુલ્યતા, સા ચસ્સ ન ભવિસ્સતિ; યા ચાયં ભવનિરોધે પાટિકુલ્યતા, સા ચસ્સ ન ભવિસ્સતી'તિ. એવંદિટ્ઠિનોપિ ખો, ભિક્ખવે, સન્તિ સત્તા. એવંદિટ્ઠીનમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તાનં અત્થેવ અઞ્ઞથત્તં અત્થિ વિપરિણામો. એવં પસ્સં, ભિક્ખવે, સુતવા અરિયસાવકો તસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ. તસ્મિં નિબ્બિન્દન્તો અગ્ગે વિરજ્જતિ, પગેવ હીનસ્મિં.

''સન્તિ, ભિક્ખવે, એકે સમણબ્રાહ્મણા પરમત્થવિસુદ્ધિં પઞ્ઞાપેન્તિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, પરમત્થવિસુદ્ધિં પઞ્ઞાપેન્તાનં યદિદં સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. તે તદભિઞ્ઞાય તસ્સ સચ્છિકિરિયાય ધમ્મં દેસેન્તિ. એવંવાદિનોપિ ખો, ભિક્ખવે, સન્તિ સત્તા. એવંવાદીનમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તાનં અત્થેવ અઞ્ઞથત્તં અત્થિ વિપરિણામો. એવં પસ્સં, ભિક્ખવે, સુતવા અરિયસાવકો તસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ. તસ્મિં નિબ્બિન્દન્તો અગ્ગે વિરજ્જતિ, પગેવ હીનસ્મિં.

‘‘સન્તિ, ભિક્ખવે, એકે સમણબ્રાહ્મણા પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનં પઞ્ઞાપેન્તિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, પરમદિટ્ઠધમ્મનિબ્બાનં પઞ્ઞાપેન્તાનં યદિદં છન્નં ફસ્સાયતનાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં વિદિત્વા અનુપાદા વિમોક્ખો. એવંવાદિં ખો મં, ભિક્ખવે, એવમક્ખાયિં એકે સમણબ્રાહ્મણા અસતા તુચ્છા મુસા અભૂતેન અબ્ભાચિક્ખન્તિ – ‘સમણો ગોતમો ન કામાનં પરિઞ્ઞં પઞ્ઞાપેતિ, ન રૂપાનં પરિઞ્ઞં પઞ્ઞાપેતિ, ન વેદનાનં પરિઞ્ઞં પઞ્ઞાપેતી’તિ. કામાનઞ્ચાહં , ભિક્ખવે, પરિઞ્ઞં પઞ્ઞાપેમિ, રૂપાનઞ્ચ પરિઞ્ઞં પઞ્ઞાપેમિ, વેદનાનઞ્ચ પરિઞ્ઞં પઞ્ઞાપેમિ, દિટ્ઠેવ ધમ્મે નિચ્છાતો નિબ્બુતો સીતિભૂતો અનુપાદા પરિનિબ્બાનં પઞ્ઞાપેમી’’તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયકોસલસુત્તં

૩૦. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન રાજા પસેનદિ કોસલો ઉય્યોધિકા નિવત્તો હોતિ વિજિતસઙ્ગામો લદ્ધાધિપ્પાયો. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો યેન આરામો તેન પાયાસિ. યાવતિકા યાનસ્સ ભૂમિ, યાનેન ગન્ત્વા યાના પચ્ચોરોહિત્વા પત્તિકોવ આરામં પાવિસિ. તેન ખો પન સમયેન સમ્બહુલા ભિક્ખૂ અબ્ભોકાસે ચઙ્કમન્તિ. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો યેન તે ભિક્ખૂ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તે ભિક્ખૂ એતદવોચ – ‘‘કહં નુ ખો, ભન્તે, ભગવા એતરહિ વિહરતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો. દસ્સનકામા હિ મયં, ભન્તે, તં ભગવન્તં અરહન્તં સમ્માસમ્બુદ્ધ’’ન્તિ. ‘‘એસો, મહારાજ, વિહારો સંવુતદ્વારો. તેન અપ્પસદ્દો ઉપસઙ્કમિત્વા અતરમાનો આલિન્દં પવિસિત્વા ઉક્કાસિત્વા અગ્ગળં આકોટેહિ; વિવરિસ્સતિ તે ભગવા દ્વાર’’ન્તિ.

અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો યેન સો વિહારો સંવુતદ્વારો, તેન અપ્પસદ્દો ઉપસઙ્કમિત્વા અતરમાનો આલિન્દં પવિસિત્વા ઉક્કાસિત્વા અગ્ગળં આકોટેસિ. વિવરિ ભગવા દ્વારં. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો વિહારં પવિસિત્વા ભગવતો પાદેસુ સિરસા નિપતિત્વા ભગવતો પાદાનિ મુખેન ચ પરિચુમ્બતિ પાણીહિ ચ પરિસમ્બાહતિ નામઞ્ચ સાવેતિ – ‘‘રાજાહં, ભન્તે, પસેનદિ કોસલો; રાજાહં, ભન્તે , પસેનદિ કોસલો’’તિ.

‘‘કં પન ત્વં, મહારાજ, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનો ઇમસ્મિં સરીરે એવરૂપં પરમનિપચ્ચકારં કરોસિ, મેત્તૂપહારં ઉપદંસેસી’’તિ? ‘‘કતઞ્ઞુતં ખો અહં, ભન્તે, કતવેદિતં સમ્પસ્સમાનો ભગવતિ એવરૂપં પરમનિપચ્ચકારં કરોમિ, મેત્તૂપહારં ઉપદંસેમિ.

‘‘ભગવા હિ, ભન્તે, બહુજનહિતાય પટિપન્નો બહુજનસુખાય બહુનો જનસ્સ અરિયે ઞાયે પતિટ્ઠાપિતા યદિદં કલ્યાણધમ્મતાય કુસલધમ્મતાય. યમ્પિ, ભન્તે, ભગવા બહુજનહિતાય પટિપન્નો બહુજનસુખાય બહુનો જનસ્સ અરિયે ઞાયે પતિટ્ઠાપિતા યદિદં કલ્યાણધમ્મતાય કુસલધમ્મતાય, ઇદમ્પિ ખો અહં, ભન્તે, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનો ભગવતિ એવરૂપં પરમનિપચ્ચકારં કરોમિ, મેત્તૂપહારં ઉપદંસેમિ.

‘‘પુન ચપરં, ભન્તે, ભગવા સીલવા વુદ્ધસીલો અરિયસીલો કુસલસીલો કુસલસીલેન સમન્નાગતો. યમ્પિ, ભન્તે, ભગવા સીલવા વુદ્ધસીલો અરિયસીલો કુસલસીલો કુસલસીલેન સમન્નાગતો, ઇદમ્પિ ખો અહં, ભન્તે, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનો ભગવતિ એવરૂપં પરમનિપચ્ચકારં કરોમિ, મેત્તૂપહારં ઉપદંસેમિ.

“પુન ચપરં, ભન્તે, ભગવા દીઘરત્તં આરઞ્ઞિકો, અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવતિ. યમ્પિ, ભન્તે, ભગવા દીઘરત્તં આરઞ્ઞિકો, અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવતિ, ઇદમ્પિ ખો અહં, ભન્તે, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનો ભગવતિ એવરૂપં પરમનિપચ્ચકારં કરોમિ, મેત્તૂપહારં ઉપદંસેમિ.

“પુન ચપરં, ભન્તે, ભગવા સન્તુટ્ઠો ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન. યમ્પિ, ભન્તે, ભગવા સન્તુટ્ઠો ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન, ઇદમ્પિ ખો અહં, ભન્તે, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનો ભગવતિ એવરૂપં પરમનિપચ્ચકારં કરોમિ, મેત્તૂપહારં ઉપદંસેમિ. “પુન ચપરં, ભન્તે, ભગવા આહુનેય્યો પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. યમ્પિ, ભન્તે, ભગવા આહુનેય્યો પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ, ઇદમ્પિ ખો અહં, ભન્તે, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનો ભગવતિ એવરૂપં પરમનિપચ્ચકારં કરોમિ, મેત્તૂપહારં ઉપદંસેમિ.

“પુન ચપરં, ભન્તે, ભગવા યાયં કથા અભિસલ્લેખિકા ચેતોવિવરણસપ્પાયા, સેય્યથિદં – અપ્પિચ્છકથા સન્તુટ્ઠિકથા પવિવેકકથા અસંસગ્ગકથા વીરિયારમ્ભકથા સીલકથા સમાધિકથા પઞ્ઞાકથા વિમુત્તિકથા વિમુત્તિઞાણદસ્સનકથા, એવરૂપાય કથાય નિકામલાભી અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. યમ્પિ, ભન્તે, ભગવા યાયં કથા અભિસલ્લેખિકા ચેતોવિવરણસપ્પાયા, સેય્યથિદં – અપ્પિચ્છકથા…પે॰… વિમુત્તિઞાણદસ્સનકથા, એવરૂપાય કથાય નિકામલાભી અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, ઇદમ્પિ ખો અહં, ભન્તે, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનો ભગવતિ એવરૂપં પરમનિપચ્ચકારં કરોમિ, મેત્તૂપહારં ઉપદંસેમિ.

“પુન ચપરં, ભન્તે, ભગવા ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. યમ્પિ, ભન્તે, ભગવા ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, ઇદમ્પિ ખો અહં, ભન્તે, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનો ભગવતિ એવરૂપં પરમનિપચ્ચકારં કરોમિ, મેત્તૂપહારં ઉપદંસેમિ.

“પુન ચપરં, ભન્તે, ભગવા અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો તિસ્સોપિ જાતિયો ચતસ્સોપિ જાતિયો પઞ્ચપિ જાતિયો દસપિ જાતિયો વીસમ્પિ જાતિયો તિંસમ્પિ જાતિયો ચત્તાલીસમ્પિ જાતિયો પઞ્ઞાસમ્પિ જાતિયો જાતિસતમ્પિ જાતિસહસ્સમ્પિ જાતિસતસહસ્સમ્પિ અનેકેપિ સંવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ વિવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ સંવટ્ટવિવટ્ટકપ્પે – ‘અમુત્રાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો, સો તતો ચુતો અમુત્ર ઉદપાદિં; તત્રાપાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો, સો તતો ચુતો ઇધૂપપન્નો’તિ. ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ. યમ્પિ, ભન્તે, ભગવા અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો…પે॰… ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, ઇદમ્પિ ખો અહં, ભન્તે, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનો ભગવતિ એવરૂપં પરમનિપચ્ચકારં કરોમિ, મેત્તૂપહારં ઉપદંસેમિ.

“પુન ચપરં, ભન્તે, ભગવા દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સતિ ચવમાને ઉપપજ્જમાને હીને પણીતે સુવણ્ણે દુબ્બણ્ણે, સુગતે દુગ્ગતે યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ – ‘ઇમે વત ભોન્તો સત્તા કાયદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા વચીદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા મનોદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા અરિયાનં ઉપવાદકા મિચ્છાદિટ્ઠિકા મિચ્છાદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના, તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપન્ના;

ઇમે વા પન ભોન્તો સત્તા કાયસુચરિતેન સમન્નાગતા વચીસુચરિતેન સમન્નાગતા મનોસુચરિતેન સમન્નાગતા અરિયાનં અનુપવાદકા સમ્માદિટ્ઠિકા સમ્માદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના, તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપન્ના'તિ, ઇતિ દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સતિ...પે॰... યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ. યમ્પિ, ભન્તે, ભગવા દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન...પે॰... યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ, ઇદમ્પિ ખો અહં, ભન્તે, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનો ભગવતિ એવરૂપં પરમનિપચ્ચકારં કરોમિ, મેત્તૂપહારં ઉપદંસેમિ.

''પુન ચપરં, ભન્તે, ભગવા આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. યમ્પિ, ભન્તે, ભગવા આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, ઇદમ્પિ ખો અહં, ભન્તે, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનો ભગવતિ એવરૂપં પરમનિપચ્ચકારં કરોમિ, મેત્તૂપહારં ઉપદંસેમિ.

''હન્દ ચ દાનિ મયં, ભન્તે, ગચ્છામ. બહુકિચ્ચા મયં બહુકરણીયા''તિ. ''યસ્સ દાનિ ત્વં, મહારાજ, કાલં મઞ્ઞસી''તિ. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામીતિ. દસમં.

મહાવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

સીહાધિવુત્તિ કાયેન, ચુન્દેન કસિણેન ચ;
કાળી ચ દ્વે મહાપઞ્હા, કોસલેહિ પરે દુવેતિ.

૪. ઉપાલિવગ્ગો

૧. ઉપાલિસુત્તં

૩૧. અથ ખો આયસ્મા ઉપાલિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા ઉપાલિ ભગવન્તં એતદવોચ – ''કતિ નુ ખો, ભન્તે, અત્થવસે પટિચ્ચ તથાગતેન સાવકાનં સિક્ખાપદં પઞ્ઞત્તં, પાતિમોક્ખં ઉદ્દિટ્ઠ''ન્તિ?

''દસ ખો, ઉપાલિ, અત્થવસે પટિચ્ચ તથાગતેન સાવકાનં સિક્ખાપદં પઞ્ઞત્તં, પાતિમોક્ખં ઉદ્દિટ્ઠં. કતમે દસ? સઙ્ઘસુટ્ઠુતાય, સઙ્ઘફાસુતાય, દુમ્મઙ્કૂનં પુગ્ગલાનં નિગ્ગહાય, પેસલાનં ભિક્ખૂનં ફાસુવિહારાય, દિટ્ઠધમ્મિકાનં આસવાનં સંવરાય, સમ્પરાયિકાનં આસવાનં પટિઘાતાય, અપ્પસન્નાનં પસાદાય, પસન્નાનં ભિય્યોભાવાય, સદ્ધમ્મટ્ઠિતિયા, વિનયાનુગ્ગહાય – ઇમે ખો, ઉપાલિ, દસ અત્થવસે પટિચ્ચ તથાગતેન સાવકાનં સિક્ખાપદં પઞ્ઞત્તં, પાતિમોક્ખં ઉદ્દિટ્ઠ''ન્તિ. પઠમં.

૨. પાતિમોક્ખટ્ઠપનાસુત્તં

૩૨. ''કતિ નુ ખો, ભન્તે, પાતિમોક્ખટ્ઠપના''તિ? ''દસ ખો, ઉપાલિ, પાતિમોક્ખટ્ઠપના. કતમે દસ? પારાજિકો તસ્સં પરિસાયં નિસિન્નો હોતિ , પારાજિકકથા વિપ્પકતા હોતિ, અનુપસમ્પન્નો તસ્સં પરિસાયં નિસિન્નો હોતિ, અનુપસમ્પન્નકથા વિપ્પકતા હોતિ, સિક્ખં પચ્ચક્ખાતકો તસ્સં પરિસાયં નિસિન્નો હોતિ, સિક્ખં પચ્ચક્ખાતકકથા વિપ્પકતા હોતિ, પણ્ડકો તસ્સં પરિસાયં નિસિન્નો હોતિ, પણ્ડકકથા વિપ્પકતા હોતિ, ભિક્ખુનિદૂસકો તસ્સં પરિસાયં નિસિન્નો હોતિ, ભિક્ખુનિદૂસકકથા વિપ્પકતા હોતિ – ઇમે ખો, ઉપાલિ, દસ પાતિમોક્ખટ્ઠપના''તિ. દુતિયં.

૩. ઉબ્બાહિકાસુત્તં

૩૩. [ચૂળવ॰ ૨૩૧] ''કતિહિ નુ ખો, ભન્તે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ઉબ્બાહિકાય સમ્મન્નિતબ્બો''તિ? ''દસહિ ખો, ઉપાલિ, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ઉબ્બાહિકાય સમ્મન્નિતબ્બો. કતમેહિ દસહિ? ઇધુપાલિ, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ; પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ; બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો સુતસન્નિચયો, યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં [સત્થા સબ્યઞ્જના (સી॰) એવમુપરિપિ] કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; ઉભયાનિ ખો પનસ્સ પાતિમોક્ખાનિ વિત્થારેન સ્વાગતાનિ હોન્તિ સુવિભત્તાનિ સુપ્પવત્તીનિ સુવિનિચ્છિતાનિ સુત્તસો અનુબ્યઞ્જનસો; વિનયે ખો પન ઠિતો હોતિ અસંહીરો; પટિબલો હોતિ ઉભો અત્થપચ્ચત્થિકે સઞ્ઞાપેતું પઞ્ઞાપેતું નિજ્ઝાપેતું પેક્ખેતું પસાદેતું; અધિકરણસમુપ્પાદવૂપસમકુસલો હોતિ – અધિકરણં જાનાતિ; અધિકરણસમુદયં જાનાતિ; અધિકરણનિરોધં જાનાતિ; અધિકરણનિરોધગામિનિં પટિપદં જાનાતિ. ઇમેહિ ખો, ઉપાલિ, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ઉબ્બાહિકાય સમ્મન્નિતબ્બો''તિ. તતિયં.

૪. ઉપસમ્પદાસુત્તં

૩૪. ‘‘કતિહિ નુ ખો, ભન્તે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના ઉપસમ્પાદેતબ્બ’’ન્તિ? ‘‘દસહિ ખો, ઉપાલિ, ધમ્મેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના ઉપસમ્પાદેતબ્બં. કતમેહિ દસહિ? ઇધુપાલિ, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ; બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો સુતસન્નિચયો, યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; પાતિમોક્ખં ખો પનસ્સ વિત્થારેન સ્વાગતં હોતિ સુવિભત્તં સુપ્પવત્તં સુવિનિચ્છિતં સુત્તસો અનુબ્યઞ્જનસો; પટિબલો હોતિ ગિલાનં ઉપટ્ઠાતું વા ઉપટ્ઠાપેતું વા; પટિબલો હોતિ અનભિરતિં વૂપકાસેતું વા વૂપકાસાપેતું વા; પટિબલો હોતિ ઉપ્પન્નં કુક્કુચ્ચં ધમ્મતો વિનોદેતું; પટિબલો હોતિ ઉપ્પન્નં દિટ્ઠિગતં ધમ્મતો વિવેચેતું; પટિબલો હોતિ અધિસીલે સમાદપેતું; પટિબલો હોતિ અધિચિત્તે સમાદપેતું; પટિબલો હોતિ અધિપઞ્ઞાય સમાદપેતું. ઇમેહિ ખો, ઉપાલિ, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના ઉપસમ્પાદેતબ્બ’’ન્તિ. ચતુત્થં.

૫. નિસ્સયસુત્તં

૩૫. ‘‘કતિહિ નુ ખો, ભન્તે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના નિસ્સયો દાતબ્બો’’તિ? ‘‘દસહિ ખો, ઉપાલિ, ધમ્મેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના નિસ્સયો દાતબ્બો. કતમેહિ દસહિ? ઇધુપાલિ, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ…પે॰… સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ; બહુસ્સુતો હોતિ…પે॰… દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; પાતિમોક્ખં ખો પનસ્સ વિત્થારેન સ્વાગતં હોતિ સુવિભત્તં સુપ્પવત્તં સુવિનિચ્છિતં સુત્તસો અનુબ્યઞ્જનસો; પટિબલો હોતિ ગિલાનં ઉપટ્ઠાતું વા ઉપટ્ઠાપેતું વા; પટિબલો હોતિ અનભિરતિં વૂપકાસેતું વા વૂપકાસાપેતું વા; પટિબલો હોતિ ઉપ્પન્નં કુક્કુચ્ચં ધમ્મતો વિનોદેતું; પટિબલો હોતિ ઉપ્પન્નં દિટ્ઠિગતં ધમ્મતો વિવેચેતું; પટિબલો હોતિ અધિસીલે…પે॰… અધિચિત્તે… અધિપઞ્ઞાય સમાદપેતું. ઇમેહિ ખો, ઉપાલિ, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના નિસ્સયો દાતબ્બો’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. સામણેરસુત્તં

૩૬. ‘‘કતિહિ નુ ખો, ભન્તે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના સામણેરો ઉપટ્ઠાપેતબ્બો’’તિ? ‘‘દસહિ ખો, ઉપાલિ, ધમ્મેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના સામણેરો ઉપટ્ઠાપેતબ્બો. કતમેહિ દસહિ? ઇધુપાલિ, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ…પે॰… સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ; બહુસ્સુતો હોતિ…પે॰… દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; પાતિમોક્ખં ખો પનસ્સ વિત્થારેન સ્વાગતં હોતિ સુવિભત્તં સુપ્પવત્તં સુવિનિચ્છિતં સુત્તસો અનુબ્યઞ્જનસો; પટિબલો હોતિ ગિલાનં ઉપટ્ઠાતું વા ઉપટ્ઠાપેતું વા; પટિબલો હોતિ અનભિરતિં વૂપકાસેતું વા વૂપકાસાપેતું વા; પટિબલો હોતિ ઉપ્પન્નં કુક્કુચ્ચં ધમ્મતો વિનોદેતું; પટિબલો હોતિ ઉપ્પન્નં દિટ્ઠિગતં ધમ્મતો વિવેચેતું; પટિબલો હોતિ અધિસીલે સમાદપેતું; પટિબલો હોતિ અધિચિત્તે સમાદપેતું; પટિબલો હોતિ અધિપઞ્ઞાય સમાદપેતું. ઇમેહિ ખો, ઉપાલિ, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના સામણેરો ઉપટ્ઠાપેતબ્બો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. સઙ્ઘભેદસુત્તં

૩૭. ‘‘‘સઙ્ઘભેદો સઙ્ઘભેદો’તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, સઙ્ઘો ભિન્નો હોતી’’તિ? ‘‘ઇધુપાલિ, ભિક્ખૂ અધમ્મં ધમ્મોતિ દીપેન્તિ, ધમ્મં અધમ્મોતિ દીપેન્તિ, અવિનયં વિનયોતિ દીપેન્તિ, વિનયં અવિનયોતિ

દીપેન્તિ, અભાસિતં અલપિતં તથાગતેન ભાસિતં લપિતં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, ભાસિતં લપિતં તથાગતેન અભાસિતં અલપિતં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, અનાચિણ્ણં તથાગતેન આચિણ્ણં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, આચિણ્ણં તથાગતેન અનાચિણ્ણં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, અપઞ્ઞત્તં તથાગતેન પઞ્ઞત્તં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ , પઞ્ઞત્તં તથાગતેન અપઞ્ઞત્તં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ. તે ઇમેહિ દસહિ વત્થૂહિ અવકસ્સન્તિ અપકસ્સન્તિ આવેનિ [આવેનિં (ચૂળવ॰ ૩૫૨) આવેણિ, આવેણિકં (તત્થેવ અધોલિપિ)] કમ્માનિ કરોન્તિ આવેનિ પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસન્તિ. એત્તાવતા ખો, ઉપાલિ, સઙ્ઘો ભિન્નો હોતી''તિ. સત્તમં.

૮. સઙ્ઘસામગ્ગીસુત્તં

૩૮. [ચૂળવ॰ ૩૫૩] '''સઙ્ઘસામગ્ગી સઙ્ઘસામગ્ગી'તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, સઙ્ઘો સમગ્ગો હોતી''તિ? ''ઇધુપાલિ, ભિક્ખૂ અધમ્મં અધમ્મોતિ દીપેન્તિ, ધમ્મં ધમ્મોતિ દીપેન્તિ, અવિનયં અવિનયોતિ દીપેન્તિ, વિનયં વિનયોતિ દીપેન્તિ, અભાસિતં અલપિતં તથાગતેન અભાસિતં અલપિતં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, ભાસિતં લપિતં તથાગતેન ભાસિતં લપિતં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, અનાચિણ્ણં તથાગતેન અનાચિણ્ણં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, આચિણ્ણં તથાગતેન આચિણ્ણં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, અપઞ્ઞત્તં તથાગતેન અપઞ્ઞત્તં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, પઞ્ઞત્તં તથાગતેન પઞ્ઞત્તં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ. તે ઇમેહિ દસહિ વત્થૂહિ ન અવકસ્સન્તિ ન અપકસ્સન્તિ ન આવેનિ કમ્માનિ કરોન્તિ ન આવેનિ પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસન્તિ. એત્તાવતા ખો, ઉપાલિ, સઙ્ઘો સમગ્ગો હોતી''તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમઆનન્દસુત્તં

૩૯. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – '''સઙ્ઘભેદો સઙ્ઘભેદો'તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, સઙ્ઘો ભિન્નો હોતી''તિ ? ''ઇધાનન્દ, ભિક્ખૂ અધમ્મં ધમ્મોતિ દીપેન્તિ, ધમ્મં અધમ્મોતિ દીપેન્તિ, અવિનયં વિનયોતિ દીપેન્તિ...પે॰... પઞ્ઞત્તં તથાગતેન અપઞ્ઞત્તં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ. તે ઇમેહિ દસહિ વત્થૂહિ અવકસ્સન્તિ અપકસ્સન્તિ આવેનિ કમ્માનિ કરોન્તિ આવેનિ પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસન્તિ. એત્તાવતા ખો, આનન્દ, સઙ્ઘો ભિન્નો હોતી''તિ.

''સમગ્ગં પન, ભન્તે, સઙ્ઘં ભિન્દિત્વા કિં સો પસવતી''તિ? ''કપ્પટ્ઠિકં, આનન્દ, કિબ્બિસં પસવતી''તિ. ''કિં પન, ભન્તે, કપ્પટ્ઠિકં કિબ્બિસ''ન્તિ? ''કપ્પં, આનન્દ, નિરયમ્હિ પચ્ચતીતિ –

''આપાયિકો નેરયિકો, કપ્પટ્ઠો સઙ્ઘભેદકો;
વગ્ગરતો અધમ્મટ્ઠો, યોગક્ખેમા પધંસતિ;
સઙ્ઘં સમગ્ગં ભિન્દિત્વા [ભેત્વાન (સી॰ સ્યા॰), ભિત્વાન (ક॰) ચૂળવ॰ ૩૫૪; ઇતિવુ॰ ૧૮; કથાવ॰ ૬૫૭]
કપ્પં નિરયમ્હિ પચ્ચતી''તિ. નવમં;

૧૦. દુતિયઆનન્દસુત્તં

૪૦. '''સઙ્ઘસામગ્ગી સઙ્ઘસામગ્ગી'તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, સઙ્ઘો સમગ્ગો હોતી''તિ? ''ઇધાનન્દ, ભિક્ખૂ અધમ્મં અધમ્મોતિ દીપેન્તિ, ધમ્મં ધમ્મોતિ દીપેન્તિ, અવિનયં અવિનયોતિ દીપેન્તિ , વિનયં વિનયોતિ દીપેન્તિ, અભાસિતં અલપિતં તથાગતેન અભાસિતં અલપિતં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, ભાસિતં લપિતં તથાગતેન ભાસિતં લપિતં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, અનાચિણ્ણં તથાગતેન અનાચિણ્ણં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, આચિણ્ણં તથાગતેન આચિણ્ણં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, અપઞ્ઞત્તં તથાગતેન અપઞ્ઞત્તં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, પઞ્ઞત્તં તથાગતેન પઞ્ઞત્તં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ. તે ઇમેહિ દસહિ વત્થૂહિ ન અવકસ્સન્તિ ન અપકસ્સન્તિ ન આવેનિ કમ્માનિ કરોન્તિ ન આવેનિ પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસન્તિ. એત્તાવતા ખો, આનન્દ, સઙ્ઘો સમગ્ગો હોતી''તિ.

''ભિન્નં પન, ભન્તે, સઙ્ઘં સમગ્ગં કત્વા કિં સો પસવતી''તિ? ''બ્રહ્મં, આનન્દ, પુઞ્ઞં પસવતી''તિ. ''કિં પન, ભન્તે, બ્રહ્મં પુઞ્ઞ''ન્તિ? ''કપ્પં, આનન્દ, સગ્ગમ્હિ મોદતીતિ –

''સુખા સઙ્ઘસ્સ સામગ્ગી, સમગ્ગાનઞ્ચ અનુગ્ગહો;
સમગ્ગરતો ધમ્મટ્ઠો, યોગક્ખેમા ન ધંસતિ;
સઙ્ઘં સમગ્ગં કત્વાન, કપ્પં સગ્ગમ્હિ મોદતી''તિ. દસમં;

ઉપાલિવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઉપાલિ ઠપના ઉબ્બાહો, ઉપસમ્પદનિસ્સયા;
સામણેરો ચ દ્વે ભેદા, આનન્દેહિ પરે દુવેતિ.

૫. અક્કોસવગ્ગો

૧. વિવાદસુત્તં

૪૧. અથ ખો આયસ્મા ઉપાલિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા ઉપાલિ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કો નુ ખો, ભન્તે, હેતુ કો પચ્ચયો, યેન સઙ્ઘે ભણ્ડનકલહવિગ્ગહવિવાદા ઉપ્પજ્જન્તિ, ભિક્ખૂ ચ ન ફાસુ [ફાસું (?)] વિહરન્તી’’તિ? ‘‘ઇધુપાલિ, ભિક્ખૂ અધમ્મં ધમ્મોતિ દીપેન્તિ, ધમ્મં અધમ્મોતિ દીપેન્તિ, અવિનયં વિનયોતિ દીપેન્તિ, વિનયં અવિનયોતિ દીપેન્તિ, અભાસિતં અલપિતં તથાગતેન ભાસિતં લપિતં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, ભાસિતં લપિતં તથાગતેન અભાસિતં અલપિતં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, અનાચિણ્ણં તથાગતેન આચિણ્ણં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, આચિણ્ણં તથાગતેન અનાચિણ્ણં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, અપઞ્ઞત્તં તથાગતેન પઞ્ઞત્તં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, પઞ્ઞત્તં તથાગતેન અપઞ્ઞત્તં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ. અયં ખો, ઉપાલિ, હેતુ અયં પચ્ચયો, યેન સઙ્ઘે ભણ્ડનકલહવિગ્ગહવિવાદા ઉપ્પજ્જન્તિ, ભિક્ખૂ ચ ન ફાસુ વિહરન્તી’’તિ. પઠમં.

૨. પઠમવિવાદમૂલસુત્તં

૪૨. ‘‘કતિ નુ ખો, ભન્તે, વિવાદમૂલાની’’તિ? ‘‘દસ ખો, ઉપાલિ, વિવાદમૂલાનિ. કતમાનિ દસ? ઇધુપાલિ, ભિક્ખૂ અધમ્મં ધમ્મોતિ દીપેન્તિ, ધમ્મં અધમ્મોતિ દીપેન્તિ, અવિનયં વિનયોતિ દીપેન્તિ, વિનયં અવિનયોતિ દીપેન્તિ, અભાસિતં અલપિતં તથાગતેન ભાસિતં લપિતં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ , ભાસિતં લપિતં તથાગતેન અભાસિતં અલપિતં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, અનાચિણ્ણં તથાગતેન આચિણ્ણં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, આચિણ્ણં તથાગતેન અનાચિણ્ણં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, અપઞ્ઞત્તં તથાગતેન પઞ્ઞત્તં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ, પઞ્ઞત્તં તથાગતેન અપઞ્ઞત્તં તથાગતેનાતિ દીપેન્તિ. ઇમાનિ ખો, ઉપાલિ, દસ વિવાદમૂલાની’’તિ. દુતિયં.

૩. દુતિયવિવાદમૂલસુત્તં

૪૩. ‘‘કતિ નુ ખો, ભન્તે, વિવાદમૂલાની’’તિ? ‘‘દસ ખો, ઉપાલિ, વિવાદમૂલાનિ. કતમાનિ દસ? ઇધુપાલિ, ભિક્ખૂ અનાપત્તિં આપત્તીતિ દીપેન્તિ, આપત્તિં અનાપત્તીતિ દીપેન્તિ, લહુકં આપત્તિં ગરુકાપત્તીતિ દીપેન્તિ , ગરુકં આપત્તિં લહુકાપત્તીતિ દીપેન્તિ, દુટ્ઠુલ્લં આપત્તિં અદુટ્ઠુલ્લાપત્તીતિ દીપેન્તિ, અદુટ્ઠુલ્લં આપત્તિં દુટ્ઠુલ્લાપત્તીતિ દીપેન્તિ, સાવસેસં આપત્તિં અનવસેસાપત્તીતિ દીપેન્તિ, અનવસેસં આપત્તિં સાવસેસાપત્તીતિ દીપેન્તિ , સપ્પટિકમ્મં આપત્તિં અપ્પટિકમ્માપત્તીતિ દીપેન્તિ, અપ્પટિકમ્મં આપત્તિં સપ્પટિકમ્માપત્તીતિ દીપેન્તિ. ઇમાનિ ખો, ઉપાલિ, દસ વિવાદમૂલાની’’તિ. તતિયં.

૪. કુસિનારસુત્તં

૪૪. એકં સમયં ભગવા કુસિનારાયં વિહરતિ બલિહરણે વનસણ્ડે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

[ચૂળવ॰ ૩૯૯; પરિ॰ ૪૩૬] ‘‘ચોદકેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના પરં ચોદેતુકામેન પઞ્ચ ધમ્મે અજ્ઝત્તં પચ્ચવેક્ખિત્વા પઞ્ચ ધમ્મે અજ્ઝત્તં ઉપટ્ઠાપેત્વા પરો ચોદેતબ્બો. કતમે પઞ્ચ ધમ્મા અજ્ઝત્તં પચ્ચવેક્ખિતબ્બા? ચોદકેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના પરં ચોદેતુકામેન એવં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં – ‘પરિસુદ્ધકાયસમાચારો નુ ખોમ્હિ, પરિસુદ્ધેનમ્હિ કાયસમાચારેન સમન્નાગતો અચ્છિદ્દેન અપ્પટિમંસેન. સંવિજ્જતિ નુ ખો મે એસો ધમ્મો ઉદાહુ નો’તિ? નો ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પરિસુદ્ધકાયસમાચારો હોતિ પરિસુદ્ધેન કાયસમાચારેન સમન્નાગતો અચ્છિદ્દેન અપ્પટિમંસેન, તસ્સ ભવન્તિ વત્તારો – ‘ઇઙ્ઘ તાવ આયસ્મા કાયિકં સિક્ખસ્સૂ’તિ, ઇતિસ્સ ભવન્તિ વત્તારો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ચોદકેન ભિક્ખુના પરં ચોદેતુકામેન એવં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં – ‘પરિસુદ્ધવચીસમાચારો નુ ખોમ્હિ, પરિસુદ્ધેનમ્હિ વચીસમાચારેન સમન્નાગતો અચ્છિદ્દેન અપ્પટિમંસેન. સંવિજ્જતિ નુ ખો મે એસો ધમ્મો ઉદાહુ નો’તિ? નો ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પરિસુદ્ધવચીસમાચારો હોતિ પરિસુદ્ધેન વચીસમાચારેન સમન્નાગતો અચ્છિદ્દેન અપ્પટિમંસેન, તસ્સ ભવન્તિ વત્તારો – ‘ઇઙ્ઘ તાવ આયસ્મા વાચસિકં સિક્ખસ્સૂ’તિ, ઇતિસ્સ ભવન્તિ વત્તારો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ચોદકેન ભિક્ખુના પરં ચોદેતુકામેન એવં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં – ‘મેત્તં નુ ખો મે ચિત્તં પચ્ચુપટ્ઠિતં સબ્રહ્મચારીસુ અનાઘાતં. સંવિજ્જતિ નુ ખો મે એસો ધમ્મો ઉદાહુ નો’તિ? નો ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો મેત્તં ચિત્તં પચ્ચુપટ્ઠિતં હોતિ સબ્રહ્મચારીસુ અનાઘાતં, તસ્સ ભવન્તિ વત્તારો – ‘ઇઙ્ઘ તાવ આયસ્મા સબ્રહ્મચારીસુ મેત્તં ચિત્તં ઉપટ્ઠાપેહી’તિ, ઇતિસ્સ ભવન્તિ વત્તારો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ચોદકેન ભિક્ખુના પરં ચોદેતુકામેન એવં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં – ‘બહુસ્સુતો નુ ખોમ્હિ સુતધરો સુતસન્નિચયો, યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપા મે ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા. સંવિજ્જતિ નુ ખો મે એસો ધમ્મો ઉદાહુ નો’તિ? નો ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો સુતસન્નિચયો, યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા, તસ્સ ભવન્તિ વત્તારો – ‘ઇઙ્ઘ તાવ આયસ્મા આગમં પરિયાપુણસ્સૂ’તિ, ઇતિસ્સ ભવન્તિ વત્તારો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ચોદકેન ભિક્ખુના પરં ચોદેતુકામેન એવં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં – ‘ઉભયાનિ ખો પન મે પાતિમોક્ખાનિ વિત્થારેન સ્વાગતાનિ હોન્તિ સુવિભત્તાનિ સુપ્પવત્તીનિ સુવિનિચ્છિતાનિ સુત્તસો અનુબ્યઞ્જનસો. સંવિજ્જતિ નુ ખો મે એસો ધમ્મો ઉદાહુ નો’તિ? નો ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ઉભયાનિ પાતિમોક્ખાનિ વિત્થારેન સ્વાગતાનિ હોન્તિ સુવિભત્તાનિ સુપ્પવત્તીનિ સુવિનિચ્છિતાનિ સુત્તસો અનુબ્યઞ્જનસો, ‘ઇદં પનાયસ્મા, કત્થ વુત્તં ભગવતા’તિ, ઇતિ પુટ્ઠો ન સમ્પાયિસ્સતિ. તસ્સ ભવન્તિ વત્તારો – ‘ઇઙ્ઘ તાવ આયસ્મા વિનયં સિક્ખસ્સૂ’તિ, ઇતિસ્સ ભવન્તિ વત્તારો. ઇમે પઞ્ચ ધમ્મા અજ્ઝત્તં પચ્ચવેક્ખિતબ્બા.

‘‘કતમે પઞ્ચ ધમ્મા અજ્ઝત્તં ઉપટ્ઠાપેતબ્બા? ‘કાલેન વક્ખામિ, નો અકાલેન; ભૂતેન વક્ખામિ, નો અભૂતેન; સણ્હેન વક્ખામિ, નો ફરુસેન; અત્થસંહિતેન વક્ખામિ, નો અનત્થસંહિતેન; મેત્તચિત્તો વક્ખામિ, નો દોસન્તરો’તિ –

ઇમે પઞ્ચ ધમ્મા અજ્ઝત્તં ઉપટ્ઠાપેતબ્બા. ચોદકેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના પરં ચોદેતુકામેન ઇમે પઞ્ચ ધમ્મે અજ્ઝત્તં પચ્ચવેક્ખિત્વા ઇમે પઞ્ચ ધમ્મે અજ્ઝત્તં ઉપટ્ઠાપેત્વા પરો ચોદેતબ્બો''તિ. ચતુત્થં.

૫. રાજન્તેપુરપ્પવેસનસુત્તં

૪૫. [પાચિ॰ ૪૯૭] ''દસયિમે , ભિક્ખવે, આદીનવા રાજન્તેપુરપ્પવેસને. કતમે દસ? ઇધ, ભિક્ખવે, રાજા મહેસિયા સદ્ધિં નિસિન્નો હોતિ. તત્ર ભિક્ખુ પવિસતિ. મહેસી વા ભિક્ખું દિસ્વા સિતં પાતુકરોતિ, ભિક્ખુ વા મહેસિં દિસ્વા સિતં પાતુકરોતિ. તત્થ રઞ્ઞો એવં હોતિ – 'અદ્ધા ઇમેસં કતં વા કરિસ્સન્તિ વા'તિ! અયં, ભિક્ખવે, પઠમો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રાજા બહુકિચ્ચો બહુકરણીયો અઞ્ઞતરં ઇત્થિં ગન્ત્વા ન સરતિ – 'સા તેન ગબ્ભં ગણ્હાતિ'. તત્થ રઞ્ઞો એવં હોતિ – 'ન ખો ઇધ અઞ્ઞો કોચિ પવિસતિ, અઞ્ઞત્ર પબ્બજિતેન. સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ'ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો અન્તેપુરે અઞ્ઞતરં રતનં નસ્સતિ. તત્થ રઞ્ઞો એવં હોતિ – 'ન ખો ઇધ અઞ્ઞો કોચિ પવિસતિ, અઞ્ઞત્ર પબ્બજિતેન. સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ'ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો અન્તેપુરે અબ્ભન્તરા ગુય્હમન્તા બહિદ્ધા સમ્ભેદં ગચ્છન્તિ. તત્થ રઞ્ઞો એવં હોતિ – 'ન ખો ઇધ અઞ્ઞો કોચિ પવિસતિ, અઞ્ઞત્ર પબ્બજિતેન . સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ'ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો અન્તેપુરે પિતા વા પુત્તં પત્થેતિ પુત્તો વા પિતરં પત્થેતિ. તેસં એવં હોતિ – 'ન ખો ઇધ અઞ્ઞો કોચિ પવિસતિ, અઞ્ઞત્ર પબ્બજિતેન. સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ'ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રાજા નીચટ્ઠાનિયં ઉચ્ચે ઠાને ઠપેતિ. યેસં તં અમનાપં તેસં એવં હોતિ – 'રાજા ખો પબ્બજિતેન સંસટ્ઠો. સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ'ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, છટ્ઠો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રાજા ઉચ્ચટ્ઠાનિયં નીચે ઠાને ઠપેતિ. યેસં તં અમનાપં તેસં એવં હોતિ – 'રાજા ખો પબ્બજિતેન સંસટ્ઠો. સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ'ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, સત્તમો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રાજા અકાલે સેનં ઉય્યોજેતિ. યેસં તં અમનાપં તેસં એવં હોતિ – 'રાજા ખો પબ્બજિતેન સંસટ્ઠો. સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ'ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, અટ્ઠમો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રાજા કાલે સેનં ઉય્યોજેત્વા અન્તરામગ્ગતો નિવત્તાપેતિ. યેસં તં અમનાપં તેસં એવં હોતિ – 'રાજા ખો પબ્બજિતેન સંસટ્ઠો. સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ'ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, નવમો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો અન્તેપુરં હત્થિસમ્મદ્દં અસ્સસમ્મદ્દં રથસમ્મદ્દં રજનીયાનિ રૂપસદ્દગન્ધરસફોટ્ઠબ્બાનિ, યાનિ ન પબ્બજિતસ્સ સારુપ્પાનિ. અયં, ભિક્ખવે, દસમો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ આદીનવા રાજન્તેપુરપ્પવેસને’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. સક્કસુત્તં

૪૬. એકં સમયં ભગવા સક્કેસુ વિહરતિ કપિલવત્થુસ્મિં નિગ્રોધારામે. અથ ખો સમ્બહુલા સક્કા ઉપાસકા તદહુપોસથે યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ને ખો સક્કે ઉપાસકે ભગવા એતદવોચ – ‘‘અપિ નુ તુમ્હે, સક્કા, અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસથા’’તિ? ‘‘અપ્પેકદા મયં, ભન્તે, અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસામ, અપ્પેકદા ન ઉપવસામા’’તિ. ‘‘તેસં વો, સક્કા, અલાભા તેસં દુલ્લદ્ધં, યે તુમ્હે એવં સોકસભયે જીવિતે મરણસભયે જીવિતે અપ્પેકદા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસથ, અપ્પેકદા ન ઉપવસથ.

‘‘તં કિં મઞ્ઞથ, સક્કા, ઇધ પુરિસો યેન કેનચિ કમ્મટ્ઠાનેન અનાપજ્જ અકુસલં દિવસં અડ્ઢકહાપણં નિબ્બિસેય્ય. દક્ખો પુરિસો ઉટ્ઠાનસમ્પન્નોતિ અલં વચનાયા’’તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’.

‘‘તં કિં મઞ્ઞથ, સક્કા, ઇધ પુરિસો યેન કેનચિ કમ્મટ્ઠાનેન અનાપજ્જ અકુસલં દિવસં કહાપણં નિબ્બિસેય્ય. દક્ખો પુરિસો ઉટ્ઠાનસમ્પન્નોતિ અલં વચનાયા’’તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’.

‘‘તં કિં, મઞ્ઞથ, સક્કા, ઇધ પુરિસો યેન કેનચિ કમ્મટ્ઠાનેન અનાપજ્જ અકુસલં દિવસં દ્વે કહાપણે નિબ્બિસેય્ય ... તયો કહાપણે નિબ્બિસેય્ય... ચત્તારો કહાપણે નિબ્બિસેય્ય... પઞ્ચ કહાપણે નિબ્બિસેય્ય... છ કહાપણે નિબ્બિસેય્ય... સત્ત કહાપણે નિબ્બિસેય્ય... અટ્ઠ કહાપણે નિબ્બિસેય્ય... નવ કહાપણે નિબ્બિસેય્ય... દસ કહાપણે નિબ્બિસેય્ય... વીસ કહાપણે નિબ્બિસેય્ય... તિંસ કહાપણે નિબ્બિસેય્ય... ચત્તારીસં કહાપણે નિબ્બિસેય્ય... પઞ્ઞાસં કહાપણે નિબ્બિસેય્ય... કહાપણસતં નિબ્બિસેય્ય. દક્ખો પુરિસો ઉટ્ઠાનસમ્પન્નોતિ અલં વચનાયા’’તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’.

‘‘તં કિં મઞ્ઞથ, સક્કા, અપિ નુ સો પુરિસો દિવસે દિવસે કહાપણસતં કહાપણસહસ્સં નિબ્બિસમાનો લદ્ધં લદ્ધં નિક્ખિપન્તો વસ્સસતાયુકો વસ્સસતજીવી મહન્તં ભોગક્ખન્ધં અધિગચ્છેય્યા’’તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’.

‘‘તં કિં મઞ્ઞથ, સક્કા, અપિ નુ સો પુરિસો ભોગહેતુ ભોગનિદાનં ભોગાધિકરણં એકં વા રત્તિં એકં વા દિવસં ઉપડ્ઢં વા રત્તિં ઉપડ્ઢં વા દિવસં એકન્તસુખપ્પટિસંવેદી વિહરેય્યા’’તિ? ‘‘નો હેતં, ભન્તે’’. ‘‘તં કિસ્સ હેતુ’’? ‘‘કામા હિ, ભન્તે, અનિચ્ચા તુચ્છા મુસા મોસધમ્મા’’તિ.

‘‘ઇધ પન વો, સક્કા, મમ સાવકો દસ વસ્સાનિ અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો યથા મયાનુસિટ્ઠં તથા પટિપજ્જમાનો સતમ્પિ વસ્સાનિ સતમ્પિ વસ્સસતાનિ સતમ્પિ વસ્સસહસ્સાનિ એકન્તસુખપ્પટિસંવેદી વિહરેય્ય. સો ચ ખ્વસ્સ સકદાગામી વા અનાગામી વા અપણ્ણકં વા સોતાપન્નો. તિટ્ઠન્તુ, સક્કા, દસ વસ્સાનિ.

ઇધ મમ સાવકો નવ વસ્સાનિ... અટ્ઠ વસ્સાનિ... સત્ત વસ્સાનિ... છ વસ્સાનિ... પઞ્ચ વસ્સાનિ ચત્તારિ વસ્સાનિ... તીણિ વસ્સાનિ... દ્વે વસ્સાનિ... એકં વસ્સં અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો યથા મયાનુસિટ્ઠં

તથા પટિપજ્જમાનો સતમ્પિ વસ્સાનિ સતમ્પિ વસ્સસતાનિ સતમ્પિ વસ્સસહસ્સાનિ એકન્તસુખપ્પટિસંવેદી વિહરેય્ય, સો ચ ખ્વસ્સ સકદાગામી વા અનાગામી વા અપણ્ણકં વા સોતાપન્નો. તિટ્ઠતુ, સક્કા, એકં વસ્સં.

ઇધ મમ સાવકો દસ માસે અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો યથા મયાનુસિટ્ઠં તથા પટિપજ્જમાનો સતમ્પિ વસ્સાનિ સતમ્પિ વસ્સસતાનિ સતમ્પિ વસ્સસહસ્સાનિ એકન્તસુખપ્પટિસંવેદી વિહરેય્ય, સો ચ ખ્વસ્સ સકદાગામી વા અનાગામી વા અપણ્ણકં વા સોતાપન્નો. તિટ્ઠન્તુ, સક્કા, દસ માસા.

ઇધ મમ સાવકો નવ માસે... અટ્ઠ માસે... સત્ત માસે... છ માસે... પઞ્ચ માસે... ચત્તારો માસે... તયો માસે... દ્વે માસે... એકં માસં... અડ્ઢમાસં અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો યથા મયાનુસિટ્ઠં તથા પટિપજ્જમાનો સતમ્પિ વસ્સાનિ સતમ્પિ વસ્સસતાનિ સતમ્પિ વસ્સસહસ્સાનિ એકન્તસુખપ્પટિસંવેદી વિહરેય્ય, સો ચ ખ્વસ્સ સકદાગામી વા અનાગામી વા અપણ્ણકં વા સોતાપન્નો. તિટ્ઠતુ, સક્કા, અડ્ઢમાસો.

ઇધ મમ સાવકો દસ રત્તિન્દિવે [રત્તિદિવે (ક॰)] અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો યથા મયાનુસિટ્ઠં તથા પટિપજ્જમાનો સતમ્પિ વસ્સાનિ સતમ્પિ વસ્સસતાનિ સતમ્પિ વસ્સસહસ્સાનિ એકન્તસુખપ્પટિસંવેદી વિહરેય્ય, સો ચ ખ્વસ્સ સકદાગામી વા અનાગામી વા અપણ્ણકં વા સોતાપન્નો. તિટ્ઠન્તુ, સક્કા, દસ રત્તિન્દિવા.

ઇધ મમ સાવકો નવ રત્તિન્દિવે... અટ્ઠ રત્તિન્દિવે... સત્ત રત્તિન્દિવે... છ રત્તિન્દિવે... પઞ્ચ રત્તિન્દિવે... ચત્તારો રત્તિન્દિવે... તયો રત્તિન્દિવે... દ્વે રત્તિન્દિવે... એકં રત્તિન્દિવં અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો યથા મયાનુસિટ્ઠં તથા પટિપજ્જમાનો સતમ્પિ વસ્સાનિ સતમ્પિ વસ્સસતાનિ સતમ્પિ વસ્સસહસ્સાનિ એકન્તસુખપ્પટિસંવેદી વિહરેય્ય, સો ચ ખ્વસ્સ સકદાગામી વા અનાગામી વા અપણ્ણકં વા સોતાપન્નો. તેસં વો, સક્કા, અલાભા તેસં દુલ્લદ્ધં, યે તુમ્હે એવં સોકસભયે જીવિતે મરણસભયે જીવિતે અપ્પેકદા અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસથ, અપ્પેકદા ન ઉપવસથા''તિ. ''એતે મયં, ભન્તે, અજ્જતગ્ગે અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં ઉપવસિસ્સામા''તિ. છટ્ઠં.

૭. મહાલિસુત્તં

૪૭. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો મહાલિ લિચ્છવિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો મહાલિ લિચ્છવિ ભગવન્તં એતદવોચ – ''કો નુ ખો, ભન્તે હેતુ, કો પચ્ચયો પાપસ્સ કમ્મસ્સ કિરિયાય પાપસ્સ કમ્મસ્સ પવત્તિયા''તિ? ''લોભો ખો, મહાલિ, હેતુ, લોભો પચ્ચયો પાપસ્સ કમ્મસ્સ કિરિયાય પાપસ્સ કમ્મસ્સ પવત્તિયા. દોસો ખો, મહાલિ, હેતુ, દોસો પચ્ચયો પાપસ્સ કમ્મસ્સ કિરિયાય પાપસ્સ કમ્મસ્સ પવત્તિયા. મોહો ખો, મહાલિ, હેતુ, મોહો પચ્ચયો પાપસ્સ કમ્મસ્સ કિરિયાય પાપસ્સ કમ્મસ્સ પવત્તિયા. અયોનિસો મનસિકારો ખો, મહાલિ, હેતુ, અયોનિસો મનસિકારો પચ્ચયો પાપસ્સ કમ્મસ્સ કિરિયાય પાપસ્સ કમ્મસ્સ પવત્તિયા. મિચ્છાપણિહિતં ખો, મહાલિ, ચિત્તં હેતુ, મિચ્છાપણિહિતં ચિત્તં પચ્ચયો પાપસ્સ કમ્મસ્સ કિરિયાય પાપસ્સ કમ્મસ્સ પવત્તિયાતિ. અયં ખો, મહાલિ, હેતુ, અયં પચ્ચયો પાપસ્સ કમ્મસ્સ કિરિયાય પાપસ્સ કમ્મસ્સ પવત્તિયા''તિ.

''કો પન, ભન્તે, હેતુ કો પચ્ચયો કલ્યાણસ્સ કમ્મસ્સ કિરિયાય કલ્યાણસ્સ કમ્મસ્સ પવત્તિયા''તિ? ''અલોભો ખો, મહાલિ, હેતુ, અલોભો પચ્ચયો કલ્યાણસ્સ કમ્મસ્સ કિરિયાય કલ્યાણસ્સ કમ્મસ્સ પવત્તિયા. અદોસો ખો,

મહાલિ, હેતુ, અદોસો પચ્ચયો કલ્યાણસ્સ કમ્મસ્સ કિરિયાય કલ્યાણસ્સ કમ્મસ્સ પવત્તિયા. અમોહો ખો, મહાલિ, હેતુ, અમોહો પચ્ચયો કલ્યાણસ્સ કમ્મસ્સ કિરિયાય કલ્યાણસ્સ કમ્મસ્સ પવત્તિયા. યોનિસો મનસિકારો ખો, મહાલિ, હેતુ, યોનિસો મનસિકારો પચ્ચયો કલ્યાણસ્સ કમ્મસ્સ કિરિયાય કલ્યાણસ્સ કમ્મસ્સ પવત્તિયા. સમ્માપણિહિતં ખો, મહાલિ, ચિત્તં હેતુ, સમ્માપણિહિતં ચિત્તં પચ્ચયો કલ્યાણસ્સ કમ્મસ્સ કિરિયાય કલ્યાણસ્સ કમ્મસ્સ પવત્તિયા. અયં ખો, મહાલિ, હેતુ, અયં પચ્ચયો કલ્યાણસ્સ કમ્મસ્સ કિરિયાય કલ્યાણસ્સ કમ્મસ્સ પવત્તિયા. ઇમે ચ, મહાલિ, દસ ધમ્મા લોકે ન સંવિજ્જેય્યું, નયિધ પઞ્ઞાયેથ અધમ્મચરિયાવિસમચરિયાતિ વા ધમ્મચરિયાસમચરિયાતિ વા. યસ્મા ચ ખો, મહાલિ, ઇમે દસ ધમ્મા લોકે સંવિજ્જન્તિ, તસ્મા પઞ્ઞાયતિ અધમ્મચરિયાવિસમચરિયાતિ વા ધમ્મચરિયાસમચરિયાતિ વા''તિ. સત્તમં.

૮. પબ્બજિતઅભિણ્હસુત્તં

૪૮. ''દસયિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા પબ્બજિતેન અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બા . કતમે દસ? 'વેવણ્ણિયમ્હિ અજ્ઝુપગતો'તિ પબ્બજિતેન અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં; 'પરપટિબદ્ધા મે જીવિકા'તિ પબ્બજિતેન અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં; 'અઞ્ઞો મે આકપ્પો કરણીયો'તિ પબ્બજિતેન અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં; 'કચ્ચિ નુ ખો મે અત્તા સીલતો ન ઉપવદતી'તિ પબ્બજિતેન અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં; 'કચ્ચિ નુ ખો મં અનુવિચ્ચ વિઞ્ઞૂ સબ્રહ્મચારી સીલતો ન ઉપવદન્તી'તિ પબ્બજિતેન અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં; 'સબ્બેહિ મે પિયેહિ મનાપેહિ નાનાભાવો વિનાભાવો'તિ પબ્બજિતેન અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં; 'કમ્મસ્સકોમ્હિ કમ્મદાયાદો કમ્મયોનિ કમ્મબન્ધુ કમ્મપટિસરણો, યં કમ્મં કરિસ્સામિ કલ્યાણં વા પાપકં વા તસ્સ દાયાદો ભવિસ્સામી'તિ પબ્બજિતેન અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં; 'કથંભૂતસ્સ મે રત્તિન્દિવા વીતિવત્તન્તી'તિ પબ્બજિતેન અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં; 'કચ્ચિ નુ ખો અહં સુઞ્ઞાગારે અભિરમામી'તિ પબ્બજિતેન અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં; 'અત્થિ નુ ખો મે ઉત્તરિ મનુસ્સધમ્મો અલમરિયઞાણદસ્સનવિસેસો અધિગતો, યેનાહં [યોહં (સી॰ પી॰ ક॰), સોહં (સ્યા॰)] પચ્છિમે કાલે સબ્રહ્મચારીહિ પુટ્ઠો ન મઙ્કુ ભવિસ્સામી'તિ પબ્બજિતેન અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ ધમ્મા પબ્બજિતેન અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બા''તિ. અટ્ઠમં.

૯. સરીરટ્ઠધમ્મસુત્તં

૪૯. ''દસયિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સરીરટ્ઠા. કતમે દસ? સીતં, ઉણ્હં, જિઘચ્છા, પિપાસા, ઉચ્ચારો, પસ્સાવો, કાયસંવરો, વચીસંવરો, આજીવસંવરો, પોનોભવિકો [પોનોબ્ભવિકો (ક॰)] ભવસઙ્ખારો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ ધમ્મા સરીરટ્ઠા''તિ. નવમં.

૧૦. ભણ્ડનસુત્તં

૫૦. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન સમ્બહુલા ભિક્ખૂ પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા ઉપટ્ઠાનસાલાયં સન્નિસિન્ના સન્નિપતિતા ભણ્ડનજાતા કલહજાતા વિવાદાપન્ના અઞ્ઞમઞ્ઞં મુખસત્તીહિ વિતુદન્તા વિહરન્તિ.

અથ ખો ભગવા સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો યેન ઉપટ્ઠાનસાલા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસજ્જ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''કાય નુત્થ, ભિક્ખવે, એતરહિ કથાય સન્નિસિન્ના

સન્નિપતિતા, કા ચ પન વો અન્તરાકથા વિપ્પકતા''તિ?

''ઇધ મયં, ભન્તે, પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા ઉપટ્ઠાનસાલાયં સન્નિસિન્ના સન્નિપતિતા ભણ્ડનજાતા કલહજાતા વિવાદાપન્ના અઞ્ઞમઞ્ઞં મુખસત્તીહિ વિતુદન્તા વિહરામા''તિ. ''ન ખો પનેતં, ભિક્ખવે, તુમ્હાકં પતિરૂપં કુલપુત્તાનં સદ્ધાય અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતાનં, યં તુમ્હે ભણ્ડનજાતા કલહજાતા વિવાદાપન્ના અઞ્ઞમઞ્ઞં મુખસત્તીહિ વિતુદન્તા વિહરેય્યાથ.

''દસયિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સારણીયા પિયકરણા ગરુકરણા [પિયકરાણા ગરુકરાણા (?)] સઙ્ગહાય અવિવાદાય સામગ્ગિયા એકીભાવાય સંવત્તન્તિ. કતમે દસ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ...પે॰... સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ, અયમ્પિ ધમ્મો સારણીયો પિયકરણો ગરુકરણો સઙ્ગહાય અવિવાદાય સામગ્ગિયા એકીભાવાય સંવત્તતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો સુતસન્નિચયો, યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ બહુસ્સુતો હોતિ...પે॰... દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા, અયમ્પિ ધમ્મો સારણીયો પિયકરણો ગરુકરણો સઙ્ગહાય અવિવાદાય સામગ્ગિયા એકીભાવાય સંવત્તતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો હોતિ કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો હોતિ કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો, અયમ્પિ ધમ્મો સારણીયો પિયકરણો ગરુકરણો સઙ્ગહાય અવિવાદાય સામગ્ગિયા એકીભાવાય સંવત્તતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સુવચો હોતિ સોવચસ્સકરણેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ખમો પદક્ખિણગ્ગાહી અનુસાસનિં. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સુવચો હોતિ સોવચસ્સકરણેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ખમો પદક્ખિણગ્ગાહી અનુસાસનિં, અયમ્પિ ધમ્મો સારણીયો પિયકરણો ગરુકરણો સઙ્ગહાય અવિવાદાય સામગ્ગિયા એકીભાવાય સંવત્તતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યાનિ તાનિ સબ્રહ્મચારીનં ઉચ્ચાવચાનિ કિંકરણીયાનિ – તત્થ દક્ખો હોતિ અનલસો, તત્રૂપાયાય વીમંસાય સમન્નાગતો અલં કાતું અલં સંવિધાતું. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યાનિ તાનિ સબ્રહ્મચારીનં ઉચ્ચાવચાનિ કિંકરણીયાનિ – તત્થ દક્ખો હોતિ અનલસો તત્રૂપાયાય વીમંસાય સમન્નાગતો અલં કાતું અલં સંવિધાતું, અયમ્પિ ધમ્મો પિયકરણો ગરુકરણો સઙ્ગહાય અવિવાદાય સામગ્ગિયા એકીભાવાય સંવત્તતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્મકામો હોતિ પિયસમુદાહારો, અભિધમ્મે અભિવિનયે ઉળારપામોજ્જો. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્મકામો હોતિ પિયસમુદાહારો, અભિધમ્મે અભિવિનયે ઉળારપામોજ્જો, અયમ્પિ ધમ્મો સારણીયો પિયકરણો ગરુકરણો સઙ્ગહાય અવિવાદાય સામગ્ગિયા એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ, અયમ્પિ ધમ્મો સારણીયો પિયકરણો ગરુકરણો સઙ્ગહાય અવિવાદાય સામગ્ગિયા એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન, અયમ્પિ ધમ્મો સારણીયો...પે॰... સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિમા હોતિ, પરમેન સતિનેપક્કેન સમન્નાગતો, ચિરકતમ્પિ ચિરભાસિતમ્પિ સરિતા અનુસ્સરિતા. યમ્પિ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિમા હોતિ, પરમેન સતિનેપક્કેન સમન્નાગતો, ચિરકતમ્પિ ચિરભાસિતમ્પિ સરિતા અનુસ્સરિતા, અયમ્પિ ધમ્મો સારણીયો...પે॰... સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ઞવા હોતિ, ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ઞવા હોતિ, ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા, અયમ્પિ ધમ્મો સારણીયો...પે॰... સંવત્તતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ ધમ્મા સારણીયા પિયકરણા ગરુકરણા સઙ્ગહાય અવિવાદાય સામગ્ગિયા એકીભાવાય સંવત્તન્તી’’તિ. દસમં.

અક્કોસવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

વિવાદા દ્વે ચ મૂલાનિ, કુસિનારપવેસને;
સક્કો મહાલિ અભિણ્હં, સરીરટ્ઠા ચ ભણ્ડનાતિ.

પઠમપણ્ણાસકં સમત્તં.

૨. દુતિયપણ્ણાસકં

(૬) ૧. સચિત્તવગ્ગો

૧. સચિત્તસુત્તં

૫૧. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘નો ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પરચિત્તપરિયાયકુસલો હોતિ, અથ ‘સચિત્તપરિયાયકુસલો ભવિસ્સામી’તિ [ભવિસ્સામાતિ (સ્યા॰)] – એવઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સચિત્તપરિયાયકુસલો હોતિ? સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ઇત્થી વા પુરિસો વા દહરો યુવા મણ્ડનકજાતિકો આદાસે વા પરિસુદ્ધે પરિયોદાતે અચ્છે વા ઉદકપત્તે સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો સચે તત્થ પસ્સતિ રજં વા અઙ્ગણં વા, તસ્સેવ રજસ્સ વા અઙ્ગણસ્સ વા પહાનાય વાયમતિ. નો ચે તત્થ પસ્સતિ રજં વા અઙ્ગણં વા, તેનેવત્તમનો હોતિ પરિપુણ્ણસઙ્કપ્પો – ‘લાભા વત મે, પરિસુદ્ધં વત મે’તિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પચ્ચવેક્ખણા બહુકારા [ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો બહુકારો (ક॰)] હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ – ‘અભિજ્ઝાલુ નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અનભિજ્ઝાલુ નુ ખો બહુલં વિહરામિ, બ્યાપન્નચિત્તો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અબ્યાપન્નચિત્તો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠિતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, વિગતથિનમિદ્ધો નુ ખો બહુલં વિહરામિ , ઉદ્ધતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અનુદ્ધતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, વિચિકિચ્છો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, તિણ્ણવિચિકિચ્છો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, કોધનો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અક્કોધનો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, સંકિલિટ્ઠચિત્તો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અસંકિલિટ્ઠચિત્તો નુ ખો બહુલં વિહરામિ , સારદ્ધકાયો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અસારદ્ધકાયો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, કુસીતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, આરદ્ધવીરિયો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અસમાહિતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, સમાહિતો નુ ખો બહુલં વિહરામી’તિ.

‘‘સચે , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો એવં જાનાતિ – ‘અભિજ્ઝાલુ બહુલં વિહરામિ, બ્યાપન્નચિત્તો બહુલં વિહરામિ, થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠિતો બહુલં વિહરામિ, ઉદ્ધતો બહુલં વિહરામિ, વિચિકિચ્છો બહુલં વિહરામિ, કોધનો બહુલં વિહરામિ, સંકિલિટ્ઠચિત્તો બહુલં વિહરામિ, સારદ્ધકાયો બહુલં વિહરામિ, કુસીતો બહુલં વિહરામિ, અસમાહિતો બહુલં વિહરામી’તિ, તેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના તેસંયેવ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, આદિત્તચેલો વા આદિત્તસીસો વા. તસ્સેવ ચેલસ્સ વા સીસસ્સ વા નિબ્બાપનાય અધિમત્તં છન્દઞ્ચ વાયામઞ્ચ ઉસ્સાહઞ્ચ ઉસ્સોળ્હિઞ્ચ અપ્પટિવાનિઞ્ચ સતિઞ્ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરેય્ય. એવમેવં ખો તેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના તેસંયેવ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં.

‘‘સચે પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો એવં જાનાતિ – ‘અનભિજ્ઝાલુ બહુલં વિહરામિ, અબ્યાપન્નચિત્તો બહુલં વિહરામિ, વિગતથિનમિદ્ધો બહુલં વિહરામિ, અનુદ્ધતો બહુલં વિહરામિ, તિણ્ણવિચિકિચ્છો બહુલં વિહરામિ, અક્કોધનો બહુલં વિહરામિ, અસંકિલિટ્ઠચિત્તો બહુલં વિહરામિ, અસારદ્ધકાયો બહુલં વિહરામિ,

આરદ્ધવીરિયો બહુલં વિહરામિ, સમાહિતો બહુલં વિહરામી'તિ, તેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના તેસુયેવ કુસલેસુ ધમ્મેસુ પતિટ્ઠાય ઉત્તરિ આસવાનં ખયાય યોગો કરણીયો''તિ. પઠમં.

૨. સારિપુત્તસુત્તં

૫૨. તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''આવુસો ભિક્ખવે''તિ. ''આવુસો''તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા સારિપુત્તો એતદવોચ –

''નો ચે, આવુસો, ભિક્ખુ પરચિત્તપરિયાયકુસલો હોતિ, અથ 'સચિત્તપરિયાયકુસલો ભવિસ્સામી'તિ – એવઞ્હિ વો, આવુસો, સિક્ખિતબ્બં.

''કથઞ્ચાવુસો , ભિક્ખુ સચિત્તપરિયાયકુસલો હોતિ? સેય્યથાપિ, આવુસો, ઇત્થી વા પુરિસો વા દહરો યુવા મણ્ડનકજાતિકો આદાસે વા પરિસુદ્ધે પરિયોદાતે અચ્છે વા ઉદપત્તે સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો સચે તત્થ પસ્સતિ રજં વા અઙ્ગણં વા, તસ્સેવ રજસ્સ વા અઙ્ગણસ્સ વા પહાનાય વાયમતિ. નો ચે તત્થ પસ્સતિ રજં વા અઙ્ગણં વા, તેનેવત્તમનો હોતિ પરિપુણ્ણસઙ્કપ્પો – 'લાભા વત મે, પરિસુદ્ધં વત મે'તિ.

એવમેવં ખો, આવુસો, ભિક્ખુનો પચ્ચવેક્ખણા બહુકારા હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ – 'અભિજ્ઝાલુ નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અનભિજ્ઝાલુ નુ ખો બહુલં વિહરામિ, બ્યાપન્નચિત્તો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અબ્યાપન્નચિત્તો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠિતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, વિગતથિનમિદ્ધો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, ઉદ્ધતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અનુદ્ધતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, વિચિકિચ્છી નુ ખો બહુલં વિહરામિ, તિણ્ણવિચિકિચ્છો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, કોધનો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અક્કોધનો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, સંકિલિટ્ઠચિત્તો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અસંકિલિટ્ઠચિત્તો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, સારદ્ધકાયો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અસારદ્ધકાયો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, કુસીતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, આરદ્ધવીરિયો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, સમાહિતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અસમાહિતો નુ ખો બહુલં વિહરામી'તિ.

''સચે, આવુસો, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો એવં જાનાતિ – 'અભિજ્ઝાલુ બહુલં વિહરામિ...પે॰... અસમાહિતો બહુલં વિહરામી'તિ, તેનાવુસો, ભિક્ખુના તેસંયેવ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં. સેય્યથાપિ, આવુસો, આદિત્તચેલો વા આદિત્તસીસો વા. તસ્સેવ ચેલસ્સ વા સીસસ્સ વા નિબ્બાપનાય અધિમત્તં છન્દઞ્ચ વાયામઞ્ચ ઉસ્સાહઞ્ચ ઉસ્સોળ્હિઞ્ચ અપ્પટિવાનિઞ્ચ સતિઞ્ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરેય્ય. એવમેવં ખો, આવુસો, તેન ભિક્ખુના તેસંયેવ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં.

''સચે પનાવુસો, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો એવં જાનાતિ – 'અનભિજ્ઝાલુ બહુલં વિહરામિ...પે॰... સમાહિતો બહુલં વિહરામી'તિ, તેનાવુસો, ભિક્ખુના તેસુયેવ કુસલેસુ ધમ્મેસુ પતિટ્ઠાય ઉત્તરિ આસવાનં ખયાય યોગો કરણીયો''તિ. દુતિયં.

૩. ઠિતિસુત્તં

૫૩. ''ઠિતિમ્પાહં , ભિક્ખવે, ન વણ્ણયામિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, પગેવ પરિહાનિં. વુદ્ધિઞ્ચ ખો અહં, ભિક્ખવે, વણ્ણયામિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો ઠિતિં નો હાનિં.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, હાનિ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો ઠિતિ નો વુદ્ધિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યત્તકો હોતિ સદ્ધાય સીલેન સુતેન ચાગેન પઞ્ઞાય પટિભાનેન, તસ્સ તે ધમ્મા નેવ તિટ્ઠન્તિ નો વડ્ઢન્તિ. હાનિમેતં, ભિક્ખવે, વદામિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો ઠિતિં નો વુદ્ધિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, હાનિ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો ઠિતિ નો વુદ્ધિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે ઠિતિ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો હાનિ નો વુદ્ધિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યત્તકો હોતિ સદ્ધાય સીલેન સુતેન ચાગેન પઞ્ઞાય પટિભાનેન, તસ્સ તે ધમ્મા નેવ હાયન્તિ નો વડ્ઢન્તિ . ઠિતિમેતં, ભિક્ખવે, વદામિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો હાનિં નો વુદ્ધિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ઠિતિ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો વુદ્ધિ નો હાનિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, વુદ્ધિ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો ઠિતિ નો હાનિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યત્તકો હોતિ સદ્ધાય સીલેન સુતેન ચાગેન પઞ્ઞાય પટિભાનેન, તસ્સ તે ધમ્મા નેવ તિટ્ઠન્તિ નો હાયન્તિ. વુદ્ધિમેતં, ભિક્ખવે, વદામિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો ઠિતિં નો હાનિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, વુદ્ધિ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો ઠિતિ નો હાનિ.

''નો ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પરચિત્તપરિયાયકુસલો હોતિ, અથ 'સચિત્તપરિયાયકુસલો ભવિસ્સામી'તિ – એવઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બં.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સચિત્તપરિયાયકુસલો હોતિ? સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, ઇત્થી વા પુરિસો વા દહરો યુવા મણ્ડનકજાતિકો આદાસે વા પરિસુદ્ધે પરિયોદાતે અચ્છે વા ઉદપત્તે સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો સચે તત્થ પસ્સતિ રજં વા અઙ્ગણં વા, તસ્સેવ રજસ્સ વા અઙ્ગણસ્સ વા પહાનાય વાયમતિ. નો ચે તત્થ પસ્સતિ રજં વા અઙ્ગણં વા, તેનેવત્તમનો હોતિ પરિપુણ્ણસઙ્કપ્પો – 'લાભા વત મે, પરિસુદ્ધં વત મે'તિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પચ્ચવેક્ખણા બહુકારા હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ – 'અભિજ્ઝાલુ નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અનભિજ્ઝાલુ નુ ખો બહુલં વિહરામિ, બ્યાપન્નચિત્તો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અબ્યાપન્નચિત્તો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠિતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, વિગતથિનમિદ્ધો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, ઉદ્ધતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અનુદ્ધતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, વિચિકિચ્છો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, તિણ્ણવિચિકિચ્છો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, કોધનો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અક્કોધનો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, સંકિલિટ્ઠચિત્તો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અસંકિલિટ્ઠચિત્તો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, સારદ્ધકાયો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અસારદ્ધકાયો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, કુસીતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, આરદ્ધવીરિયો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, સમાહિતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, અસમાહિતો નુ ખો બહુલં વિહરામી'તિ.

''સચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો એવં જાનાતિ – 'અભિજ્ઝાલુ બહુલં વિહરામિ, બ્યાપન્નચિત્તો બહુલં વિહરામિ, થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠિતો બહુલં વિહરામિ, ઉદ્ધતો બહુલં વિહરામિ, વિચિકિચ્છો બહુલં વિહરામિ, કોધનો બહુલં વિહરામિ, સંકિલિટ્ઠચિત્તો બહુલં વિહરામિ, સારદ્ધકાયો બહુલં વિહરામિ, કુસીતો બહુલં વિહરામિ, અસમાહિતો બહુલં વિહરામી'તિ, તેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના તેસંયેવ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, આદિત્તચેલો વા આદિત્તસીસો વા. તસ્સેવ ચેલસ્સ વા સીસસ્સ વા નિબ્બાપનાય અધિમત્તં છન્દઞ્ચ વાયામઞ્ચ ઉસ્સાહઞ્ચ ઉસ્સોળ્હિઞ્ચ અપ્પટિવાનિઞ્ચ સતિઞ્ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરેય્ય; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, તેન ભિક્ખુના તેસંયેવ

પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં.

‘‘સચે પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો એવં જાનાતિ – ‘અનભિજ્ઝાલુ બહુલં વિહરામિ, અબ્યાપન્નચિત્તો બહુલં વિહરામિ, વિગતથિનમિદ્ધો બહુલં વિહરામિ, અનુદ્ધતો બહુલં વિહરામિ, તિણ્ણવિચિકિચ્છો બહુલં વિહરામિ, અક્કોધનો બહુલં વિહરામિ, અસંકિલિટ્ઠચિત્તો બહુલં વિહરામિ, અસારદ્ધકાયો બહુલં વિહરામિ, આરદ્ધવીરિયો બહુલં વિહરામિ, સમાહિતો બહુલં વિહરામી’તિ, તેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના તેસુયેવ કુસલેસુ ધમ્મેસુ પતિટ્ઠાય ઉત્તરિ આસવાનં ખયાય યોગો કરણીયો’’તિ. તતિયં.

૪. સમથસુત્તં

૫૪. ‘‘નો ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પરચિત્તપરિયાયકુસલો હોતિ, અથ ‘સચિત્તપરિયાયકુસલો ભવિસ્સામી’તિ – એવઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સચિત્તપરિયાયકુસલો હોતિ? સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ઇત્થી વા પુરિસો વા દહરો યુવા મણ્ડનકજાતિકો આદાસે વા પરિસુદ્ધે પરિયોદાતે અચ્છે વા ઉદપત્તે સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો સચે તત્થ પસ્સતિ રજં વા અઙ્ગણં વા, તસ્સેવ રજસ્સ વા અઙ્ગણસ્સ વા પહાનાય વાયમતિ. નો ચે તત્થ પસ્સતિ રજં વા અઙ્ગણં વા, તેનેવત્તમનો હોતિ પરિપુણ્ણસઙ્કપ્પો – ‘લાભા વત મે, પરિસુદ્ધં વત મે’તિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પચ્ચવેક્ખણા બહુકારા હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ – ‘લાભી નુ ખોમ્હિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ, ન નુ ખોમ્હિ લાભી અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ, લાભી નુ ખોમ્હિ અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય, ન નુ ખોમ્હિ લાભી અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાયા’તિ.

‘‘સચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો એવં જાનાતિ – ‘લાભીમ્હિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ, ન લાભી અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાયા’તિ, તેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના અજ્ઝત્તં ચેતોસમથે પતિટ્ઠાય અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય યોગો કરણીયો. સો અપરેન સમયેન લાભી ચેવ હોતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ લાભી ચ અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય.

‘‘સચે પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો એવં જાનાતિ – ‘લાભીમ્હિ અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય, ન લાભી અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સા’તિ, તેન, ભિક્ખવે , ભિક્ખુના અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય પતિટ્ઠાય અજ્ઝત્તં ચેતોસમથે યોગો કરણીયો. સો અપરેન સમયેન લાભી ચેવ હોતિ અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય લાભી ચ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ.

‘‘સચે, પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો એવં જાનાતિ – ‘ન લાભી અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ, ન લાભી અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાયા’તિ, તેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના તેસંયેવ કુસલાનં ધમ્માનં પટિલાભાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, આદિત્તચેલો વા આદિત્તસીસો વા. તસ્સેવ ચેલસ્સ વા સીસસ્સ વા નિબ્બાપનાય અધિમત્તં છન્દઞ્ચ વાયામઞ્ચ ઉસ્સાહઞ્ચ ઉસ્સોળ્હિઞ્ચ અપ્પટિવાનિઞ્ચ સતિઞ્ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરેય્ય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, તેન ભિક્ખુના તેસંયેવ કુસલાનં ધમ્માનં પટિલાભાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ

સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં. સો અપરેન સમયેન લાભી ચેવ હોતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ લાભી ચ અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય.

‘‘સચે પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો એવં જાનાતિ – ‘લાભીમ્હિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ, લાભી અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાયા’તિ, તેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના તેસુયેવ કુસલેસુ ધમ્મેસુ પતિટ્ઠાય ઉત્તરિ આસવાનં ખયાય યોગો કરણીયો.

‘‘ચીવરમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પિ. પિણ્ડપાતમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પિ. સેનાસનમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પિ. ગામનિગમમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પિ. જનપદપદેસમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પિ. પુગ્ગલમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પિ.

‘‘‘ચીવરમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પી’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? તત્થ યં જઞ્ઞા ચીવરં – ‘ઇદં ખો મે ચીવરં સેવતો અકુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ, કુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તી’તિ, એવરૂપં ચીવરં ન સેવિતબ્બં. તત્થ યં જઞ્ઞા ચીવરં – ‘ઇદં ખો મે ચીવરં સેવતો અકુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ, કુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તી’તિ, એવરૂપં ચીવરં સેવિતબ્બં. ‘ચીવરમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પી’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં, ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘‘પિણ્ડપાતમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પી’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? તત્થ યં જઞ્ઞા પિણ્ડપાતં – ‘ઇમં ખો મે પિણ્ડપાતં સેવતો અકુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ, કુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તી’તિ, એવરૂપો પિણ્ડપાતો ન સેવિતબ્બો. તત્થ યં જઞ્ઞા પિણ્ડપાતં – ‘ઇમં ખો મે પિણ્ડપાતં સેવતો અકુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ, કુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તી’તિ, એવરૂપો પિણ્ડપાતો સેવિતબ્બો. ‘પિણ્ડપાતમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પી’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં, ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘‘સેનાસનમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પી’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? તત્થ યં જઞ્ઞા સેનાસનં – ‘ઇદં ખો મે સેનાસનં સેવતો અકુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ, કુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તી’તિ, એવરૂપં સેનાસનં ન સેવિતબ્બં. તત્થ યં જઞ્ઞા સેનાસનં – ‘ઇદં ખો મે સેનાસનં સેવતો અકુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ, કુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તી’તિ, એવરૂપં સેનાસનં સેવિતબ્બં. ‘સેનાસનમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પી’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં, ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘‘ગામનિગમમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પી’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? તત્થ યં જઞ્ઞા ગામનિગમં – ‘ઇમં ખો મે ગામનિગમં સેવતો અકુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ, કુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તી’તિ , એવરૂપો ગામનિગમો ન સેવિતબ્બો. તત્થ યં જઞ્ઞા ગામનિગમં – ‘ઇમં ખો મે ગામનિગમં સેવતો અકુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ, કુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તી’તિ, એવરૂપો ગામનિગમો સેવિતબ્બો . ‘ગામનિગમમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પી’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં, ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘‘જનપદપદેસમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પી’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? તત્થ યં જઞ્ઞા જનપદપદેસં – ‘ઇમં ખો મે જનપદપદેસં સેવતો અકુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ, કુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તી’તિ, એવરૂપો જનપદપદેસો ન સેવિતબ્બો. તત્થ યં જઞ્ઞા જનપદપદેસં – ‘ઇમં ખો મે જનપદપદેસં સેવતો અકુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ, કુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તી’તિ, એવરૂપો જનપદપદેસો સેવિતબ્બો. ‘જનપદપદેસમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પી’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં, ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘‘પુગ્ગલમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પી’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? તત્થ યં જઞ્ઞા પુગ્ગલં – ‘ઇમં ખો મે પુગ્ગલં સેવતો અકુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ, કુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તી’તિ, એવરૂપો પુગ્ગલો ન સેવિતબ્બો. તત્થ યં જઞ્ઞા પુગ્ગલં – ‘ઇમં ખો મે પુગ્ગલં સેવતો અકુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ, કુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તી’તિ, એવરૂપો પુગ્ગલો સેવિતબ્બો . ‘પુગ્ગલમ્પાહં, ભિક્ખવે, દુવિધેન વદામિ – સેવિતબ્બમ્પિ અસેવિતબ્બમ્પી’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં, ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્ત’’ન્તિ. ચતુત્થં.

૫. પરિહાનસુત્તં

૫૫. તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘આવુસો ભિક્ખવે’’તિ [ભિક્ખવોતિ (સી॰ સ્યા॰)]. ‘‘આવુસો’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા સારિપુત્તો એતદવોચ –

‘‘‘પરિહાનધમ્મો પુગ્ગલો, પરિહાનધમ્મો પુગ્ગલો’તિ, આવુસો, વુચ્ચતિ. ‘અપરિહાનધમ્મો પુગ્ગલો, અપરિહાનધમ્મો પુગ્ગલો’તિ, આવુસો, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, આવુસો, પરિહાનધમ્મો પુગ્ગલો વુત્તો ભગવતા, કિત્તાવતા ચ પન અપરિહાનધમ્મો પુગ્ગલો વુત્તો ભગવતા’’તિ? ‘‘દૂરતોપિ ખો મયં, આવુસો, આગચ્છામ આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ સન્તિકે એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થમઞ્ઞાતું. સાધુ વતાયસ્મન્તંયેવ સારિપુત્તં પટિભાતુ એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થો . આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ સુત્વા ભિક્ખૂ ધારેસ્સન્તી’’તિ.

‘‘તેનહાવુસો , સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવમાવુસો’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા સારિપુત્તો એતદવોચ –

‘‘કિત્તાવતા નુ ખો, આવુસો, પરિહાનધમ્મો પુગ્ગલો વુત્તો ભગવતા? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ અસ્સુતઞ્ચેવ ધમ્મં ન સુણાતિ, સુતા ચસ્સ ધમ્મા સમ્મોસં ગચ્છન્તિ, યે ચસ્સ ધમ્મા પુબ્બે ચેતસો અસમ્ફુટ્ઠપુબ્બા તે ચસ્સ ન સમુદાચરન્તિ, અવિઞ્ઞાતઞ્ચેવ ન વિજાનાતિ. એત્તાવતા ખો, આવુસો, પરિહાનધમ્મો પુગ્ગલો વુત્તો ભગવતા.

‘‘કિત્તાવતા ચ પનાવુસો, અપરિહાનધમ્મો પુગ્ગલો વુત્તો ભગવતા? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ અસ્સુતઞ્ચેવ ધમ્મં સુણાતિ, સુતા ચસ્સ ધમ્મા ન સમ્મોસં ગચ્છન્તિ, યે ચસ્સ ધમ્મા પુબ્બે ચેતસો અસમ્ફુટ્ઠપુબ્બા તે ચસ્સ સમુદાચરન્તિ, અવિઞ્ઞાતઞ્ચેવ વિજાનાતિ. એત્તાવતા ખો, આવુસો, અપરિહાનધમ્મો પુગ્ગલો વુત્તો ભગવતા.

‘‘નો ચે, આવુસો, ભિક્ખુ પરચિત્તપરિયાયકુસલો હોતિ, અથ ‘સચિત્તપરિયાયકુસલો ભવિસ્સામી’તિ – એવઞ્હિ વો, આવુસો, સિક્ખિતબ્બં.

‘‘કથઞ્ચાવુસો, ભિક્ખુ સચિત્તપરિયાયકુસલો હોતિ? સેય્યથાપિ, આવુસો, ઇત્થી વા પુરિસો વા દહરો યુવા મણ્ડનકજાતિકો આદાસે વા પરિસુદ્ધે પરિયોદાતે અચ્છે વા ઉદપત્તે સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો સચે તત્થ પસ્સતિ રજં વા અઙ્ગણં વા, તસ્સેવ રજસ્સ વા અઙ્ગણસ્સ વા પહાનાય વાયમતિ. નો ચે તત્થ પસ્સતિ રજં વા અઙ્ગણં વા, તેનેવત્તમનો હોતિ પરિપુણ્ણસઙ્કપ્પો – ‘લાભા વત મે, પરિસુદ્ધં વત મે’તિ. એવમેવ ખો, આવુસો, ભિક્ખુનો પચ્ચવેક્ખણા બહુકારા હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ – ‘અનભિજ્ઝાલુ નુ ખો બહુલં વિહરામિ, સંવિજ્જતિ નુ ખો મે એસો ધમ્મો ઉદાહુ નો, અબ્યાપન્નચિત્તો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, સંવિજ્જતિ નુ ખો મે એસો ધમ્મો ઉદાહુ નો, વિગતથિનમિદ્ધો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, સંવિજ્જતિ નુ ખો મે એસો ધમ્મો ઉદાહુ નો, અનુદ્ધતો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, સંવિજ્જતિ નુ ખો મે એસો ધમ્મો ઉદાહુ નો, તિણ્ણવિચિકિચ્છો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, સંવિજ્જતિ નુ ખો મે એસો ધમ્મો ઉદાહુ નો, અક્કોધનો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, સંવિજ્જતિ નુ ખો મે એસો ધમ્મો ઉદાહુ નો, અસંકિલિટ્ઠચિત્તો નુ ખો બહુલં વિહરામિ, સંવિજ્જતિ નુ ખો મે એસો ધમ્મો ઉદાહુ નો, લાભી નુ ખોમ્હિ અજ્ઝત્તં ધમ્મપામોજ્જસ્સ, સંવિજ્જતિ નુ ખો મે એસો ધમ્મો ઉદાહુ નો, લાભી નુ ખોમ્હિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ, સંવિજ્જતિ નુ ખો મે એસો ધમ્મો ઉદાહુ નો, લાભી નુ ખોમ્હિ અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય, સંવિજ્જતિ નુ ખો મે એસો ધમ્મો ઉદાહુ નો’તિ.

‘‘સચે પન, આવુસો, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો સબ્બેપિમે કુસલે ધમ્મે અત્તનિ ન સમનુપસ્સતિ, તેનાવુસો, ભિક્ખુના સબ્બેસંયેવ ઇમેસં કુસલાનં ધમ્માનં પટિલાભાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં. સેય્યથાપિ, આવુસો, આદિત્તચેલો વા આદિત્તસીસો વા. તસ્સેવ ચેલસ્સ વા સીસસ્સ વા નિબ્બાપનાય અધિમત્તં છન્દઞ્ચ વાયામઞ્ચ ઉસ્સાહઞ્ચ ઉસ્સોળ્હિઞ્ચ અપ્પટિવાનિઞ્ચ સતિઞ્ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરેય્ય. એવમેવં ખો, આવુસો, તેન ભિક્ખુના સબ્બેસંયેવ કુસલાનં ધમ્માનં પટિલાભાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં.

‘‘સચે પનાવુસો, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો એકચ્ચે કુસલે ધમ્મે અત્તનિ સમનુપસ્સતિ, એકચ્ચે કુસલે ધમ્મે અત્તનિ ન સમનુપસ્સતિ, તેનાવુસો, ભિક્ખુના યે કુસલે ધમ્મે અત્તનિ સમનુપસ્સતિ તેસુ કુસલેસુ ધમ્મેસુ પતિટ્ઠાય, યે કુસલે ધમ્મે અત્તનિ ન સમનુપસ્સતિ તેસં કુસલાનં ધમ્માનં પટિલાભાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં. સેય્યથાપિ, આવુસો, આદિત્તચેલો વા આદિત્તસીસો વા. તસ્સેવ ચેલસ્સ વા સીસસ્સ વા નિબ્બાપનાય અધિમત્તં છન્દઞ્ચ વાયામઞ્ચ ઉસ્સાહઞ્ચ ઉસ્સોળ્હિઞ્ચ અપ્પટિવાનિઞ્ચ સતિઞ્ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરેય્ય. એવમેવં ખો, આવુસો, તેન ભિક્ખુના યે કુસલે ધમ્મે અત્તનિ સમનુપસ્સતિ તેસુ કુસલેસુ ધમ્મેસુ પતિટ્ઠાય, યે કુસલે ધમ્મે અત્તનિ ન સમનુપસ્સતિ તેસં કુસલાનં ધમ્માનં પટિલાભાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં.

‘‘સચે પનાવુસો, ભિક્ખુ પચ્ચવેક્ખમાનો સબ્બેપિમે કુસલે ધમ્મે અત્તનિ સમનુપસ્સતિ, તેનાવુસો, ભિક્ખુના સબ્બેસ્વેવ ઇમેસુ કુસલેસુ ધમ્મેસુ પતિટ્ઠાય ઉત્તરિ આસવાનં ખયાય યોગો કરણીયો’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. પઠમસઞ્ઞાસુત્તં

૫૬. ‘‘દસયિમા, ભિક્ખવે, સઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના. કતમા દસ? અસુભસઞ્ઞા, મરણસઞ્ઞા, આહારે પટિકૂલસઞ્ઞા, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા, અનિચ્ચસઞ્ઞા, અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞા, દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞા, પહાનસઞ્ઞા, વિરાગસઞ્ઞા, નિરોધસઞ્ઞા – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દસ સઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’’તિ. છટ્ઠં.

૭. દુતિયસઞ્ઞાસુત્તં

૫૭. ‘‘દસયિમા , ભિક્ખવે, સઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના. કતમા દસ? અનિચ્ચસઞ્ઞા, અનત્તસઞ્ઞા, મરણસઞ્ઞા, આહારે પટિકૂલસઞ્ઞા, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા, અટ્ઠિકસઞ્ઞા, પુળવકસઞ્ઞા [પુલવકસઞ્ઞા (સી॰ પી॰), પુળુવકસઞ્ઞા (ક॰), અ॰ નિ॰ ૧.૪૬૩-૪૭૨], વિનીલકસઞ્ઞા, વિચ્છિદ્દકસઞ્ઞા, ઉદ્ધુમાતકસઞ્ઞા – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દસ સઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’’તિ. સત્તમં.

૮. મૂલકસુત્તં

૫૮. [અ॰ નિ॰ ૮.૮૩] ‘‘સચે, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવં પુચ્છેય્યું – ‘કિંમૂલકા, આવુસો, સબ્બે ધમ્મા, કિંસમ્ભવા સબ્બે ધમ્મા, કિંસમુદયા સબ્બે ધમ્મા, કિંસમોસરણા સબ્બે ધમ્મા, કિંપમુખા સબ્બે ધમ્મા, કિંઅધિપતેય્યા સબ્બે ધમ્મા, કિંઉત્તરા સબ્બે ધમ્મા, કિંસારા સબ્બે ધમ્મા, કિંઓગધા સબ્બે ધમ્મા, કિંપરિયોસાના સબ્બે ધમ્મા’તિ, એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે , તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં કિન્તિ બ્યાકરેય્યાથા’’તિ? ‘‘ભગવંમૂલકા નો, ભન્તે, ધમ્મા ભગવંનેત્તિકા ભગવંપટિસરણા. સાધુ વત, ભન્તે, ભગવન્તંયેવ પટિભાતુ એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થો. ભગવતો સુત્વા ભિક્ખૂ ધારેસ્સન્તી’’તિ.

‘‘તેન હિ, ભિક્ખવે, સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘સચે, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવં પુચ્છેય્યું – ‘કિંમૂલકા, આવુસો, સબ્બે ધમ્મા, કિંસમ્ભવા સબ્બે ધમ્મા, કિંસમુદયા સબ્બે ધમ્મા, કિંસમોસરણા સબ્બે ધમ્મા કિંપમુખા સબ્બે ધમ્મા, કિં અધિપતેય્યા સબ્બે ધમ્મા, કિંઉત્તરા સબ્બે ધમ્મા, કિંસારા સબ્બે ધમ્મા, કિંઓગધા સબ્બે ધમ્મા, કિંપરિયોસાના સબ્બે ધમ્મા’તિ, એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરેય્યાથ – ‘છન્દમૂલકા, આવુસો, સબ્બે ધમ્મા, મનસિકારસમ્ભવા સબ્બે ધમ્મા, ફસ્સસમુદયા સબ્બે ધમ્મા, વેદનાસમોસરણા સબ્બે ધમ્મા, સમાધિપ્પમુખા સબ્બે ધમ્મા, સતાધિપતેય્યા સબ્બે ધમ્મા, પઞ્ઞુત્તરા સબ્બે ધમ્મા, વિમુત્તિસારા સબ્બે ધમ્મા, અમતોગધા સબ્બે ધમ્મા, નિબ્બાનપરિયોસાના સબ્બે ધમ્મા’તિ. એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરેય્યાથા’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. પબ્બજ્જાસુત્તં

૫૯. ‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘યથાપબ્બજ્જાપરિચિતઞ્ચ નો ચિત્તં ભવિસ્સતિ, ન ચુપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા ચિત્તં પરિયાદાય ઠસ્સન્તિ; અનિચ્ચસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ નો ચિત્તં ભવિસ્સતિ,

અનત્તસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ નો ચિત્તં ભવિસ્સતિ, અસુભસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ નો ચિત્તં ભવિસ્સતિ, આદીનવસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ નો ચિત્તં ભવિસ્સતિ, લોકસ્સ સમઞ્ચ વિસમઞ્ચ ઞત્વા તંસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ નો ચિત્તં ભવિસ્સતિ, લોકસ્સ ભવઞ્ચ [સમ્ભવઞ્ચ (સી॰ સ્યા॰)] વિભવઞ્ચ ઞત્વા તંસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ નો ચિત્તં ભવિસ્સતિ, લોકસ્સ સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ ઞત્વા તંસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ નો ચિત્તં ભવિસ્સતિ, પહાનસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ નો ચિત્તં ભવિસ્સતિ, વિરાગસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ નો ચિત્તં ભવિસ્સતિ, નિરોધસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ નો ચિત્તં ભવિસ્સતી'તિ – એવઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બં.

''યતો ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો યથાપબ્બજ્જાપરિચિતઞ્ચ ચિત્તં હોતિ ન ચુપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા ચિત્તં પરિયાદાય તિટ્ઠન્તિ, અનિચ્ચસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ ચિત્તં હોતિ, અનત્તસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ ચિત્તં હોતિ, અસુભસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ ચિત્તં હોતિ, આદીનવસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ ચિત્તં હોતિ, લોકસ્સ સમઞ્ચ વિસમઞ્ચ ઞત્વા તંસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ ચિત્તં હોતિ, લોકસ્સ ભવઞ્ચ વિભવઞ્ચ ઞત્વા તંસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ ચિત્તં હોતિ, લોકસ્સ સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ ઞત્વા તંસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ ચિત્તં હોતિ, પહાનસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ ચિત્તં હોતિ, વિરાગસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ ચિત્તં હોતિ, નિરોધસઞ્ઞાપરિચિતઞ્ચ ચિત્તં હોતિ, તસ્સ દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા''તિ. નવમં.

૧૦. ગિરિમાનન્દસુત્તં

૬૦. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા ગિરિમાનન્દો આબાધિકો હોતિ દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ –

''આયસ્મા, ભન્તે, ગિરિમાનન્દો આબાધિકો હોતિ દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો . સાધુ, ભન્તે, ભગવા યેનાયસ્મા ગિરિમાનન્દો તેનુપસઙ્કમતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા''તિ. ''સચે ખો ત્વં, આનન્દ, ગિરિમાનન્દસ્સ ભિક્ખુનો દસ સઞ્ઞા ભાસેય્યાસિ, ઠાનં ખો પનેતં વિજ્જતિ યં ગિરિમાનન્દસ્સ ભિક્ખુનો દસ સઞ્ઞા સુત્વા સો આબાધો ઠાનસો પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય.

''કતમા દસ? અનિચ્ચસઞ્ઞા , અનત્તસઞ્ઞા, અસુભસઞ્ઞા, આદીનવસઞ્ઞા, પહાનસઞ્ઞા, વિરાગસઞ્ઞા, નિરોધસઞ્ઞા, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા [અનભિરતિસઞ્ઞા (ક॰)], સબ્બસઙ્ખારેસુ અનિચ્છાસઞ્ઞા, આનાપાનસ્સતિ.

''કતમા ચાનન્દ, અનિચ્ચસઞ્ઞા? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'રૂપં અનિચ્ચં, વેદના અનિચ્ચા , સઞ્ઞા અનિચ્ચા , સઙ્ખારા અનિચ્ચા, વિઞ્ઞાણં અનિચ્ચ'ન્તિ. ઇતિ ઇમેસુ પઞ્ચસુ ઉપાદાનક્ખન્ધેસુ અનિચ્ચાનુપસ્સી વિહરતિ. અયં વુચ્ચતાનન્દ, અનિચ્ચસઞ્ઞા.

''કતમા ચાનન્દ, અનત્તસઞ્ઞા? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'ચક્ખુ અનત્તા, રૂપા અનત્તા, સોતં અનત્તા, સદ્દા અનત્તા, ઘાનં અનત્તા, ગન્ધા અનત્તા,

જિવ્હા અનત્તા, રસા અનત્તા, કાયા અનત્તા, ફોટ્ઠબ્બા અનત્તા, મનો અનત્તા, ધમ્મા અનત્તા'તિ. ઇતિ ઇમેસુ છસુ અજ્ઝત્તિકબાહિરેસુ આયતનેસુ અનત્તાનુપસ્સી વિહરતિ. અયં વુચ્ચતાનન્દ, અનત્તસઞ્ઞા.

''કતમા ચાનન્દ, અસુભસઞ્ઞા? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ ઇમમેવ કાયં ઉદ્ધં પાદતલા અધો કેસમત્થકા તચપરિયન્તં પૂરં નાનાપ્પકારસ્સ અસુચિનો પચ્ચવેક્ખતિ – 'અત્થિ ઇમસ્મિં કાયે કેસા લોમા નખા દન્તા તચો મંસં ન્હારુ અટ્ઠિ અટ્ઠિમિઞ્જં વક્કં હદયં યકનં કિલોમકં પિહકં પપ્ફાસં અન્તં અન્તગુણં ઉદરિયં કરીસં પિત્તં સેમ્હં પુબ્બો લોહિતં સેદો મેદો અસ્સુ વસા ખેળો સિઙ્ઘાણિકા લસિકા મુત્ત'ન્તિ. ઇતિ ઇમસ્મિં કાયે અસુભાનુપસ્સી વિહરતિ. અયં વુચ્ચતાનન્દ, અસુભસઞ્ઞા.

''કતમા ચાનન્દ, આદીનવસઞ્ઞા? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'બહુદુક્ખો ખો અયં કાયો બહુઆદીનવો? ઇતિ ઇમસ્મિં કાયે વિવિધા આબાધા ઉપ્પજ્જન્તિ, સેય્યથિદં – ચક્ખુરોગો સોતરોગો ઘાનરોગો જિવ્હારોગો કાયરોગો સીસરોગો કણ્ણરોગો મુખરોગો દન્તરોગો ઓટ્ઠરોગો કાસો સાસો પિનાસો ડાહો [ડહો (સી॰ સ્યા॰)] જરો કુચ્છિરોગો મુચ્છા પક્ખન્દિકા સૂલા વિસૂચિકા કુટ્ઠં ગણ્ડો કિલાસો સોસો અપમારો દદ્દુ કણ્ડુ કચ્છુ નખસા વિતચ્છિકા લોહિતં પિત્તં [લોહિતપિત્તં (સી॰)] મધુમેહો અંસા પિળકા ભગન્દલા પિત્તસમુટ્ઠાના આબાધા સેમ્હસમુટ્ઠાના આબાધા વાતસમુટ્ઠાના આબાધા સન્નિપાતિકા આબાધા ઉતુપરિણામજા આબાધા વિસમપરિહારજા આબાધા ઓપક્કમિકા આબાધા કમ્મવિપાકજા આબાધા સીતં ઉણ્હં જિઘચ્છા પિપાસા ઉચ્ચારો પસ્સાવો'તિ. ઇતિ ઇમસ્મિં કાયે આદીનવાનુપસ્સી વિહરતિ. અયં વુચ્ચતાનન્દ, આદીનવસઞ્ઞા.

''કતમા ચાનન્દ, પહાનસઞ્ઞા? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ ઉપ્પન્નં કામવિતક્કં નાધિવાસેતિ, પજહતિ , વિનોદેતિ, બ્યન્તીકરોતિ, અનભાવં ગમેતિ. ઉપ્પન્નં બ્યાપાદવિતક્કં નાધિવાસેતિ, પજહતિ, વિનોદેતિ, બ્યન્તીકરોતિ, અનભાવં ગમેતિ. ઉપ્પન્નં વિહિંસાવિતક્કં નાધિવાસેતિ, પજહતિ, વિનોદેતિ, બ્યન્તીકરોતિ, અનભાવં ગમેતિ. ઉપ્પન્નુપ્પન્ને પાપકે અકુસલે ધમ્મે નાધિવાસેતિ, પજહતિ, વિનોદેતિ, બ્યન્તીકરોતિ, અનભાવં ગમેતિ. અયં વુચ્ચતાનન્દ, પહાનસઞ્ઞા.

''કતમા ચાનન્દ, વિરાગસઞ્ઞા? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'એતં સન્તં એતં પણીતં યદિદં સબ્બસઙ્ખારસમથો સબ્બૂપધિપ્પટિનિસ્સગ્ગો તણ્હાક્ખયો વિરાગો નિબ્બાન'ન્તિ. અયં વુચ્ચતાનન્દ, વિરાગસઞ્ઞા.

''કતમા ચાનન્દ, નિરોધસઞ્ઞા? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'એતં સન્તં એતં પણીતં યદિદં સબ્બસઙ્ખારસમથો સબ્બૂપધિપ્પટિનિસ્સગ્ગો તણ્હાક્ખયો નિરોધો નિબ્બાન'ન્તિ. અયં વુચ્ચતાનન્દ, નિરોધસઞ્ઞા.

''કતમા ચાનન્દ, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ યે લોકે ઉપાદાના ચેતસો અધિટ્ઠાનાભિનિવેસાનુસયા, તે પજહન્તો વિહરતિ અનુપાદિયન્તો. અયં વુચ્ચતાનન્દ, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા.

''કતમા ચાનન્દ, સબ્બસઙ્ખારેસુ અનિચ્છાસઞ્ઞા? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ સબ્બસઙ્ખારેસુ અટ્ટીયતિ હરાયતિ જિગુચ્છતિ. અયં વુચ્ચતાનન્દ, સબ્બસઙ્ખારેસુ અનિચ્છાસઞ્ઞા.

‘‘કતમા ચાનન્દ, આનાપાનસ્સતિ? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો સતોવ અસ્સસતિ સતોવ પસ્સસતિ. દીઘં વા અસ્સસન્તો ‘દીઘં અસ્સસામી’તિ પજાનાતિ. દીઘં વા પસ્સસન્તો ‘દીઘં પસ્સસામી’તિ પજાનાતિ. રસ્સં વા અસ્સસન્તો ‘રસ્સં અસ્સસામી’તિ પજાનાતિ. રસ્સં વા પસ્સસન્તો ‘રસ્સં પસ્સસામી’તિ પજાનાતિ. ‘સબ્બકાયપટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. ‘સબ્બકાયપટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. ‘પસ્સમ્ભયં કાયસઙ્ખારં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. ‘પસ્સમ્ભયં કાયસઙ્ખારં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. ‘પીતિપટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. ‘પીતિપટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. ‘સુખપટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. ‘સુખપટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. ‘ચિત્તસઙ્ખારપટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. ‘ચિત્તસઙ્ખારપટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. ‘પસ્સમ્ભયં ચિત્તસઙ્ખારં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. ‘પસ્સમ્ભયં ચિત્તસઙ્ખારં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. ‘ચિત્તપટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. ‘ચિત્તપટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ . અભિપ્પમોદયં ચિત્તં…પે॰… સમાદહં ચિત્તં…પે॰… વિમોચયં ચિત્તં…પે॰… અનિચ્ચાનુપસ્સી…પે॰… વિરાગાનુપસ્સી…પે॰… નિરોધાનુપસ્સી…પે॰… ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. અયં વુચ્ચતાનન્દ, આનાપાનસ્સતિ.

‘‘સચે ખો ત્વં, આનન્દ, ગિરિમાનન્દસ્સ ભિક્ખુનો ઇમા દસ સઞ્ઞા ભાસેય્યાસિ, ઠાનં ખો પનેતં વિજ્જતિ યં ગિરિમાનન્દસ્સ ભિક્ખુનો ઇમા દસ સઞ્ઞા સુત્વા સો આબાધો ઠાનસો પટિપ્પસ્સમ્ભેય્યા’’તિ.

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવતો સન્તિકે ઇમા દસ સઞ્ઞા ઉગ્ગહેત્વા યેનાયસ્મા ગિરિમાનન્દો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતો ગિરિમાનન્દસ્સ ઇમા દસ સઞ્ઞા અભાસિ. અથ ખો આયસ્મતો ગિરિમાનન્દસ્સ દસ સઞ્ઞા સુત્વા સો આબાધો ઠાનસો પટિપ્પસ્સમ્ભિ. વુટ્ઠહિ ચાયસ્મા ગિરિમાનન્દો તમ્હા આબાધા. તથા પહીનો ચ પનાયસ્મતો ગિરિમાનન્દસ્સ સો આબાધો અહોસી’’તિ. દસમં.

સચિત્તવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

> સચિત્તઞ્ચ સારિપુત્ત, ઠિતિ ચ સમથેન ચ;
> પરિહાનો ચ દ્વે સઞ્ઞા, મૂલા પબ્બજિતં ગિરીતિ.

(૭) ૨. યમકવગ્ગો

૧. અવિજ્જાસુત્તં

૬૧. ‘‘પુરિમા , ભિક્ખવે, કોટિ ન પઞ્ઞાયતિ અવિજ્જાય – ‘ઇતો પુબ્બે અવિજ્જા નાહોસિ, અથ પચ્છા સમભવી’તિ. એવઞ્ચેતં, ભિક્ખવે, વુચ્ચતિ, અથ ચ પન પઞ્ઞાયતિ – ‘ઇદપ્પચ્ચયા અવિજ્જા’તિ.

‘‘અવિજ્જમ્પાહં [અવિજ્જમ્પહં (સી॰ સ્યા॰)], ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો અવિજ્જાય? ‘પઞ્ચ નીવરણા’તિસ્સ વચનીયં. પઞ્ચપાહં, ભિક્ખવે, નીવરણે સાહારે વદામિ , નો અનાહારે. કો ચાહારો પઞ્ચન્નં નીવરણાનં? ‘તીણિ દુચ્ચરિતાની’તિસ્સ વચનીયં. તીણિપાહં, ભિક્ખવે, દુચ્ચરિતાનિ સાહારાનિ વદામિ, નો અનાહારાનિ. કો ચાહારો તિણ્ણં દુચ્ચરિતાનં? ‘ઇન્દ્રિયઅસંવરો’તિસ્સ વચનીયં. ઇન્દ્રિયઅસંવરમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો ઇન્દ્રિયઅસંવરસ્સ? ‘અસતાસમ્પજઞ્ઞ’ન્તિસ્સ વચનીયં. અસતાસમ્પજઞ્ઞમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો અસતાસમ્પજઞ્ઞસ્સ? ‘અયોનિસોમનસિકારો’તિસ્સ વચનીયં. અયોનિસોમનસિકારમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો અયોનિસોમનસિકારસ્સ? ‘અસ્સદ્ધિય’ન્તિસ્સ વચનીયં. અસ્સદ્ધિયમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો અસ્સદ્ધિયસ્સ? ‘અસદ્ધમ્મસ્સવન’ન્તિસ્સ વચનીયં. અસદ્ધમ્મસ્સવનમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો અસદ્ધમ્મસ્સવનસ્સ? ‘અસપ્પુરિસસંસેવો’તિસ્સ વચનીયં.

‘‘ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસસંસેવો પરિપૂરો અસદ્ધમ્મસ્સવનં પરિપૂરેતિ, અસદ્ધમ્મસ્સવનં પરિપૂરં અસ્સદ્ધિયં પરિપૂરેતિ, અસ્સદ્ધિયં પરિપૂરં અયોનિસોમનસિકારં પરિપૂરેતિ, અયોનિસોમનસિકારો પરિપૂરો અસતાસમ્પજઞ્ઞં પરિપૂરેતિ, અસતાસમ્પજઞ્ઞં પરિપૂરં ઇન્દ્રિયઅસંવરં પરિપૂરેતિ, ઇન્દ્રિયઅસંવરો પરિપૂરો તીણિ દુચ્ચરિતાનિ પરિપૂરેતિ, તીણિ દુચ્ચરિતાનિ પરિપૂરાનિ પઞ્ચ નીવરણે પરિપૂરેન્તિ, પઞ્ચ નીવરણા પરિપૂરા અવિજ્જં પરિપૂરેન્તિ. એવમેતિસ્સા અવિજ્જાય આહારો હોતિ, એવઞ્ચ પારિપૂરિ.

‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, ઉપરિપબ્બતે થુલ્લફુસિતકે દેવે વસ્સન્તે ( ) [(ગલગલાયન્તે) (સી॰), (ગળગળાયન્તે) (સ્યા॰)] તં ઉદકં યથાનિન્નં પવત્તમાનં પબ્બતકન્દરપદરસાખા પરિપૂરેતિ, પબ્બતકન્દરપદરસાખા પરિપૂરા કુસોબ્ભે [કુસ્સુબ્ભે (સી॰), કુસુબ્ભે (સ્યા॰), કુસોમ્ભે (ક॰) અ॰ નિ॰ ૩.૯૬] પરિપૂરેન્તિ. કુસોબ્ભા પરિપૂરા મહાસોબ્ભે [મહાસોમ્ભે (ક॰)] પરિપૂરેન્તિ, મહાસોબ્ભા પરિપૂરા કુન્નદિયો પરિપૂરેન્તિ, કુન્નદિયો પરિપૂરા મહાનદિયો પરિપૂરેન્તિ, મહાનદિયો પરિપૂરા મહાસમુદ્દં સાગરં પરિપૂરેન્તિ; એવમેતસ્સ મહાસમુદ્દસ્સ સાગરસ્સ આહારો હોતિ, એવઞ્ચ પારિપૂરિ.

‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસસંસેવો પરિપૂરો અસદ્ધમ્મસ્સવનં પરિપૂરેતિ, અસદ્ધમ્મસ્સવનં પરિપૂરં અસ્સદ્ધિયં પરિપૂરેતિ, અસ્સદ્ધિયં પરિપૂરં અયોનિસોમનસિકારં પરિપૂરેતિ, અયોનિસોમનસિકારો પરિપૂરો અસતાસમ્પજઞ્ઞં પરિપૂરેતિ, અસતાસમ્પજઞ્ઞં પરિપૂરં ઇન્દ્રિયઅસંવરં પરિપૂરેતિ, ઇન્દ્રિયઅસંવરો પરિપૂરો તીણિ દુચ્ચરિતાનિ પરિપૂરેતિ, તીણિ દુચ્ચરિતાનિ પરિપૂરાનિ પઞ્ચ નીવરણે પરિપૂરેન્તિ, પઞ્ચ નીવરણા પરિપૂરા અવિજ્જં પરિપૂરેન્તિ; એવમેતિસ્સા અવિજ્જાય આહારો હોતિ, એવઞ્ચ પારિપૂરિ.

‘‘વિજ્જાવિમુત્તિમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો વિજ્જાવિમુત્તિયા? ‘સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા’તિસ્સ વચનીયં. સત્તપાહં, ભિક્ખવે, બોજ્ઝઙ્ગે સાહારે વદામિ, નો અનાહારે. કો ચાહારો સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં? ‘ચત્તારો સતિપટ્ઠાના’તિસ્સ વચનીયં. ચત્તારોપાહં, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાને સાહારે વદામિ, નો અનાહારે. કો ચાહારો ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં? ‘તીણિ સુચરિતાની’તિસ્સ વચનીયં. તીણિપાહં, ભિક્ખવે, સુચરિતાનિ સાહારાનિ વદામિ, નો અનાહારાનિ. કો ચાહારો તિણ્ણં સુચરિતાનં? ‘ઇન્દ્રિયસંવરો’તિસ્સ વચનીયં. ઇન્દ્રિયસંવરમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો ઇન્દ્રિયસંવરસ્સ? ‘સતિસમ્પજઞ્ઞ’ન્તિસ્સ વચનીયં. સતિસમ્પજઞ્ઞમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો સતિસમ્પજઞ્ઞસ્સ? ‘યોનિસોમનસિકારો’તિસ્સ વચનીયં. યોનિસોમનસિકારમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો યોનિસોમનસિકારસ્સ? ‘સદ્ધા’તિસ્સ વચનીયં. સદ્ધમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો સદ્ધાય ? ‘સદ્ધમ્મસ્સવન’ન્તિસ્સ વચનીયં. સદ્ધમ્મસ્સવનમ્પાહં, ભિક્ખવે , સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો સદ્ધમ્મસ્સવનસ્સ? ‘સપ્પુરિસસંસેવો’તિસ્સ વચનીયં.

‘‘ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસસંસેવો પરિપૂરો સદ્ધમ્મસ્સવનં પરિપૂરેતિ, સદ્ધમ્મસ્સવનં પરિપૂરં સદ્ધં પરિપૂરેતિ, સદ્ધા પરિપૂરા યોનિસોમનસિકારં પરિપૂરેતિ, યોનિસોમનસિકારો પરિપૂરો સતિસમ્પજઞ્ઞં પરિપૂરેતિ, સતિસમ્પજઞ્ઞં પરિપૂરં ઇન્દ્રિયસંવરં પરિપૂરેતિ, ઇન્દ્રિયસંવરો પરિપૂરો તીણિ સુચરિતાનિ પરિપૂરેતિ, તીણિ સુચરિતાનિ પરિપૂરાનિ ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેન્તિ, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના પરિપૂરા સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા પરિપૂરા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તિ; એવમેતિસ્સા વિજ્જાવિમુત્તિયા આહારો હોતિ, એવઞ્ચ પારિપૂરિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ઉપરિપબ્બતે થુલ્લફુસિતકે દેવે વસ્સન્તે તં ઉદકં યથાનિન્નં પવત્તમાનં પબ્બતકન્દરપદરસાખા પરિપૂરેતિ, પબ્બતકન્દરપદરસાખા પરિપૂરા કુસોબ્ભે પરિપૂરેન્તિ, કુસોબ્ભા પરિપૂરા મહાસોબ્ભે પરિપૂરેન્તિ, મહાસોબ્ભા પરિપૂરા કુન્નદિયો પરિપૂરેન્તિ, કુન્નદિયો પરિપૂરા મહાનદિયો પરિપૂરેન્તિ, મહાનદિયો પરિપૂરા મહાસમુદ્દં સાગરં પરિપૂરેન્તિ; એવમેતસ્સ મહાસમુદ્દસ્સ સાગરસ્સ આહારો હોતિ, એવઞ્ચ પારિપૂરિ.

‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસસંસેવો પરિપૂરો સદ્ધમ્મસ્સવનં પરિપૂરેતિ, સદ્ધમ્મસ્સવનં પરિપૂરં સદ્ધં પરિપૂરેતિ, સદ્ધા પરિપૂરા યોનિસોમનસિકારં પરિપૂરેતિ, યોનિસોમનસિકારો પરિપૂરો સતિસમ્પજઞ્ઞં પરિપૂરેતિ, સતિસમ્પજઞ્ઞં પરિપૂરં ઇન્દ્રિયસંવરં પરિપૂરેતિ, ઇન્દ્રિયસંવરો પરિપૂરો તીણિ સુચરિતાનિ પરિપૂરેતિ, તીણિ સુચરિતાનિ પરિપૂરાનિ ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેન્તિ, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના પરિપૂરા સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા પરિપૂરા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તિ; એવમેતિસ્સા વિજ્જાવિમુત્તિયા આહારો હોતિ, એવઞ્ચ પારિપૂરી’’તિ. પઠમં.

૨. ભવતણ્હાસુત્તં

૬૨. ‘‘પુરિમા, ભિક્ખવે, કોટિ ન પઞ્ઞાયતિ ભવતણ્હાય – ‘ઇતો પુબ્બે ભવતણ્હા નાહોસિ , અથ પચ્છા સમભવી’તિ. એવઞ્ચેતં, ભિક્ખવે, વુચ્ચતિ, અથ ચ પન પઞ્ઞાયતિ – ‘ઇદપ્પચ્ચયા ભવતણ્હા’તિ.

‘‘ભવતણ્હમ્પાહં , ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો ભવતણ્હાય? ‘અવિજ્જા’તિસ્સ વચનીયં. અવિજ્જમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો અવિજ્જાય? ‘પઞ્ચ નીવરણા’તિસ્સ

વચનીયં. પઞ્ચ નીવરણેપાહં, ભિક્ખવે, સાહારે વદામિ, નો અનાહારે. કો ચાહારો પઞ્ચન્નં નીવરણાનં? ‘તીણિ દુચ્ચરિતાની’તિસ્સ વચનીયં. તીણિપાહં, ભિક્ખવે , દુચ્ચરિતાનિ સાહારાનિ વદામિ, નો અનાહારાનિ. કો ચાહારો તિણ્ણન્નં દુચ્ચરિતાનં? ‘ઇન્દ્રિયઅસંવરો’તિસ્સ વચનીયં. ઇન્દ્રિયઅસંવરમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં . કો ચાહારો ઇન્દ્રિયઅસંવરસ્સ? ‘અસતાસમ્પજઞ્ઞ’ન્તિસ્સ વચનીયં. અસતાસમ્પજઞ્ઞમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો અસતા સમ્પજઞ્ઞસ્સ? ‘અયોનિસોમનસિકારો’તિસ્સ વચનીયં. અયોનિસોમનસિકારમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો અયોનિસોમનસિકારસ્સ? ‘અસ્સદ્ધિય’ન્તિસ્સ વચનીયં. અસ્સદ્ધિયમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો અસ્સદ્ધિયસ્સ? ‘અસ્સદ્ધમ્મસ્સવન’ન્તિસ્સ વચનીયં. અસ્સદ્ધમ્મસ્સવનમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો અસ્સદ્ધમ્મસ્સવનસ્સ? ‘અસપ્પુરિસસંસેવો’તિસ્સ વચનીયં.

‘‘ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસસંસેવો પરિપૂરો અસ્સદ્ધમ્મસ્સવનં પરિપૂરેતિ, અસ્સદ્ધમ્મસ્સવનં પરિપૂરં અસ્સદ્ધિયં પરિપૂરેતિ, અસ્સદ્ધિયં પરિપૂરં અયોનિસોમનસિકારં પરિપૂરેતિ, અયોનિસોમનસિકારો પરિપૂરો અસતાસમ્પજઞ્ઞં પરિપૂરેતિ, અસતાસમ્પજઞ્ઞં પરિપૂરં ઇન્દ્રિયઅસંવરં પરિપૂરેતિ, ઇન્દ્રિયઅસંવરો પરિપૂરો તીણિ દુચ્ચરિતાનિ પરિપૂરેતિ, તીણિ દુચ્ચરિતાનિ પરિપૂરાનિ પઞ્ચ નીવરણે પરિપૂરેન્તિ, પઞ્ચ નીવરણા પરિપૂરા અવિજ્જં પરિપૂરેન્તિ, અવિજ્જા પરિપૂરા ભવતણ્હં પરિપૂરેતિ; એવમેતિસ્સા ભવતણ્હાય આહારો હોતિ, એવઞ્ચ પારિપૂરિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ઉપરિપબ્બતે થુલ્લફુસિતકે દેવે વસ્સન્તે તં ઉદકં યથાનિન્નં પવત્તમાનં પબ્બતકન્દરપદરસાખા પરિપૂરેતિ, પબ્બતકન્દરપદરસાખા પરિપૂરા કુસોબ્ભે પરિપૂરેન્તિ , કુસોબ્ભા પરિપૂરા મહાસોબ્ભે પરિપૂરેન્તિ, મહાસોબ્ભા પરિપૂરા કુન્નદિયો પરિપૂરેન્તિ, કુન્નદિયો પરિપૂરા મહાનદિયો પરિપૂરેન્તિ, મહાનદિયો પરિપૂરા મહાસમુદ્દં સાગરં પરિપૂરેન્તિ; એવમેતસ્સ મહાસમુદ્દસ્સ સાગરસ્સ આહારો હોતિ, એવઞ્ચ પારિપૂરિ.

‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસસંસેવો પરિપૂરો અસ્સદ્ધમ્મસ્સવનં પરિપૂરેતિ, અસ્સદ્ધમ્મસ્સવનં પરિપૂરં અસ્સદ્ધિયં પરિપૂરેતિ, અસ્સદ્ધિયં પરિપૂરં અયોનિસોમનસિકારં પરિપૂરેતિ, અયોનિસોમનસિકારો પરિપૂરો અસતાસમ્પજઞ્ઞં પરિપૂરેતિ, અસતાસમ્પજઞ્ઞં પરિપૂરં ઇન્દ્રિયઅસંવરં પરિપૂરેતિ, ઇન્દ્રિયઅસંવરો પરિપૂરો તીણિ દુચ્ચરિતાનિ પરિપૂરેતિ, તીણિ દુચ્ચરિતાનિ પરિપૂરાનિ પઞ્ચ નીવરણે પરિપૂરેન્તિ, પઞ્ચ નીવરણા પરિપૂરા અવિજ્જં પરિપૂરેન્તિ, અવિજ્જા પરિપૂરા ભવતણ્હં પરિપૂરેતિ; એવમેતિસ્સા ભવતણ્હાય આહારો હોતિ, એવઞ્ચ પારિપૂરિ.

‘‘વિજ્જાવિમુત્તિમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો વિજ્જાવિમુત્તિયા? ‘સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા’તિસ્સ વચનીયં. સત્તપાહં, ભિક્ખવે, બોજ્ઝઙ્ગે સાહારે વદામિ, નો અનાહારે. કો ચાહારો સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં? ‘ચત્તારો સતિપટ્ઠાના’તિસ્સ વચનીયં. ચત્તારોપાહં, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાને સાહારે વદામિ, નો અનાહારે. કો ચાહારો ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં? ‘તીણિ સુચરિતાની’તિસ્સ વચનીયં. તીણિપાહં, ભિક્ખવે, સુચરિતાનિ સાહારાનિ વદામિ, નો અનાહારાનિ. કો ચાહારો તિણ્ણન્નં સુચરિતાનં? ‘ઇન્દ્રિયસંવરો’તિસ્સ વચનીયં. ઇન્દ્રિયસંવરમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો ઇન્દ્રિયસંવરસ્સ? ‘સતિસમ્પજઞ્ઞ’ન્તિસ્સ વચનીયં. સતિસમ્પજઞ્ઞમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો સતિસમ્પજઞ્ઞસ્સ?

‘યોનિસોમનસિકારો’તિસ્સ વચનીયં. યોનિસોમનસિકારમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો યોનિસોમનસિકારસ્સ? ‘સદ્ધા’તિસ્સ વચનીયં. સદ્ધમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો સદ્ધાય? ‘સદ્ધમ્મસ્સવન’ન્તિસ્સ વચનીયં. સદ્ધમ્મસ્સવનમ્પાહં, ભિક્ખવે, સાહારં વદામિ, નો અનાહારં. કો ચાહારો સદ્ધમ્મસ્સવનસ્સ? ‘સપ્પુરિસસંસેવો’તિસ્સ વચનીયં.

‘‘ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસસંસેવો પરિપૂરો સદ્ધમ્મસ્સવનં પરિપૂરેતિ, સદ્ધમ્મસ્સવનં પરિપૂરં સદ્ધં પરિપૂરેતિ, સદ્ધા પરિપૂરા યોનિસોમનસિકારં પરિપૂરેતિ, યોનિસોમનસિકારો પરિપૂરો સતિસમ્પજઞ્ઞં પરિપૂરેતિ, સતિસમ્પજઞ્ઞં પરિપૂરં ઇન્દ્રિયસંવરં પરિપૂરેતિ, ઇન્દ્રિયસંવરો પરિપૂરો તીણિ સુચરિતાનિ પરિપૂરેતિ, તીણિ સુચરિતાનિ પરિપૂરાનિ ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેન્તિ, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના પરિપૂરા સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે પરિપૂરેન્તિ , સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા પરિપૂરા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તિ; એવમેતિસ્સા વિજ્જાવિમુત્તિયા આહારો હોતિ, એવઞ્ચ પારિપૂરિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ઉપરિપબ્બતે થુલ્લફુસિતકે દેવે વસ્સન્તે તં ઉદકં યથાનિન્નં પવત્તમાનં...પે॰... એવમેતસ્સ મહાસમુદ્દસ્સ સાગરસ્સ આહારો હોતિ, એવઞ્ચ પારિપૂરિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસસંસેવો પરિપૂરો સદ્ધમ્મસ્સવનં પરિપૂરેતિ...પે॰... એવમેતિસ્સા વિજ્જાવિમુત્તિયા આહારો હોતિ, એવઞ્ચ પારિપૂરી’’તિ. દુતિયં.

૩. નિટ્ઠઙ્ગતસુત્તં

૬૩. ‘‘યે કેચિ, ભિક્ખવે, મયિ નિટ્ઠં ગતા સબ્બે તે દિટ્ઠિસમ્પન્ના. તેસં દિટ્ઠિસમ્પન્નાનં પઞ્ચન્નં ઇધ નિટ્ઠા, પઞ્ચન્નં ઇધ વિહાય નિટ્ઠા. કતમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ નિટ્ઠા? સત્તક્ખત્તુપરમસ્સ , કોલંકોલસ્સ, એકબીજિસ્સ, સકદાગામિસ્સ, યો ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે અરહા – ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ નિટ્ઠા. કતમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ વિહાય નિટ્ઠા? અન્તરાપરિનિબ્બાયિસ્સ, ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયિસ્સ, અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયિસ્સ, સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયિસ્સ, ઉદ્ધંસોતસ્સ અકનિટ્ઠગામિનો – ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ વિહાય નિટ્ઠા. યે કેચિ, ભિક્ખવે, મયિ નિટ્ઠં ગતા, સબ્બે તે દિટ્ઠિસમ્પન્ના. તેસં દિટ્ઠિસમ્પન્નાનં ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ નિટ્ઠા, ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ વિહાય નિટ્ઠા’’તિ. તતિયં.

૪. અવેચ્ચપ્પસન્નસુત્તં

૬૪. ‘‘યે કેચિ, ભિક્ખવે, મયિ અવેચ્ચપ્પસન્ના, સબ્બે તે સોતાપન્ના. તેસં સોતાપન્નાનં પઞ્ચન્નં ઇધ નિટ્ઠા, પઞ્ચન્નં ઇધ વિહાય નિટ્ઠા. કતમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ નિટ્ઠા? સત્તક્ખત્તુપરમસ્સ, કોલંકોલસ્સ, એકબીજિસ્સ, સકદાગામિસ્સ, યો ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે અરહા – ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ નિટ્ઠા. કતમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ વિહાય નિટ્ઠા? અન્તરાપરિનિબ્બાયિસ્સ, ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયિસ્સ, અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયિસ્સ, સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયિસ્સ, ઉદ્ધંસોતસ્સ અકનિટ્ઠગામિનો – ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ વિહાય નિટ્ઠા. યે કેચિ, ભિક્ખવે , મયિ અવેચ્ચપ્પસન્ના સબ્બે તે સોતાપન્ના. તેસં સોતાપન્નાનં ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ નિટ્ઠા, ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ વિહાય નિટ્ઠા’’તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમસુખસુત્તં

૬૫. એકં સમયં આયસ્મા સારિપુત્તો મગધેસુ વિહરતિ નાલકગામકે. અથ ખો સામણ્ડકાનિ પરિબ્બાજકો યેનાયસ્મા સારિપુત્તો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા સારિપુત્તેન સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં

વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સામણ્ડકાનિ પરિબ્બાજકો આયસ્મન્તં સારિપુત્તં એતદવોચ –

‘‘કિં નુ ખો, આવુસો સારિપુત્ત, સુખં, કિં દુક્ખ’’ન્તિ? ‘‘અભિનિબ્બત્તિ ખો, આવુસો , દુક્ખા, અનભિનિબ્બત્તિ સુખા. અભિનિબ્બત્તિયા, આવુસો, સતિ ઇદં દુક્ખં પાટિકઙ્ખં – સીતં ઉણ્હં જિઘચ્છા પિપાસા ઉચ્ચારો પસ્સાવો અગ્ગિસમ્ફસ્સો દણ્ડસમ્ફસ્સો સત્થસમ્ફસ્સો ઞાતીપિ મિત્તાપિ સઙ્ગમ્મ સમાગમ્મ રોસેન્તિ. અભિનિબ્બત્તિયા, આવુસો, સતિ ઇદં દુક્ખં પાટિકઙ્ખં. અનભિનિબ્બત્તિયા, આવુસો, સતિ ઇદં સુખં પાટિકઙ્ખં – ન સીતં ન ઉણ્હં ન જિઘચ્છા ન પિપાસા ન ઉચ્ચારો ન પસ્સાવો ન અગ્ગિસમ્ફસ્સો ન દણ્ડસમ્ફસ્સો ન સત્થસમ્ફસ્સો ઞાતીપિ મિત્તાપિ સઙ્ગમ્મ સમાગમ્મ ન રોસેન્તિ. અનભિનિબ્બત્તિયા, આવુસો, સતિ ઇદં સુખં પાટિકઙ્ખ’’ન્તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયસુખસુત્તં

૬૬. એકં સમયં આયસ્મા સારિપુત્તો મગધેસુ વિહરતિ નાલકગામકે. અથ ખો સામણ્ડકાનિ પરિબ્બાજકો યેનાયસ્મા સારિપુત્તો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા સારિપુત્તેન સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સામણ્ડકાનિ પરિબ્બાજકો આયસ્મન્તં સારિપુત્તં એતદવોચ –

‘‘કિં નુ ખો, આવુસો, સારિપુત્ત, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે સુખં, કિં દુક્ખ’’ન્તિ? ‘‘અનભિરતિ ખો, આવુસો, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે દુક્ખા, અભિરતિ સુખા. અનભિરતિયા, આવુસો, સતિ ઇદં દુક્ખં પાટિકઙ્ખં – ગચ્છન્તોપિ સુખં સાતં નાધિગચ્છતિ, ઠિતોપિ... નિસિન્નોપિ... સયાનોપિ... ગામગતોપિ... અરઞ્ઞગતોપિ... રુક્ખમૂલગતોપિ... સુઞ્ઞાગારગતોપિ... અબ્ભોકાસગતોપિ... ભિક્ખુમજ્ઝગતોપિ સુખં સાતં નાધિગચ્છતિ. અનભિરતિયા, આવુસો, સતિ ઇદં દુક્ખં પાટિકઙ્ખં.

‘‘અભિરતિયા, આવુસો, સતિ ઇદં સુખં પાટિકઙ્ખં – ગચ્છન્તોપિ સુખં સાતં અધિગચ્છતિ, ઠિતોપિ... નિસિન્નોપિ... સયાનોપિ... ગામગતોપિ... અરઞ્ઞગતોપિ... રુક્ખમૂલગતોપિ... સુઞ્ઞાગારગતોપિ... અબ્ભોકાસગતોપિ... ભિક્ખુમજ્ઝગતોપિ સુખં સાતં અધિગચ્છતિ. અભિરતિયા, આવુસો, સતિ ઇદં સુખં પાટિકઙ્ખ’’ન્તિ. છટ્ઠં.

૭. પઠમનળકપાનસુત્તં

૬૭. એકં સમયં ભગવા કોસલેસુ ચારિકં ચરમાનો મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં યેન નળકપાનં નામ કોસલાનં નિગમો તદવસરિ. તત્ર સુદં ભગવા નળકપાને વિહરતિ પલાસવને. તેન ખો પન સમયેન ભગવા તદહુપોસથે ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો નિસિન્નો હોતિ. અથ ખો ભગવા બહુદેવ રત્તિં ભિક્ખૂનં ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેત્વા સમાદપેત્વા સમુત્તેજેત્વા સમ્પહંસેત્વા તુણ્હીભૂતં તુણ્હીભૂતં ભિક્ખુસઙ્ઘં અનુવિલોકેત્વા આયસ્મન્તં સારિપુત્તં આમન્તેસિ –

‘‘વિગતથિનમિદ્ધો [વિગતથીનમિદ્ધો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ખો, સારિપુત્ત, ભિક્ખુસઙ્ઘો. પટિભાતુ તં, સારિપુત્ત , ભિક્ખૂનં ધમ્મી કથા. પિટ્ઠિ મે આગિલાયતિ; તમહં આયમિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભગવતો પચ્ચસ્સોસિ.

અથ ખો ભગવા ચતુગ્ગુણં સઙ્ઘાટિં પઞ્ઞાપેત્વા દક્ખિણેન પસ્સેન સીહસેય્યં કપ્પેસિ પાદે પાદં અચ્ચાધાય સતો સમ્પજાનો ઉટ્ઠાનસઞ્ઞં મનસિ કરિત્વા. તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''આવુસો ભિક્ખવે''તિ. ''આવુસો''તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા સારિપુત્તો એતદવોચ –

''યસ્સ કસ્સચિ, આવુસો, સદ્ધા નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, હિરી [હિરિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] નત્થિ... ઓત્તપ્પં નત્થિ ... વીરિયં [વિરિયં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] નત્થિ... પઞ્ઞા નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, હાનિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો વુદ્ધિ. સેય્યથાપિ, આવુસો, કાળપક્ખે ચન્દસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, હાયતેવ વણ્ણેન હાયતિ મણ્ડલેન હાયતિ આભાય હાયતિ આરોહપરિણાહેન; એવમેવં ખો, આવુસો, યસ્સ કસ્સચિ સદ્ધા નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, હિરી નત્થિ... ઓત્તપ્પં નત્થિ... વીરિયં નત્થિ... પઞ્ઞા નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, હાનિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો વુદ્ધિ.

''અસ્સદ્ધો પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, પરિહાનમેતં; 'અહિરિકો પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, પરિહાનમેતં; 'અનોત્તપ્પી પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, પરિહાનમેતં; 'કુસીતો પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, પરિહાનમેતં; 'દુપ્પઞ્ઞો પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, પરિહાનમેતં; 'કોધનો પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, પરિહાનમેતં; 'ઉપનાહી પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, પરિહાનમેતં; 'પાપિચ્છો પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, પરિહાનમેતં; 'પાપમિત્તો પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, પરિહાનમેતં; 'મિચ્છાદિટ્ઠિકો પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, પરિહાનમેતં.

''યસ્સ કસ્સચિ, આવુસો, સદ્ધા અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, હિરી અત્થિ... ઓત્તપ્પં અત્થિ... પઞ્ઞા અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો પરિહાનિ. સેય્યથાપિ, આવુસો, જુણ્હપક્ખે ચન્દસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, વડ્ઢતેવ વણ્ણેન વડ્ઢતિ મણ્ડલેન વડ્ઢતિ આભાય વડ્ઢતિ આરોહપરિણાહેન; એવમેવં ખો, આવુસો, યસ્સ કસ્સચિ સદ્ધા અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, હિરી અત્થિ... ઓત્તપ્પં અત્થિ... વીરિયં અત્થિ... પઞ્ઞા અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો પરિહાનિ.

'''સદ્ધો પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, અપરિહાનમેતં; 'હિરીમા પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, અપરિહાનમેતં; 'ઓત્તપ્પી પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, અપરિહાનમેતં; 'આરદ્ધવીરિયો પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, અપરિહાનમેતં; 'પઞ્ઞવા પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, અપરિહાનમેતં; 'અક્કોધનો પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, અપરિહાનમેતં; 'અનુપનાહી પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, અપરિહાનમેતં; 'અપ્પિચ્છો પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, અપરિહાનમેતં; 'કલ્યાણમિત્તો પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, અપરિહાનમેતં; 'સમ્માદિટ્ઠિકો પુરિસપુગ્ગલો'તિ, આવુસો, અપરિહાનમેત''ન્તિ.

અથ ખો ભગવા પચ્ચુટ્ઠાય આયસ્મન્તં સારિપુત્તં આમન્તેસિ – ''સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત! યસ્સ કસ્સચિ, સારિપુત્ત, સદ્ધા નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, હિરી નત્થિ... ઓત્તપ્પં નત્થિ... વીરિયં નત્થિ... પઞ્ઞા નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, હાનિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો વુદ્ધિ. સેય્યથાપિ, સારિપુત્ત, કાળપક્ખે ચન્દસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, હાયતેવ વણ્ણેન હાયતિ મણ્ડલેન હાયતિ આભાય હાયતિ આરોહપરિણાહેન; એવમેવં ખો, સારિપુત્ત, યસ્સ કસ્સચિ સદ્ધા નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ...પે॰... પઞ્ઞા નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા ...પે॰... નો વુદ્ધિ.

‘‘‘અસ્સદ્ધો પુરિસપુગ્ગલો’તિ, સારિપુત્ત, પરિહાનમેતં; અહિરિકો... અનોત્તપ્પી... કુસીતો... દુપ્પઞ્ઞો... કોધનો... ઉપનાહી... પાપિચ્છો... પાપમિત્તો... ‘મિચ્છાદિટ્ઠિકો પુરિસપુગ્ગલો’તિ, સારિપુત્ત, પરિહાનમેતં.

‘‘યસ્સ કસ્સચિ, સારિપુત્ત, સદ્ધા અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, હિરી અત્થિ... ઓત્તપ્પં અત્થિ... વીરિયં અત્થિ... પઞ્ઞા અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો પરિહાનિ. સેય્યથાપિ, સારિપુત્ત, જુણ્હપક્ખે ચન્દસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, વડ્ઢતેવ વણ્ણેન વડ્ઢતિ મણ્ડલેન વડ્ઢતિ આભાય વડ્ઢતિ આરોહપરિણાહેન; એવમેવં ખો, સારિપુત્ત, યસ્સ કસ્સચિ સદ્ધા અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, હિરી અત્થિ... ઓત્તપ્પં અત્થિ... વીરિયં અત્થિ... પઞ્ઞા અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો પરિહાનિ.

‘‘‘સદ્ધો પુરિસપુગ્ગલો’તિ, સારિપુત્ત, અપરિહાનમેતં; હિરીમા... ઓત્તપ્પી... આરદ્ધવીરિયો... પઞ્ઞવા... અક્કોધનો... અનુપનાહી... અપ્પિચ્છો... કલ્યાણમિત્તો... ‘સમ્માદિટ્ઠિકો પુરિસપુગ્ગલો’તિ, સારિપુત્ત, અપરિહાનમેત’’ન્તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયનળકપાનસુત્તં

૬૮. એકં સમયં ભગવા નળકપાને વિહરતિ પલાસવને. તેન ખો પન સમયેન ભગવા તદહુપોસથે ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો નિસિન્નો હોતિ. અથ ખો ભગવા બહુદેવ રત્તિં ભિક્ખૂનં ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેત્વા સમાદપેત્વા સમુત્તેજેત્વા સમ્પહંસેત્વા તુણ્હીભૂતં તુણ્હીભૂતં ભિક્ખુસઙ્ઘં અનુવિલોકેત્વા આયસ્મન્તં સારિપુત્તં આમન્તેસિ –

‘‘વિગતથિનમિદ્ધો ખો, સારિપુત્ત, ભિક્ખુસઙ્ઘો. પટિભાતુ તં, સારિપુત્ત, ભિક્ખૂનં ધમ્મી કથા. પિટ્ઠિ મે આગિલાયતિ; તમહં આયમિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભગવતો પચ્ચસ્સોસિ.

અથ ખો ભગવા ચતુગ્ગુણં સઙ્ઘાટિં પઞ્ઞાપેત્વા દક્ખિણેન પસ્સેન સીહસેય્યં કપ્પેસિ પાદે પાદં અચ્ચાધાય સતો સમ્પજાનો ઉટ્ઠાનસઞ્ઞં મનસિ કરિત્વા. તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘આવુસો, ભિક્ખવે’’તિ! ‘‘આવુસો’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા સારિપુત્તો એતદવોચ –

‘‘યસ્સ કસ્સચિ, આવુસો, સદ્ધા નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, હિરી નત્થિ... ઓત્તપ્પં નત્થિ... વીરિયં નત્થિ... પઞ્ઞા નત્થિ... સોતાવધાનં નત્થિ... ધમ્મધારણા નત્થિ... અત્થૂપપરિક્ખા નત્થિ... ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપત્તિ નત્થિ... અપ્પમાદો નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, હાનિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો વુદ્ધિ. સેય્યથાપિ, આવુસો, કાળપક્ખે ચન્દસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, હાયતેવ વણ્ણેન હાયતિ મણ્ડલેન હાયતિ આભાય હાયતિ આરોહપરિણાહેન; એવમેવં ખો, આવુસો, યસ્સ કસ્સચિ સદ્ધા નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, હિરી નત્થિ... ઓત્તપ્પં નત્થિ... વીરિયં નત્થિ... પઞ્ઞા નત્થિ... સોતાવધાનં નત્થિ... ધમ્મધારણા નત્થિ... અત્થૂપપરિક્ખા નત્થિ... ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપત્તિ નત્થિ... અપ્પમાદો નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, હાનિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો વુદ્ધિ.

‘‘યસ્સ કસ્સચિ, આવુસો, સદ્ધા અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, હિરી અત્થિ... ઓત્તપ્પં અત્થિ... વીરિયં અત્થિ... પઞ્ઞા અત્થિ... સોતાવધાનં અત્થિ... ધમ્મધારણા અત્થિ... અત્થૂપપરિક્ખા અત્થિ... ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપત્તિ

અત્થિ... અપ્પમાદો અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો પરિહાનિ. સેય્યથાપિ, આવુસો, જુણ્હપક્ખે ચન્દસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, વડ્ઢતેવ વણ્ણેન વડ્ઢતિ મણ્ડલેન વડ્ઢતિ આભાય વડ્ઢતિ આરોહપરિણાહેન; એવમેવં ખો, આવુસો, યસ્સ કસ્સચિ સદ્ધા અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ...પે॰... અપ્પમાદો અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો પરિહાની''તિ.

અથ ખો ભગવા પચ્ચુટ્ઠાય આયસ્મન્તં સારિપુત્તં આમન્તેસિ – ''સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત! યસ્સ કસ્સચિ, સારિપુત્ત, સદ્ધા નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ હિરી નત્થિ... ઓત્તપ્પં નત્થિ... પઞ્ઞા નત્થિ... વીરિયં નત્થિ... સોતાવધાનં નત્થિ... ધમ્મધારણા નત્થિ... અત્થૂપપરિક્ખા નત્થિ... ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપત્તિ નત્થિ... અપ્પમાદો નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, હાનિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો વુદ્ધિ. સેય્યથાપિ, સારિપુત્ત, કાળપક્ખે ચન્દસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, હાયતેવ વણ્ણેન હાયતિ મણ્ડલેન હાયતિ આભાય હાયતિ આરોહપરિણાહેન; એવમેવં ખો, સારિપુત્ત, યસ્સ કસ્સચિ સદ્ધા નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ... પે॰... અપ્પમાદો નત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, હાનિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો વુદ્ધિ.

''યસ્સ કસ્સચિ, સારિપુત્ત, સદ્ધા અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ હિરી અત્થિ... ઓત્તપ્પં અત્થિ... વીરિયં અત્થિ... પઞ્ઞા અત્થિ... સોતાવધાનં અત્થિ... ધમ્મધારણા અત્થિ... અત્થૂપપરિક્ખા અત્થિ... ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપત્તિ અત્થિ... અપ્પમાદો અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો પરિહાનિ. સેય્યથાપિ, સારિપુત્ત, જુણ્હપક્ખે ચન્દસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, વડ્ઢતેવ વણ્ણેન વડ્ઢતિ મણ્ડલેન વડ્ઢતિ આભાય વડ્ઢતિ આરોહપરિણાહેન; એવમેવં ખો, સારિપુત્ત, યસ્સ કસ્સચિ સદ્ધા અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ...પે॰... અપ્પમાદો અત્થિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, તસ્સ યા રત્તિ વા દિવસો વા આગચ્છતિ, વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ નો પરિહાની''તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમકથાવત્થુસુત્તં

૬૯. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન સમ્બહુલા ભિક્ખૂ પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા ઉપટ્ઠાનસાલાયં સન્નિસિન્ના સન્નિપતિતા અનેકવિહિતં તિરચ્છાનકથં અનુયુત્તા વિહરન્તિ, સેય્યથિદં – [દી॰ નિ॰ ૧.૧૭; મ॰ નિ॰ ૨.૨૨૩; સં॰ નિ॰ ૫.૧૦૮૦; પાચિ॰ ૫૦૮] રાજકથં ચોરકથં મહામત્તકથં સેનાકથં ભયકથં યુદ્ધકથં અન્નકથં પાનકથં વત્થકથં સયનકથં માલાકથં ગન્ધકથં ઞાતિકથં યાનકથં ગામકથં નિગમકથં નગરકથં જનપદકથં ઇત્થિકથં [ઇત્થિકથં પુરિસકથં (ક॰) મ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૨૩ પસ્સિતબ્બં] સૂરકથં વિસિખાકથં કુમ્ભટ્ઠાનકથં પુબ્બપેતકથં નાનત્તકથં લોકક્ખાયિકં સમુદ્દક્ખાયિકં ઇતિભવાભવકથં ઇતિ વાતિ.

અથ ખો ભગવા સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો યેન ઉપટ્ઠાનસાલા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસજ્જ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''કાય નુત્થ, ભિક્ખવે, એતરહિ કથાય સન્નિસિન્ના સન્નિપતિતા, કા ચ પન વો અન્તરાકથા વિપ્પકતા''તિ?

‘‘ઇધ મયં, ભન્તે, પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા ઉપટ્ઠાનસાલાયં સન્નિસિન્ના સન્નિપતિતા અનેકવિહિતં તિરચ્છાનકથં અનુયુત્તા વિહરામ, સેય્યથિદં – રાજકથં ચોરકથં...પે॰... ઇતિભવાભવકથં ઇતિ વા’’તિ. ‘‘ન ખો પનેતં, ભિક્ખવે, તુમ્હાકં પતિરૂપં કુલપુત્તાનં સદ્ધાય અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતાનં, યં તુમ્હે અનેકવિહિતં તિરચ્છાનકથં અનુયુત્તા વિહરેય્યાથ, સેય્યથિદં – રાજકથં ચોરકથં મહામત્તકથં સેનાકથં ભયકથં યુદ્ધકથં અન્નકથં પાનકથં વત્થકથં સયનકથં માલાકથં ગન્ધકથં ઞાતિકથં યાનકથં ગામકથં નિગમકથં નગરકથં જનપદકથં ઇત્થિકથં સૂરકથં વિસિખાકથં કુમ્ભટ્ઠાનકથં પુબ્બપેતકથં નાનત્તકથં લોકક્ખાયિકં સમુદ્દક્ખાયિકં ઇતિભવાભવકથં ઇતિ વાતિ.

‘‘દસયિમાનિ , ભિક્ખવે, કથાવત્થૂનિ. કતમાનિ દસ? અપ્પિચ્છકથા, સન્તુટ્ઠિકથા, પવિવેકકથા , અસંસગ્ગકથા, વીરિયારમ્ભકથા, સીલકથા, સમાધિકથા, પઞ્ઞાકથા, વિમુત્તિકથા, વિમુત્તિઞાણદસ્સનકથાતિ – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દસ કથાવત્થૂનિ.

‘‘ઇમેસં ચે તુમ્હે, ભિક્ખવે, દસન્નં કથાવત્થૂનં ઉપાદાયુપાદાય કથં કથેય્યાથ, ઇમેસમ્પિ ચન્દિમસૂરિયાનં એવંમહિદ્ધિકાનં એવંમહાનુભાવાનં તેજસા તેજં પરિયાદિયેય્યાથ, કો પન વાદો અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાન’’ન્તિ! નવમં.

૧૦. દુતિયકથાવત્થુસુત્તં

૭૦. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન સમ્બહુલા ભિક્ખૂ પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા ઉપટ્ઠાનસાલાયં સન્નિસિન્ના સન્નિપતિતા અનેકવિહિતં તિરચ્છાનકથં અનુયુત્તા વિહરન્તિ, સેય્યથિદં – રાજકથં ચોરકથં મહામત્તકથં...પે॰... ઇતિભવાભવકથં ઇતિ વાતિ.

‘‘દસયિમાનિ, ભિક્ખવે, પાસંસાનિ ઠાનાનિ. કતમાનિ દસ? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્તના ચ અપ્પિચ્છો હોતિ, અપ્પિચ્છકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા હોતિ. ‘અપ્પિચ્છો ભિક્ખુ અપ્પિચ્છકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા’તિ પાસંસમેતં ઠાનં.

‘‘અત્તના ચ સન્તુટ્ઠો હોતિ, સન્તુટ્ઠિકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા હોતિ. ‘સન્તુટ્ઠો ભિક્ખુ સન્તુટ્ઠિકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા’તિ પાસંસમેતં ઠાનં.

‘‘અત્તના ચ પવિવિત્તો હોતિ, પવિવેકકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા હોતિ. ‘પવિવિત્તો ભિક્ખુ પવિવેકકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા’તિ પાસંસમેતં ઠાનં.

‘‘અત્તના ચ અસંસટ્ઠો હોતિ, અસંસગ્ગકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા હોતિ. ‘અસંસટ્ઠો ભિક્ખુ અસંસગ્ગકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા’તિ પાસંસમેતં ઠાનં.

‘‘અત્તના ચ આરદ્ધવીરિયો હોતિ, વીરિયારમ્ભકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા હોતિ. ‘આરદ્ધવીરિયો ભિક્ખુ વીરિયારમ્ભકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા’તિ પાસંસમેતં ઠાનં.

‘‘અત્તના ચ સીલસમ્પન્નો હોતિ, સીલસમ્પદાકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા હોતિ. ‘સીલસમ્પન્નો ભિક્ખુ સીલસમ્પદાકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા’તિ પાસંસમેતં ઠાનં.

‘‘અત્તના ચ સમાધિસમ્પન્નો હોતિ, સમાધિસમ્પદાકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા હોતિ. ‘સમાધિસમ્પન્નો ભિક્ખુ સમાધિસમ્પદાકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા’તિ પાસંસમેતં ઠાનં.

‘‘અત્તના ચ પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ, પઞ્ઞાસમ્પદાકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા હોતિ. ‘પઞ્ઞાસમ્પન્નો ભિક્ખુ પઞ્ઞાસમ્પદાકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા’તિ પાસંસમેતં ઠાનં.

‘‘અત્તના ચ વિમુત્તિસમ્પન્નો હોતિ, વિમુત્તિસમ્પદાકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા હોતિ. ‘વિમુત્તિસમ્પન્નો ભિક્ખુ વિમુત્તિસમ્પદાકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા’તિ પાસંસમેતં ઠાનં.

‘‘અત્તના ચ વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નો હોતિ, વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પદાકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા હોતિ. ‘વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નો ભિક્ખુ વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પદાકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા’તિ પાસંસમેતં ઠાનં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દસ પાસંસાનિ ઠાનાની’’તિ. દસમં.

યમકવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

અવિજ્જા તણ્હા નિટ્ઠા ચ, અવેચ્ચ દ્વે સુખાનિ ચ;
નળકપાને દ્વે વુત્તા, કથાવત્થૂપરે દુવેતિ.

(૮) ૩. આકઙ્ખવગ્ગો

૧. આકઙ્ખસુત્તં

૭૧. [અ॰ નિ॰ ૪.૧૨; ઇતિવુ॰ ૧૧૧] એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘સમ્પન્નસીલા , ભિક્ખવે, વિહરથ સમ્પન્નપાતિમોક્ખા, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતા વિહરથ આચારગોચરસમ્પન્ના અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવિનો, સમાદાય સિક્ખથ સિક્ખાપદેસુ.

‘‘આકઙ્ખેય્ય ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ‘સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચસ્સં મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા’તિ, સીલેસ્વેવસ્સ પરિપૂરકારી અજ્ઝત્તં ચેતોસમથમનુયુત્તો અનિરાકતજ્ઝાનો વિપસ્સનાય સમન્નાગતો બ્રૂહેતા સુઞ્ઞાગારાનં.

‘‘આકઙ્ખેય્ય ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ‘લાભી અસ્સં ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાન’ન્તિ, સીલેસ્વેવસ્સ પરિપૂરકારી અજ્ઝત્તં ચેતોસમથમનુયુત્તો અનિરાકતજ્ઝાનો વિપસ્સનાય સમન્નાગતો બ્રૂહેતા સુઞ્ઞાગારાનં.

‘‘આકઙ્ખેય્ય ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ‘યેસાહં પરિભુઞ્જામિ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાનં તેસં તે કારા મહપ્ફલા અસ્સુ મહાનિસંસા’તિ, સીલેસ્વેવસ્સ...પે॰... બ્રૂહેતા સુઞ્ઞાગારાનં.

‘‘આકઙ્ખેય્ય ચે, ભિક્ખવે , ભિક્ખુ ‘યે મે [યે મં (મ॰ નિ॰ ૧.૬૫)] પેતા ઞાતી સાલોહિતા કાલઙ્કતા [કાલકતા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પસન્નચિત્તા અનુસ્સરન્તિ તેસં તં મહપ્ફલં અસ્સ મહાનિસંસ’ન્તિ, સીલેસ્વેવસ્સ...પે॰... બ્રૂહેતા સુઞ્ઞાગારાનં.

‘‘આકઙ્ખેય્ય ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ‘સન્તુટ્ઠો અસ્સં ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેના’તિ, સીલેસ્વેવસ્સ...પે॰... બ્રૂહેતા સુઞ્ઞાગારાનં.

‘‘આકઙ્ખેય્ય ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ‘ખમો અસ્સં સીતસ્સ ઉણ્હસ્સ જિઘચ્છાય પિપાસાય ડંસમકસવાતાતપસરીસપસમ્ફસ્સાનં, દુરુત્તાનં દુરાગતાનં વચનપથાનં ઉપ્પન્નાનં સારીરિકાનં વેદનાનં દુક્ખાનં તિબ્બાનં [તિપ્પાનં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ખરાનં કટુકાનં અસાતાનં અમનાપાનં પાણહરાનં અધિવાસકજાતિકો અસ્સ’ન્તિ, સીલેસ્વેવસ્સ...પે॰... બ્રૂહેતા સુઞ્ઞાગારાનં.

‘‘આકઙ્ખેય્ય ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ‘અરતિરતિસહો અસ્સં, ન ચ મં અરતિરતિ સહેય્ય, ઉપ્પન્નં અરતિરતિં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરેય્ય’ન્તિ, સીલેસ્વેવસ્સ...પે॰... બ્રૂહેતા સુઞ્ઞાગારાનં.

“આકઙ્ખેય્ય ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ‘ભયભેરવસહો અસ્સં, ન ચ મં ભયભેરવો સહેય્ય, ઉપ્પન્નં ભયભેરવં અભિભુય્ય અભિભુય્ય વિહરેય્ય’ન્તિ, સીલેસ્વેવસ્સ...પે॰... બ્રૂહેતા સુઞ્ઞાગારાનં.

“આકઙ્ખેય્ય ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ‘ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી અસ્સં અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી’તિ, સીલેસ્વેવસ્સ...પે॰... બ્રૂહેતા સુઞ્ઞાગારાનં.

“આકઙ્ખેય્ય ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ‘આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય’ન્તિ, સીલેસ્વેવસ્સ પરિપૂરકારી અજ્ઝત્તં ચેતોસમથમનુયુત્તો અનિરાકતજ્ઝાનો વિપસ્સનાય સમન્નાગતો બ્રૂહેતા સુઞ્ઞાગારાનં.

“‘સમ્પન્નસીલા, ભિક્ખવે, વિહરથ સમ્પન્નપાતિમોક્ખા, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતા વિહરથ આચારગોચરસમ્પન્ના અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવિનો, સમાદાય સિક્ખથ સિક્ખાપદેસૂ’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં, ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્ત”ન્તિ. પઠમં.

૨. કણ્ટકસુત્તં

૭૨. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં સમ્બહુલેહિ અભિઞ્ઞાતેહિ અભિઞ્ઞાતેહિ થેરેહિ સાવકેહિ સદ્ધિં – આયસ્મતા ચ ચાલેન [પાલેન (સ્યા॰)], આયસ્મતા ચ ઉપચાલેન [ઉપ્પાલેન (સ્યા॰)], આયસ્મતા ચ કુક્કુટેન [કક્કટેન (સી॰ સ્યા॰)], આયસ્મતા ચ કળિમ્ભેન [કવિમ્ભેન (સી॰)], આયસ્મતા ચ નિકટેન [કટેન (સી॰)], આયસ્મતા ચ કટિસ્સહેન; અઞ્ઞેહિ ચ અભિઞ્ઞાતેહિ અભિઞ્ઞાતેહિ થેરેહિ સાવકેહિ સદ્ધિં.

તેન ખો પન સમયેન સમ્બહુલા અભિઞ્ઞાતા અભિઞ્ઞાતા લિચ્છવી ભદ્રેહિ ભદ્રેહિ યાનેહિ પરપુરાય [પરંપુરાય (સ્યા॰ અટ્ઠ॰)] ઉચ્ચાસદ્દા મહાસદ્દા મહાવનં અજ્ઝોગાહન્તિ ભગવન્તં દસ્સનાય. અથ ખો તેસં આયસ્મન્તાનં એતદહોસિ – “ઇમે ખો સમ્બહુલા અભિઞ્ઞાતા અભિઞ્ઞાતા લિચ્છવી ભદ્રેહિ ભદ્રેહિ યાનેહિ પરપુરાય ઉચ્ચાસદ્દા મહાસદ્દા મહાવનં અજ્ઝોગાહન્તિ ભગવન્તં દસ્સનાય. ‘સદ્દકણ્ટકા ખો પન ઝાના’ વુત્તા ભગવતા. યંનૂન મયં યેન ગોસિઙ્ગસાલવનદાયો તેનુપસઙ્કમેય્યામ . તત્થ મયં અપ્પસદ્દા અપ્પાકિણ્ણા ફાસું [ફાસુ (સ્યા॰ ક॰)] વિહરેય્યામા”તિ. અથ ખો તે આયસ્મન્તો યેન ગોસિઙ્ગસાલવનદાયો તેનુપસઙ્કમિંસુ; તત્થ તે આયસ્મન્તો અપ્પસદ્દા અપ્પાકિણ્ણા ફાસું વિહરન્તિ.

અથ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – “કહં નુ ખો, ભિક્ખવે, ચાલો, કહં ઉપચાલો, કહં કુક્કુટો, કહં કળિમ્ભો, કહં નિકટો, કહં કટિસ્સહો; કહં નુ ખો તે, ભિક્ખવે, થેરા સાવકા ગતા”તિ?

“ઇધ, ભન્તે, તેસં આયસ્મન્તાનં એતદહોસિ – ‘ઇમે ખો સમ્બહુલા અભિઞ્ઞાતા અભિઞ્ઞાતા લિચ્છવી ભદ્રેહિ ભદ્રેહિ યાનેહિ પરપુરાય ઉચ્ચાસદ્દા મહાસદ્દા મહાવનં અજ્ઝોગાહન્તિ ભગવન્તં દસ્સનાય ‘સદ્દકણ્ટકા ખો પન ઝાનાવુત્તા ભગવતા યંનૂન મયં યેન ગોસિઙ્ગસાલવનદાયો તેનુપસઙ્કમેય્યામ તત્થ મયં અપ્પસદ્દા અપ્પાકિણ્ણા ફાસું વિહરેય્યામા’તિ. અથ ખો તે, ભન્તે, આયસ્મન્તો યેન ગોસિઙ્ગસાલવનદાયો તેનુપસઙ્કમિંસુ. તત્થ તે આયસ્મન્તો અપ્પસદ્દા અપ્પાકિણ્ણા ફાસું વિહરન્તી”તિ .

‘‘સાધુ સાધુ, ભિક્ખવે, યથા તે મહાસાવકા સમ્મા બ્યાકરમાના બ્યાકરેય્યું, ‘સદ્દકણ્ટકા હિ, ભિક્ખવે, ઝાના’ વુત્તા મયા.

‘‘દસયિમે, ભિક્ખવે, કણ્ટકા. કતમે દસ? પવિવેકારામસ્સ સઙ્ગણિકારામતા કણ્ટકો, અસુભનિમિત્તાનુયોગં અનુયુત્તસ્સ સુભનિમિત્તાનુયોગો કણ્ટકો, ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારસ્સ વિસૂકદસ્સનં કણ્ટકો, બ્રહ્મચરિયસ્સ માતુગામૂપચારો [માતુગામોપવિચારો (સી॰), માતુગામૂપવિચરો (ક॰)] કણ્ટકો, [કથા॰ ૩૩૩] પઠમસ્સ ઝાનસ્સ સદ્દો કણ્ટકો, દુતિયસ્સ ઝાનસ્સ વિતક્કવિચારા કણ્ટકા, તતિયસ્સ ઝાનસ્સ પીતિ કણ્ટકો, ચતુત્થસ્સ ઝાનસ્સ અસ્સાસપસ્સાસો કણ્ટકો, સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધસમાપત્તિયા સઞ્ઞા ચ વેદના ચ કણ્ટકો રાગો કણ્ટકો દોસો કણ્ટકો મોહો કણ્ટકો.

‘‘અકણ્ટકા , ભિક્ખવે, વિહરથ. નિક્કણ્ટકા, ભિક્ખવે, વિહરથ. અકણ્ટકનિક્કણ્ટકા, ભિક્ખવે, વિહરથ. અકણ્ટકા, ભિક્ખવે, અરહન્તો; નિક્કણ્ટકા, ભિક્ખવે, અરહન્તો; અકણ્ટકનિક્કણ્ટકા, ભિક્ખવે, અરહન્તો’’તિ. દુતિયં.

૩. ઇટ્ઠધમ્મસુત્તં

૭૩. ‘‘દસયિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા દુલ્લભા લોકસ્મિં. કતમે દસ? ભોગા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા દુલ્લભા લોકસ્મિં; વણ્ણો ઇટ્ઠો કન્તો મનાપો દુલ્લભો લોકસ્મિં; આરોગ્યં ઇટ્ઠં કન્તં મનાપં દુલ્લભં લોકસ્મિં; સીલં ઇટ્ઠં કન્તં મનાપં દુલ્લભં લોકસ્મિં; બ્રહ્મચરિયં ઇટ્ઠં કન્તં મનાપં દુલ્લભં લોકસ્મિં; મિત્તા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા દુલ્લભા લોકસ્મિં; બાહુસચ્ચં ઇટ્ઠં કન્તં મનાપં દુલ્લભં લોકસ્મિં; પઞ્ઞા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા દુલ્લભા લોકસ્મિં; ધમ્મા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા દુલ્લભા લોકસ્મિં ; સગ્ગા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા દુલ્લભા લોકસ્મિં.

‘‘ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દસન્નં ધમ્માનં ઇટ્ઠાનં કન્તાનં મનાપાનં દુલ્લભાનં લોકસ્મિં દસ ધમ્મા પરિપન્થા [પરિબન્ધા (ક॰)] – આલસ્યં અનુટ્ઠાનં ભોગાનં પરિપન્થો, અમણ્ડના અવિભૂસના વણ્ણસ્સ પરિપન્થો, અસપ્પાયકિરિયા આરોગ્યસ્સ પરિપન્થો, પાપમિત્તતા સીલાનં પરિપન્થો, ઇન્દ્રિયઅસંવરો બ્રહ્મચરિયસ્સ પરિપન્થો, વિસંવાદના મિત્તાનં પરિપન્થો, અસજ્ઝાયકિરિયા બાહુસચ્ચસ્સ પરિપન્થો, અસુસ્સૂસા અપરિપુચ્છા પઞ્ઞાય પરિપન્થો, અનનુયોગો અપચ્ચવેક્ખણા ધમ્માનં પરિપન્થો, મિચ્છાપટિપત્તિ સગ્ગાનં પરિપન્થો. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દસન્નં ઇટ્ઠાનં કન્તાનં મનાપાનં દુલ્લભાનં લોકસ્મિં ઇમે દસ ધમ્મા પરિપન્થા.

‘‘ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દસન્નં ધમ્માનં ઇટ્ઠાનં કન્તાનં મનાપાનં દુલ્લભાનં લોકસ્મિં દસ ધમ્મા આહારા – ઉટ્ઠાનં અનાલસ્યં ભોગાનં આહારો, મણ્ડના વિભૂસના વણ્ણસ્સ આહારો, સપ્પાયકિરિયા આરોગ્યસ્સ આહારો, કલ્યાણમિત્તતા સીલાનં આહારો, ઇન્દ્રિયસંવરો બ્રહ્મચરિયસ્સ આહારો, અવિસંવાદના મિત્તાનં આહારો, સજ્ઝાયકિરિયા બાહુસચ્ચસ્સ આહારો, સુસ્સૂસા પરિપુચ્છા પઞ્ઞાય આહારો, અનુયોગો પચ્ચવેક્ખણા ધમ્માનં આહારો, સમ્માપટિપત્તિ સગ્ગાનં આહારો . ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દસન્નં ધમ્માનં ઇટ્ઠાનં કન્તાનં મનાપાનં દુલ્લભાનં લોકસ્મિં ઇમે દસ ધમ્મા આહારા’’તિ. તતિયં.

૪. વડ્ઢિસુત્તં

૭૪. ‘‘દસહિ , ભિક્ખવે, વડ્ઢીહિ વડ્ઢમાનો અરિયસાવકો અરિયાય વડ્ઢિયા વડ્ઢતિ, સારાદાયી ચ હોતિ વરાદાયી કાયસ્સ. કતમેહિ દસહિ? ખેત્તવત્થૂહિ વડ્ઢતિ, ધનધઞ્ઞેન વડ્ઢતિ, પુત્તદારેહિ વડ્ઢતિ, દાસકમ્મકરપોરિસેહિ

વડ્ઢતિ, ચતુપ્પદેહિ વડ્ઢતિ, સદ્ધાય વડ્ઢતિ, સીલેન વડ્ઢતિ, સુતેન વડ્ઢતિ, ચાગેન વડ્ઢતિ, પઞ્ઞાય વડ્ઢતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ વડ્ઢીહિ વડ્ઢમાનો અરિયસાવકો અરિયાય વડ્ઢિયા વડ્ઢતિ, સારાદાયી ચ હોતિ વરાદાયી કાયસ્સાતિ.

''ધનેન ધઞ્ઞેન ચ યોધ વડ્ઢતિ,
પુત્તેહિ દારેહિ ચતુપ્પદેહિ ચ;
સ ભોગવા હોતિ યસસ્સિ પૂજિતો,
ઞાતીહિ મિત્તેહિ અથોપિ રાજુભિ.

''સદ્ધાય સીલેન ચ યોધ વડ્ઢતિ,
પઞ્ઞાય ચાગેન સુતેન ચૂભયં;
સો તાદિસો સપ્પુરિસો વિચક્ખણો,
દિટ્ઠેવ ધમ્મે ઉભયેન વડ્ઢતી''તિ. ચતુત્થં;

૫. મિગસાલાસુત્તં

૭૫. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન મિગસાલાય ઉપાસિકાય નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. અથ ખો મિગસાલા ઉપાસિકા યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં આનન્દં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો મિગસાલા ઉપાસિકા આયસ્મન્તં આનન્દં એતદવોચ –

''કથં કથં નામાયં, ભન્તે આનન્દ, ભગવતા ધમ્મો દેસિતો અઞ્ઞેય્યો, યત્ર હિ નામ બ્રહ્મચારી ચ અબ્રહ્મચારી ચ ઉભો સમસમગતિકા ભવિસ્સન્તિ અભિસમ્પરાયં. પિતા મે, ભન્તે, પુરાણો બ્રહ્મચારી હોતિ આરાચારી [અનાચારી (ક॰)] વિરતો મેથુના ગામધમ્મા. સો કાલઙ્કતો ભગવતા બ્યાકતો – 'સકદાગામી સત્તો [સકદાગામિસત્તો (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] તુસિતં કાયં ઉપપન્નો'તિ. પિતામહો મે [પેત્તાપિ યો મે (સી॰), પિત પિયો મે (સ્યા॰) અ॰ નિ॰ ૬.૪૪], ભન્તે, ઇસિદત્તો અબ્રહ્મચારી અહોસિ સદારસન્તુટ્ઠો. સોપિ કાલઙ્કતો ભગવતા બ્યાકતો – 'સકદાગામી સત્તો તુસિતં કાયં ઉપપન્નો'તિ.

''કથં કથં નામાયં, ભન્તે આનન્દ, ભગવતા ધમ્મો દેસિતો અઞ્ઞેય્યો, યત્ર હિ નામ બ્રહ્મચારી ચ અબ્રહ્મચારી ચ ઉભો સમસમગતિકા ભવિસ્સન્તિ અભિસમ્પરાય''ન્તિ? ''એવં ખો પનેતં, ભગિનિ, ભગવતા બ્યાકત''ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો મિગસાલાય ઉપાસિકાય નિવેસને પિણ્ડપાતં ગહેત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ –

“ઇધાહં , ભન્તે, પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન મિગસાલાય ઉપાસિકાય નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિં. અથ ખો, ભન્તે, મિગસાલા ઉપાસિકા યેનાહં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા મં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો, ભન્તે, મિગસાલા ઉપાસિકા મં એતદવોચ –

‘કથં કથં નામાયં, ભન્તે આનન્દ, ભગવતા ધમ્મો દેસિતો અઞ્ઞેય્યો, યત્ર હિ નામ બ્રહ્મચારી ચ અબ્રહ્મચારી ચ ઉભો સમસમગતિકા ભવિસ્સન્તિ અભિસમ્પરાયં. પિતા મે, ભન્તે, પુરાણો બ્રહ્મચારી અહોસિ આરાચારી વિરતો મેથુના ગામધમ્મા. સો કાલઙ્કતો ભગવતા બ્યાકતો સકદાગામી સત્તો તુસિતં કાયં ઉપપન્નોતિ. પિતામહો મે, ભન્તે, ઇસિદત્તો અબ્રહ્મચારી અહોસિ સદારસન્તુટ્ઠો. સોપિ કાલઙ્કતો ભગવતા બ્યાકતો – સકદાગામી સત્તો તુસિતં કાયં ઉપપન્નોતિ.

કથં કથં નામાયં, ભન્તે આનન્દ, ભગવતા ધમ્મો દેસિતો અઞ્ઞેય્યો, યત્ર હિ નામ બ્રહ્મચારી ચ અબ્રહ્મચારી ચ ઉભો સમસમગતિકા ભવિસ્સન્તિ અભિસમ્પરાય’ન્તિ? એવં વુત્તે અહં, ભન્તે, મિગસાલં ઉપાસિકં એતદવોચં – ‘એવં ખો પનેતં, ભગિનિ, ભગવતા બ્યાકત’”ન્તિ.

“કા ચાનન્દ, મિગસાલા ઉપાસિકા બાલા અબ્યત્તા અમ્મકા અમ્મકપઞ્ઞા [અમ્બકા અમ્બકપઞ્ઞા (સી॰ પી॰), અન્ધકા અન્ધકપઞ્ઞા (સ્યા॰)], કે ચ પુરિસપુગ્ગલપરોપરિયે ઞાણે?

“દસયિમે, આનન્દ, પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે દસ? ઇધાનન્દ, એકચ્ચો પુગ્ગલો દુસ્સીલો હોતિ. તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, યત્થસ્સ તં દુસ્સીલ્યં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ. તસ્સ સવનેનપિ અકતં હોતિ, બાહુસચ્ચેનપિ અકતં હોતિ, દિટ્ઠિયાપિ અપ્પટિવિદ્ધં હોતિ, સામાયિકમ્પિ વિમુત્તિં ન લભતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા હાનાય પરેતિ, નો વિસેસાય; હાનગામીયેવ હોતિ, નો વિસેસગામી.

“ઇધ પનાનન્દ, એકચ્ચો પુગ્ગલો દુસ્સીલો હોતિ. તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં પજાનાતિ યત્થસ્સ તં દુસ્સીલ્યં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ. તસ્સ સવનેનપિ કતં હોતિ, બાહુસચ્ચેનપિ કતં હોતિ, દિટ્ઠિયાપિ પટિવિદ્ધં [સુપ્પટિવિદ્ધં (સ્યા॰)] હોતિ, સામાયિકમ્પિ વિમુત્તિં લભતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા વિસેસાય પરેતિ, નો હાનાય; વિસેસગામીયેવ હોતિ, નો હાનગામી.

“તત્રાનન્દ, પમાણિકા પમિણન્તિ – ‘ઇમસ્સપિ તેવ ધમ્મા, અપરસ્સપિ તેવ ધમ્મા. કસ્મા નેસં એકો હીનો એકો પણીતો’તિ? તઞ્હિ તેસં, આનન્દ, હોતિ દીઘરત્તં અહિતાય દુક્ખાય.

“તત્રાનન્દ, ય્વાયં પુગ્ગલો દુસ્સીલો હોતિ. તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં પજાનાતિ યત્થસ્સ તં દુસ્સીલ્યં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ. તસ્સ સવનેનપિ કતં હોતિ, બાહુસચ્ચેનપિ કતં હોતિ, દિટ્ઠિયાપિ પટિવિદ્ધં હોતિ, સામાયિકમ્પિ વિમુત્તિં લભતિ. અયં, આનન્દ, પુગ્ગલો અમુના પુરિમેન પુગ્ગલેન અભિક્કન્તતરો ચ પણીતતરો ચ. તં કિસ્સ હેતુ? ઇમં હાનન્દ, પુગ્ગલં ધમ્મસોતો નિબ્બહતિ. તદન્તરં કો જાનેય્ય, અઞ્ઞત્ર તથાગતેન! તસ્માતિહાનન્દ, મા પુગ્ગલેસુ પમાણિકા અહુવત્થ , મા પુગ્ગલેસુ પમાણં ગણ્હિત્થ. ખઞ્ઞતિ હાનન્દ, પુગ્ગલેસુ

પમાણં ગણ્હન્તો. અહં વા, આનન્દ [અહઞ્ચાનન્દ (સી॰ સ્યા॰ ક॰) અ॰ નિ॰ ૬.૪૪ પસ્સિતબ્બં], પુગ્ગલેસુ પમાણં ગણ્હેય્યં યો વા પનસ્સ માદિસો.

‘‘ઇધ પનાનન્દ, એકચ્ચો પુગ્ગલો સીલવા હોતિ. તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ યત્થસ્સ તં સીલં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ. તસ્સ સવનેનપિ અકતં હોતિ, બાહુસચ્ચેનપિ અકતં હોતિ, દિટ્ઠિયાપિ અપ્પટિવિદ્ધં હોતિ, સામાયિકમ્પિ વિમુત્તિં ન લભતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા હાનાય પરેતિ, નો વિસેસાય; હાનગામીયેવ હોતિ, નો વિસેસગામી.

‘‘ઇધ પનાનન્દ, એકચ્ચો પુગ્ગલો સીલવા હોતિ. તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં પજાનાતિ યત્થસ્સ તં સીલં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ. તસ્સ સવનેનપિ કતં હોતિ, બાહુસચ્ચેનપિ કતં હોતિ, દિટ્ઠિયાપિ પટિવિદ્ધં હોતિ, સામાયિકમ્પિ વિમુત્તિં લભતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા વિસેસાય પરેતિ, નો હાનાય; વિસેસગામીયેવ હોતિ, નો હાનગામી.

‘‘તત્રાનન્દ, પમાણિકા પમિણન્તિ…પે॰… અહં વા, આનન્દ, પુગ્ગલેસુ પમાણં ગણ્હેય્યં યો વા પનસ્સ માદિસો.

‘‘ઇધ પનાનન્દ, એકચ્ચો પુગ્ગલો તિબ્બરાગો હોતિ. તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ યત્થસ્સ સો રાગો અપરિસેસો નિરુજ્ઝતિ. તસ્સ સવનેનપિ અકતં હોતિ, બાહુસચ્ચેનપિ અકતં હોતિ, દિટ્ઠિયાપિ અપ્પટિવિદ્ધં હોતિ, સામાયિકમ્પિ વિમુત્તિં ન લભતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા હાનાય પરેતિ, નો વિસેસાય; હાનગામીયેવ હોતિ, નો વિસેસગામી.

‘‘ઇધ પનાનન્દ, એકચ્ચો પુગ્ગલો તિબ્બરાગો હોતિ. તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં પજાનાતિ યત્થસ્સ સો રાગો અપરિસેસો નિરુજ્ઝતિ. તસ્સ સવનેનપિ કતં હોતિ, બાહુસચ્ચેનપિ કતં હોતિ, દિટ્ઠિયાપિ પટિવિદ્ધં હોતિ, સામાયિકમ્પિ વિમુત્તિં લભતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા વિસેસાય પરેતિ, નો હાનાય; વિસેસગામીયેવ હોતિ, નો હાનગામી.

‘‘તત્રાનન્દ , પમાણિકા પમિણન્તિ…પે॰… અહં વા, આનન્દ, પુગ્ગલેસુ પમાણં ગણ્હેય્યં યો વા પનસ્સ માદિસો.

‘‘ઇધ પનાનન્દ, એકચ્ચો પુગ્ગલો કોધનો હોતિ. તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ યત્થસ્સ સો કોધો અપરિસેસો નિરુજ્ઝતિ. તસ્સ સવનેનપિ અકતં હોતિ, બાહુસચ્ચેનપિ અકતં હોતિ, દિટ્ઠિયાપિ અપ્પટિવિદ્ધં હોતિ, સામાયિકમ્પિ વિમુત્તિં ન લભતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા હાનાય પરેતિ, નો વિસેસાય; હાનગામીયેવ હોતિ, નો વિસેસગામી.

‘‘ઇધ પનાનન્દ, એકચ્ચો પુગ્ગલો કોધનો હોતિ. તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં પજાનાતિ યત્થસ્સ સો કોધો અપરિસેસો નિરુજ્ઝતિ. તસ્સ સવનેનપિ કતં હોતિ, બાહુસચ્ચેનપિ કતં હોતિ, દિટ્ઠિયાપિ પટિવિદ્ધં હોતિ, સામાયિકમ્પિ વિમુત્તિં લભતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા વિસેસાય પરેતિ, નો હાનાય; વિસેસગામીયેવ હોતિ, નો હાનગામી.

‘‘તત્રાનન્દ, પમાણિકા પમિણન્તિ...પે॰... અહં વા, આનન્દ, પુગ્ગલેસુ પમાણં ગણ્હેય્યં યો વા પનસ્સ માદિસો.

‘‘ઇધ પનાનન્દ, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉદ્ધતો હોતિ. તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ યત્થસ્સ તં ઉદ્ધચ્ચં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ. તસ્સ સવનેનપિ અકતં હોતિ, બાહુસચ્ચેનપિ અકતં હોતિ, દિટ્ઠિયાપિ અપ્પટિવિદ્ધં હોતિ, સામાયિકમ્પિ વિમુત્તિં ન લભતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા હાનાય પરેતિ, નો વિસેસાય; હાનગામીયેવ હોતિ, નો વિસેસગામી.

‘‘ઇધ પનાનન્દ, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉદ્ધતો હોતિ. તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં પજાનાતિ યત્થસ્સ તં ઉદ્ધચ્ચં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ. તસ્સ સવનેનપિ કતં હોતિ, બાહુસચ્ચેનપિ કતં હોતિ, દિટ્ઠિયાપિ પટિવિદ્ધં હોતિ, સામાયિકમ્પિ વિમુત્તિં લભતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા વિસેસાય પરેતિ, નો હાનાય; વિસેસગામીયેવ હોતિ, નો હાનગામી.

‘‘તત્રાનન્દ , પમાણિકા પમિણન્તિ – ‘ઇમસ્સપિ તેવ ધમ્મા, અપરસ્સપિ તેવ ધમ્મા. કસ્મા નેસં એકો હીનો એકો પણીતો’તિ? તઞ્હિ તેસં, આનન્દ, હોતિ દીઘરત્તં અહિતાય દુક્ખાય.

‘‘તત્રાનન્દ, ય્વાયં પુગ્ગલો ઉદ્ધતો હોતિ તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં પજાનાતિ યત્થસ્સ તં ઉદ્ધચ્ચં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ, તસ્સ સવનેનપિ કતં હોતિ, બાહુસચ્ચેનપિ કતં હોતિ, દિટ્ઠિયાપિ પટિવિદ્ધં હોતિ, સામાયિકમ્પિ વિમુત્તિં લભતિ. અયં, આનન્દ, પુગ્ગલો અમુના પુરિમેન પુગ્ગલેન અભિક્કન્તતરો ચ પણીતતરો ચ. તં કિસ્સ હેતુ ? ઇમં હાનન્દ, પુગ્ગલં ધમ્મસોતો નિબ્બહતિ. તદન્તરં કો જાનેય્ય અઞ્ઞત્ર તથાગતેન! તસ્માતિહાનન્દ, મા પુગ્ગલેસુ પમાણિકા અહુવત્થ; મા પુગ્ગલેસુ પમાણં ગણ્હિત્થ. ખઞ્ઞતિ હાનન્દ, પુગ્ગલેસુ પમાણં ગણ્હન્તો. અહં વા, આનન્દ, પુગ્ગલેસુ પમાણં ગણ્હેય્યં યો વા પનસ્સ માદિસો.

‘‘કા ચાનન્દ, મિગસાલા ઉપાસિકા બાલા અબ્યત્તા અમ્મકા અમ્મકપઞ્ઞા, કે ચ પુરિસપુગ્ગલપરોપરિયે ઞાણે! ઇમે ખો, આનન્દ, દસ પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં.

‘‘યથારૂપેન, આનન્દ, સીલેન પુરાણો સમન્નાગતો અહોસિ તથારૂપેન સીલેન ઇસિદત્તો સમન્નાગતો અભવિસ્સ, નયિધ પુરાણો ઇસિદત્તસ્સ ગતિમ્પિ અઞ્ઞસ્સ. યથારૂપાય ચાનન્દ, પઞ્ઞાય ઇસિદત્તો સમન્નાગતો અહોસિ તથારૂપાય પઞ્ઞાય પુરાણો સમન્નાગતો અભવિસ્સ, નયિધ ઇસિદત્તો પુરાણસ્સ ગતિમ્પિ અઞ્ઞસ્સ. ઇતિ ખો, આનન્દ, ઇમે પુગ્ગલા ઉભો એકઙ્ગહીના’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. તયોધમ્મસુત્તં

૭૬. ‘‘તયોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા લોકે ન સંવિજ્જેય્યું, ન તથાગતો લોકે ઉપ્પજ્જેય્ય અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો, ન તથાગતપ્પવેદિતો ધમ્મવિનયો લોકે દિબ્બેય્ય. કતમે તયો? જાતિ ચ, જરા ચ, મરણઞ્ચ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મા લોકે ન સંવિજ્જેય્યું, ન તથાગતો લોકે ઉપ્પજ્જેય્ય અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો, ન તથાગતપ્પવેદિતો ધમ્મવિનયો લોકે દિબ્બેય્ય. યસ્મા ચ ખો, ભિક્ખવે, ઇમે તયો ધમ્મા લોકે સંવિજ્જન્તિ તસ્મા તથાગતો લોકે ઉપ્પજ્જતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો, તસ્મા તથાગતપ્પવેદિતો ધમ્મવિનયો લોકે દિબ્બતિ.

‘‘તયોમે , ભિક્ખવે, ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો જાતિં પહાતું જરં પહાતું મરણં પહાતું. કતમે તયો? રાગં અપ્પહાય, દોસં અપ્પહાય, મોહં અપ્પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો જાતિં પહાતું જરં પહાતું મરણં પહાતું.

‘‘તયોમે ભિક્ખવે, ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો રાગં પહાતું દોસં પહાતું મોહં પહાતું. કતમે તયો? સક્કાયદિટ્ઠિં અપ્પહાય, વિચિકિચ્છં અપ્પહાય, સીલબ્બતપરામાસં અપ્પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો રાગં પહાતું દોસં પહાતું મોહં પહાતું.

‘‘તયોમે , ભિક્ખવે, ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો સક્કાયદિટ્ઠિં પહાતું વિચિકિચ્છં પહાતું સીલબ્બતપરામાસં પહાતું. કતમે તયો? અયોનિસોમનસિકારં અપ્પહાય, કુમ્મગ્ગસેવનં અપ્પહાય, ચેતસો લીનત્તં અપ્પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો સક્કાયદિટ્ઠિં પહાતું વિચિકિચ્છં પહાતું સીલબ્બતપરામાસં પહાતું.

‘‘તયોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો અયોનિસો મનસિકારં પહાતું કુમ્મગ્ગસેવનં પહાતું ચેતસો લીનત્તં પહાતું. કતમે તયો? મુટ્ઠસચ્ચં અપ્પહાય, અસમ્પજઞ્ઞં અપ્પહાય, ચેતસો વિક્ખેપં અપ્પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો અયોનિસોમનસિકારં પહાતું કુમ્મગ્ગસેવનં પહાતું ચેતસો લીનત્તં પહાતું.

‘‘તયોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો મુટ્ઠસચ્ચં પહાતું અસમ્પજઞ્ઞં પહાતું ચેતસો વિક્ખેપં પહાતું. કતમે તયો? અરિયાનં અદસ્સનકમ્યતં અપ્પહાય, અરિયધમ્મસ્સ [અરિયધમ્મં (સ્યા॰)] અસોતુકમ્યતં અપ્પહાય, ઉપારમ્ભચિત્તતં અપ્પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો મુટ્ઠસચ્ચં પહાતું અસમ્પજઞ્ઞં પહાતું ચેતસો વિક્ખેપં પહાતું.

‘‘તયોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો અરિયાનં અદસ્સનકમ્યતં પહાતું અરિયધમ્મસ્સ અસોતુકમ્યતં પહાતું ઉપારમ્ભચિત્તતં પહાતું. કતમે તયો? ઉદ્ધચ્ચં અપ્પહાય, અસંવરં અપ્પહાય, દુસ્સીલ્યં અપ્પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો અરિયાનં અદસ્સનકમ્યતં પહાતું અરિયધમ્મસ્સ અસોતુકમ્યતં પહાતું ઉપારમ્ભચિત્તતં પહાતું.

‘‘તયોમે , ભિક્ખવે, ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો ઉદ્ધચ્ચં પહાતું અસંવરં પહાતું દુસ્સીલ્યં પહાતું. કતમે તયો ? અસ્સદ્ધિયં અપ્પહાય, અવદઞ્ઞુતં અપ્પહાય, કોસજ્જં અપ્પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો ઉદ્ધચ્ચં પહાતું અસંવરં પહાતું દુસ્સીલ્યં પહાતું.

‘‘તયોમે , ભિક્ખવે, ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો અસ્સદ્ધિયં પહાતું અવદઞ્ઞુતં પહાતું કોસજ્જં પહાતું. કતમે તયો? અનાદરિયં અપ્પહાય, દોવચસ્સતં અપ્પહાય, પાપમિત્તતં અપ્પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો અસ્સદ્ધિયં પહાતું અવદઞ્ઞુતં પહાતું કોસજ્જં પહાતું.

‘‘તયોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો અનાદરિયં પહાતું દોવચસ્સતં પહાતું પાપમિત્તતં પહાતું. કતમે તયો? અહિરિકં અપ્પહાય, અનોત્તપ્પં અપ્પહાય, પમાદં અપ્પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો અનાદરિયં પહાતું દોવચસ્સતં પહાતું પાપમિત્તતં પહાતું.

“અહિરિકોયં, ભિક્ખવે, અનોત્તાપી પમત્તો હોતિ. સો પમત્તો સમાનો અભબ્બો અનાદરિયં પહાતું દોવચસ્સતં પહાતું પાપમિત્તતં પહાતું. સો પાપમિત્તો સમાનો અભબ્બો અસ્સદ્ધિયં પહાતું અવદઞ્ઞુતં પહાતું કોસજ્જં પહાતું. સો કુસીતો સમાનો અભબ્બો ઉદ્ધચ્ચં પહાતું અસંવરં પહાતું દુસ્સીલ્યં પહાતું. સો દુસ્સીલો સમાનો અભબ્બો અરિયાનં અદસ્સનકમ્યતં પહાતું અરિયધમ્મસ્સ અસોતુકમ્યતં પહાતું ઉપારમ્ભચિત્તતં પહાતું. સો ઉપારમ્ભચિત્તો સમાનો અભબ્બો મુટ્ઠસચ્ચં પહાતું અસમ્પજઞ્ઞં પહાતું ચેતસો વિક્ખેપં પહાતું. સો વિક્ખિત્તચિત્તો સમાનો અભબ્બો અયોનિસોમનસિકારં પહાતું કુમ્મગ્ગસેવનં પહાતું ચેતસો લીનત્તં પહાતું. સો લીનચિત્તો સમાનો અભબ્બો સક્કાયદિટ્ઠિં પહાતું વિચિકિચ્છં પહાતું સીલબ્બતપરામાસં પહાતું. સો વિચિકિચ્છી સમાનો અભબ્બો રાગં પહાતું દોસં પહાતું મોહં પહાતું. સો રાગં અપ્પહાય દોસં અપ્પહાય મોહં અપ્પહાય અભબ્બો જાતિં પહાતું જરં પહાતું મરણં પહાતું.

“તયોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે પહાય ભબ્બો જાતિં પહાતું જરં પહાતું મરણં પહાતું. કતમે તયો? રાગં પહાય, દોસં પહાય, મોહં પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે પહાય ભબ્બો જાતિં પહાતું જરં પહાતું મરણં પહાતું.

“તયોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે પહાય ભબ્બો રાગં પહાતું દોસં પહાતું મોહં પહાતું. કતમે તયો ? સક્કાયદિટ્ઠિં પહાય, વિચિકિચ્છં પહાય, સીલબ્બતપરામાસં પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે પહાય ભબ્બો રાગં પહાતું દોસં પહાતું મોહં પહાતું.

“તયોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે પહાય ભબ્બો સક્કાયદિટ્ઠિં પહાતું વિચિકિચ્છં પહાતું સીલબ્બતપરામાસં પહાતું. કતમે તયો? અયોનિસોમનસિકારં પહાય, કુમ્મગ્ગસેવનં પહાય, ચેતસો લીનત્તં પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે પહાય ભબ્બો સક્કાયદિટ્ઠિં પહાતું વિચિકિચ્છં પહાતું સીલબ્બતપરામાસં પહાતું.

“તયોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે પહાય ભબ્બો અયોનિસોમનસિકારં પહાતું કુમ્મગ્ગસેવનં પહાતું ચેતસો લીનત્તં પહાતું. કતમે તયો? મુટ્ઠસચ્ચં પહાય, અસમ્પજઞ્ઞં પહાય, ચેતસો વિક્ખેપં પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે પહાય ભબ્બો અયોનિસોમનસિકારં પહાતું કુમ્મગ્ગસેવનં પહાતું ચેતસો લીનત્તં પહાતું.

“તયોમે , ભિક્ખવે, ધમ્મે પહાય ભબ્બો મુટ્ઠસચ્ચં પહાતું અસમ્પજઞ્ઞં પહાતું ચેતસો વિક્ખેપં પહાતું. કતમે તયો? અરિયાનં અદસ્સનકમ્યતં પહાય, અરિયધમ્મસ્સ અસોતુકમ્યતં પહાય, ઉપારમ્ભચિત્તતં પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે પહાય ભબ્બો મુટ્ઠસ્સચ્ચં પહાતું અસમ્પજઞ્ઞં પહાતું ચેતસો વિક્ખેપં પહાતું.

“તયોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે પહાય ભબ્બો અરિયાનં અદસ્સનકમ્યતં પહાતું અરિયધમ્મસ્સ અસોતુકમ્યતં પહાતું ઉપારમ્ભચિત્તતં પહાતું. કતમે તયો? ઉદ્ધચ્ચં પહાય, અસંવરં પહાય, દુસ્સીલ્યં પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે પહાય ભબ્બો અરિયાનં અદસ્સનકમ્યતં પહાતું અરિયધમ્મસ્સ અસોતુકમ્યતં પહાતું ઉપારમ્ભચિત્તતં પહાતું.

“તયોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે પહાય ભબ્બો ઉદ્ધચ્ચં પહાતું અસંવરં પહાતું દુસ્સીલ્યં પહાતું. કતમે તયો? અસ્સદ્ધિયં પહાય, અવદઞ્ઞુતં પહાય, કોસજ્જં પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે પહાય ભબ્બો ઉદ્ધચ્ચં પહાતું અસંવરં પહાતું દુસ્સીલ્યં પહાતું.

‘‘તયોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે પહાય ભબ્બો અસ્સદ્ધિયં પહાતું અવદઞ્ઞુતં પહાતું કોસજ્જં પહાતું. કતમે તયો? અનાદરિયં પહાય, દોવચસ્સતં પહાય, પાપમિત્તતં પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે પહાય ભબ્બો અસ્સદ્ધિયં પહાતું અવદઞ્ઞુતં પહાતું કોસજ્જં પહાતું.

‘‘તયોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે પહાય ભબ્બો અનાદરિયં પહાતું દોવચસ્સતં પહાતું પાપમિત્તતં પહાતું. કતમે તયો? અહિરિકં પહાય, અનોત્તપ્પં પહાય, પમાદં પહાય – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ધમ્મે પહાય ભબ્બો અનાદરિયં પહાતું દોવચસ્સતં પહાતું પાપમિત્તતં પહાતું.

‘‘હિરીમાયં, ભિક્ખવે, ઓત્તાપી અપ્પમત્તો હોતિ. સો અપ્પમત્તો સમાનો ભબ્બો અનાદરિયં પહાતું દોવચસ્સતં પહાતું પાપમિત્તતં પહાતું. સો કલ્યાણમિત્તો સમાનો ભબ્બો અસ્સદ્ધિયં પહાતું અવદઞ્ઞુતં પહાતું કોસજ્જં પહાતું. સો આરદ્ધવીરિયો સમાનો ભબ્બો ઉદ્ધચ્ચં પહાતું અસંવરં પહાતું દુસ્સીલ્યં પહાતું. સો સીલવા સમાનો ભબ્બો અરિયાનં અદસ્સનકમ્યતં પહાતું અરિયધમ્મસ્સ અસોતુકમ્યતં પહાતું ઉપારમ્ભચિત્તતં પહાતું. સો અનુપારમ્ભચિત્તો સમાનો ભબ્બો મુટ્ઠસ્સચ્ચં પહાતું અસમ્પજઞ્ઞં પહાતું ચેતસો વિક્ખેપં પહાતું. સો અવિક્ખિત્તચિત્તો સમાનો ભબ્બો અયોનિસોમનસિકારં પહાતું કુમ્મગ્ગસેવનં પહાતું ચેતસો લીનત્તં પહાતું. સો અલીનચિત્તો સમાનો ભબ્બો સક્કાયદિટ્ઠિં પહાતું વિચિકિચ્છં પહાતું સીલબ્બતપરામાસં પહાતું. સો અવિચિકિચ્છો સમાનો ભબ્બો રાગં પહાતું દોસં પહાતું મોહં પહાતું. સો રાગં પહાય દોસં પહાય મોહં પહાય ભબ્બો જાતિં પહાતું જરં પહાતું મરણં પહાતુ’’ન્તિ. છટ્ઠં.

૭. કાકસુત્તં

૭૭. ‘‘દસહિ, ભિક્ખવે, અસદ્ધમ્મેહિ સમન્નાગતો કાકો. કતમેહિ દસહિ? ધંસી ચ, પગબ્ભો ચ, તિન્તિણો [નિલ્લજ્જો (ક॰) તિન્તિણોતિ તિન્તિણં વુચ્ચતિ તણ્હા... (સી॰ સ્યા॰ અટ્ઠ॰) અભિધમ્મે ખુદ્દકવત્થુવિભઙ્ગે તિન્તિણપદનિદ્દેસે પસ્સિતબ્બં] ચ, મહગ્ઘસો ચ, લુદ્દો ચ, અકારુણિકો ચ, દુબ્બલો ચ, ઓરવિતા ચ, મુટ્ઠસ્સતિ ચ, નેચયિકો [નેરસિકો (સી॰) તદટ્ઠકથાયં પન ‘‘નેચયિકો’’ ત્વેવ દિસ્સતિ] ચ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ અસદ્ધમ્મેહિ સમન્નાગતો કાકો. એવમેવં ખો , ભિક્ખવે, દસહિ અસદ્ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પાપભિક્ખુ. કતમેહિ દસહિ? ધંસી ચ, પગબ્ભો ચ, તિન્તિણો ચ, મહગ્ઘસો ચ, લુદ્દો ચ, અકારુણિકો ચ, દુબ્બલો ચ, ઓરવિતા ચ, મુટ્ઠસ્સતિ ચ, નેચયિકો ચ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ અસદ્ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પાપભિક્ખૂ’’તિ. સત્તમં.

૮. નિગણ્ઠસુત્તં

૭૮. ‘‘દસહિ , ભિક્ખવે, અસદ્ધમ્મેહિ સમન્નાગતા નિગણ્ઠા. કતમેહિ દસહિ? અસ્સદ્ધા, ભિક્ખવે, નિગણ્ઠા; દુસ્સીલા, ભિક્ખવે, નિગણ્ઠા; અહિરિકા, ભિક્ખવે, નિગણ્ઠા; અનોત્તપ્પિનો, ભિક્ખવે, નિગણ્ઠા; અસપ્પુરિસસમ્ભત્તિનો, ભિક્ખવે, નિગણ્ઠા; અત્તુક્કંસકપરવમ્ભકા, ભિક્ખવે, નિગણ્ઠા; સન્દિટ્ઠિપરામાસા આધાનગ્ગાહી દુપ્પટિનિસ્સગ્ગિનો, ભિક્ખવે, નિગણ્ઠા; કુહકા, ભિક્ખવે, નિગણ્ઠા; પાપિચ્છા, ભિક્ખવે, નિગણ્ઠા; પાપમિત્તા, ભિક્ખવે, નિગણ્ઠા – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ અસદ્ધમ્મેહિ સમન્નાગતા નિગણ્ઠા’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. આઘાતવત્થુસુત્તં

૭૯. [અ॰ નિ॰ ૯.૨૯] ‘‘દસયિમાનિ, ભિક્ખવે, આઘાતવત્થૂનિ. કતમાનિ દસ? ‘અનત્થં મે અચરી’તિ આઘાતં બન્ધતિ; ‘અનત્થં મે ચરતી’તિ આઘાતં બન્ધતિ; ‘અનત્થં મે ચરિસ્સતી’તિ આઘાતં બન્ધતિ; ‘પિયસ્સ મે મનાપસ્સ અનત્થં અચરી’તિ...પે॰... ‘અનત્થં ચરતી’તિ...પે॰... ‘અનત્થં ચરિસ્સતી’તિ આઘાતં બન્ધતિ, ‘અપ્પિયસ્સ મે અમનાપસ્સ અત્થં અચરી’તિ...પે॰... ‘અત્થં ચરતી’તિ...પે॰... ‘અત્થં ચરિસ્સતી’તિ આઘાતં બન્ધતિ; અટ્ઠાને ચ કુપ્પતિ – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દસ આઘાતવત્થૂની’’તિ. નવમં.

૧૦. આઘાતપટિવિનયસુત્તં

૮૦. ‘‘દસયિમે , ભિક્ખવે, આઘાતપટિવિનયા. કતમે દસ? ‘અનત્થં મે અચરિ, તં કુતેત્થ લબ્ભા’તિ આઘાતં પટિવિનેતિ , ‘અનત્થં મે ચરતિ, તં કુતેત્થ લબ્ભા’તિ આઘાતં પટિવિનેતિ, ‘અનત્થં મે ચરિસ્સતિ, તં કુતેત્થ લબ્ભા’તિ આઘાતં પટિવિનેતિ, પિયસ્સ મે મનાપસ્સ અનત્થં અચરિ...પે॰... ચરતિ...પે॰... ચરિસ્સતિ, તં કુતેત્થ લબ્ભાતિ આઘાતં પટિવિનેતિ , અપ્પિયસ્સ મે અમનાપસ્સ અત્થં અચરિ...પે॰... અત્થં ચરતિ...પે॰... અત્થં ચરિસ્સતિ, તં કુતેત્થ લબ્ભાતિ આઘાતં પટિવિનેતિ, અટ્ઠાને ચ ન કુપ્પતિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ આઘાતપટિવિનયા’’તિ. દસમં.

આકઙ્ખવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

આકઙ્ખો કણ્ટકો ઇટ્ઠા, વડ્ઢિ ચ મિગસાલાય;
તયો ધમ્મા ચ કાકો ચ, નિગણ્ઠા દ્વે ચ આઘાતાતિ.

(૯) ૪. થેરવગ્ગો

૧. વાહનસુત્તં

૮૧. એકં સમયં ભગવા ચમ્પાયં વિહરતિ ગગ્ગરાય પોક્ખરણિયા તીરે. અથ ખો આયસ્મા વાહનો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા વાહનો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કતિહિ નુ ખો, ભન્તે, ધમ્મેહિ તથાગતો નિસ્સટો વિસંયુત્તો વિપ્પમુત્તો વિમરિયાદીકતેન ચેતસા વિહરતી’’તિ?

‘‘દસહિ ખો, વાહન, ધમ્મેહિ તથાગતો નિસ્સટો વિસંયુત્તો વિપ્પમુત્તો વિમરિયાદીકતેન ચેતસા વિહરતિ. કતમેહિ દસહિ? રૂપેન ખો, વાહન, તથાગતો નિસ્સટો વિસંયુત્તો વિપ્પમુત્તો વિમરિયાદીકતેન ચેતસા વિહરતિ, વેદનાય ખો, વાહન…પે॰… સઞ્ઞાય ખો, વાહન… સઙ્ખારેહિ ખો, વાહન… વિઞ્ઞાણેન ખો, વાહન… જાતિયા ખો, વાહન… જરાય ખો, વાહન… મરણેન ખો, વાહન… દુક્ખેહિ ખો, વાહન… કિલેસેહિ ખો, વાહન, તથાગતો નિસ્સટો વિસંયુત્તો વિપ્પમુત્તો વિમરિયાદીકતેન ચેતસા વિહરતિ. સેય્યથાપિ, વાહન, ઉપ્પલં વા પદુમં વા પુણ્ડરીકં વા ઉદકે જાતં ઉદકે સંવડ્ઢં ઉદકા પચ્ચુગ્ગમ્મ ઠિતં અનુપલિત્તં ઉદકેન; એવમેવં ખો, વાહન, ઇમેહિ દસહિ ધમ્મેહિ તથાગતો નિસ્સટો વિસંયુત્તો વિપ્પમુત્તો વિમરિયાદીકતેન ચેતસા વિહરતી’’તિ. પઠમં.

૨. આનન્દસુત્તં

૮૨. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં આનન્દં ભગવા એતદવોચ –

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘અસ્સદ્ધો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘દુસ્સીલો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘અપ્પસ્સુતો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘દુબ્બચો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘પાપમિત્તો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘કુસીતો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘મુટ્ઠસ્સતિ સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘અસન્તુટ્ઠો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘પાપિચ્છો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘મિચ્છાદિટ્ઠિકો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘ઇમેહિ દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘સદ્ધો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘સીલવા સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘બહુસ્સુતો સુતધરો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘સુવચો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘કલ્યાણમિત્તો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘આરદ્ધવીરિયો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘ઉપટ્ઠિતસ્સતિ સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘સન્તુટ્ઠો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘અપ્પિચ્છો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘સમ્માદિટ્ઠિકો સમાનો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ.

‘‘સો વતાનન્દ, ભિક્ખુ ‘ઇમેહિ દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતી’’તિ. દુતિયં.

૩. પુણ્ણિયસુત્તં

૮૩. અથ ખો આયસ્મા પુણ્ણિયો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા પુણ્ણિયો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કો નુ ખો, ભન્તે, હેતુ કો પચ્ચયો યેન અપ્પેકદા તથાગતં ધમ્મદેસના પટિભાતિ અપ્પેકદા નપ્પટિભાતી’’તિ?

‘‘સદ્ધો ચ, પુણ્ણિય, ભિક્ખુ હોતિ, નો ચ ઉપસઙ્કમિતા; નેવ તાવ તથાગતં ધમ્મદેસના પટિભાતિ. યતો ચ ખો, પુણ્ણિય, ભિક્ખુ સદ્ધો ચ હોતિ ઉપસઙ્કમિતા ચ, એવં તથાગતં ધમ્મદેસના પટિભાતિ.

‘‘સદ્ધો ચ, પુણ્ણિય, ભિક્ખુ હોતિ ઉપસઙ્કમિતા ચ, નો ચ પયિરુપાસિતા…પે॰… પયિરુપાસિતા ચ, નો ચ પરિપુચ્છિતા… પરિપુચ્છિતા ચ, નો ચ ઓહિતસોતો ધમ્મં સુણાતિ… ઓહિતસોતો ચ ધમ્મં સુણાતિ, નો ચ સુત્વા ધમ્મં ધારેતિ… સુત્વા ચ ધમ્મં ધારેતિ, નો ચ ધાતાનં ધમ્માનં અત્થં ઉપપરિક્ખતિ… ધાતાનઞ્ચ ધમ્માનં અત્થં ઉપપરિક્ખતિ નો ચ અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો હોતિ… અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો ચ હોતિ, નો ચ કલ્યાણવાચો હોતિ કલ્યાણવાક્કરણો પોરિયા વાચાય સમન્નાગતો વિસ્સટ્ઠાય અનેલગળાય અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા… કલ્યાણવાચો ચ હોતિ કલ્યાણવાક્કરણો પોરિયા વાચાય સમન્નાગતો વિસ્સટ્ઠાય અનેલગળાય અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા, નો ચ સન્દસ્સકો હોતિ સમાદપકો સમુત્તેજકો સમ્પહંસકો સબ્રહ્મચારીનં, નેવ તાવ તથાગતં ધમ્મદેસના પટિભાતિ.

‘‘યતો ચ ખો, પુણ્ણિય, ભિક્ખુ સદ્ધો ચ હોતિ, ઉપસઙ્કમિતા ચ, પયિરુપાસિતા ચ, પરિપુચ્છિતા ચ, ઓહિતસોતો ચ ધમ્મં સુણાતિ, સુત્વા ચ ધમ્મં ધારેતિ, ધાતાનઞ્ચ ધમ્માનં અત્થં ઉપપરિક્ખતિ, અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો ચ હોતિ, કલ્યાણવાચો ચ હોતિ કલ્યાણવાક્કરણો પોરિયા વાચાય સમન્નાગતો વિસ્સટ્ઠાય અનેલગળાય અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા, સન્દસ્સકો ચ હોતિ સમાદપકો સમુત્તેજકો સમ્પહંસકો સબ્રહ્મચારીનં – એવં તથાગતં ધમ્મદેસના પટિભાતિ. ઇમેહિ ખો, પુણ્ણિય , દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા [સમન્નાગતો (ક॰)] [એકન્તં તથાગતં ધમ્મદેસના પટિભાતીતિ (સ્યા॰)] એકન્તપટિભાના [એકન્તપટિભાનં (સી॰)] તથાગતં ધમ્મદેસના હોતી’’તિ [એકન્તં તથાગતં ધમ્મદેસના પટિભાતીતિ (સ્યા॰)]. તતિયં.

૪. બ્યાકરણસુત્તં

૮૪. તત્ર ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘આવુસો ભિક્ખવે’’તિ. ‘‘આવુસો’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો મહામોગ્ગલ્લાનસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો એતદવોચ –

‘‘ઇધાવુસો, ભિક્ખુ અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયાતિ પજાનામી’તિ. તમેનં તથાગતો વા તથાગતસાવકો વા ઝાયી સમાપત્તિકુસલો પરચિત્તકુસલો પરચિત્તપરિયાયકુસલો સમનુયુઞ્જતિ સમનુગ્ગાહતિ સમનુભાસતિ. સો તથાગતેન વા તથાગતસાવકેન વા ઝાયિના સમાપત્તિકુસલેન પરચિત્તકુસલેન પરચિત્તપરિયાયકુસલેન સમનુયુઞ્જિયમાનો સમનુગ્ગાહિયમાનો સમનુભાસિયમાનો ઇરીણં આપજ્જતિ વિચિનં [વિસિનં (સી॰ અટ્ઠ॰)] આપજ્જતિ અનયં આપજ્જતિ બ્યસનં આપજ્જતિ અનયબ્યસનં આપજ્જતિ.

‘‘તમેનં તથાગતો વા તથાગતસાવકો વા ઝાયી સમાપત્તિકુસલો પરચિત્તકુસલો પરચિત્તપરિયાયકુસલો એવં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ મનસિ કરોતિ – ‘કિં નુ ખો અયમાયસ્મા અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયાતિ પજાનામી’તિ?

‘‘તમેનં તથાગતો વા તથાગતસાવકો વા ઝાયી સમાપત્તિકુસલો પરચિત્તકુસલો પરચિત્તપરિયાયકુસલો એવં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ પજાનાતિ –

‘કોધનો ખો અયમાયસ્મા; કોધપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતિ. કોધપરિયુટ્ઠાનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘ઉપનાહી ખો પન અયમાયસ્મા; ઉપનાહપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતિ. ઉપનાહપરિયુટ્ઠાનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘મક્ખી ખો પન અયમાયસ્મા; મક્ખપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતિ. મક્ખપરિયુટ્ઠાનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘પળાસી ખો પન અયમાયસ્મા; પળાસપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતિ. પળાસપરિયુટ્ઠાનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘ઇસ્સુકી ખો પન અયમાયસ્મા; ઇસ્સાપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતિ. ઇસ્સાપરિયુટ્ઠાનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘મચ્છરી ખો પન અયમાયસ્મા; મચ્છેરપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતિ. મચ્છેરપરિયુટ્ઠાનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘સઠો ખો પન અયમાયસ્મા; સાઠેય્યપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતિ. સાઠેય્યપરિયુટ્ઠાનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

'માયાવી ખો પન અયમાયસ્મા; માયાપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતિ. માયાપરિયુટ્ઠાનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

'પાપિચ્છો ખો પન અયમાયસ્મા; ઇચ્છાપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતિ. ઇચ્છાપરિયુટ્ઠાનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

'સતિ [મુટ્ઠસ્સતિ (સી॰ સ્યા॰)] ખો પન અયમાયસ્મા ઉત્તરિ કરણીયે ઓરમત્તકેન વિસેસાધિગમેન અન્તરા વોસાનં આપન્નો. અન્તરા વોસાનગમનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં'.

''સો વતાવુસો, ભિક્ખુ 'ઇમે દસ ધમ્મે અપ્પહાય ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી'તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. સો વતાવુસો, ભિક્ખુ 'ઇમે દસ ધમ્મે પહાય ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી'તિ ઠાનમેતં વિજ્જતી''તિ. ચતુત્થં.

૫. કત્થીસુત્તં

૮૫. એકં સમયં આયસ્મા મહાચુન્દો ચેતીસુ વિહરતિ સહજાતિયં. તત્ર ખો આયસ્મા મહાચુન્દો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''આવુસો ભિક્ખવે''તિ. ''આવુસો''તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો મહાચુન્દસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા મહાચુન્દો એતદવોચ –

''ઇધાવુસો, ભિક્ખુ કત્થી હોતિ વિકત્થી અધિગમેસુ – 'અહં પઠમં ઝાનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં દુતિયં ઝાનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં તતિયં ઝાનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં ચતુત્થં ઝાનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં આકાસાનઞ્ચાયતનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપી'તિ.

''તમેનં તથાગતો વા તથાગતસાવકો વા ઝાયી સમાપત્તિકુસલો પરચિત્તકુસલો પરચિત્તપરિયાયકુસલો સમનુયુઞ્જતિ સમનુગ્ગાહતિ સમનુભાસતિ. સો તથાગતેન વા તથાગતસાવકેન વા ઝાયિના સમાપત્તિકુસલેન પરચિત્તકુસલેન પરચિત્તપરિયાયકુસલેન સમનુયુઞ્જિયમાનો સમનુગ્ગાહિયમાનો સમનુભાસિયમાનો ઇરીણં આપજ્જતિ વિચિનં આપજ્જતિ અનયં આપજ્જતિ બ્યસનં આપજ્જતિ અનયબ્યસનં આપજ્જતિ.

''તમેનં તથાગતો વા તથાગતસાવકો વા ઝાયી સમાપત્તિકુસલો પરચિત્તકુસલો પરચિત્તપરિયાયકુસલો એવં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ મનસિ કરોતિ – 'કિં નુ ખો અયમાયસ્મા કત્થી હોતિ વિકત્થી અધિગમેસુ – અહં પઠમં ઝાનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ...પે॰... અહં સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપી'તિ.

''તમેનં તથાગતો વા તથાગતસાવકો વા ઝાયી સમાપત્તિકુસલો પરચિત્તકુસલો પરચિત્તપરિયાયકુસલો એવં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ પજાનાતિ –

'દીઘરત્તં ખો અયમાયસ્મા ખણ્ડકારી છિદ્દકારી સબલકારી કમ્માસકારી ન સન્તતકારી ન સન્તતવુત્તિ સીલેસુ. દુસ્સીલો ખો અયમાયસ્મા. દુસ્સિલ્યં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘અસ્સદ્ધો ખો પન અયમાયસ્મા; અસ્સદ્ધિયં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘અપ્પસ્સુતો ખો પન અયમાયસ્મા અનાચારો; અપ્પસચ્ચં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં .

‘દુબ્બચો ખો પન અયમાયસ્મા; દોવચસ્સતા ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘પાપમિત્તો ખો પન અયમાયસ્મા; પાપમિત્તતા ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘કુસીતો ખો પન અયમાયસ્મા; કોસજ્જં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘મુટ્ઠસ્સતિ ખો પન અયમાયસ્મા; મુટ્ઠસ્સચ્ચં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘કુહકો ખો પન અયમાયસ્મા; કોહઞ્ઞં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘દુબ્ભરો ખો પન અયમાયસ્મા; દુબ્ભરતા ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘દુપ્પઞ્ઞો ખો પન અયમાયસ્મા; દુપ્પઞ્ઞતા ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં’.

‘‘સેય્યથાપિ, આવુસો, સહાયકો સહાયકં એવં વદેય્ય – ‘યદા તે, સમ્મ, ધનેન [બન્ધો (ક॰)] ધનકરણીયં અસ્સ, યાચેય્યાસિ મં [યાચિસ્સસિ મં (સી॰), પવેદેય્યાસિ મં (સ્યા॰), પરાજેય્યાપિ મં (ક॰)] ધનં. દસ્સામિ તે ધન’ન્તિ. સો કિઞ્ચિદેવ ધનકરણીયે સમુપ્પન્ને સહાયકો સહાયકં એવં વદેય્ય – ‘અત્થો મે, સમ્મ, ધનેન. દેહિ મે ધન’ન્તિ. સો એવં વદેય્ય – ‘તેન હિ, સમ્મ, ઇધ ખનાહી’તિ. સો તત્ર ખનન્તો નાધિગચ્છેય્ય. સો એવં વદેય્ય – ‘અલિકં મં, સમ્મ, અવચ; તુચ્છકં મં, સમ્મ, અવચ – ઇધ ખનાહી’તિ. સો એવં વદેય્ય – ‘નાહં તં, સમ્મ, અલિકં અવચં, તુચ્છકં અવચં. તેન હિ, સમ્મ, ઇધ ખનાહી’તિ. સો તત્રપિ ખનન્તો નાધિગચ્છેય્ય. સો એવં વદેય્ય – ‘અલિકં મં, સમ્મ, અવચ, તુચ્છકં મં, સમ્મ, અવચ – ઇધ ખનાહી’તિ. સો એવં વદેય્ય – ‘નાહં તં, સમ્મ, અલિકં અવચં, તુચ્છકં અવચં . તેન હિ, સમ્મ, ઇધ ખનાહી’તિ. સો તત્રપિ ખનન્તો નાધિગચ્છેય્ય. સો એવં વદેય્ય – ‘અલિકં મં, સમ્મ, અવચ, તુચ્છકં મં, સમ્મ, અવચ – ઇધ ખનાહી’તિ. સો એવં વદેય્ય – ‘નાહં તં, સમ્મ, અલિકં અવચં, તુચ્છકં અવચં. અપિ ચ અહમેવ ઉમ્માદં પાપુણિં ચેતસો વિપરિયાય’ન્તિ.

‘‘એવમેવં ખો, આવુસો, ભિક્ખુ કત્થી હોતિ વિકત્થી અધિગમેસુ – ‘અહં પઠમં ઝાનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં દુતિયં ઝાનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં તતિયં ઝાનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં ચતુત્થં ઝાનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં આકાસાનઞ્ચાયતનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપિ, અહં સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપી’તિ.

‘‘તમેનં તથાગતો વા તથાગતસાવકો વા ઝાયી સમાપત્તિકુસલો પરચિત્તકુસલો પરચિત્તપરિયાયકુસલો સમનુયુઞ્જતિ સમનુગ્ગાહતિ સમનુભાસતિ. સો તથાગતેન વા તથાગતસાવકેન વા ઝાયિના સમાપત્તિકુસલેન

પરચિત્તકુસલેન પરચિત્તપરિયાયકુસલેન સમનુયુઞ્જિયમાનો સમનુગ્ગાહિયમાનો સમનુભાસિયમાનો ઇરીણં આપજ્જતિ વિચિનં આપજ્જતિ અનયં આપજ્જતિ બ્યસનં આપજ્જતિ અનયબ્યસનં આપજ્જતિ.

‘‘તમેનં તથાગતો વા તથાગતસાવકો વા ઝાયી સમાપત્તિકુસલો પરચિત્તકુસલો પરચિત્તપરિયાયકુસલો એવં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ મનસિ કરોતિ – ‘કિં નુ ખો અયમાયસ્મા કત્થી હોતિ વિકત્થી અધિગમેસુ – અહં પઠમં ઝાનં સમાપજ્જામિપિ...પે॰... અહં સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જામિપિ વુટ્ઠહામિપી’તિ.

‘‘તમેનં તથાગતો વા તથાગતસાવકો વા ઝાયી સમાપત્તિકુસલો પરચિત્તપરિયાયકુસલો ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ પજાનાતિ –

‘દીઘરત્તં ખો અયમાયસ્મા ખણ્ડકારી છિદ્દકારી સબલકારી કમ્માસકારી, ન સન્તતકારી ન સન્તતવુત્તિ સીલેસુ. દુસ્સીલો ખો અયમાયસ્મા; દુસ્સિલ્યં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘અસ્સદ્ધો ખો પન અયમાયસ્મા; અસ્સદ્ધિયં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં .

‘અપ્પસ્સુતો ખો પન અયમાયસ્મા અનાચારો; અપ્પસચ્ચં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘દુબ્બચો ખો પન અયમાયસ્મા; દોવચસ્સતા ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘પાપમિત્તો ખો પન અયમાયસ્મા; પાપમિત્તતા ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘કુસીતો ખો પન અયમાયસ્મા; કોસજ્જં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘મુટ્ઠસ્સતિ ખો પન અયમાયસ્મા; મુટ્ઠસ્સચ્ચં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘કુહકો ખો પન અયમાયસ્મા; કોહઞ્ઞં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘દુબ્ભરો ખો પન અયમાયસ્મા; દુબ્ભરતા ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘દુપ્પઞ્ઞો ખો પન અયમાયસ્મા; દુપ્પઞ્ઞતા ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં’.

‘‘સો વતાવુસો, ભિક્ખુ ‘ઇમે દસ ધમ્મે અપ્પહાય ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. સો વતાવુસો, ભિક્ખુ ‘ઇમે દસ ધમ્મે પહાય ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતી’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. અધિમાનસુત્તં

૮૬. એકં સમયં આયસ્મા મહાકસ્સપો રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તત્ર ખો આયસ્મા મહાકસ્સપો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘આવુસો ભિક્ખવે’’તિ. ‘‘આવુસો’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો મહાકસ્સપસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા મહાકસ્સપો એતદવોચ –

‘‘ઇધાવુસો, ભિક્ખુ અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયાતિ પજાનામી’તિ. તમેનં તથાગતો વા તથાગતસાવકો વા ઝાયી સમાપત્તિકુસલો પરચિત્તકુસલો પરચિત્તપરિયાયકુસલો સમનુયુઞ્જતિ સમનુગ્ગાહતિ સમનુભાસતિ. સો તથાગતેન વા તથાગતસાવકેન વા ઝાયિના સમાપત્તિકુસલેન પરચિત્તકુસલેન પરચિત્તપરિયાયકુસલેન સમનુયુઞ્જિયમાનો સમનુગ્ગાહિયમાનો સમનુભાસિયમાનો ઇરીણં આપજ્જતિ વિચિનં આપજ્જતિ અનયં આપજ્જતિ બ્યસનં આપજ્જતિ અનયબ્યસનં આપજ્જતિ.

‘‘તમેનં તથાગતો વા તથાગતસાવકો વા ઝાયી સમાપત્તિકુસલો પરચિત્તકુસલો પરચિત્તપરિયાયકુસલો એવં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ મનસિ કરોતિ – ‘કિં નુ ખો અયમાયસ્મા અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયાતિ પજાનામી’તિ.

‘‘તમેનં તથાગતો વા તથાગતસાવકો વા ઝાયી સમાપત્તિકુસલો પરચિત્તકુસલો પરચિત્તપરિયાયકુસલો એવં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ પજાનાતિ –

‘અધિમાનિકો ખો અયમાયસ્મા અધિમાનસચ્ચો, અપ્પત્તે પત્તસઞ્ઞી, અકતે કતસઞ્ઞી, અનધિગતે અધિગતસઞ્ઞી. અધિમાનેન અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયાતિ પજાનામી’તિ.

‘‘તમેનં તથાગતો વા તથાગતસાવકો વા ઝાયી સમાપત્તિકુસલો પરચિત્તકુસલો પરચિત્તપરિયાયકુસલો એવં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ મનસિ કરોતિ – ‘કિં નુ ખો અયમાયસ્મા નિસ્સાય અધિમાનિકો અધિમાનસચ્ચો, અપ્પત્તે પત્તસઞ્ઞી, અકતે કતસઞ્ઞી, અનધિગતે અધિગતસઞ્ઞી. અધિમાનેન અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – ખીણા જાતિ , વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયાતિ પજાનામી’તિ.

‘‘તમેનં તથાગતો વા તથાગતસાવકો વા ઝાયી સમાપત્તિકુસલો પરચિત્તકુસલો પરચિત્તપરિયાયકુસલો એવં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ પજાનાતિ –

‘બહુસ્સુતો ખો પન અયમાયસ્મા સુતધરો સુતસન્નિચયો, યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા. તસ્મા અયમાયસ્મા અધિમાનિકો અધિમાનસચ્ચો, અપ્પત્તે પત્તસઞ્ઞી, અકતે કતસઞ્ઞી, અનધિગતે અધિગતસઞ્ઞી. અધિમાનેન અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયાતિ પજાનામી’તિ.

‘‘તમેનં તથાગતો વા તથાગતસાવકો વા ઝાયી સમાપત્તિકુસલો પરચિત્તકુસલો પરચિત્તપરિયાયકુસલો એવં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ પજાનાતિ –

‘અભિજ્ઝાલુ ખો પન અયમાયસ્મા; અભિજ્ઝાપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતિ. અભિજ્ઝાપરિયુટ્ઠાનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘બ્યાપન્નો ખો પન અયમાયસ્મા; બ્યાપાદપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતિ. બ્યાપાદપરિયુટ્ઠાનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘થિનમિદ્ધો ખો પન અયમાયસ્મા; થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતિ. થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠાનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘ઉદ્ધતો ખો પન અયમાયસ્મા; ઉદ્ધચ્ચપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતિ. ઉદ્ધચ્ચપરિયુટ્ઠાનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘વિચિકિચ્છો ખો પન અયમાયસ્મા; વિચિકિચ્છાપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતિ. વિચિકિચ્છાપરિયુટ્ઠાનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘કમ્મારામો ખો પન અયમાયસ્મા કમ્મરતો કમ્મારામતં અનુયુત્તો. કમ્મારામતા ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘ભસ્સારામો ખો પન અયમાયસ્મા ભસ્સરતો ભસ્સારામતં અનુયુત્તો. ભસ્સારામતા ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘નિદ્દારામો ખો પન અયમાયસ્મા નિદ્દારતો નિદ્દારામતં અનુયુત્તો. નિદ્દારામતા ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘સઙ્ગણિકારામો ખો પન અયમાયસ્મા સઙ્ગણિકરતો સઙ્ગણિકારામતં અનુયુત્તો. સઙ્ગણિકારામતા ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં.

‘સતિ ખો પન અયમાયસ્મા ઉત્તરિ કરણીયે ઓરમત્તકેન વિસેસાધિગમેન અન્તરા વોસાનં આપન્નો. અન્તરા વોસાનગમનં ખો પન તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે પરિહાનમેતં’.

‘‘સો વતાવુસો, ભિક્ખુ ‘ઇમે દસ ધમ્મે અપ્પહાય ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. સો વતાવુસો, ભિક્ખુ ‘ઇમે દસ ધમ્મે પહાય ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતી’’તિ. છટ્ઠં.

૭. નપ્પિયસુત્તં

૮૭. તત્ર ખો ભગવા કાલક્ષતં ભિક્ખું [કલન્દકં ભિક્ખું (સી॰), કાળકભિક્ખું (સ્યા॰)] આરબ્ભ ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અધિકરણિકો હોતિ, અધિકરણસમથસ્સ ન વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અધિકરણિકો હોતિ અધિકરણસમથસ્સ ન વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો ન પિયતાય ન ગરુતાય ન ભાવનાય ન સામઞ્ઞાય ન એકીભાવાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન સિક્ખાકામો હોતિ, સિક્ખાસમાદાનસ્સ [સિક્ખાકામસ્સ (ક॰)] ન વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન સિક્ખાકામો હોતિ સિક્ખાસમાદાનસ્સ ન વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો ન પિયતાય ન ગરુતાય ન ભાવનાય ન સામઞ્ઞાય ન એકીભાવાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પાપિચ્છો હોતિ, ઇચ્છાવિનયસ્સ ન વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પાપિચ્છો હોતિ ઇચ્છાવિનયસ્સ ન વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો ન પિયતાય ન ગરુતાય ન ભાવનાય ન સામઞ્ઞાય ન એકીભાવાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કોધનો હોતિ, કોધવિનયસ્સ ન વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કોધનો હોતિ કોધવિનયસ્સ ન વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો ન પિયતાય ન ગરુતાય ન ભાવનાય ન સામઞ્ઞાય ન એકીભાવાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ મક્ખી હોતિ, મક્ખવિનયસ્સ ન વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ મક્ખી હોતિ મક્ખવિનયસ્સ ન વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો ન પિયતાય ન ગરુતાય ન ભાવનાય ન સામઞ્ઞાય ન એકીભાવાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સઠો હોતિ , સાઠેય્યવિનયસ્સ ન વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે , ભિક્ખુ સઠો હોતિ સાઠેય્યવિનયસ્સ ન વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો ન પિયતાય ન ગરુતાય ન ભાવનાય ન સામઞ્ઞાય ન એકીભાવાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ માયાવી હોતિ, માયાવિનયસ્સ ન વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ માયાવી હોતિ માયાવિનયસ્સ ન વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો ન પિયતાય ન ગરુતાય ન ભાવનાય ન સામઞ્ઞાય ન એકીભાવાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્માનં ન નિસામકજાતિકો હોતિ, ધમ્મનિસન્તિયા ન વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્માનં ન નિસામકજાતિકો હોતિ ધમ્મનિસન્તિયા ન વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો ન પિયતાય ન ગરુતાય ન ભાવનાય ન સામઞ્ઞાય ન એકીભાવાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન પટિસલ્લીનો હોતિ, પટિસલ્લાનસ્સ ન વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન પટિસલ્લીનો હોતિ પટિસલ્લાનસ્સ ન વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો ન પિયતાય ન ગરુતાય ન ભાવનાય ન સામઞ્ઞાય ન એકીભાવાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં ન પટિસન્થારકો [પટિસન્ધારકો (ક॰)] હોતિ, પટિસન્થારકસ્સ ન વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં ન પટિસન્થારકો હોતિ પટિસન્થારકસ્સ ન વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો ન પિયતાય ન ગરુતાય ન ભાવનાય ન સામઞ્ઞાય ન એકીભાવાય સંવત્તતિ.

“એવરૂપસ્સ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો કિઞ્ચાપિ એવં ઇચ્છા ઉપ્પજ્જેય્ય – ‘અહો વત મં સબ્રહ્મચારી સક્કરેય્યું ગરું કરેય્યું [ગરુકરેય્યું (સી॰ સ્યા॰)] માનેય્યું પૂજેય્યુ’ન્તિ, અથ ખો નં સબ્રહ્મચારી ન ચેવ સક્કરોન્તિ ન ગરું કરોન્તિ

[ગરુકરોન્તિ (સી॰ સ્યા॰)] ન માનેન્તિ ન પૂજેન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? તથાહિસ્સ, ભિક્ખવે, વિઞ્ઞૂ સબ્રહ્મચારી તે પાપકે અકુસલે ધમ્મે અપ્પહીને સમનુપસ્સન્તિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, અસ્સખળુઙ્કસ્સ કિઞ્ચાપિ એવં ઇચ્છા ઉપ્પજ્જેય્ય – ‘અહો વત મં મનુસ્સા આજાનીયટ્ઠાને ઠપેય્યું, આજાનીયભોજનઞ્ચ ભોજેય્યું, આજાનીયપરિમજ્જનઞ્ચ પરિમજ્જેય્યુ’ન્તિ, અથ ખો નં મનુસ્સા ન ચેવ આજાનીયટ્ઠાને ઠપેન્તિ ન ચ આજાનીયભોજનં ભોજેન્તિ ન ચ આજાનીયપરિમજ્જનં પરિમજ્જન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? તથાહિસ્સ, ભિક્ખવે, વિઞ્ઞૂ મનુસ્સા તાનિ સાઠેય્યાનિ કૂટેય્યાનિ જિમ્હેય્યાનિ વઙ્કેય્યાનિ અપ્પહીનાનિ સમનુપસ્સન્તિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, એવરૂપસ્સ ભિક્ખુનો કિઞ્ચાપિ એવં ઇચ્છા ઉપ્પજ્જેય્ય – ‘અહો વત મં સબ્રહ્મચારી સક્કરેય્યું ગરું કરેય્યું માનેય્યું પૂજેય્યુ’ન્તિ, અથ ખો નં સબ્રહ્મચારી ન ચેવ સક્કરોન્તિ ન ગરું કરોન્તિ ન માનેન્તિ ન પૂજેન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? તથાહિસ્સ, ભિક્ખવે, વિઞ્ઞૂ સબ્રહ્મચારી તે પાપકે અકુસલે ધમ્મે અપ્પહીને સમનુપસ્સન્તિ.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન અધિકરણિકો હોતિ, અધિકરણસમથસ્સ વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન અધિકરણિકો હોતિ અધિકરણસમથસ્સ વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો પિયતાય ગરુતાય ભાવનાય સામઞ્ઞાય એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સિક્ખાકામો હોતિ, સિક્ખાસમાદાનસ્સ વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સિક્ખાકામો હોતિ સિક્ખાસમાદાનસ્સ વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો પિયતાય ગરુતાય ભાવનાય સામઞ્ઞાય એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પિચ્છો હોતિ, ઇચ્છાવિનયસ્સ વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પિચ્છો હોતિ ઇચ્છાવિનયસ્સ વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો…પે॰… એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્કોધનો હોતિ, કોધવિનયસ્સ વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્કોધનો હોતિ કોધવિનયસ્સ વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો…પે॰… એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અમક્ખી હોતિ, મક્ખવિનયસ્સ વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે , ભિક્ખુ અમક્ખી હોતિ મક્ખવિનયસ્સ વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો…પે॰… એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસઠો હોતિ, સાઠેય્યવિનયસ્સ વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસઠો હોતિ સાઠેય્યવિનયસ્સ વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો…પે॰… એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અમાયાવી હોતિ, માયાવિનયસ્સ વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અમાયાવી હોતિ માયાવિનયસ્સ વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો…પે॰… એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્માનં નિસામકજાતિકો હોતિ, ધમ્મનિસન્તિયા વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્માનં નિસામકજાતિકો હોતિ ધમ્મનિસન્તિયા વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો…પે॰… એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પટિસલ્લીનો હોતિ, પટિસલ્લાનસ્સ વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પટિસલ્લીનો હોતિ પટિસલ્લાનસ્સ વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો…પે॰… એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પટિસન્થારકો હોતિ, પટિસન્થારકસ્સ વણ્ણવાદી. યમ્પિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પટિસન્થારકો હોતિ પટિસન્થારકસ્સ વણ્ણવાદી, અયમ્પિ ધમ્મો પિયતાય ગરુતાય ભાવનાય સામગ્ગિયા એકીભાવાય સંવત્તતિ.

‘‘એવરૂપસ્સ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો કિઞ્ચાપિ ન એવં ઇચ્છા ઉપ્પજ્જેય્ય – ‘અહો વત મં સબ્રહ્મચારી સક્કરેય્યું ગરું કરેય્યું માનેય્યું પૂજેય્યુ’ન્તિ, અથ ખો નં સબ્રહ્મચારી સક્કરોન્તિ ગરું કરોન્તિ માનેન્તિ પૂજેન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? તથાહિસ્સ, ભિક્ખવે, વિઞ્ઞૂ સબ્રહ્મચારી તે પાપકે અકુસલે ધમ્મે પહીને સમનુપસ્સન્તિ.

‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, ભદ્દસ્સ અસ્સાજાનીયસ્સ કિઞ્ચાપિ ન એવં ઇચ્છા ઉપ્પજ્જેય્ય – ‘અહો વત મં મનુસ્સા આજાનીયટ્ઠાને ઠપેય્યું, આજાનીયભોજનઞ્ચ ભોજેય્યું, આજાનીયપરિમજ્જનઞ્ચ પરિમજ્જેય્યુ’ન્તિ, અથ ખો નં મનુસ્સા આજાનીયટ્ઠાને ચ ઠપેન્તિ આજાનીયભોજનઞ્ચ ભોજેન્તિ આજાનીયપરિમજ્જનઞ્ચ પરિમજ્જન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? તથાહિસ્સ, ભિક્ખવે, વિઞ્ઞૂ મનુસ્સા તાનિ સાઠેય્યાનિ કૂટેય્યાનિ જિમ્હેય્યાનિ વઙ્કેય્યાનિ પહીનાનિ સમનુપસ્સન્તિ.

‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, એવરૂપસ્સ ભિક્ખુનો કિઞ્ચાપિ ન એવં ઇચ્છા ઉપ્પજ્જેય્ય – ‘અહો વત મં સબ્રહ્મચારી સક્કરેય્યું ગરું કરેય્યું માનેય્યું પૂજેય્યુ’ન્તિ, અથ ખો નં સબ્રહ્મચારી સક્કરોન્તિ ગરું કરોન્તિ માનેન્તિ પૂજેન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? તથાહિસ્સ, ભિક્ખવે, વિઞ્ઞૂ સબ્રહ્મચારી તે પાપકે અકુસલે ધમ્મે પહીને સમનુપસ્સન્તી’’તિ. સત્તમં.

૮. અક્કોસકસુત્તં

૮૮. ‘‘યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્કોસકપરિભાસકો અરિયૂપવાદી સબ્રહ્મચારીનં ઠાનમેતં અવકાસો [અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] યં સો દસન્નં બ્યસનાનં અઞ્ઞતરં બ્યસનં નિગચ્છેય્ય [ન નિગચ્છેય્ય (સી॰ સ્યા॰ પી॰)]. કતમેસં દસન્નં? અનધિગતં નાધિગચ્છતિ, અધિગતા પરિહાયતિ, સદ્ધમ્મસ્સ ન વોદાયન્તિ, સદ્ધમ્મેસુ વા અધિમાનિકો હોતિ અનભિરતો વા બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, અઞ્ઞતરં વા સંકિલિટ્ઠં આપત્તિં આપજ્જતિ, ગાળ્હં વા રોગાતઙ્કં ફુસતિ, ઉમ્માદં વા પાપુણાતિ ચિત્તક્ખેપં, સમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્કોસકપરિભાસકો અરિયૂપવાદી સબ્રહ્મચારીનં, ઠાનમેતં અવકાસો યં સો ઇમેસં દસન્નં બ્યસનાનં અઞ્ઞતરં બ્યસનં નિગચ્છેય્યા’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. કોકાલિકસુત્તં

૮૯. [સં॰ નિ॰ ૧.૧૮૧; સુ॰ નિ॰ કોકાલિકસુત્ત] અથ ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘પાપિચ્છા, ભન્તે, સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના, પાપિકાનં ઇચ્છાનં વસં ગતા’’તિ. ‘‘મા હેવં, કોકાલિક, મા હેવં, કોકાલિક! પસાદેહિ, કોકાલિક, સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં. પેસલા સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના’’તિ.

દુતિયમ્પિ ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ''કિઞ્ચાપિ મે, ભન્તે, ભગવા સદ્ધાયિકો પચ્ચયિકો, અથ ખો પાપિચ્છાવ સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના, પાપિકાનં ઇચ્છાનં વસં ગતા''તિ. ''મા હેવં, કોકાલિક, મા હેવં, કોકાલિક! પસાદેહિ, કોકાલિક, સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં. પેસલા સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના''તિ.

તતિયમ્પિ ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ''કિઞ્ચાપિ મે, ભન્તે, ભગવા સદ્ધાયિકો પચ્ચયિકો, અથ ખો પાપિચ્છાવ સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના, પાપિકાનં ઇચ્છાનં વસં ગતા''તિ. ''મા હેવં, કોકાલિક, મા હેવં, કોકાલિક! પસાદેહિ, કોકાલિક , સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં. પેસલા સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના''તિ.

અથ ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ. અચિરપક્કન્તસ્સ ચ કોકાલિકસ્સ ભિક્ખુનો સાસપમત્તીહિ પીળકાહિ સબ્બો કાયો ફુટો અહોસિ. સાસપમત્તિયો હુત્વા મુગ્ગમત્તિયો અહેસું, મુગ્ગમત્તિયો હુત્વા કલાયમત્તિયો અહેસું, કલાયમત્તિયો હુત્વા કોલટ્ઠિમત્તિયો અહેસું, કોલટ્ઠિમત્તિયો હુત્વા કોલમત્તિયો અહેસું, કોલમત્તિયો હુત્વા આમલકમત્તિયો અહેસું, આમલકમત્તિયો હુત્વા (તિણ્ડુકમત્તિયો અહેસું, તિણ્ડુકમત્તિયો હુત્વા,) [સં॰ નિ॰ ૧.૧૮૧; સુ॰ નિ॰ કોકાલિકસુત્ત નત્થિ] બેળુવસલાટુકમત્તિયો અહેસું, બેળુવસલાટુકમત્તિયો હુત્વા બિલ્લમત્તિયો અહેસું, બિલ્લમત્તિયો હુત્વા પભિજ્જિંસુ, પુબ્બઞ્ચ લોહિતઞ્ચ પગ્ઘરિંસુ. સો સુદં કદલિપત્તેસુ સેતિ મચ્છોવ વિસગિલિતો.

અથ ખો તુરૂ પચ્ચેકબ્રહ્મા [તુદુપ્પચ્ચેકબ્રહ્મા (સી॰ પી॰), તુદિ પચ્ચેકબ્રહ્મા (સ્યા॰), તુરિ પચ્ચેકબ્રહ્મા (ક॰) સં॰ નિ॰ ૧.૧૮૦] યેન કોકાલિકો ભિક્ખુ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા વેહાસે ઠત્વા કોકાલિકં ભિક્ખું એતદવોચ – ''પસાદેહિ, કોકાલિક, સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં. પેસલા સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના''તિ. ''કોસિ ત્વં, આવુસો''તિ? ''અહં તુરૂ પચ્ચેકબ્રહ્મા''તિ. ''નનુ ત્વં, આવુસો, ભગવતા અનાગામી બ્યાકતો, અથ કિઞ્ચરહિ ઇધાગતો? પસ્સ યાવઞ્ચ તે ઇદં અપરદ્ધ''ન્તિ.

અથ ખો તુરૂ પચ્ચેકબ્રહ્મા કોકાલિકં ભિક્ખું ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

''પુરિસસ્સ હિ જાતસ્સ, કુઠારી જાયતે મુખે;
યાય છિન્દતિ અત્તાનં, બાલો દુબ્ભાસિતં ભણં.

''યો નિન્દિયં પસંસતિ, તં વા નિન્દતિ યો પસંસિયો;
વિચિનાતિ મુખેન સો કલિં, કલિના તેન સુખં ન વિન્દતિ.

''અપ્પમત્તકો અયં કલિ, યો અક્ખેસુ ધનપરાજયો;
સબ્બસ્સાપિ સહાપિ અત્તના, અયમેવ મહત્તરો કલિ;
યો સુગતેસુ મનં પદૂસયે.

''સતં સહસ્સાનં નિરબ્બુદાનં, છત્તિંસતિ પઞ્ચ ચ અબ્બુદાનિ;
યમરિયગરહી નિરયં ઉપેતિ, વાચં મનઞ્ચ પણિધાય પાપક''ન્તિ.

અથ ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ તેનેવ આબાધેન કાલમકાસિ. કાલઙ્કતો ચ કોકાલિકો ભિક્ખુ પદુમં નિરયં ઉપપજ્જતિ સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં આઘાતેત્વા.

અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ ભગવન્તં એતદવોચ – ''કોકાલિકો, ભન્તે , ભિક્ખુ કાલઙ્કતો. કાલઙ્કતો ચ, ભન્તે, કોકાલિકો ભિક્ખુ પદુમં નિરયં ઉપપન્નો સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં આઘાતેત્વા''તિ. ઇદમવોચ બ્રહ્મા સહમ્પતિ. ઇદં વત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયિ.

અથ ખો ભગવા તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ઇમં, ભિક્ખવે, રત્તિં બ્રહ્મા સહમ્પતિ અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેનાહં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા મં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો, ભિક્ખવે, બ્રહ્મા સહમ્પતિ મં એતદવોચ – 'કોકાલિકો, ભન્તે, ભિક્ખુ કાલઙ્કતો; કાલઙ્કતો ચ, ભન્તે, કોકાલિકો ભિક્ખુ પદુમં નિરયં ઉપપન્નો સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં આઘાતેત્વા'તિ. ઇદમવોચ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મા સહમ્પતિ. ઇદં વત્વા મં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયી''તિ.

એવં વુત્તે અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ''કીવ દીઘં નુ ખો, ભન્તે, પદુમે નિરયે આયુપ્પમાણ''ન્તિ? ''દીઘં ખો, ભિક્ખુ, પદુમે નિરયે આયુપ્પમાણં. ન તં સુકરં સઙ્ખાતું – 'એત્તકાનિ વસ્સાનીતિ વા એત્તકાનિ વસ્સસતાનીતિ વા એત્તકાનિ વસ્સસહસ્સાનીતિ વા એત્તકાનિ વસ્સસતસહસ્સાનીતિ વા'''તિ.

''સક્કા પન, ભન્તે, ઉપમં કાતુ''ન્તિ? ''સક્કા, ભિક્ખૂ,''તિ ભગવા અવોચ – ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિખારિકો કોસલકો તિલવાહો તતો પુરિસો વસ્સસતસ્સ વસ્સસતસ્સ અચ્ચયેન એકમેકં તિલં ઉદ્ધરેય્ય . ખિપ્પતરં ખો સો, ભિક્ખુ, વીસતિખારિકો કોસલકો તિલવાહો ઇમિના ઉપક્કમેન પરિક્ખયં પરિયાદાનં ગચ્છેય્ય, ન ત્વેવ એકો અબ્બુદો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ અબ્બુદા નિરયા, એવમેકો નિરબ્બુદો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ નિરબ્બુદા નિરયા, એવમેકો અબબો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ અબબા નિરયા, એવમેકો અટટો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ અટટા નિરયા, એવમેકો અહહો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ અહહા નિરયા, એવમેકો કુમુદો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ કુમુદા નિરયા, એવમેકો સોગન્ધિકો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ સોગન્ધિકા નિરયા, એવમેકો ઉપ્પલકો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ ઉપ્પલકા નિરયા, એવમેકો પુણ્ડરીકો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ પુણ્ડરીકા નિરયા, એવમેકો પદુમો નિરયો. પદુમં ખો પન, ભિક્ખુ, નિરયં કોકાલિકો ભિક્ખુ ઉપપન્નો સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં આઘાતેત્વા''તિ. ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

''પુરિસસ્સ હિ જાતસ્સ, કુઠારી જાયતે મુખે;
યાય છિન્દતિ અત્તાનં, બાલો દુબ્ભાસિતં ભણં.

''યો નિન્દિયં પસંસતિ, તં વા નિન્દતિ યો પસંસિયો;
વિચિનાતિ મુખેન સો કલિં, કલિના તેન સુખં ન વિન્દતિ.

''અપ્પમત્તકો અયં કલિ, યો અક્ખેસુ ધનપરાજયો;
સબ્બસ્સાપિ સહાપિ અત્તના, અયમેવ મહત્તરો કલિ;
યો સુગતેસુ મનં પદૂસયે.

‘‘સતં સહસ્સાનં નિરબ્બુદાનં, છત્તિંસતિ પઞ્ચ ચ અબ્બુદાનિ;
યમરિયગરહી નિરયં ઉપેતિ, વાચં મનઞ્ચ પણિધાય પાપક’’ન્તિ. નવમં;

૧૦. ખીણાસવબલસુત્તં

૯૦. અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં સારિપુત્તં ભગવા એતદવોચ – ‘‘કતિ નુ ખો, સારિપુત્ત, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલાનિ, યેહિ બલેહિ સમન્નાગતો ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – ‘ખીણા મે આસવા’’’તિ?

‘‘દસ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલાનિ, યેહિ બલેહિ સમન્નાગતો ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – ‘ખીણા મે આસવા’તિ. કતમાનિ દસ? [અ॰ નિ॰ ૮.૨૮; પટિ॰ મ॰ ૨.૪૪] ઇધ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો અનિચ્ચતો સબ્બે સઙ્ખારા યથાભૂતં સમ્મપ્પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠા હોન્તિ. યમ્પિ , ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો અનિચ્ચતો સબ્બે સઙ્ખારા યથાભૂતં સમ્મપ્પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠા હોન્તિ, ઇદમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – ‘ખીણા મે આસવા’તિ.

‘‘પુન ચપરં, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો અઙ્ગારકાસૂપમા કામા યથાભૂતં સમ્મપ્પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠા હોન્તિ. યમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો અઙ્ગારકાસૂપમા કામા યથાભૂતં સમ્મપ્પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠા હોન્તિ, ઇદમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – ‘ખીણા મે આસવા’તિ.

‘‘પુન ચપરં, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો વિવેકનિન્નં ચિત્તં હોતિ વિવેકપોણં વિવેકપબ્ભારં વિવેકટ્ઠં નેક્ખમ્માભિરતં બ્યન્તીભૂતં સબ્બસો આસવટ્ઠાનિયેહિ ધમ્મેહિ. યમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો વિવેકનિન્નં ચિત્તં હોતિ વિવેકપોણં વિવેકપબ્ભારં વિવેકટ્ઠં નેક્ખમ્માભિરતં બ્યન્તીભૂતં સબ્બસો આસવટ્ઠાનિયેહિ ધમ્મેહિ, ઇદમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – ‘ખીણા મે આસવા’તિ.

‘‘પુન ચપરં, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવિતા હોન્તિ સુભાવિતા. યમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવિતા હોન્તિ સુભાવિતા, ઇદમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – ‘ખીણા મે આસવા’તિ.

‘‘પુન ચપરં, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો ચત્તારો સમ્મપ્પધાના ભાવિતા હોન્તિ સુભાવિતા...પે॰... ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા હોન્તિ સુભાવિતા ...પે॰... પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ... પઞ્ચ બલાનિ ભાવિતાનિ હોન્તિ સુભાવિતાનિ... સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા હોન્તિ સુભાવિતા... અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવિતો હોતિ સુભાવિતો. યમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવિતો હોતિ સુભાવિતો, ઇદમ્પિ, ભન્તે, ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલં હોતિ, યં બલં આગમ્મ ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – ‘ખીણા મે આસવા’તિ.

‘‘ઇમાનિ ખો, ભન્તે, દસ ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો બલાનિ, યેહિ બલેહિ સમન્નાગતો ખીણાસવો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પટિજાનાતિ – ‘ખીણા મે આસવા’’’તિ. દસમં.

થેરવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

વાહનાનન્દો પુણ્ણિયો, બ્યાકરં કત્થિમાનિકો;
નપિયક્કોસકોકાલિ, ખીણાસવબલેન ચાતિ.

(૧૦) ૫. ઉપાલિવગ્ગો

૧. કામભોગીસુત્તં

૯૧. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં ભગવા એતદવોચ –

‘‘દસયિમે , ગહપતિ, કામભોગી સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે દસ? ઇધ, ગહપતિ, એકચ્ચો કામભોગી અધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેન; અધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા સાહસેન ન અત્તાનં સુખેતિ ન પીણેતિ [ન અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰) એવમુપરિપિ] ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતિ.

‘‘ઇધ પન, ગહપતિ, એકચ્ચો કામભોગી અધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેન; અધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા સાહસેન અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ, ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતિ.

‘‘ઇધ પન , ગહપતિ, એકચ્ચો કામભોગી અધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેન; અધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા સાહસેન અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ સંવિભજતિ પુઞ્ઞાનિ કરોતિ.

‘‘ઇધ પન, ગહપતિ, એકચ્ચો કામભોગી ધમ્માધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેનપિ અસાહસેનપિ; ધમ્માધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા સાહસેનપિ અસાહસેનપિ ન અત્તાનં સુખેતિ ન પીણેતિ ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતિ.

‘‘ઇધ પન, ગહપતિ, એકચ્ચો કામભોગી ધમ્માધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેનપિ અસાહસેનપિ ; ધમ્માધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા સાહસેનપિ અસાહસેનપિ અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ, ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતિ.

‘‘ઇધ પન, ગહપતિ, એકચ્ચો કામભોગી ધમ્માધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેનપિ અસાહસેનપિ; ધમ્માધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા સાહસેનપિ અસાહસેનપિ અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ સંવિભજતિ પુઞ્ઞાનિ કરોતિ.

‘‘ઇધ પન, ગહપતિ, એકચ્ચો કામભોગી ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેન; ધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા અસાહસેન ન અત્તાનં સુખેતિ ન પીણેતિ ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતિ.

‘‘ઇધ પન, ગહપતિ, એકચ્ચો કામભોગી ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેન; ધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા અસાહસેન અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ, ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતિ.

‘‘ઇધ પન, ગહપતિ, એકચ્ચો કામભોગી ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેન; ધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા અસાહસેન અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ સંવિભજતિ પુઞ્ઞાનિ કરોતિ. તે ચ ભોગે ગથિતો [ગધિતો (ક॰) અ॰ નિ॰ ૩.૧૨૪ પસ્સિતબ્બં] મુચ્છિતો અજ્ઝોસન્નો [અજ્ઝાપન્નો (સબ્બત્થ) અ॰ નિ॰ ૩.૧૨૪ સુત્તવણ્ણના ટીકા ઓલોકેતબ્બા] અનાદીનવદસ્સાવી અનિસ્સરણપઞ્ઞો પરિભુઞ્જતિ.

“ઇધ પન, ગહપતિ, એકચ્ચો કામભોગી ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેન; ધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા અસાહસેન અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ સંવિભજતિ પુઞ્ઞાનિ કરોતિ. તે ચ ભોગે અગથિતો અમુચ્છિતો અનજ્ઝોસન્નો આદીનવદસ્સાવી નિસ્સરણપઞ્ઞો પરિભુઞ્જતિ.

“તત્ર, ગહપતિ, ય્વાયં કામભોગી અધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેન, અધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા સાહસેન ન અત્તાનં સુખેતિ ન પીણેતિ ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતિ, અયં, ગહપતિ, કામભોગી તીહિ ઠાનેહિ ગારય્હો. ‘અધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેના’તિ, ઇમિના પઠમેન ઠાનેન ગારય્હો. ‘ન અત્તાનં સુખેતિ ન પીણેતી’તિ, ઇમિના દુતિયેન ઠાનેન ગારય્હો. ‘ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતી’તિ, ઇમિના તતિયેન ઠાનેન ગારય્હો. અયં, ગહપતિ, કામભોગી ઇમેહિ તીહિ ઠાનેહિ ગારય્હો.

“તત્ર, ગહપતિ, ય્વાયં કામભોગી અધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેન, અધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા સાહસેન અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતિ, અયં, ગહપતિ, કામભોગી દ્વીહિ ઠાનેહિ ગારય્હો એકેન ઠાનેન પાસંસો. ‘અધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેના’તિ, ઇમિના પઠમેન ઠાનેન ગારય્હો. ‘અત્તાનં સુખેતિ પીણેતી’તિ, ઇમિના એકેન ઠાનેન પાસંસો. ‘ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતી’તિ ઇમિના દુતિયેન ઠાનેન ગારય્હો. અયં, ગહપતિ, કામભોગી ઇમેહિ દ્વીહિ ઠાનેહિ ગારય્હો ઇમિના એકેન ઠાનેન પાસંસો.

“તત્ર , ગહપતિ, ય્વાયં કામભોગી અધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેન , અધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા સાહસેન અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ સંવિભજતિ પુઞ્ઞાનિ કરોતિ, અયં, ગહપતિ, કામભોગી એકેન ઠાનેન ગારય્હો દ્વીહિ ઠાનેહિ પાસંસો. ‘અધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેના’તિ, ઇમિના એકેન ઠાનેન ગારય્હો. ‘અત્તાનં સુખેતિ પીણેતી’તિ, ઇમિના પઠમેન ઠાનેન પાસંસો. ‘સંવિભજતિ પુઞ્ઞાનિ કરોતી’તિ, ઇમિના દુતિયેન ઠાનેન પાસંસો. અયં, ગહપતિ, કામભોગી ઇમિના એકેન ઠાનેન ગારય્હો, ઇમેહિ દ્વીહિ ઠાનેહિ પાસંસો.

“તત્ર, ગહપતિ, ય્વાયં કામભોગી ધમ્માધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેનપિ અસાહસેનપિ, ધમ્માધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા સાહસેનપિ અસાહસેનપિ ન અત્તાનં સુખેતિ ન પીણેતિ ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતિ, અયં, ગહપતિ, કામભોગી એકેન ઠાનેન પાસંસો તીહિ ઠાનેહિ ગારય્હો. ‘ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેના’તિ, ઇમિના એકેન ઠાનેન પાસંસો. ‘અધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેના’તિ, ઇમિના પઠમેન ઠાનેન ગારય્હો. ‘ન અત્તાનં સુખેતિ ન પીણેતી’તિ, ઇમિના દુતિયેન ઠાનેન ગારય્હો. ‘ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતી’તિ, ઇમિના તતિયેન ઠાનેન ગારય્હો. અયં, ગહપતિ, કામભોગી ઇમિના એકેન ઠાનેન પાસંસો ઇમેહિ તીહિ ઠાનેહિ ગારય્હો.

“તત્ર , ગહપતિ, ય્વાયં કામભોગી ધમ્માધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેનપિ અસાહસેનપિ, ધમ્માધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા સાહસેનપિ અસાહસેનપિ અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતિ, અયં, ગહપતિ, કામભોગી દ્વીહિ ઠાનેહિ પાસંસો દ્વીહિ ઠાનેહિ ગારય્હો . ‘ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેના’તિ, ઇમિના પઠમેન ઠાનેન પાસંસો. ‘અધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેના’તિ, ઇમિના પઠમેન ઠાનેન ગારય્હો. ‘અત્તાનં સુખેતિ પીણેતી’તિ, ઇમિના દુતિયેન ઠાનેન પાસંસો. ‘ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતી’તિ, ઇમિના દુતિયેન ઠાનેન ગારય્હો. અયં , ગહપતિ, કામભોગી ઇમેહિ દ્વીહિ ઠાનેહિ પાસંસો ઇમેહિ દ્વીહિ ઠાનેહિ ગારય્હો.

“તત્ર, ગહપતિ, ય્વાયં કામભોગી ધમ્માધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેનપિ અસાહસેનપિ, ધમ્માધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા સાહસેનપિ અસાહસેનપિ અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ સંવિભજતિ પુઞ્ઞાનિ કરોતિ, અયં, ગહપતિ,

કામભોગી તીહિ ઠાનેહિ પાસંસો એકેન ઠાનેન ગારય્હો. ‘ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેના’તિ, ઇમિના પઠમેન ઠાનેન પાસંસો. ‘અધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ સાહસેના’તિ, ઇમિના એકેન ઠાનેન ગારય્હો. ‘અત્તાનં સુખેતિ પીણેતી’તિ, ઇમિના દુતિયેન ઠાનેન પાસંસો. ‘સંવિભજતિ પુઞ્ઞાનિ કરોતી’તિ, ઇમિના તતિયેન ઠાનેન પાસંસો. અયં, ગહપતિ, કામભોગી ઇમેહિ તીહિ ઠાનેહિ પાસંસો ઇમિના એકેન ઠાનેન ગારય્હો.

‘‘તત્ર, ગહપતિ, ય્વાયં કામભોગી ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેન, ધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા અસાહસેન ન અત્તાનં સુખેતિ ન પીણેતિ ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતિ, અયં, ગહપતિ, કામભોગી એકેન ઠાનેન પાસંસો દ્વીહિ ઠાનેહિ ગારય્હો. ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેના’તિ, ઇમિના એકેન ઠાનેન પાસંસો. ‘ન અત્તાનં સુખેતિ ન પીણેતી’તિ, ઇમિના પઠમેન ઠાનેન ગારય્હો. ‘ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતી’તિ, ઇમિના દુતિયેન ઠાનેન ગારય્હો. અયં, ગહપતિ, કામભોગી ઇમિના એકેન ઠાનેન પાસંસો ઇમેહિ દ્વીહિ ઠાનેહિ ગારય્હો.

‘‘તત્ર, ગહપતિ, ય્વાયં કામભોગી ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેન, ધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા અસાહસેન અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતિ, અયં, ગહપતિ , કામભોગી દ્વીહિ ઠાનેહિ પાસંસો એકેન ઠાનેન ગારય્હો. ‘ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેના’તિ, ઇમિના પઠમેન ઠાનેન પાસંસો. ‘અત્તાનં સુખેતિ પીણેતી’તિ, ઇમિના દુતિયેન ઠાનેન પાસંસો. ‘ન સંવિભજતિ ન પુઞ્ઞાનિ કરોતી’તિ ઇમિના એકેન ઠાનેન ગારય્હો. અયં , ગહપતિ, કામભોગી ઇમેહિ દ્વીહિ ઠાનેહિ પાસંસો ઇમિના એકેન ઠાનેન ગારય્હો.

‘‘તત્ર, ગહપતિ ય્વાયં કામભોગી ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેન, ધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા અસાહસેન અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ સંવિભજતિ પુઞ્ઞાનિ કરોતિ, તે ચ ભોગે ગથિતો મુચ્છિતો અજ્ઝોસન્નો અનાદીનવદસ્સાવી અનિસ્સરણપઞ્ઞો પરિભુઞ્જતિ, અયં, ગહપતિ, કામભોગી તીહિ ઠાનેહિ પાસંસો એકેન ઠાનેન ગારય્હો. ‘ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેના’તિ, ઇમિના પઠમેન ઠાનેન પાસંસો. ‘અત્તાનં સુખેતિ પીણેતી’તિ, ઇમિના દુતિયેન ઠાનેન પાસંસો. ‘સંવિભજતિ પુઞ્ઞાનિ કરોતી’તિ, ઇમિના તતિયેન ઠાનેન પાસંસો. ‘તે ચ ભોગે ગથિતો મુચ્છિતો અજ્ઝોસન્નો અનાદીનવદસ્સાવી અનિસ્સરણપઞ્ઞો પરિભુઞ્જતી’તિ , ઇમિના એકેન ઠાનેન ગારય્હો. અયં, ગહપતિ, કામભોગી ઇમેહિ તીહિ ઠાનેહિ પાસંસો ઇમિના એકેન ઠાનેન ગારય્હો.

‘‘તત્ર, ગહપતિ, ય્વાયં કામભોગી ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેન, ધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા અસાહસેન અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ સંવિભજતિ પુઞ્ઞાનિ કરોતિ, તે ચ ભોગે અગથિતો અમુચ્છિતો અનજ્ઝોસન્નો આદીનવદસ્સાવી નિસ્સરણપઞ્ઞો પરિભુઞ્જતિ, અયં, ગહપતિ, કામભોગી ચતૂહિ ઠાનેહિ પાસંસો. ‘ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેના’તિ, ઇમિના પઠમેન ઠાનેન પાસંસો. ‘અત્તાનં સુખેતિ પીણેતી’તિ, ઇમિના દુતિયેન ઠાનેન પાસંસો. ‘સંવિભજતિ પુઞ્ઞાનિ કરોતી’તિ, ઇમિના તતિયેન ઠાનેન પાસંસો. ‘તે ચ ભોગે અગથિતો અમુચ્છિતો અનજ્ઝોસન્નો આદીનવદસ્સાવી નિસ્સરણપઞ્ઞો પરિભુઞ્જતી’તિ, ઇમિના ચતુત્થેન ઠાનેન પાસંસો. અયં, ગહપતિ, કામભોગી ઇમેહિ ચતૂહિ ઠાનેહિ પાસંસો.

‘‘ઇમે ખો, ગહપતિ, દસ કામભોગી સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. ઇમેસં ખો, ગહપતિ, દસન્નં કામભોગીનં ય્વાયં કામભોગી ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેન, ધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા અસાહસેન અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ સંવિભજતિ પુઞ્ઞાનિ કરોતિ, તે ચ ભોગે અગથિતો અમુચ્છિતો અનજ્ઝોસન્નો આદીનવદસ્સાવી નિસ્સરણપઞ્ઞો પરિભુઞ્જતિ, અયં ઇમેસં દસન્નં કામભોગીનં અગ્ગો ચ સેટ્ઠો ચ પામોક્ખો [મોક્ખો (ક॰ સી॰) અ॰

[નિ॰ ૪.૯૫; ૫.૧૮૧; સં॰ નિ॰ ૩.૬૬૨] ચ ઉત્તમો ચ પવરો ચ. સેય્યથાપિ, ગહપતિ, ગવા ખીરં, ખીરમ્હા દધિ, દધિમ્હા નવનીતં, નવનીતમ્હા સપ્પિ, સપ્પિમ્હા સપ્પિમણ્ડો. સપ્પિમણ્ડો તત્થ અગ્ગમક્ખાયતિ.

એવમેવં ખો , ગહપતિ, ઇમેસં દસન્નં કામભોગીનં ય્વાયં કામભોગી ધમ્મેન ભોગે પરિયેસતિ અસાહસેન, ધમ્મેન ભોગે પરિયેસિત્વા અસાહસેન અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ સંવિભજતિ પુઞ્ઞાનિ કરોતિ, તે ચ ભોગે અગથિતો અમુચ્છિતો અનજ્ઝોસન્નો આદીનવદસ્સાવી નિસ્સરણપઞ્ઞો પરિભુઞ્જતિ, અયં ઇમેસં દસન્નં કામભોગીનં અગ્ગો ચ સેટ્ઠો ચ પામોક્ખો [મોક્ખો (ક॰ સી॰) અ॰ નિ॰ ૫.૧૮૧] ચ ઉત્તમો ચ પવરો ચા''તિ. પઠમં.

૨. ભયસુત્તં

૯૨. [અ॰ નિ॰ ૯.૨૭; સં॰ નિ॰ ૫.૧૦૨૪] અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં ભગવા એતદવોચ –

''યતો, ખો, ગહપતિ, અરિયસાવકસ્સ પઞ્ચ ભયાનિ વેરાનિ વૂપસન્તાનિ હોન્તિ, ચતૂહિ ચ સોતાપત્તિયઙ્ગેહિ સમન્નાગતો હોતિ, અરિયો ચસ્સ ઞાયો પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠો હોતિ સુપ્પટિવિદ્ધો, સો આકઙ્ખમાનો અત્તનાવ અત્તાનં બ્યાકરેય્ય – 'ખીણનિરયોમ્હિ ખીણતિરચ્છાનયોનિ ખીણપેત્તિવિસયો ખીણાપાયદુગ્ગતિવિનિપાતો. સોતાપન્નોહમસ્મિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો'તિ.

''કતમાનિ પઞ્ચ ભયાનિ વેરાનિ વૂપસન્તાનિ હોન્તિ? યં , ગહપતિ, પાણાતિપાતી પાણાતિપાતપચ્ચયા દિટ્ઠધમ્મિકમ્પિ ભયં વેરં પસવતિ સમ્પરાયિકમ્પિ ભયં વેરં પસવતિ ચેતસિકમ્પિ દુક્ખં દોમનસ્સં પટિસંવેદેતિ, પાણાતિપાતા પટિવિરતો નેવ દિટ્ઠધમ્મિકમ્પિ [નેવ દિટ્ઠધમ્મિકં] ભયં વેરં પસવતિ ન સમ્પરાયિકમ્પિ [ન સમ્પરાયિકં] ભયં વેરં પસવતિ ન ચેતસિકમ્પિ [ન ચેતસિકં (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] દુક્ખં દોમનસ્સં પટિસંવેદેતિ. પાણાતિપાતા પટિવિરતસ્સ એવં તં ભયં વેરં વૂપસન્તં હોતિ .

''યં , ગહપતિ, અદિન્નાદાયી…પે॰… કામેસુમિચ્છાચારી… મુસાવાદી… સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાયી સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાનપચ્ચયા દિટ્ઠધમ્મિકમ્પિ ભયં વેરં પસવતિ સમ્પરાયિકમ્પિ ભયં વેરં પસવતિ ચેતસિકમ્પિ દુક્ખં દોમનસ્સં પટિસંવેદેતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો નેવ દિટ્ઠધમ્મિકમ્પિ ભયં વેરં પસવતિ ન સમ્પરાયિકમ્પિ ભયં વેરં પસવતિ ન ચેતસિકમ્પિ દુક્ખં દોમનસ્સં પટિસંવેદેતિ. સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતસ્સ એવં તં ભયં વેરં વૂપસન્તં હોતિ. ઇમાનિ પઞ્ચ ભયાનિ વેરાનિ વૂપસન્તાનિ હોન્તિ.

''કતમેહિ ચતૂહિ સોતાપત્તિયઙ્ગેહિ સમન્નાગતો હોતિ? ઇધ, ગહપતિ, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – 'ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… બુદ્ધો ભગવા'તિ; ધમ્મે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – 'સ્વાક્ખાતો ભગવતા ધમ્મો સન્દિટ્ઠિકો અકાલિકો એહિપસ્સિકો ઓપનેય્યિકો પચ્ચત્તં વેદિતબ્બો વિઞ્ઞૂહી'તિ; સઙ્ઘે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – 'સુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો, ઉજુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો, ઞાયપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો, સામીચિપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો, યદિદં ચત્તારિ પુરિસયુગાનિ અટ્ઠ પુરિસપુગ્ગલા, એસ ભગવતો સાવકસઙ્ઘો આહુનેય્યો પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં

લોકસ્સા'તિ; અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ 'અખણ્ડેહિ અચ્છિદ્દેહિ અસબલેહિ અકમ્માસેહિ ભુજિસ્સેહિ વિઞ્ઞુપ્પસત્થેહિ અપરામટ્ઠેહિ સમાધિસંવત્તનિકેહિ'. ઇમેહિ ચતૂહિ સોતાપત્તિયઙ્ગેહિ સમન્નાગતો હોતિ.

''કતમો ચસ્સ અરિયો ઞાયો પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠો હોતિ સુપ્પટિવિદ્ધો? ઇધ, ગહપતિ, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'ઇતિ ઇમસ્મિં સતિ ઇદં હોતિ; ઇમસ્સુપ્પાદા ઇદં ઉપ્પજ્જતિ; ઇમસ્મિં અસતિ ઇદં ન હોતિ; ઇમસ્સ નિરોધા ઇદં નિરુજ્ઝતિ, યદિદં – અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારા, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં, વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપં, નામરૂપપચ્ચયા સળાયતનં, સળાયતનપચ્ચયા ફસ્સો, ફસ્સપચ્ચયા વેદના, વેદનાપચ્ચયા તણ્હા, તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાનં, ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો, ભવપચ્ચયા જાતિ, જાતિપચ્ચયા જરામરણં સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસા સમ્ભવન્તિ, એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ; અવિજ્જાય ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા સઙ્ખારનિરોધો...પે॰... એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ નિરોધો હોતી'તિ. અયઞ્ચસ્સ અરિયો ઞાયો પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠો હોતિ સુપ્પટિવિદ્ધો.

''યતો ખો, ગહપતિ, અરિયસાવકસ્સ ઇમાનિ પઞ્ચ ભયાનિ વેરાનિ વૂપસન્તાનિ હોન્તિ, ઇમેહિ ચ ચતૂહિ સોતાપત્તિયઙ્ગેહિ સમન્નાગતો હોતિ, અયઞ્ચસ્સ અરિયો ઞાયો પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠો હોતિ સુપ્પટિવિદ્ધો , સો આકઙ્ખમાનો અત્તનાવ અત્તાનં બ્યાકરેય્ય – 'ખીણનિરયોમ્હિ ખીણતિરચ્છાનયોનિ ખીણપેત્તિવિસયો ખીણાપાયદુગ્ગતિવિનિપાતો; સોતાપન્નોહમસ્મિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો''તિ. દુતિયં.

૩. કિંદિટ્ઠિકસુત્તં

૯૩. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ દિવા દિવસ્સ સાવત્થિયા નિક્ખમિ ભગવન્તં દસ્સનાય. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ એતદહોસિ – ''અકાલો ખો તાવ ભગવન્તં દસ્સનાય. પટિસલ્લીનો ભગવા. મનોભાવનીયાનમ્પિ ભિક્ખૂનં અકાલો દસ્સનાય. પટિસલ્લીના મનોભાવનીયા ભિક્ખૂ. યંનૂનાહં યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમેય્ય''ન્તિ.

અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમિ. તેન ખો પન સમયેન અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા સઙ્ગમ્મ સમાગમ્મ ઉન્નાદિનો ઉચ્ચાસદ્દમહાસદ્દા અનેકવિહિતં તિરચ્છાનકથં કથેન્તા નિસિન્ના હોન્તિ. અદ્દસંસુ ખો તે અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં દૂરતોવ આગચ્છન્તં. દિસ્વાન અઞ્ઞમઞ્ઞં સણ્ઠાપેસું – ''અપ્પસદ્દા ભોન્તો હોન્તુ, મા ભોન્તો સદ્દમકત્થ. અયં અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ આરામં આગચ્છતિ સમણસ્સ ગોતમસ્સ સાવકો. યાવતા ખો પન સમણસ્સ ગોતમસ્સ સાવકા ગિહી ઓદાતવસના સાવત્થિયં પટિવસન્તિ, અયં તેસં અઞ્ઞતરો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ. અપ્પસદ્દકામા ખો પન તે આયસ્મન્તો અપ્પસદ્દવિનીતા અપ્પસદ્દસ્સ વણ્ણવાદિનો. અપ્પેવ નામ અપ્પસદ્દં પરિસં વિદિત્વા ઉપસઙ્કમિતબ્બં મઞ્ઞેય્યા''તિ.

અથ ખો તે અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા તુણ્હી અહેસું. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ યેન તે અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તેહિ અઞ્ઞતિત્થિયેહિ પરિબ્બાજકેહિ સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં તે

અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એતદવોચું – ‘‘વદેહિ, ગહપતિ, કિંદિટ્ઠિકો સમણો ગોતમો’’તિ? ‘‘ન ખો અહં, ભન્તે, ભગવતો સબ્બં દિટ્ઠિં જાનામી’’તિ.

‘‘ઇતિ કિર ત્વં, ગહપતિ, ન સમણસ્સ ગોતમસ્સ સબ્બં દિટ્ઠિં જાનાસિ; વદેહિ, ગહપતિ, કિંદિટ્ઠિકા ભિક્ખૂ’’તિ? ‘‘ભિક્ખૂનમ્પિ ખો અહં, ભન્તે, ન સબ્બં દિટ્ઠિં જાનામી’’તિ.

‘‘ઇતિ કિર ત્વં, ગહપતિ, ન સમણસ્સ ગોતમસ્સ સબ્બં દિટ્ઠિં જાનાસિ નપિ ભિક્ખૂનં સબ્બં દિટ્ઠિં જાનાસિ; વદેહિ, ગહપતિ, કિંદિટ્ઠિકોસિ તુવ’’ન્તિ? ‘‘એતં ખો, ભન્તે, અમ્હેહિ ન દુક્કરં બ્યાકાતું યંદિટ્ઠિકા મયં. ઇઙ્ઘ તાવ આયસ્મન્તો યથાસકાનિ દિટ્ઠિગતાનિ બ્યાકરોન્તુ, પચ્છાપેતં અમ્હેહિ ન દુક્કરં ભવિસ્સતિ બ્યાકાતું યંદિટ્ઠિકા મય’’ન્તિ.

એવં વુત્તે અઞ્ઞતરો પરિબ્બાજકો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં એતદવોચ – ‘‘સસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞન્તિ – એવંદિટ્ઠિકો અહં, ગહપતી’’તિ.

અઞ્ઞતરોપિ ખો પરિબ્બાજકો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં એતદવોચ – ‘‘અસસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞન્તિ – એવંદિટ્ઠિકો અહં, ગહપતી’’તિ.

અઞ્ઞતરોપિ ખો પરિબ્બાજકો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં એતદવોચ – ‘‘અન્તવા લોકો...પે॰... અનન્તવા લોકો... તં જીવં તં સરીરં... અઞ્ઞં જીવં અઞ્ઞં સરીરં... હોતિ તથાગતો પરં મરણા... ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા... હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણા... નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞન્તિ – એવંદિટ્ઠિકો અહં, ગહપતી’’તિ.

એવં વુત્તે અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ તે પરિબ્બાજકે એતદવોચ – ‘‘ય્વાયં, ભન્તે, આયસ્મા એવમાહ – ‘સસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞન્તિ – એવંદિટ્ઠિકો અહં, ગહપતી’તિ , ઇમસ્સ અયમાયસ્મતો દિટ્ઠિ અત્તનો વા અયોનિસોમનસિકારહેતુ ઉપ્પન્ના પરતોઘોસપચ્ચયા વા. સા ખો પનેસા દિટ્ઠિ ભૂતા સઙ્ખતા ચેતયિતા પટિચ્ચસમુપ્પન્ના. યં ખો પન કિઞ્ચિ ભૂતં સઙ્ખતં ચેતયિતં પટિચ્ચસમુપ્પન્નં તદનિચ્ચં. યદનિચ્ચં તં દુક્ખં. યં દુક્ખં તદેવેસો આયસ્મા અલ્લીનો, તદેવેસો આયસ્મા અજ્ઝુપગતો.

‘‘યોપાયં , ભન્તે, આયસ્મા એવમાહ – ‘અસસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞન્તિ – એવંદિટ્ઠિકો અહં, ગહપતી’તિ, ઇમસ્સાપિ અયમાયસ્મતો દિટ્ઠિ અત્તનો વા અયોનિસોમનસિકારહેતુ ઉપ્પન્ના પરતોઘોસપચ્ચયા વા. સા ખો પનેસા દિટ્ઠિ ભૂતા સઙ્ખતા ચેતયિતા પટિચ્ચસમુપ્પન્ના. યં ખો પન કિઞ્ચિ ભૂતં સઙ્ખતં ચેતયિતં પટિચ્ચસમુપ્પન્નં તદનિચ્ચં. યદનિચ્ચં તં દુક્ખં. યં દુક્ખં તદેવેસો આયસ્મા અલ્લીનો, તદેવેસો આયસ્મા અજ્ઝુપગતો.

‘‘યોપાયં, ભન્તે, આયસ્મા એવમાહ – ‘અન્તવા લોકો ...પે॰... અનન્તવા લોકો... તં જીવં તં સરીરં... અઞ્ઞં જીવં અઞ્ઞં સરીરં... હોતિ તથાગતો પરં મરણા... ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા... હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણા... નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞન્તિ – એવંદિટ્ઠિકો અહં, ગહપતી’તિ, ઇમસ્સાપિ અયમાયસ્મતો દિટ્ઠિ અત્તનો વા અયોનિસોમનસિકારહેતુ ઉપ્પન્ના પરતોઘોસપચ્ચયા

વા. સા ખો પનેસા દિટ્ઠિ ભૂતા સઙ્ખતા ચેતયિતા પટિચ્ચસમુપ્પન્ના. યં ખો પન કિઞ્ચિ ભૂતં સઙ્ખતં ચેતયિતં પટિચ્ચસમુપ્પન્નં તદનિચ્ચં. યદનિચ્ચં તં દુક્ખં. યં દુક્ખં તદેવેસો આયસ્મા અલ્લીનો, તદેવેસો આયસ્મા અજ્ઝુપગતો''તિ.

એવં વુત્તે તે પરિબ્બાજકા અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં એતદવોચું – ''બ્યાકતાનિ ખો, ગહપતિ, અમ્હેહિ સબ્બેહેવ યથાસકાનિ દિટ્ઠિગતાનિ. વદેહિ, ગહપતિ, કિંદિટ્ઠિકોસિ તુવ''ન્તિ? ''યં ખો, ભન્તે, કિઞ્ચિ ભૂતં સઙ્ખતં ચેતયિતં પટિચ્ચસમુપ્પન્નં તદનિચ્ચં. યદનિચ્ચં તં દુક્ખં. 'યં દુક્ખં તં નેતં મમ, નેસોહમસ્મિ, ન મેસો અત્તા'તિ – એવંદિટ્ઠિકો અહં, ભન્તે''તિ.

''યં ખો, ગહપતિ, કિઞ્ચિ ભૂતં સઙ્ખતં ચેતયિતં પટિચ્ચસમુપ્પન્નં તદનિચ્ચં. યદનિચ્ચં તં દુક્ખં. યં દુક્ખં તદેવ ત્વં, ગહપતિ, અલ્લીનો, તદેવ ત્વં, ગહપતિ, અજ્ઝુપગતો''તિ.

''યં ખો, ભન્તે, કિઞ્ચિ ભૂતં સઙ્ખતં ચેતયિતં પટિચ્ચસમુપ્પન્નં તદનિચ્ચં. યદનિચ્ચં તં દુક્ખં. 'યં દુક્ખં તં નેતં મમ, નેસોહમસ્મિ, નમેસો અત્તા'તિ – એવમેતં યથાભૂતં સમ્મપ્પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠં . તસ્સ ચ ઉત્તરિ નિસ્સરણં યથાભૂતં પજાનામી''તિ.

એવં વુત્તે તે પરિબ્બાજકા તુણ્હીભૂતા મઙ્કુભૂતા પત્તક્ખન્ધા અધોમુખા પજ્ઝાયન્તા અપ્પટિભાના નિસીદિંસુ. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ તે પરિબ્બાજકે તુણ્હીભૂતે મઙ્કુભૂતે પત્તક્ખન્ધે અધોમુખે પજ્ઝાયન્તે અપ્પટિભાને વિદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ યાવતકો અહોસિ તેહિ અઞ્ઞતિત્થિયેહિ પરિબ્બાજકેહિ સદ્ધિં કથાસલ્લાપો તં સબ્બં ભગવતો આરોચેસિ. ''સાધુ સાધુ, ગહપતિ! એવં ખો તે, ગહપતિ, મોઘપુરિસા કાલેન કાલં સહધમ્મેન સુનિગ્ગહિતં નિગ્ગહેતબ્બા''તિ.

અથ ખો ભગવા અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેસિ સમાદપેસિ સમુત્તેજેસિ સમ્પહંસેસિ. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ ભગવતા ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સિતો સમાદપિતો સમુત્તેજિતો સમ્પહંસિતો ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ.

અથ ખો ભગવા અચિરપક્કન્તે અનાથપિણ્ડિકે ગહપતિમ્હિ ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''યોપિ સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વસ્સસતુપસમ્પન્નો [ભિક્ખુ દીઘરત્તં અવેધિ ધમ્મો (સ્યા॰)] ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે, સોપિ એવમેવં અઞ્ઞતિત્થિયે પરિબ્બાજકે સહધમ્મેન સુનિગ્ગહિતં નિગ્ગણ્હેય્ય યથા તં અનાથપિણ્ડિકેન ગહપતિના નિગ્ગહિતા''તિ. તતિયં.

૪. વજ્જિયમાહિતસુત્તં

૯૪. એકં સમયં ભગવા ચમ્પાયં વિહરતિ ગગ્ગરાય પોક્ખરણિયા તીરે. અથ ખો વજ્જિયમાહિતો ગહપતિ દિવા દિવસ્સ ચમ્પાય નિક્ખમિ ભગવન્તં દસ્સનાય. અથ ખો વજ્જિયમાહિતસ્સ ગહપતિસ્સ એતદહોસિ – ''અકાલો ખો તાવ ભગવન્તં દસ્સનાય. પટિસલ્લીનો ભગવા. મનોભાવનીયાનમ્પિ ભિક્ખૂનં અકાલો દસ્સનાય. પટિસલ્લીના મનોભાવનીયાપિ ભિક્ખૂ. યંનૂનાહં યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમેય્ય''ન્તિ.

અથ ખો વજ્જિયમાહિતો ગહપતિ યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમિ. તેન ખો પન સમયેન તે અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા સઙ્ગમ્મ સમાગમ્મ ઉન્નાદિનો ઉચ્ચાસદ્દમહાસદ્દા અનેકવિહિતં તિરચ્છાનકથં કથેન્તા નિસિન્ના હોન્તિ.

અદ્દસંસુ ખો તે અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા વજ્જિયમાહિતં ગહપતિં દૂરતોવ આગચ્છન્તં. દિસ્વાન અઞ્ઞમઞ્ઞં સણ્ઠાપેસું – ''અપ્પસદ્દા ભોન્તો હોન્તુ. મા ભોન્તો સદ્દમકત્થ. અયં વજ્જિયમાહિતો ગહપતિ આગચ્છતિ સમણસ્સ ગોતમસ્સ સાવકો. યાવતા ખો પન સમણસ્સ ગોતમસ્સ સાવકા ગિહી ઓદાતવસના ચમ્પાયં પટિવસન્તિ, અયં તેસં અઞ્ઞતરો વજ્જિયમાહિતો ગહપતિ. અપ્પસદ્દકામા ખો પન તે આયસ્મન્તો અપ્પસદ્દવિનીતા અપ્પસદ્દસ્સ વણ્ણવાદિનો. અપ્પેવ નામ અપ્પસદ્દં પરિસં વિદિત્વા ઉપસઙ્કમિતબ્બં મઞ્ઞેય્યા''તિ.

અથ ખો તે અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા તુણ્હી અહેસું. અથ ખો વજ્જિયમાહિતો ગહપતિ યેન તે અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તેહિ અઞ્ઞતિત્થિયેહિ પરિબ્બાજકેહિ સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો વજ્જિયમાહિતં ગહપતિં તે અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એતદવોચું – ''સચ્ચં કિર, ગહપતિ, સમણો ગોતમો સબ્બં તપં ગરહતિ, સબ્બં તપસ્સિં લૂખાજીવિં એકંસેન ઉપક્કોસતિ ઉપવદતી''તિ? ''ન ખો, ભન્તે, ભગવા સબ્બં તપં ગરહતિ નપિ સબ્બં તપસ્સિં લૂખાજીવિં એકંસેન ઉપક્કોસતિ ઉપવદતિ. ગારય્હં ખો, ભન્તે, ભગવા ગરહતિ , પસંસિતબ્બં પસંસતિ. ગારય્હં ખો પન, ભન્તે, ભગવા ગરહન્તો પસંસિતબ્બં પસંસન્તો વિભજ્જવાદો ભગવા. ન સો ભગવા એત્થ એકંસવાદો''તિ.

એવં વુત્તે અઞ્ઞતરો પરિબ્બાજકો વજ્જિયમાહિતં ગહપતિં એતદવોચ – ''આગમેહિ ત્વં, ગહપતિ, યસ્સ ત્વં સમણસ્સ ગોતમસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, સમણો ગોતમો વેનયિકો અપ્પઞ્ઞત્તિકો''તિ? ''એત્થપાહં, ભન્તે, આયસ્મન્તે વક્ખામિ સહધમ્મેન – 'ઇદં કુસલ'ન્તિ, ભન્તે, ભગવતા પઞ્ઞત્તં; 'ઇદં અકુસલ'ન્તિ, ભન્તે, ભગવતા પઞ્ઞત્તં. ઇતિ કુસલાકુસલં ભગવા પઞ્ઞાપયમાનો સપઞ્ઞત્તિકો ભગવા; ન સો ભગવા વેનયિકો અપ્પઞ્ઞત્તિકો''તિ.

એવં વુત્તે તે પરિબ્બાજકા તુણ્હીભૂતા મઙ્કુભૂતા પત્તક્ખન્ધા અધોમુખા પજ્ઝાયન્તા અપ્પટિભાના નિસીદિંસુ. અથ ખો વજ્જિયમાહિતો ગહપતિ તે પરિબ્બાજકે તુણ્હીભૂતે મઙ્કુભૂતે પત્તક્ખન્ધે અધોમુખે પજ્ઝાયન્તે અપ્પટિભાને વિદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો વજ્જિયમાહિતો ગહપતિ યાવતકો અહોસિ તેહિ અઞ્ઞતિત્થિયેહિ પરિબ્બાજકેહિ સદ્ધિં કથાસલ્લાપો તં સબ્બં ભગવતો આરોચેસિ.

''સાધુ સાધુ, ગહપતિ! એવં ખો તે, ગહપતિ, મોઘપુરિસા કાલેન કાલં સહધમ્મેન સુનિગ્ગહિતં નિગ્ગહેતબ્બા. નાહં, ગહપતિ, સબ્બં તપં તપિતબ્બન્તિ વદામિ; ન ચ પનાહં, ગહપતિ, સબ્બં તપં ન તપિતબ્બન્તિ વદામિ; નાહં, ગહપતિ, સબ્બં સમાદાનં સમાદિતબ્બન્તિ વદામિ; ન પનાહં, ગહપતિ, સબ્બં સમાદાનં ન સમાદિતબ્બન્તિ વદામિ; નાહં, ગહપતિ, સબ્બં પધાનં પદહિતબ્બન્તિ વદામિ; ન પનાહં, ગહપતિ, સબ્બં પધાનં ન પદહિતબ્બન્તિ વદામિ; નાહં, ગહપતિ, સબ્બો પટિનિસ્સગ્ગો પટિનિસ્સજ્જિતબ્બોતિ વદામિ. ન પનાહં, ગહપતિ,

સબ્બો પટિનિસ્સગ્ગો ન પટિનિસ્સજ્જિતબ્બોતિ વદામિ; નાહં, ગહપતિ, સબ્બા વિમુત્તિ વિમુચ્ચિતબ્બાતિ વદામિ; ન પનાહં, ગહપતિ, સબ્બા વિમુત્તિ ન વિમુચ્ચિતબ્બાતિ વદામિ.

''યઞ્હિ, ગહપતિ, તપં તપતો અકુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ, કુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ, એવરૂપં તપં ન તપિતબ્બન્તિ વદામિ. યઞ્ચ ખ્વસ્સ ગહપતિ, તપં તપતો અકુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ, કુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ, એવરૂપં તપં તપિતબ્બન્તિ વદામિ.

''યઞ્હિ, ગહપતિ, સમાદાનં સમાદિયતો અકુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ, કુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ, એવરૂપં સમાદાનં ન સમાદિતબ્બન્તિ વદામિ. યઞ્ચ ખ્વસ્સ, ગહપતિ, સમાદાનં સમાદિયતો અકુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ, કુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ, એવરૂપં સમાદાનં સમાદિતબ્બન્તિ વદામિ.

''યઞ્હિ, ગહપતિ, પધાનં પદહતો અકુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ, કુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ, એવરૂપં પધાનં ન પદહિતબ્બન્તિ વદામિ. યઞ્ચ ખ્વસ્સ, ગહપતિ, પધાનં પદહતો અકુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ કુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ , એવરૂપં પધાનં પદહિતબ્બન્તિ વદામિ.

''યઞ્હિ , ગહપતિ, પટિનિસ્સગ્ગં પટિનિસ્સજ્જતો અકુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ, કુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ, એવરૂપો પટિનિસ્સગ્ગો ન પટિનિસ્સજ્જિતબ્બોતિ વદામિ. યઞ્ચ ખ્વસ્સ, ગહપતિ, પટિનિસ્સગ્ગં પટિનિસ્સજ્જતો અકુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ, કુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ, એવરૂપો પટિનિસ્સગ્ગો પટિનિસ્સજ્જિતબ્બોતિ વદામિ.

''યઞ્હિ, ગહપતિ, વિમુત્તિં વિમુચ્ચતો અકુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ, કુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ, એવરૂપા વિમુત્તિ ન વિમુચ્ચિતબ્બાતિ વદામિ. યઞ્ચ ખ્વસ્સ, ગહપતિ, વિમુત્તિં વિમુચ્ચતો અકુસલા ધમ્મા પરિહાયન્તિ, કુસલા ધમ્મા અભિવડ્ઢન્તિ, એવરૂપા વિમુત્તિ વિમુચ્ચિતબ્બાતિ વદામી''તિ.

અથ ખો વજ્જિયમાહિતો ગહપતિ ભગવતા ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સિતો સમાદપિતો સમુત્તેજિતો સમ્પહંસિતો ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ.

અથ ખો ભગવા અચિરપક્કન્તે વજ્જિયમાહિતે ગહપતિમ્હિ ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''યોપિ સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ દીઘરત્તં અપ્પરજક્ખો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે, સોપિ એવમેવં અઞ્ઞતિત્થિયે પરિબ્બાજકે સહધમ્મેન સુનિગ્ગહિતં નિગ્ગણ્હેય્ય યથા તં વજ્જિયમાહિતેન ગહપતિના નિગ્ગહિતા''તિ. ચતુત્થં.

૫. ઉત્તિયસુત્તં

૯૫. અથ ખો ઉત્તિયો પરિબ્બાજકો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો ઉત્તિયો પરિબ્બાજકો ભગવન્તં એતદવોચ – ''કિં નુ ખો, ભો ગોતમ, સસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ''ન્તિ? ''અબ્યાકતં ખો એતં, ઉત્તિય, મયા – 'સસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ'''ન્તિ.

''કિં પન, ભો ગોતમ, અસસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ''ન્તિ? ''એતમ્પિ ખો, ઉત્તિય, અબ્યાકતં મયા – 'અસસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ'''ન્તિ.

“કિં નુ ખો, ભો ગોતમ, અન્તવા લોકો…પે॰… અનન્તવા લોકો… તં જીવં તં સરીરં… અઞ્ઞં જીવં અઞ્ઞં સરીરં… હોતિ તથાગતો પરં મરણા … ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા… હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણા… નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ”ન્તિ? “એતમ્પિ ખો, ઉત્તિય, અબ્યાકતં મયા – ‘નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’”ન્તિ.

“‘કિં નુ ખો, ભો ગોતમ, સસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’ન્તિ, ઇતિ પુટ્ઠો સમાનો ‘અબ્યાકતં ખો એતં, ઉત્તિય, મયા – સસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’ન્તિ વદેસિ.

“‘કિં પન, ભો ગોતમ, અસસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’ન્તિ, ઇતિ પુટ્ઠો સમાનો – ‘એતમ્પિ ખો, ઉત્તિય, અબ્યાકતં મયા અસસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’ન્તિ વદેસિ.

“‘કિં નુ ખો, ભો ગોતમ, અન્તવા લોકો…પે॰… અનન્તવા લોકો… તં જીવં તં સરીરં… અઞ્ઞં જીવં અઞ્ઞં સરીરં… હોતિ તથાગતો પરં મરણા… ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા… હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણા… નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞન્તિ, ઇતિ પુટ્ઠો સમાનો – ‘એતમ્પિ ખો, ઉત્તિય, અબ્યાકતં મયા – ‘નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’ન્તિ વદેસિ. અથ કિઞ્ચરહિ ભોતા ગોતમેન બ્યાકત”ન્તિ?

“અભિઞ્ઞાય ખો અહં, ઉત્તિય, સાવકાનં ધમ્મં દેસેમિ સત્તાનં વિસુદ્ધિયા સોકપરિદેવાનં સમતિક્કમાય દુક્ખદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમાય ઞાયસ્સ અધિગમાય નિબ્બાનસ્સ સચ્છિકિરિયાયા”તિ.

“યં પનેતં ભવં ગોતમો અભિઞ્ઞાય સાવકાનં ધમ્મં દેસેસિ સત્તાનં વિસુદ્ધિયા સોકપરિદેવાનં સમતિક્કમાય દુક્ખદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમાય ઞાયસ્સ અધિગમાય નિબ્બાનસ્સ સચ્છિકિરિયાય, સબ્બો વા [સબ્બો ચ (ક॰)] તેન લોકો નીયતિ [નીયિસ્સતિ (સી॰), નિય્યાસ્સતિ (સ્યા॰), નિય્યંસ્સતિ (પી॰)] ઉપડ્ઢો વા તિભાગો વા”તિ [તિભાગો વાતિ પદેહિ (ક॰)]? એવં વુત્તે ભગવા તુણ્હી અહોસિ.

અથ ખો આયસ્મતો આનન્દસ્સ એતદહોસિ – “મા હેવં ખો ઉત્તિયો પરિબ્બાજકો પાપકં દિટ્ઠિગતં પટિલભિ – ‘સબ્બસામુક્કંસિકં વત મે સમણો ગોતમો પઞ્હં પુટ્ઠો સંસાદેતિ, નો વિસ્સજ્જેતિ, ન નૂન વિસહતી’તિ. તદસ્સ ઉત્તિયસ્સ પરિબ્બાજકસ્સ દીઘરત્તં અહિતાય દુક્ખાયા”તિ.

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો ઉત્તિયં પરિબ્બાજકં એતદવોચ – “તેનહાવુસો ઉત્તિય, ઉપમં તે કરિસ્સામિ. ઉપમાય મિધેકચ્ચે વિઞ્ઞૂ પુરિસા ભાસિતસ્સ અત્થં આજાનન્તિ. સેય્યથાપિ, આવુસો ઉત્તિય, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમં નગરં દળ્હુદ્ધાપં [દળ્હુદ્ધાપં (સી॰ પી॰)] દળ્હપાકારતોરણં એકદ્વારં. તત્રસ્સ દોવારિકો પણ્ડિતો બ્યત્તો મેધાવી અઞ્ઞાતાનં નિવારેતા ઞાતાનં પવેસેતા. સો તસ્સ નગરસ્સ સમન્તા અનુપરિયાયપથં અનુક્કમતિ. અનુપરિયાયપથં અનુક્કમમાનો ન પસ્સેય્ય પાકારસન્ધિં વા પાકારવિવરં વા, અન્તમસો બિળારનિક્ખમનમત્તમ્પિ. નો ચ ખ્વસ્સ એવં ઞાણં હોતિ – ‘એત્તકા પાણા ઇમં નગરં પવિસન્તિ વા નિક્ખમન્તિ વા’તિ. અથ ખ્વસ્સ એવમેત્થ હોતિ – ‘યે ખો કેચિ ઓળારિકા પાણા ઇમં નગરં પવિસન્તિ વા નિક્ખમન્તિ વા, સબ્બે તે ઇમિના દ્વારેન પવિસન્તિ વા નિક્ખમન્તિ વા’તિ.

‘‘એવમેવં ખો, આવુસો ઉત્તિય, ન તથાગતસ્સ એવં ઉસ્સુક્કં હોતિ – ‘સબ્બો વા તેન લોકો નીયતિ, ઉપડ્ઢો વા, તિભાગો વા’તિ. અથ ખો એવમેત્થ તથાગતસ્સ હોતિ – ‘યે ખો કેચિ લોકમ્હા નીય્યિંસુ વા નીયન્તિ વા નીયિસ્સન્તિ વા, સબ્બે તે પઞ્ચ નીવરણે પહાય ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે, ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તા, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે યથાભૂતં ભાવેત્વા. એવમેતે [એવમેતેન (ક॰)] લોકમ્હા નીય્યિંસુ વા નીયન્તિ વા નીયિસ્સન્તિ વા’તિ. યદેવ ખો ત્વં [યદેવ ખ્વેત્થ (ક॰)], આવુસો ઉત્તિય, ભગવન્તં પઞ્હં [ઇમં પઞ્હં (સ્યા॰ ક॰)] અપુચ્છિ તદેવેતં પઞ્હં ભગવન્તં અઞ્ઞેન પરિયાયેન અપુચ્છિ. તસ્મા તે તં ભગવા ન બ્યાકાસી’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. કોકનુદસુત્તં

૯૬. ‘‘એકં સમયં આયસ્મા આનન્દો રાજગહે વિહરતિ તપોદારામે. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો રત્તિયા પચ્ચૂસસમયં પચ્ચુટ્ઠાય યેન તપોદા તેનુપસઙ્કમિ ગત્તાનિ પરિસિઞ્ચિતું. તપોદાય [તપોદે (ક॰)] ગત્તાનિ પરિસિઞ્ચિત્વા પચ્ચુત્તરિત્વા એકચીવરો અટ્ઠાસિ ગત્તાનિ પુબ્બાપયમાનો . કોકનુદોપિ ખો પરિબ્બાજકો રત્તિયા પચ્ચૂસસમયં પચ્ચુટ્ઠાય યેન તપોદા તેનુપસઙ્કમિ ગત્તાનિ પરિસિઞ્ચિતું.

અદ્દસા ખો કોકનુદો પરિબ્બાજકો આયસ્મન્તં આનન્દં દૂરતોવ આગચ્છન્તં. દિસ્વાન આયસ્મન્તં આનન્દં એતદવોચ – ‘‘ક્વેત્થ [કો તેત્થ (સી॰), ક્વત્થ (પી॰ ક॰)], આવુસો’’તિ? ‘‘અહમાવુસો, ભિક્ખૂ’’તિ.

‘‘કતમેસં, આવુસો, ભિક્ખૂન’’ન્તિ? ‘‘સમણાનં, આવુસો, સક્યપુત્તિયાન’’ન્તિ.

‘‘પુચ્છેય્યામ મયં આયસ્મન્તં કિઞ્ચિદેવ દેસં, સચે આયસ્મા ઓકાસં કરોતિ પઞ્હસ્સ વેય્યાકરણાયા’’તિ. ‘‘પુચ્છાવુસો, સુત્વા વેદિસ્સામા’’તિ.

‘‘કિં નુ ખો, ભો, ‘સસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’ન્તિ – એવંદિટ્ઠિ [એવંદિટ્ઠિકો (સ્યા॰)] ભવ’’ન્તિ ? ‘‘ન ખો અહં, આવુસો, એવંદિટ્ઠિ – ‘સસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’’’ન્તિ.

‘‘કિં પન, ભો, ‘અસસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’ન્તિ – એવંદિટ્ઠિ ભવ’’ન્તિ? ‘‘ન ખો અહં, આવુસો, એવંદિટ્ઠિ – ‘અસસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’’’ન્તિ.

‘‘કિં નુ ખો, ભો, અન્તવા લોકો…પે॰… અનન્તવા લોકો… તં જીવં તં સરીરં… અઞ્ઞં જીવં અઞ્ઞં સરીરં… હોતિ તથાગતો પરં મરણા… ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા… હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણા… નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞન્તિ – એવંદિટ્ઠિ ભવ’’ન્તિ? ‘‘ન ખો અહં, આવુસો, એવંદિટ્ઠિ – ‘નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’’’ન્તિ.

‘‘તેન હિ ભવં ન જાનાતિ, ન પસ્સતી’’તિ? ‘‘ન ખો અહં, આવુસો, ન જાનામિ ન પસ્સામિ. જાનામહં, આવુસો, પસ્સામી’’તિ .

‘‘‘કિં નુ ખો, ભો, સસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞન્તિ – એવંદિટ્ઠિ ભવ’ન્તિ, ઇતિ પુટ્ઠો સમાનો – ‘ન ખો અહં, આવુસો, એવંદિટ્ઠિ – સસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’ન્તિ વદેસિ.

‘‘‘કિં પન, ભો, અસસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞન્તિ – એવંદિટ્ઠિ ભવ’ન્તિ, ઇતિ પુટ્ઠો સમાનો – ‘ન ખો અહં, આવુસો, એવંદિટ્ઠિ – અસસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’ન્તિ વદેસિ.

‘‘કિં નુ ખો, ભો, અન્તવા લોકો…પે॰… અનન્તવા લોકો… તં જીવં તં સરીરં… અઞ્ઞં જીવં અઞ્ઞં સરીરં… હોતિ તથાગતો પરં મરણા… ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા… હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણા… નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞન્તિ – એવંદિટ્ઠિ ભવન્તિ, ઇતિ પુટ્ઠો સમાનો – ‘ન ખો અહં, આવુસો , એવંદિટ્ઠિ – નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’ન્તિ વદેસિ.

‘‘‘તેન હિ ભવં ન જાનાતિ ન પસ્સતી’તિ, ઇતિ પુટ્ઠો સમાનો – ‘ન ખો અહં, આવુસો, ન જાનામિ ન પસ્સામિ. જાનામહં, આવુસો, પસ્સામી’તિ વદેસિ. યથા કથં પનાવુસો, ઇમસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થો દટ્ઠબ્બો’’તિ?

‘‘‘સસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’ન્તિ ખો, આવુસો, દિટ્ઠિગતમેતં. ‘અસસ્સતો લોકો, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’ન્તિ ખો, આવુસો, દિટ્ઠિગતમેતં. અન્તવા લોકો…પે॰… અનન્તવા લોકો… તં જીવં તં સરીરં… અઞ્ઞં જીવં અઞ્ઞં સરીરં… હોતિ તથાગતો પરં મરણા… ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા… હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણા… ‘નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા, ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ’ન્તિ ખો, આવુસો, દિટ્ઠિગતમેતં.

‘‘યાવતા , આવુસો, દિટ્ઠિ [દિટ્ઠિગતા (સબ્બત્થ)] યાવતા દિટ્ઠિટ્ઠાનં દિટ્ઠિઅધિટ્ઠાનં દિટ્ઠિપરિયુટ્ઠાનં દિટ્ઠિસમુટ્ઠાનં દિટ્ઠિસમુગ્ઘાતો [યાવતા દિટ્ઠિટ્ઠાન અધિટ્ઠાન પરિયુટ્ઠાન સમુટ્ઠાન સમુગ્ઘાતો (સી॰ પી॰)], તમહં જાનામિ તમહં પસ્સામિ. તમહં જાનન્તો તમહં પસ્સન્તો ક્યાહં વક્ખામિ – ‘ન જાનામિ ન પસ્સામી’તિ? જાનામહં, આવુસો, પસ્સામી’’તિ.

‘‘કો નામો આયસ્મા, કથઞ્ચ પનાયસ્મન્તં સબ્રહ્મચારી જાનન્તી’’તિ? ‘‘‘આનન્દો’તિ ખો મે, આવુસો, નામં. ‘આનન્દો’તિ ચ પન મં સબ્રહ્મચારી જાનન્તી’’તિ. ‘‘મહાચરિયેન વત કિર, ભો, સદ્ધિં મન્તયમાના ન જાનિમ્હ – ‘આયસ્મા આનન્દો’તિ. સચે હિ મયં જાનેય્યામ – ‘અયં આયસ્મા આનન્દો’તિ, એત્તકમ્પિ નો નપ્પટિભાયેય્ય [નપ્પટિભાસેય્યામ (ક॰) નપ્પટિભાસેય્ય (બહૂસુ) મ॰ નિ॰ ૩.૨૧૬ પસ્સિતબ્બં]. ખમતુ ચ મે આયસ્મા આનન્દો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. આહુનેય્યસુત્તં

૯૭. ‘‘દસહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ.

‘‘કતમેહિ દસહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ .

‘‘બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો સુતસન્નિચયો. યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા.

“કલ્યાણમિત્તો હોતિ કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો.

“સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ સમ્માદસ્સનેન સમન્નાગતો.

“અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોતિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ; બહુધાપિ હુત્વા એકો હોતિ; આવિભાવં, તિરોભાવં; તિરોકુટ્ટં તિરોપાકારં તિરોપબ્બતં અસજ્જમાનો ગચ્છતિ, સેય્યથાપિ આકાસે; પથવિયાપિ ઉમ્મુજ્જનિમુજ્જં કરોતિ, સેય્યથાપિ ઉદકે; ઉદકેપિ અભિજ્જમાને ગચ્છતિ, સેય્યથાપિ પથવિયં; આકાસેપિ પલ્લઙ્કેન કમતિ, સેય્યથાપિ પક્ખી સકુણો; ઇમેપિ ચન્દિમસૂરિયે એવંમહિદ્ધિકે એવંમહાનુભાવે પાણિના પરામસતિ [પરિમસતિ (સી॰)] પરિમજ્જતિ, યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેતિ.

“દિબ્બાય સોતધાતુયા વિસુદ્ધાય અતિક્કન્તમાનુસિકાય ઉભો સદ્દે સુણાતિ દિબ્બે ચ માનુસે ચ યે દૂરે સન્તિકે ચ.

“પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ પજાનાતિ. સરાગં વા ચિત્તં ‘સરાગં ચિત્ત’ન્તિ પજાનાતિ; વીતરાગં વા ચિત્તં ‘વીતરાગં ચિત્ત’ન્તિ પજાનાતિ; સદોસં વા ચિત્તં... વીતદોસં વા ચિત્તં... સમોહં વા ચિત્તં... વીતમોહં વા ચિત્તં... સંખિત્તં વા ચિત્તં... વિક્ખિત્તં વા ચિત્તં... મહગ્ગતં વા ચિત્તં... અમહગ્ગતં વા ચિત્તં... સઉત્તરં વા ચિત્તં... અનુત્તરં વા ચિત્તં... સમાહિતં વા ચિત્તં... અસમાહિતં વા ચિત્તં... વિમુત્તં વા ચિત્તં... અવિમુત્તં વા ચિત્તં ‘અવિમુત્તં ચિત્ત’ન્તિ પજાનાતિ.

“અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો તિસ્સોપિ જાતિયો ચતસ્સોપિ જાતિયો પઞ્ચપિ જાતિયો દસપિ જાતિયો વીસમ્પિ જાતિયો તિંસમ્પિ જાતિયો ચત્તાલીસમ્પિ જાતિયો પઞ્ઞાસમ્પિ જાતિયો જાતિસતમ્પિ જાતિસહસ્સમ્પિ જાતિસતસહસ્સમ્પિ અનેકેપિ સંવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ વિવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ સંવટ્ટવિવટ્ટકપ્પે – ‘અમુત્રાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો, સો તતો ચુતો અમુત્ર ઉદપાદિં; તત્રાપાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો, સો તતો ચુતો ઇધૂપપન્નોતિ, ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ.

“દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સતિ ચવમાને ઉપપજ્જમાને હીને પણીતે સુવણ્ણે દુબ્બણ્ણે, સુગતે દુગ્ગતે યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ – ‘ઇમે વત ખો ભોન્તો સત્તા કાયદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા વચીદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા મનોદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા અરિયાનં ઉપવાદકા મિચ્છાદિટ્ઠિકા મિચ્છાદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના, તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપન્ના; ઇમે વા પન ભોન્તો સત્તા કાયસુચરિતેન સમન્નાગતા વચીસુચરિતેન સમન્નાગતા મનોસુચરિતેન સમન્નાગતા અરિયાનં અનુપવાદકા સમ્માદિટ્ઠિકા સમ્માદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના, તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપન્ના’તિ. ઇતિ દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સતિ ચવમાને ઉપપજ્જમાને હીને પણીતે સુવણ્ણે દુબ્બણ્ણે, સુગતે દુગ્ગતે યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ.

“આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો

અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા’’તિ. સત્તમં.

૮. થેરસુત્તં

૯૮. ‘‘દસહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ યસ્સં યસ્સં દિસાયં વિહરતિ, ફાસુયેવ વિહરતિ. કતમેહિ દસહિ? થેરો હોતિ રત્તઞ્ઞૂ ચિરપબ્બજિતો, સીલવા હોતિ …પે॰… સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ, બહુસ્સુતો હોતિ…પે॰… દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધો, ઉભયાનિ ખો પનસ્સ પાતિમોક્ખાનિ વિત્થારેન સ્વાગતાનિ હોન્તિ સુવિભત્તાનિ સુપ્પવત્તીનિ સુવિનિચ્છિતાનિ સુત્તસો અનુબ્યઞ્જનસો, અધિકરણસમુપ્પાદવૂપસમકુસલો હોતિ, ધમ્મકામો હોતિ પિયસમુદાહારો અભિધમ્મે અભિવિનયે ઉળારપામોજ્જો, સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન, પાસાદિકો હોતિ અભિક્કન્તપટિક્કન્તે [અભિક્કન્તપટિક્કન્તો (ક॰)] સુસંવુતો અન્તરઘરે નિસજ્જાય, ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, આસવાનઞ્ચ ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ યસ્સં યસ્સં દિસાયં વિહરતિ, ફાસુયેવ વિહરતી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. ઉપાલિસુત્તં

૯૯. અથ ખો આયસ્મા ઉપાલિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ . એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા ઉપાલિ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ઇચ્છામહં, ભન્તે, અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવિતુ’’ન્તિ.

‘‘દુરભિસમ્ભવાનિ હિ ખો [દુરભિસમ્ભવાનિ ખો (સી॰ પી॰)], ઉપાલિ, અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ. દુક્કરં પવિવેકં દુરભિરમં. એકત્તે હરન્તિ મઞ્ઞે મનો વનાનિ સમાધિં અલભમાનસ્સ ભિક્ખુનો. યો ખો, ઉપાલિ, એવં વદેય્ય – ‘અહં સમાધિં અલભમાનો અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવિસ્સામી’તિ, તસ્સેતં પાટિકઙ્ખં – ‘સંસીદિસ્સતિ વા ઉપ્લવિસ્સતિ વા’તિ [ઉપ્પિલવિસ્સતિ વા (સી॰ સ્યા॰ પી॰)].

‘‘સેય્યથાપિ, ઉપાલિ, મહાઉદકરહદો. અથ આગચ્છેય્ય હત્થિનાગો સત્તરતનો વા અડ્ઢટ્ઠરતનો [અટ્ઠરતનો (સી॰ પી॰)] વા. તસ્સ એવમસ્સ – ‘યંનૂનાહં ઇમં ઉદકરહદં ઓગાહેત્વા કણ્ણસંધોવિકમ્પિ ખિડ્ડં કીળેય્યં પિટ્ઠિસંધોવિકમ્પિ ખિડ્ડં કીળેય્યં. કણ્ણસંધોવિકમ્પિ ખિડ્ડં કીળિત્વા પિટ્ઠિસંધોવિકમ્પિ ખિડ્ડં કીળિત્વા ન્હત્વા [નહાત્વા (સી॰ પી॰), ન્હાત્વા (સ્યા॰)] ચ પિવિત્વા ચ પચ્ચુત્તરિત્વા યેન કામં પક્કમેય્ય’ન્તિ. સો તં ઉદકરહદં ઓગાહેત્વા કણ્ણસંધોવિકમ્પિ ખિડ્ડં કીળેય્ય પિટ્ઠિસંધોવિકમ્પિ ખિડ્ડં કીળેય્ય; કણ્ણસંધોવિકમ્પિ ખિડ્ડં કીળિત્વા પિટ્ઠિસંધોવિકમ્પિ ખિડ્ડં કીળિત્વા ન્હત્વા ચ પિવિત્વા ચ પચ્ચુત્તરિત્વા યેન કામં પક્કમેય્ય. તં કિસ્સ હેતુ? મહા, ઉપાલિ [મહા હુપાલિ (સી॰ પી॰)], અત્તભાવો ગમ્ભીરે ગાધં વિન્દતિ.

‘‘અથ આગચ્છેય્ય સસો વા બિળારો વા. તસ્સ એવમસ્સ – ‘કો ચાહં, કો ચ હત્થિનાગો! યંનૂનાહં ઇમં ઉદકરહદં ઓગાહેત્વા કણ્ણસંધોવિકમ્પિ ખિડ્ડં કીળેય્યં પિટ્ઠિસંધોવિકમ્પિ ખિડ્ડં કીળેય્યં ; કણ્ણસંધોવિકમ્પિ ખિડ્ડં કીળિત્વા પિટ્ઠિસંધોવિકમ્પિ ખિડ્ડં કીળિત્વા ન્હત્વા ચ પિવિત્વા ચ પચ્ચુત્તરિત્વા યેન કામં પક્કમેય્ય’ન્તિ. સો તં

ઉદકરહદં સહસા અપ્પટિસઙ્ખા પક્ખન્દેય્ય. તસ્સેતં પાટિકઙ્ખં – ‘સંસીદિસ્સતિ વા ઉપ્લવિસ્સતિ વા’તિ . તં કિસ્સ હેતુ? પરિત્તો, ઉપાલિ, અત્તભાવો ગમ્ભીરે ગાધં ન વિન્દતિ. એવમેવં ખો, ઉપાલિ, યો એવં વદેય્ય – ‘અહં સમાધિં અલભમાનો અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવિસ્સામી’તિ, તસ્સેતં પાટિકઙ્ખં – ‘સંસીદિસ્સતિ વા ઉપ્લવિસ્સતિ વા’તિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ઉપાલિ, દહરો કુમારો મન્દો ઉત્તાનસેય્યકો સકેન મુત્તકરીસેન કીળતિ. તં કિં મઞ્ઞસિ, ઉપાલિ, નન્વાયં કેવલા પરિપૂરા બાલખિડ્ડા’’તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’.

‘‘સ ખો સો, ઉપાલિ, કુમારો અપરેન સમયેન વુદ્ધિમન્વાય ઇન્દ્રિયાનં પરિપાકમન્વાય યાનિ કાનિચિ કુમારકાનં કીળાપનકાનિ ભવન્તિ, સેય્યથિદં – વઙ્કકં [વઙ્કં (સી॰ પી॰)] ઘટિકં મોક્ખચિકં ચિઙ્ગુલકં [પિઙ્ગુલિકં (સ્યા॰), ચિઙ્ગુલકં (ક॰)] પત્તાળ્હકં રથકં ધનુકં, તેહિ કીળતિ. તં કિં મઞ્ઞસિ, ઉપાલિ, નન્વાયં ખિડ્ડા પુરિમાય ખિડ્ડાય અભિક્કન્તતરા ચ પણીતતરા ચા’’તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’.

‘‘સ ખો સો, ઉપાલિ, કુમારો અપરેન સમયેન વુદ્ધિમન્વાય ઇન્દ્રિયાનં પરિપાકમન્વાય પઞ્ચહિ કામગુણેહિ સમપ્પિતો સમઙ્ગિભૂતો પરિચારેતિ ચક્ખુવિઞ્ઞેય્યેહિ રૂપેહિ ઇટ્ઠેહિ કન્તેહિ મનાપેહિ પિયરૂપેહિ કામૂપસંહિતેહિ રજનીયેહિ, સોતવિઞ્ઞેય્યેહિ સદ્દેહિ… ઘાનવિઞ્ઞેય્યેહિ ગન્ધેહિ… જિવ્હાવિઞ્ઞેય્યેહિ રસેહિ… કાયવિઞ્ઞેય્યેહિ ફોટ્ઠબ્બેહિ ઇટ્ઠેહિ કન્તેહિ મનાપેહિ પિયરૂપેહિ કામૂપસંહિતેહિ રજનીયેહિ. તં કિં મઞ્ઞસિ, ઉપાલિ, નન્વાયં ખિડ્ડા પુરિમાહિ ખિડ્ડાહિ અભિક્કન્તતરા ચ પણીતતરા ચા’’તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’.

[દી॰ નિ॰ ૧.૧૯૦; મ॰ નિ॰ ૨.૨૩૩] ‘‘ઇધ ખો પન વો [વોતિ નિપાતમત્તં (અટ્ઠ॰)], ઉપાલિ, તથાગતો લોકે ઉપ્પજ્જતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા. સો ઇમં લોકં સદેવકં સમારકં સબ્રહ્મકં સસ્સમણબ્રાહ્મણિં પજં સદેવમનુસ્સં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેતિ. સો ધમ્મં દેસેતિ આદિકલ્યાણં મજ્ઝેકલ્યાણં પરિયોસાનકલ્યાણં સાત્થં સબ્યઞ્જનં, કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં પકાસેતિ.

‘‘તં ધમ્મં સુણાતિ ગહપતિ વા ગહપતિપુત્તો વા અઞ્ઞતરસ્મિં વા કુલે પચ્ચાજાતો. સો તં ધમ્મં સુત્વા તથાગતે સદ્ધં પટિલભતિ. સો તેન સદ્ધાપટિલાભેન સમન્નાગતો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘સમ્બાધો ઘરાવાસો રજાપથો, અબ્ભોકાસો પબ્બજ્જા. નયિદં સુકરં અગારં અજ્ઝાવસતા એકન્તપરિપુણ્ણં એકન્તપરિસુદ્ધં સઙ્ખલિખિતં બ્રહ્મચરિયં ચરિતું. યંનૂનાહં કેસમસ્સું ઓહારેત્વા કાસાયાનિ વત્થાનિ અચ્છાદેત્વા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજેય્ય’ન્તિ.

‘‘સો અપરેન સમયેન અપ્પં વા ભોગક્ખન્ધં પહાય મહન્તં વા ભોગક્ખન્ધં પહાય અપ્પં વા ઞાતિપરિવટ્ટં પહાય મહન્તં વા ઞાતિપરિવટ્ટં પહાય કેસમસ્સું ઓહારેત્વા કાસાયાનિ વત્થાનિ અચ્છાદેત્વા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજતિ.

‘‘સો એવં પબ્બજિતો સમાનો ભિક્ખૂનં સિક્ખાસાજીવસમાપન્નો પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ નિહિતદણ્ડો નિહિતસત્થો લજ્જી દયાપન્નો સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી વિહરતિ.

“અદિન્નાદાનં પહાય અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ દિન્નાદાયી દિન્નપાટિકઙ્ખી; અથેનેન સુચિભૂતેન અત્તના વિહરતિ.

“અબ્રહ્મચરિયં પહાય બ્રહ્મચારી હોતિ આરાચારી વિરતો મેથુના ગામધમ્મા.

“મુસાવાદં પહાય મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ સચ્ચવાદી સચ્ચસન્ધો થેતો પચ્ચયિકો અવિસંવાદકો લોકસ્સ.

“પિસુણં વાચં પહાય પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, ઇતો સુત્વા ન અમુત્ર અક્ખાતા ઇમેસં ભેદાય, અમુત્ર વા સુત્વા ન ઇમેસં અક્ખાતા અમૂસં ભેદાય. ઇતિ ભિન્નાનં વા સન્ધાતા સહિતાનં વા અનુપ્પદાતા, સમગ્ગારામો સમગ્ગરતો સમગ્ગનન્દી; સમગ્ગકરણિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

“ફરુસં વાચં પહાય ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ. યા સા વાચા નેલા કણ્ણસુખા પેમનીયા હદયઙ્ગમા પોરી બહુજનકન્તા બહુજનમનાપા, તથારૂપિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

“સમ્ફપ્પલાપં પહાય સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ કાલવાદી ભૂતવાદી અત્થવાદી ધમ્મવાદી વિનયવાદી, નિધાનવતિં વાચં ભાસિતા હોતિ કાલેન સાપદેસં પરિયન્તવતિં અત્થસંહિતં.

“સો બીજગામભૂતગામસમારમ્ભા પટિવિરતો હોતિ. એકભત્તિકો હોતિ રત્તૂપરતો, વિરતો વિકાલભોજના. નચ્ચગીતવાદિતવિસૂકદસ્સના પટિવિરતો હોતિ, માલાગન્ધવિલેપનધારણમણ્ડનવિભૂસનટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ, ઉચ્ચાસયનમહાસયના પટિવિરતો હોતિ , જાતરૂપરજતપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, આમકધઞ્ઞપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, આમકમંસપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, ઇત્થિકુમારિકપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, દાસિદાસપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, અજેળકપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, કુક્કુટસૂકરપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, હત્થિગવસ્સવળવપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, ખેત્તવત્થુપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, દૂતેય્યપહિણગમનાનુયોગા પટિવિરતો હોતિ, કયવિક્કયા પટિવિરતો હોતિ, તુલાકૂટકંસકૂટમાનકૂટા પટિવિરતો હોતિ , ઉક્કોટનવઞ્ચનનિકતિસાચિયોગા પટિવિરતો હોતિ, છેદનવધબન્ધનવિપરામોસઆલોપસહસાકારા પટિવિરતો હોતિ.

“સો સન્તુટ્ઠો હોતિ કાયપરિહારિકેન ચીવરેન કુચ્છિપરિહારિકેન પિણ્ડપાતેન. યેન યેનેવ પક્કમતિ સમાદાયેવ પક્કમતિ, સેય્યથાપિ નામ પક્ખી સકુણો યેન યેનેવ ડેતિ સપત્તભારોવ ડેતિ. એવમેવં ભિક્ખુ સન્તુટ્ઠો હોતિ કાયપરિહારિકેન ચીવરેન કુચ્છિપરિહારિકેન પિણ્ડપાતેન. યેન યેનેવ પક્કમતિ સમાદાયેવ પક્કમતિ. સો ઇમિના અરિયેન સીલક્ખન્ધેન સમન્નાગતો અજ્ઝત્તં અનવજ્જસુખં પટિસંવેદેતિ.

“સો ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા ન નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ નાનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી. યત્વાધિકરણમેનં ચક્ખુન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય પટિપજ્જતિ; રક્ખતિ ચક્ખુન્દ્રિયં, ચક્ખુન્દ્રિયે સંવરં આપજ્જતિ. સોતેન સદ્દં સુત્વા... ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા... જિવ્હાય રસં સાયિત્વા... કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા... મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય ન નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ નાનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી . યત્વાધિકરણમેનં મનિન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય

પટિપજ્જતિ; રક્ખતિ મનિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયે સંવરં આપજ્જતિ. સો ઇમિના અરિયેન ઇન્દ્રિયસંવરેન સમન્નાગતો અજ્ઝત્તં અબ્યાસેકસુખં પટિસંવેદેતિ.

‘‘સો અભિક્કન્તે પટિક્કન્તે સમ્પજાનકારી હોતિ, આલોકિતે વિલોકિતે સમ્પજાનકારી હોતિ, સમિઞ્જિતે પસારિતે સમ્પજાનકારી હોતિ, સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણે સમ્પજાનકારી હોતિ, અસિતે પીતે ખાયિતે સાયિતે સમ્પજાનકારી હોતિ, ઉચ્ચારપસ્સાવકમ્મે સમ્પજાનકારી હોતિ, ગતે ઠિતે નિસિન્ને સુત્તે જાગરિતે ભાસિતે તુણ્હીભાવે સમ્પજાનકારી હોતિ.

‘‘સો ઇમિના ચ અરિયેન સીલક્ખન્ધેન સમન્નાગતો, ઇમિના ચ અરિયેન ઇન્દ્રિયસંવરેન સમન્નાગતો, ઇમિના ચ અરિયેન સતિસમ્પજઞ્ઞેન સમન્નાગતો વિવિત્તં સેનાસનં ભજતિ અરઞ્ઞં રુક્ખમૂલં પબ્બતં કન્દરં ગિરિગુહં સુસાનં વનપત્થં અબ્ભોકાસં પલાલપુઞ્જં. સો અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા.

‘‘સો અભિજ્ઝં લોકે પહાય વિગતાભિજ્ઝેન ચેતસા વિહરતિ, અભિજ્ઝાય ચિત્તં પરિસોધેતિ. બ્યાપાદપદોસં પહાય અબ્યાપન્નચિત્તો વિહરતિ સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી, બ્યાપાદપદોસા ચિત્તં પરિસોધેતિ. થિનમિદ્ધં પહાય વિગતથિનમિદ્ધો વિહરતિ આલોકસઞ્ઞી સતો સમ્પજાનો, થિનમિદ્ધા ચિત્તં પરિસોધેતિ. ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં પહાય અનુદ્ધતો વિહરતિ અજ્ઝત્તં વૂપસન્તચિત્તો , ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચા ચિત્તં પરિસોધેતિ. વિચિકિચ્છં પહાય તિણ્ણવિચિકિચ્છો વિહરતિ અકથંકથી કુસલેસુ ધમ્મેસુ, વિચિકિચ્છાય ચિત્તં પરિસોધેતિ.

‘‘સો ઇમે પઞ્ચ નીવરણે પહાય ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે, વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. તં કિં મઞ્ઞસિ, ઉપાલિ, ‘નન્વાયં વિહારો પુરિમેહિ વિહારેહિ અભિક્કન્તતરો ચ પણીતતરો ચા’’’તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’.

‘‘ઇમમ્પિ ખો, ઉપાલિ, મમ સાવકા અત્તનિ ધમ્મં સમ્પસ્સમાના અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવન્તિ, નો ચ ખો તાવ અનુપ્પત્તસદત્થા વિહરન્તિ.

‘‘પુન ચપરં, ઉપાલિ, ભિક્ખુ વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા…પે॰… દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. તં કિં મઞ્ઞસિ, ઉપાલિ, ‘નન્વાયં વિહારો પુરિમેહિ વિહારેહિ અભિક્કન્તતરો ચ પણીતતરો ચા’’’તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’.

‘‘ઇમમ્પિ ખો, ઉપાલિ, મમ સાવકા અત્તનિ ધમ્મં સમ્પસ્સમાના અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવન્તિ, નો ચ ખો તાવ અનુપ્પત્તસદત્થા વિહરન્તિ.

‘‘પુન ચપરં, ઉપાલિ, ભિક્ખુ પીતિયા ચ વિરાગા…પે॰… તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. તં કિં મઞ્ઞસિ, ઉપાલિ, ‘નન્વાયં વિહારો પુરિમેહિ વિહારેહિ અભિક્કન્તતરો ચ પણીતતરો ચા’’’તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’.

‘‘ઇમમ્પિ ખો, ઉપાલિ, મમ સાવકા અત્તનિ ધમ્મં સમ્પસ્સમાના અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવન્તિ, નો ચ ખો તાવ અનુપ્પત્તસદત્થા વિહરન્તિ .

‘‘પુન ચપરં, ઉપાલિ, ભિક્ખુ સુખસ્સ ચ પહાના…પે॰… ચતુત્થં ઝાનં…પે॰….

પુન ચપરં, ઉપાલિ, ભિક્ખુ સબ્બસો રૂપસઞ્ઞાનં સમતિક્કમા પટિઘસઞ્ઞાનં અત્થઙ્ગમા નાનત્તસઞ્ઞાનં અમનસિકારા ‘અનન્તો આકાસો’તિ આકાસાનઞ્ચાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. તં કિં મઞ્ઞસિ, ઉપાલિ, ‘નન્વાયં વિહારો પુરિમેહિ વિહારેહિ અભિક્કન્તતરો ચ પણીતતરો ચા’’’તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’.

‘‘ઇમમ્પિ ખો, ઉપાલિ, મમ સાવકા અત્તનિ ધમ્મં સમ્પસ્સમાના અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવન્તિ, નો ચ ખો તાવ અનુપ્પત્તસદત્થા વિહરન્તિ.

‘‘પુન ચપરં, ઉપાલિ, ભિક્ખુ સબ્બસો આકાસાનઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ ‘અનન્તં વિઞ્ઞાણ’ન્તિ વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ…પે॰….

‘‘સબ્બસો વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ ‘નત્થિ કિઞ્ચી’તિ આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ…પે॰….

‘‘સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ ‘સન્તમેતં પણીતમેત’ન્તિ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. તં કિં મઞ્ઞસિ, ઉપાલિ, ‘નન્વાયં વિહારો પુરિમેહિ વિહારેહિ અભિક્કન્તતરો ચ પણીતતરો ચા’’’તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’.

‘‘ઇમમ્પિ ખો, ઉપાલિ, મમ સાવકા અત્તનિ ધમ્મં સમ્પસ્સમાના અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવન્તિ , નો ચ ખો તાવ અનુપ્પત્તસદત્થા વિહરન્તિ.

‘‘પુન ચપરં, ઉપાલિ, ભિક્ખુ સબ્બસો નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ. તં કિં મઞ્ઞસિ, ઉપાલિ, ‘નન્વાયં વિહારો પુરિમેહિ વિહારેહિ અભિક્કન્તતરો ચ પણીતતરો ચા’’’તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’.

‘‘ઇમમ્પિ ખો, ઉપાલિ, મમ સાવકા અત્તનિ ધમ્મં સમ્પસ્સમાના અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવન્તિ, અનુપ્પત્તસદત્થા ચ વિહરન્તિ. ઇઙ્ઘ ત્વં, ઉપાલિ, સઙ્ઘે વિહરાહિ. સઙ્ઘે તે વિહરતો ફાસુ ભવિસ્સતી’’તિ. નવમં.

૧૦. અભબ્બસુત્તં

૧૦૦. ‘‘દસયિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો અરહત્તં સચ્છિકાતું. કતમે દસ? રાગં, દોસં, મોહં, કોધં, ઉપનાહં, મક્ખં, પળાસં, ઇસ્સં, મચ્છરિયં, માનં – ઇમે ખો ભિક્ખવે, દસ ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો અરહત્તં સચ્છિકાતું.

‘‘દસયિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે પહાય ભબ્બો અરહત્તં સચ્છિકાતું. કતમે દસ? રાગં, દોસં, મોહં, કોધં, ઉપનાહં, મક્ખં, પળાસં, ઇસ્સં, મચ્છરિયં, માનં – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ ધમ્મે પહાય ભબ્બો અરહત્તં સચ્છિકાતુ’’ન્તિ. દસમં.

ઉપાલિવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

કામભોગી ભયં દિટ્ઠિ, વજ્જિયમાહિતુત્તિયા;
કોકનુદો આહુનેય્યો, થેરો ઉપાલિ અભબ્બોતિ.

દુતિયપણ્ણાસકં સમત્તં.

૩. તતિયપણ્ણાસકં

(૧૧) ૧. સમણસઞ્ઞાવગ્ગો

૧. સમણસઞ્ઞાસુત્તં

૧૦૧. ‘‘તિસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, સમણસઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ. કતમા તિસ્સો? વેવણ્ણિયમ્હિ અજ્ઝુપગતો, પરપટિબદ્ધા મે જીવિકા, અઞ્ઞો મે આકપ્પો કરણીયોતિ – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો સમણસઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ.

‘‘કતમે સત્ત? સન્તતકારી [સતતકારી (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] હોતિ સન્તતવુત્તિ [સતતવુત્તિ (સ્યા॰ પી॰)] સીલેસુ, અનભિજ્ઝાલુ હોતિ, અબ્યાપજ્જો હોતિ, અનતિમાની હોતિ, સિક્ખાકામો હોતિ , ઇદમત્થંતિસ્સ હોતિ જીવિતપરિક્ખારેસુ, આરદ્ધવીરિયો ચ [આરદ્ધવિરિયો ચ (સી॰ પી॰), આરદ્ધવિરિયો (સ્યા॰)] વિહરતિ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો સમણસઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા ઇમે સત્ત ધમ્મે પરિપૂરેન્તી’’તિ. પઠમં.

૨. બોજ્ઝઙ્ગસુત્તં

૧૦૨. ‘‘સત્તિમે, ભિક્ખવે, બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા તિસ્સો વિજ્જા પરિપૂરેન્તિ. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા તિસ્સો વિજ્જા પરિપૂરેન્તિ. કતમા તિસ્સો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો તિસ્સોપિ જાતિયો…પે॰… ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ. દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન…પે॰… યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ . આસવાનં ખયા…પે॰… સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા ઇમા તિસ્સો વિજ્જા પરિપૂરેન્તી’’તિ. દુતિયં.

૩. મિચ્છત્તસુત્તં

૧૦૩. ‘‘મિચ્છત્તં , ભિક્ખવે, આગમ્મ વિરાધના હોતિ, નો આરાધના. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, મિચ્છત્તં આગમ્મ વિરાધના હોતિ, નો આરાધના? મિચ્છાદિટ્ઠિકસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાસઙ્કપ્પો પહોતિ, મિચ્છાસઙ્કપ્પસ્સ મિચ્છાવાચા પહોતિ, મિચ્છાવાચસ્સ મિચ્છાકમ્મન્તો પહોતિ, મિચ્છાકમ્મન્તસ્સ મિચ્છાઆજીવો પહોતિ, મિચ્છાઆજીવસ્સ મિચ્છાવાયામો પહોતિ, મિચ્છાવાયામસ્સ મિચ્છાસતિ પહોતિ, મિચ્છાસતિસ્સ મિચ્છાસમાધિ પહોતિ, મિચ્છાસમાધિસ્સ મિચ્છાઞાણં પહોતિ, મિચ્છાઞાણિસ્સ [મિચ્છાઞાણસ્સ (પી॰ ક॰)] મિચ્છાવિમુત્તિ પહોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, મિચ્છત્તં આગમ્મ વિરાધના હોતિ, નો આરાધના.

‘‘સમ્મત્તં, ભિક્ખવે, આગમ્મ આરાધના હોતિ, નો વિરાધના. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, સમ્મત્તં આગમ્મ આરાધના હોતિ, નો વિરાધના? સમ્માદિટ્ઠિકસ્સ, ભિક્ખવે, સમ્માસઙ્કપ્પો પહોતિ, સમ્માસઙ્કપ્પસ્સ સમ્માવાચા પહોતિ, સમ્માવાચસ્સ સમ્માકમ્મન્તો પહોતિ, સમ્માકમ્મન્તસ્સ સમ્માઆજીવો પહોતિ, સમ્માઆજીવસ્સ સમ્માવાયામો પહોતિ, સમ્માવાયામસ્સ સમ્માસતિ પહોતિ, સમ્માસતિસ્સ સમ્માસમાધિ પહોતિ, સમ્માસમાધિસ્સ સમ્માઞાણં

પહોતિ, સમ્માઞાણિસ્સ [સમ્માઞાણસ્સ (પી॰ ક॰)] સમ્માવિમુત્તિ પહોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, સમ્મત્તં આગમ્મ આરાધના હોતિ, નો વિરાધના''તિ. તતિયં.

૪. બીજસુત્તં

૧૦૪. [અ॰ નિ॰ ૧.૩૦૬; કથા॰ ૭૦૮] ''મિચ્છાદિટ્ઠિકસ્સ, ભિક્ખવે, પુરિસપુગ્ગલસ્સ મિચ્છાસઙ્કપ્પસ્સ મિચ્છાવાચસ્સ મિચ્છાકમ્મન્તસ્સ મિચ્છાઆજીવસ્સ મિચ્છાવાયામસ્સ મિચ્છાસતિસ્સ મિચ્છાસમાધિસ્સ મિચ્છાઞાણિસ્સ મિચ્છાવિમુત્તિસ્સ યઞ્ચ કાયકમ્મં યથાદિટ્ઠિ સમત્તં સમાદિન્નં [સમાદિણ્ણં (પી॰ ક॰)] યઞ્ચ વચીકમ્મં... યઞ્ચ મનોકમ્મં યથાદિટ્ઠિ સમત્તં સમાદિન્નં યા ચ ચેતના યા ચ પત્થના યો ચ પણિધિ યે ચ સઙ્ખારા, સબ્બે તે ધમ્મા અનિટ્ઠાય અકન્તાય અમનાપાય અહિતાય દુક્ખાય સંવત્તન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? દિટ્ઠિ હિસ્સ [દિટ્ઠિ હિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)], ભિક્ખવે, પાપિકા.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, નિમ્બબીજં વા કોસાતકિબીજં વા તિત્તકાલાબુબીજં વા અલ્લાય પથવિયા નિક્ખિત્તં યઞ્ચેવ પથવિરસં ઉપાદિયતિ યઞ્ચ આપોરસં ઉપાદિયતિ , સબ્બં તં તિત્તકત્તાય કટુકત્તાય અસાતત્તાય સંવત્તતિ. તં કિસ્સ હેતુ? બીજઞ્હિ, ભિક્ખવે, પાપકં. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, મિચ્છાદિટ્ઠિકસ્સ પુરિસપુગ્ગલસ્સ મિચ્છાસઙ્કપ્પસ્સ મિચ્છાવાચસ્સ મિચ્છાકમ્મન્તસ્સ મિચ્છાઆજીવસ્સ મિચ્છાવાયામસ્સ મિચ્છાસતિસ્સ મિચ્છાસમાધિસ્સ મિચ્છાઞાણિસ્સ મિચ્છાવિમુત્તિસ્સ યઞ્ચેવ કાયકમ્મં યથાદિટ્ઠિ સમત્તં સમાદિન્નં યઞ્ચ વચીકમ્મં... યઞ્ચ મનોકમ્મં યથાદિટ્ઠિ સમત્તં સમાદિન્નં યા ચ ચેતના યા ચ પત્થના યો ચ પણિધિ યે ચ સઙ્ખારા, સબ્બે તે ધમ્મા અનિટ્ઠાય અકન્તાય અમનાપાય અહિતાય દુક્ખાય સંવત્તન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? દિટ્ઠિ હિસ્સ, ભિક્ખવે , પાપિકા.

''સમ્માદિટ્ઠિકસ્સ, ભિક્ખવે, પુરિસપુગ્ગલસ્સ સમ્માસઙ્કપ્પસ્સ સમ્માવાચસ્સ સમ્માકમ્મન્તસ્સ સમ્માઆજીવસ્સ સમ્માવાયામસ્સ સમ્માસતિસ્સ સમ્માસમાધિસ્સ સમ્માઞાણિસ્સ સમ્માવિમુત્તિસ્સ યઞ્ચેવ કાયકમ્મં યથાદિટ્ઠિ સમત્તં સમાદિન્નં યઞ્ચ વચીકમ્મં યથાદિટ્ઠિ સમત્તં સમાદિન્નં યઞ્ચ મનોકમ્મં યથાદિટ્ઠિ સમત્તં સમાદિન્નં યા ચ ચેતના યા ચ પત્થના યો ચ પણિધિ યે ચ સઙ્ખારા, સબ્બે તે ધમ્મા ઇટ્ઠાય કન્તાય મનાપાય હિતાય સુખાય સંવત્તન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? દિટ્ઠિ હિસ્સ, ભિક્ખવે, ભદ્દિકા.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ઉચ્છુબીજં વા સાલિબીજં વા મુદ્દિકાબીજં વા અલ્લાય પથવિયા નિક્ખિત્તં યઞ્ચ પથવિરસં ઉપાદિયતિ યઞ્ચ આપોરસં ઉપાદિયતિ સબ્બં તં સાતત્તાય મધુરત્તાય અસેચનકત્તાય સંવત્તતિ. તં કિસ્સ હેતુ? બીજઞ્હિ ભિક્ખવે, ભદ્દકં. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, સમ્માદિટ્ઠિકસ્સ...પે॰ ... સમ્માવિમુત્તિસ્સ યઞ્ચેવ કાયકમ્મં યથાદિટ્ઠિ સમત્તં સમાદિન્નં યઞ્ચ વચીકમ્મં... યઞ્ચ મનોકમ્મં યથાદિટ્ઠિ સમત્તં સમાદિન્નં યા ચ ચેતના યા ચ પત્થના યો ચ પણિધિ યે ચ સઙ્ખારા, સબ્બે તે ધમ્મા ઇટ્ઠાય કન્તાય મનાપાય હિતાય સુખાય સંવત્તન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? દિટ્ઠિ હિસ્સ, ભિક્ખવે, ભદ્દિકા''તિ. ચતુત્થં.

૫. વિજ્જાસુત્તં

૧૦૫. ''અવિજ્જા , ભિક્ખવે, પુબ્બઙ્ગમા અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા, અન્વદેવ અહિરિકં અનોત્તપ્પં. અવિજ્જાગતસ્સ, ભિક્ખવે, અવિદ્દસુનો મિચ્છાદિટ્ઠિ પહોતિ, મિચ્છાદિટ્ઠિકસ્સ મિચ્છાસઙ્કપ્પો પહોતિ,

મિચ્છાસઙ્કપ્પસ્સ મિચ્છાવાચા પહોતિ, મિચ્છાવાચસ્સ મિચ્છાકમ્મન્તો પહોતિ, મિચ્છાકમ્મન્તસ્સ મિચ્છાઆજીવો પહોતિ, મિચ્છાઆજીવસ્સ મિચ્છાવાયામો પહોતિ, મિચ્છાવાયામસ્સ મિચ્છાસતિ પહોતિ, મિચ્છાસતિસ્સ મિચ્છાસમાધિ પહોતિ, મિચ્છાસમાધિસ્સ મિચ્છાઞાણં પહોતિ, મિચ્છાઞાણિસ્સ મિચ્છાવિમુત્તિ પહોતિ.

''વિજ્જા, ભિક્ખવે, પુબ્બઙ્ગમા કુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા, અન્વદેવ હિરોત્તપ્પં. વિજ્જાગતસ્સ, ભિક્ખવે, વિદ્દસુનો સમ્માદિટ્ઠિ પહોતિ, સમ્માદિટ્ઠિકસ્સ સમ્માસઙ્કપ્પો પહોતિ, સમ્માસઙ્કપ્પસ્સ સમ્માવાચા પહોતિ, સમ્માવાચસ્સ સમ્માકમ્મન્તો પહોતિ, સમ્માકમ્મન્તસ્સ સમ્માઆજીવો પહોતિ, સમ્માઆજીવસ્સ સમ્માવાયામો પહોતિ, સમ્માવાયામસ્સ સમ્માસતિ પહોતિ, સમ્માસતિસ્સ સમ્માસમાધિ પહોતિ, સમ્માસમાધિસ્સ સમ્માઞાણં પહોતિ, સમ્માઞાણિસ્સ સમ્માવિમુત્તિ પહોતી''તિ. પઞ્ચમં.

૬. નિજ્જરસુત્તં

૧૦૬. [દી॰ નિ॰ ૩.૩૬૦] ''દસયિમાનિ , ભિક્ખવે, નિજ્જરવત્થૂનિ. કતમાનિ દસ? સમ્માદિટ્ઠિકસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાદિટ્ઠિ નિજ્જિણ્ણા હોતિ; યે ચ મિચ્છાદિટ્ઠિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ નિજ્જિણ્ણા હોન્તિ; સમ્માદિટ્ઠિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ.

''સમ્માસઙ્કપ્પસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાસઙ્કપ્પો નિજ્જિણ્ણો હોતિ; યે ચ મિચ્છાસઙ્કપ્પપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ નિજ્જિણ્ણા હોન્તિ; સમ્માસઙ્કપ્પપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ.

''સમ્માવાચસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાવાચા નિજ્જિણ્ણા હોતિ; યે ચ મિચ્છાવાચાપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ નિજ્જિણ્ણા હોન્તિ; સમ્માવાચાપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ.

''સમ્માકમ્મન્તસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાકમ્મન્તો નિજ્જિણ્ણો હોતિ; યે ચ મિચ્છાકમ્મન્તપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ નિજ્જિણ્ણા હોન્તિ; સમ્માકમ્મન્તપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ.

''સમ્માઆજીવસ્સ , ભિક્ખવે, મિચ્છાઆજીવો નિજ્જિણ્ણો હોતિ; યે ચ મિચ્છાઆજીવપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ નિજ્જિણ્ણા હોન્તિ; સમ્માઆજીવપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ.

''સમ્માવાયામસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાવાયામો નિજ્જિણ્ણો હોતિ; યે ચ મિચ્છાવાયામપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ નિજ્જિણ્ણા હોન્તિ; સમ્માવાયામપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ.

''સમ્માસતિસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાસતિ નિજ્જિણ્ણા હોતિ; યે ચ મિચ્છાસતિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ નિજ્જિણ્ણા હોન્તિ; સમ્માસતિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ.

‘‘સમ્માસમાધિસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાસમાધિ નિજ્જિણ્ણો હોતિ; યે ચ મિચ્છાસમાધિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ નિજ્જિણ્ણા હોન્તિ; સમ્માસમાધિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ.

‘‘સમ્માઞાણિસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાઞાણં નિજ્જિણ્ણં હોતિ; યે ચ મિચ્છાઞાણપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ નિજ્જિણ્ણા હોન્તિ; સમ્માઞાણપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ.

‘‘સમ્માવિમુત્તિસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાવિમુત્તિ નિજ્જિણ્ણા હોતિ; યે ચ મિચ્છાવિમુત્તિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ નિજ્જિણ્ણા હોન્તિ; સમ્માવિમુત્તિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દસ નિજ્જરવત્થૂની’’તિ. છટ્ઠં.

૭. ધોવનસુત્તં

૧૦૭. ‘‘અત્થિ, ભિક્ખવે, દક્ખિણેસુ જનપદેસુ ધોવનં નામ. તત્થ હોતિ અન્નમ્પિ પાનમ્પિ ખજ્જમ્પિ ભોજ્જમ્પિ લેય્યમ્પિ પેય્યમ્પિ નચ્ચમ્પિ ગીતમ્પિ વાદિતમ્પિ. અત્થેતં, ભિક્ખવે, ધોવનં; ‘નેતં નત્થી’તિ વદામિ. તઞ્ચ ખો એતં, ભિક્ખવે, ધોવનં હીનં ગમ્મં પોથુજ્જનિકં અનરિયં અનત્થસંહિતં ન નિબ્બિદાય ન વિરાગાય ન નિરોધાય ન ઉપસમાય ન અભિઞ્ઞાય ન સમ્બોધાય ન નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

‘‘અહઞ્ચ ખો, ભિક્ખવે, અરિયં ધોવનં દેસેસ્સામિ, યં ધોવનં એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ, યં ધોવનં આગમ્મ જાતિધમ્મા સત્તા જાતિયા પરિમુચ્ચન્તિ, જરાધમ્મા સત્તા જરાય પરિમુચ્ચન્તિ, મરણધમ્મા સત્તા મરણેન પરિમુચ્ચન્તિ, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસધમ્મા સત્તા સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસેહિ પરિમુચ્ચન્તિ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘કતમઞ્ચ તં, ભિક્ખવે, અરિયં ધોવનં, (યં ધોવનં) [( ) નત્થિ સ્યામપોત્થકે] એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ, યં ધોવનં આગમ્મ જાતિધમ્મા સત્તા જાતિયા પરિમુચ્ચન્તિ, જરાધમ્મા સત્તા જરાય પરિમુચ્ચન્તિ, મરણધમ્મા સત્તા મરણેન પરિમુચ્ચન્તિ, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસધમ્મા સત્તા સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસેહિ પરિમુચ્ચન્તિ?

‘‘સમ્માદિટ્ઠિકસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાદિટ્ઠિ નિદ્ધોતા હોતિ; યે ચ મિચ્છાદિટ્ઠિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ નિદ્ધોતા હોન્તિ; સમ્માદિટ્ઠિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ.

‘‘સમ્માસઙ્કપ્પસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાસઙ્કપ્પો નિદ્ધોતો હોતિ…પે॰… સમ્માવાચસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાવાચા નિદ્ધોતા હોતિ… સમ્માકમ્મન્તસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાકમ્મન્તો નિદ્ધોતો હોતિ… સમ્માઆજીવસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાઆજીવો નિદ્ધોતો હોતિ… સમ્માવાયામસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાવાયામો નિદ્ધોતો હોતિ… સમ્માસતિસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાસતિ નિદ્ધોતા હોતિ… સમ્માસમાધિસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાસમાધિ નિદ્ધોતો હોતિ… સમ્માઞાણિસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાઞાણં નિદ્ધોતં હોતિ…પે॰….

‘‘સમ્માવિમુત્તિસ્સ , ભિક્ખવે, મિચ્છાવિમુત્તિ નિદ્ધોતા હોતિ; યે ચ મિચ્છાવિમુત્તિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ નિદ્ધોતા હોન્તિ; સમ્માવિમુત્તિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ. ઇદં ખો તં, ભિક્ખવે, અરિયં ધોવનં એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ, યં ધોવનં આગમ્મ જાતિધમ્મા સત્તા જાતિયા પરિમુચ્ચન્તિ, જરાધમ્મા સત્તા જરાય પરિમુચ્ચન્તિ, મરણધમ્મા સત્તા મરણેન પરિમુચ્ચન્તિ, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસધમ્મા સત્તા સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસેહિ પરિમુચ્ચન્તી’’તિ. સત્તમં.

૮. તિકિચ્છકસુત્તં

૧૦૮. ‘‘તિકિચ્છકા , ભિક્ખવે, વિરેચનં દેન્તિ પિત્તસમુટ્ઠાનાનમ્પિ આબાધાનં પટિઘાતાય, સેમ્હસમુટ્ઠાનાનમ્પિ આબાધાનં પટિઘાતાય, વાતસમુટ્ઠાનાનમ્પિ આબાધાનં પટિઘાતાય. અત્થેતં, ભિક્ખવે, વિરેચનં; ‘નેતં નત્થી’તિ વદામિ. તઞ્ચ ખો એતં, ભિક્ખવે, વિરેચનં સમ્પજ્જતિપિ વિપજ્જતિપિ.

‘‘અહઞ્ચ ખો, ભિક્ખવે, અરિયં વિરેચનં દેસેસ્સામિ, યં વિરેચનં સમ્પજ્જતિયેવ નો વિપજ્જતિ, યં વિરેચનં આગમ્મ જાતિધમ્મા સત્તા જાતિયા પરિમુચ્ચન્તિ, જરાધમ્મા સત્તા જરાય પરિમુચ્ચન્તિ, મરણધમ્મા સત્તા મરણેન પરિમુચ્ચન્તિ, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસધમ્મા સત્તા સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસેહિ પરિમુચ્ચન્તિ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘કતમઞ્ચ તં, ભિક્ખવે, અરિયં વિરેચનં, યં વિરેચનં સમ્પજ્જતિયેવ નો વિપજ્જતિ, યં વિરેચનં આગમ્મ જાતિધમ્મા સત્તા જાતિયા પરિમુચ્ચન્તિ, જરાધમ્મા સત્તા જરાય પરિમુચ્ચન્તિ, મરણધમ્મા સત્તા મરણેન પરિમુચ્ચન્તિ , સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસધમ્મા સત્તા સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસેહિ પરિમુચ્ચન્તિ?

‘‘સમ્માદિટ્ઠિકસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાદિટ્ઠિ વિરિત્તા હોતિ; યે ચ મિચ્છાદિટ્ઠિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ વિરિત્તા હોન્તિ; સમ્માદિટ્ઠિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ.

‘‘સમ્માસઙ્કપ્પસ્સ , ભિક્ખવે, મિચ્છાસઙ્કપ્પો વિરિત્તો હોતિ…પે॰… સમ્માવાચસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાવાચા વિરિત્તા હોતિ… સમ્માકમ્મન્તસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાકમ્મન્તો વિરિત્તો હોતિ… સમ્માઆજીવસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાઆજીવો વિરિત્તો હોતિ… સમ્માવાયામસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાવાયામો વિરિત્તો હોતિ… સમ્માસતિસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાસતિ વિરિત્તા હોતિ… સમ્માસમાધિસ્સ , ભિક્ખવે, મિચ્છાસમાધિ વિરિત્તો હોતિ… સમ્માઞાણિસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાઞાણં વિરિત્તં હોતિ…પે॰….

‘‘સમ્માવિમુત્તિસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાવિમુત્તિ વિરિત્તા હોતિ; યે ચ મિચ્છાવિમુત્તિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ વિરિત્તા હોન્તિ; સમ્માવિમુત્તિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ. ઇદં ખો તં, ભિક્ખવે, અરિયં વિરેચનં યં વિરેચનં સમ્પજ્જતિયેવ નો વિપજ્જતિ, યં વિરેચનં આગમ્મ જાતિધમ્મા સત્તા જાતિયા પરિમુચ્ચન્તિ…પે॰… સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસેહિ પરિમુચ્ચન્તી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. વમનસુત્તં

૧૦૯. ''તિકિચ્છકા , ભિક્ખવે, વમનં દેન્તિ પિત્તસમુટ્ઠાનાનમ્પિ આબાધાનં પટિઘાતાય, સેમ્હસમુટ્ઠાનાનમ્પિ આબાધાનં પટિઘાતાય, વાતસમુટ્ઠાનાનમ્પિ આબાધાનં પટિઘાતાય. અત્થેતં, ભિક્ખવે, વમનં; 'નેતં નત્થી'તિ વદામિ. તઞ્ચ ખો એતં, ભિક્ખવે, વમનં સમ્પજ્જતિપિ વિપજ્જતિપિ.

''અહઞ્ચ ખો, ભિક્ખવે, અરિયં વમનં દેસેસ્સામિ, યં વમનં સમ્પજ્જતિયેવ નો વિપજ્જતિ, યં વમનં આગમ્મ જાતિધમ્મા સત્તા જાતિયા પરિમુચ્ચન્તિ, જરાધમ્મા સત્તા જરાય પરિમુચ્ચન્તિ, મરણધમ્મા સત્તા મરણેન પરિમુચ્ચન્તિ, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસધમ્મા સત્તા સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસેહિ પરિમુચ્ચન્તિ. તં સુણાથ...પે૦....

''કતમઞ્ચ તં, ભિક્ખવે, અરિયં વમનં, યં વમનં સમ્પજ્જતિયેવ નો વિપજ્જતિ, યં વમનં આગમ્મ જાતિધમ્મા સત્તા જાતિયા પરિમુચ્ચન્તિ...પે૦... સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસધમ્મા સત્તા સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસેહિ પરિમુચ્ચન્તિ?

''સમ્માદિટ્ઠિકસ્સ , ભિક્ખવે, મિચ્છાદિટ્ઠિ વન્તા હોતિ; યે ચ મિચ્છાદિટ્ઠિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ વન્તા હોન્તિ; સમ્માદિટ્ઠિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ.

''સમ્માસઙ્કપ્પસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાસઙ્કપ્પો વન્તો હોતિ...પે૦... સમ્માવાચસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાવાચા વન્તા હોતિ... સમ્માકમ્મન્તસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાકમ્મન્તો વન્તો હોતિ... સમ્માઆજીવસ્સ ભિક્ખવે, મિચ્છાઆજીવો વન્તો હોતિ... સમ્માવાયામસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાવાયામો વન્તો હોતિ... સમ્માસતિસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાસતિ વન્તા હોતિ... સમ્માસમાધિસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાસમાધિ વન્તો હોતિ... સમ્માઞાણિસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાઞાણં વન્તં હોતિ ...પે૦....

''સમ્માવિમુત્તિસ્સ , ભિક્ખવે, મિચ્છાવિમુત્તિ વન્તા હોતિ; યે ચ મિચ્છાવિમુત્તિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ વન્તા હોન્તિ; સમ્માવિમુત્તિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ. ઇદં ખો તં, ભિક્ખવે, અરિયં વમનં યં વમનં સમ્પજ્જતિયેવ નો વિપજ્જતિ, યં વમનં આગમ્મ જાતિધમ્મા સત્તા જાતિયા પરિમુચ્ચન્તિ...પે૦... સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસેહિ પરિમુચ્ચન્તી''તિ. નવમં.

૧૦. નિદ્ધમનીયસુત્તં

૧૧૦. ''દસયિમે, ભિક્ખવે, નિદ્ધમનીયા ધમ્મા. કતમે દસ? સમ્માદિટ્ઠિકસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાદિટ્ઠિ નિદ્ધન્તા હોતિ; યે ચ મિચ્છાદિટ્ઠિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ નિદ્ધન્તા હોન્તિ; સમ્માદિટ્ઠિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ .

''સમ્માસઙ્કપ્પસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાસઙ્કપ્પો નિદ્ધન્તો હોતિ...પે૦... સમ્માવાચસ્સ ભિક્ખવે, મિચ્છાવાચા નિદ્ધન્તા હોતિ... સમ્માકમ્મન્તસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાકમ્મન્તો નિદ્ધન્તો હોતિ... સમ્માઆજીવસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાઆજીવો નિદ્ધન્તો હોતિ... સમ્માવાયામસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાવાયામો નિદ્ધન્તો હોતિ... સમ્માસતિસ્સ,

ભિક્ખવે, મિચ્છાસતિ નિદ્ધન્તા હોતિ... સમ્માસમાધિસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાસમાધિ નિદ્ધન્તો હોતિ... સમ્માઞાણિસ્સ, ભિક્ખવે, મિચ્છાઞાણં નિદ્ધન્તં હોતિ....

''સમ્માવિમુત્તિસ્સ , ભિક્ખવે, મિચ્છાવિમુત્તિ નિદ્ધન્તા હોતિ; યે ચ મિચ્છાવિમુત્તિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ તે ચસ્સ નિદ્ધન્તા હોન્તિ; સમ્માવિમુત્તિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ નિદ્ધમનીયા ધમ્મા''તિ. દસમં.

૧૧. પઠમઅસેખસુત્તં

૧૧૧. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ –

'''અસેખો અસેખો'તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા ભન્તે, ભિક્ખુ અસેખો હોતી''તિ? ''ઇધ, ભિક્ખુ, ભિક્ખુ અસેખાય સમ્માદિટ્ઠિયા સમન્નાગતો હોતિ, અસેખેન સમ્માસઙ્કપ્પેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેખાય સમ્માવાચાય સમન્નાગતો હોતિ, અસેખેન સમ્માકમ્મન્તેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેખેન સમ્માઆજીવેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેખેન સમ્માવાયામેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેખાય સમ્માસતિયા સમન્નાગતો હોતિ, અસેખેન સમ્માસમાધિના સમન્નાગતો હોતિ, અસેખેન સમ્માઞાણેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેખાય સમ્માવિમુત્તિયા સમન્નાગતો હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખુ, ભિક્ખુ અસેખો હોતી''તિ. એકાદસમં.

૧૨. દુતિયઅસેખસુત્તં

૧૧૨. ''દસયિમે , ભિક્ખવે, અસેખિયા ધમ્મા. કતમે દસ? અસેખા સમ્માદિટ્ઠિ, અસેખો સમ્માસઙ્કપ્પો, અસેખા સમ્માવાચા, અસેખો સમ્માકમ્મન્તો, અસેખો સમ્માઆજીવો, અસેખો સમ્માવાયામો, અસેખા સમ્માસતિ, અસેખો સમ્માસમાધિ, અસેખં સમ્માઞાણં, અસેખા સમ્માવિમુત્તિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ અસેખિયા ધમ્મા''તિ. દ્વાદસમં.

સમણસઞ્ઞાવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

> સઞ્ઞા બોજ્ઝઙ્ગા મિચ્છત્તં, બીજં વિજ્જાય નિજ્જરં;
> ધોવનં તિકિચ્છા વમનં નિદ્ધમનં દ્વે અસેખાતિ.

(૧૨) ૨. પચ્ચોરોહણિવગ્ગો

૧. પઠમઅધમ્મસુત્તં

૧૧૩. [અ॰ નિ॰ ૧૦.૧૭૧] ‘‘અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો અનત્થો ચ; ધમ્મો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ. અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા અનત્થઞ્ચ, ધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બં.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અધમ્મો ચ અનત્થો ચ? મિચ્છાદિટ્ઠિ, મિચ્છાસઙ્કપ્પો, મિચ્છાવાચા, મિચ્છાકમ્મન્તો, મિચ્છાઆજીવો, મિચ્છાવાયામો, મિચ્છાસતિ, મિચ્છાસમાધિ, મિચ્છાઞાણં, મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અધમ્મો ચ અનત્થો ચ.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, ધમ્મો ચ અત્થો ચ? સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ, સમ્માઞાણં, સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ધમ્મો ચ અત્થો ચ.

‘‘‘અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો અનત્થો ચ; ધમ્મો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ. અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા અનત્થઞ્ચ, ધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બ’ન્તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં, ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્ત’’ન્તિ. પઠમં.

૨. દુતિયઅધમ્મસુત્તં

૧૧૪. ‘‘અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો ધમ્મો ચ; અનત્થો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ. અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા ધમ્મઞ્ચ, અનત્થઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બં.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અધમ્મો, કતમો ચ ધમ્મો, કતમો ચ અનત્થો, કતમો ચ અત્થો?

‘‘મિચ્છાદિટ્ઠિ, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાદિટ્ઠિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માદિટ્ઠિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

‘‘મિચ્છાસઙ્કપ્પો , ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માસઙ્કપ્પો ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાસઙ્કપ્પપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માસઙ્કપ્પપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

‘‘મિચ્છાવાચા, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માવાચા ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાવાચાપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માવાચાપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

‘‘મિચ્છાકમ્મન્તો, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માકમ્મન્તો ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાકમ્મન્તપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માકમ્મન્તપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં

ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

“મિચ્છાઆજીવો, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માઆજીવો ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાઆજીવપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માઆજીવપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

“મિચ્છાવાયામો, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માવાયામો ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાવાયામપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માવાયામપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

“મિચ્છાસતિ, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માસતિ ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાસતિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માસતિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

“મિચ્છાસમાધિ, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માસમાધિ ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાસમાધિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માસમાધિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

“મિચ્છાઞાણં, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માઞાણં ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાઞાણપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માઞાણપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

“મિચ્છાવિમુત્તિ, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માવિમુત્તિ ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાવિમુત્તિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માવિમુત્તિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

“‘અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો ધમ્મો ચ; અનત્થો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ. અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા ધમ્મઞ્ચ, અનત્થઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બ’ન્તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં, ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્ત”ન્તિ. દુતિયં.

૩. તતિયઅધમ્મસુત્તં

૧૧૫. “અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો ધમ્મો ચ; અનત્થો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ. અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા ધમ્મઞ્ચ, અનત્થઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બ”ન્તિ. ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પાવિસિ.

અથ ખો તેસં ભિક્ખૂનં અચિરપક્કન્તસ્સ ભગવતો એતદહોસિ – “ઇદં ખો નો, આવુસો, ભગવા સંખિત્તેન ઉદ્દેસં ઉદ્દિસિત્વા વિત્થારેન અત્થં અવિભજિત્વા ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પવિટ્ઠો – ‘અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો ધમ્મો ચ; અનત્થો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ . અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા ધમ્મઞ્ચ, અનત્થઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો

યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બ’ન્તિ. કો નુ ખો ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજેય્યા’’તિ?

અથ ખો તેસં ભિક્ખૂનં એતદહોસિ – ‘‘અયં ખો આયસ્મા આનન્દો સત્થુ ચેવ સંવણ્ણિતો સમ્ભાવિતો ચ વિઞ્ઞૂનં સબ્રહ્મચારીનં. પહોતિ ચાયસ્મા આનન્દો ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજિતું. યંનૂન મયં યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમેય્યામ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં આનન્દં એતમત્થં પટિપુચ્છેય્યામ [પુચ્છેય્યામ (સી॰ સ્યા॰ પી॰) મ॰ નિ॰ ૧.૨૦૨ પસ્સિતબ્બં]. યથા નો આયસ્મા આનન્દો બ્યાકરિસ્સતિ તથા નં ધારેસ્સામા’’તિ.

અથ ખો તે ભિક્ખૂ યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા આનન્દેન સદ્ધિં સમ્મોદિંસુ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મન્તં આનન્દં એતદવોચું –

‘‘ઇદં ખો નો, આવુસો આનન્દ, ભગવા સંખિત્તેન ઉદ્દેસં ઉદ્દિસિત્વા વિત્થારેન અત્થં અવિભજિત્વા ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પવિટ્ઠો – ‘અધમ્મો ચ...પે॰... તથા પટિપજ્જિતબ્બ’ન્તિ.

‘‘તેસં નો, આવુસો, અમ્હાકં અચિરપક્કન્તસ્સ ભગવતો એતદહોસિ – ‘ઇદં ખો નો, આવુસો, ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસં ઉદ્દિસિત્વા વિત્થારેન અત્થં અવિભજિત્વા ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પવિટ્ઠો – અધમ્મો ચ...પે॰... તથા પટિપજ્જિતબ્બન્તિ. કો નુ ખો ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજેય્યા’તિ?

‘‘તેસં નો, આવુસો, અમ્હાકં એતદહોસિ – ‘અયં ખો આયસ્મા આનન્દો સત્થુ ચેવ સંવણ્ણિતો સમ્ભાવિતો ચ વિઞ્ઞૂનં સબ્રહ્મચારીનં. પહોતિ ચાયસ્મા આનન્દો ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજિતું. યંનૂન મયં યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમેય્યામ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં આનન્દં એતમત્થં પટિપુચ્છેય્યામ. યથા નો આયસ્મા આનન્દો બ્યાકરિસ્સતિ તથા નં ધારેસ્સામા’તિ. વિભજતુ આયસ્મા આનન્દો’’તિ.

‘‘સેય્યથાપિ , આવુસો, પુરિસો સારત્થિકો સારગવેસી સારપરિયેસનં ચરમાનો મહતો રુક્ખસ્સ તિટ્ઠતો સારવતો અતિક્કમ્મેવ મૂલં અતિક્કમ્મ ખન્ધં સાખાપલાસે સારં પરિયેસિતબ્બં મઞ્ઞેય્ય; એવંસમ્પદમિદં આયસ્મન્તાનં સત્થરિ સમ્મુખીભૂતે તં ભગવન્તં અતિસિત્વા અમ્હે એતમત્થં પટિપુચ્છિતબ્બં મઞ્ઞથ. સો હાવુસો, ભગવા જાનં જાનાતિ પસ્સં પસ્સતિ, ચક્ખુભૂતો ઞાણભૂતો ધમ્મભૂતો બ્રહ્મભૂતો વત્તા પવત્તા અત્થસ્સ નિન્નેતા અમતસ્સ દાતા ધમ્મસ્સામી તથાગતો. સો ચેવ પનેતસ્સ કાલો અહોસિ યં તુમ્હે ભગવન્તંયેવ ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પટિપુચ્છેય્યાથ. યથા વો ભગવા બ્યાકરેય્ય તથા નં ધારેય્યાથા’’તિ.

‘‘અદ્ધાવુસો આનન્દ, ભગવા જાનં જાનાતિ પસ્સં પસ્સતિ ચક્ખુભૂતો ઞાણભૂતો ધમ્મભૂતો બ્રહ્મભૂતો વત્તા પવત્તા અત્થસ્સ નિન્નેતા અમતસ્સ દાતા ધમ્મસ્સામી તથાગતો. સો ચેવ પનેતસ્સ કાલો અહોસિ યં મયં ભગવન્તંયેવ ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પટિપુચ્છેય્યામ, યથા નો ભગવા બ્યાકરેય્ય તથા નં ધારેય્યામ. અપિ ચાયસ્મા આનન્દો સત્થુ ચેવ સંવણ્ણિતો સમ્ભાવિતો ચ વિઞ્ઞૂનં સબ્રહ્મચારીનં. પહોતિ ચાયસ્મા આનન્દો ઇમસ્સ

ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજિતું. વિભજતાયસ્મા આનન્દો અગરું કત્વા’’તિ.

‘‘તેનહાવુસો, સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવમાવુસો’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો આનન્દસ્સ પચ્ચસ્સોસું. અથાયસ્મા આનન્દો એતદવોચ –

‘‘યં ખો નો, આવુસો, ભગવા સંખિત્તેન ઉદ્દેસં ઉદ્દિસિત્વા વિત્થારેન અત્થં અવિભજિત્વા ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પવિટ્ઠો – ‘અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો ધમ્મો ચ; અનત્થો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ. અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા ધમ્મઞ્ચ, અનત્થઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બ’ન્તિ.

કતમો ચાવુસો, અધમ્મો, કતમો ચ ધમ્મો, કતમો ચ અનત્થો, કતમો ચ અત્થો?

‘‘મિચ્છાદિટ્ઠિ, આવુસો, અધમ્મો; સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાદિટ્ઠિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માદિટ્ઠિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

‘‘મિચ્છાસઙ્કપ્પો, આવુસો, અધમ્મો; સમ્માસઙ્કપ્પો ધમ્મો... મિચ્છાવાચા, આવુસો, અધમ્મો; સમ્માવાચા ધમ્મો ... મિચ્છાકમ્મન્તો, આવુસો, અધમ્મો; સમ્માકમ્મન્તો ધમ્મો... મિચ્છાઆજીવો, આવુસો, અધમ્મો; સમ્માઆજીવો ધમ્મો... મિચ્છાવાયામો, આવુસો, અધમ્મો; સમ્માવાયામો ધમ્મો... મિચ્છાસતિ, આવુસો, અધમ્મો; સમ્માસતિ ધમ્મો... મિચ્છાસમાધિ, આવુસો, અધમ્મો; સમ્માસમાધિ ધમ્મો... મિચ્છાઞાણં, આવુસો, અધમ્મો; સમ્માઞાણં ધમ્મો....

મિચ્છાવિમુત્તિ, આવુસો, અધમ્મો; સમ્માવિમુત્તિ ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાવિમુત્તિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માવિમુત્તિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

‘‘અયં ખો નો, આવુસો, ભગવા સંખિત્તેન ઉદ્દેસં ઉદ્દિસિત્વા વિત્થારેન અત્થં અવિભજિત્વા ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પવિટ્ઠો – ‘અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો ધમ્મો ચ...પે॰... તથા પટિપજ્જિતબ્બ’ન્તિ, ઇમસ્સ ખો અહં, આવુસો, ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ એવં વિત્થારેન અત્થં આજાનામિ. આકઙ્ખમાના ચ પન તુમ્હે, આવુસો, ભગવન્તંયેવ ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પટિપુચ્છેય્યાથ. યથા વો ભગવા બ્યાકરોતિ [બ્યાકરેય્ય (સ્યા॰)] તથા નં ધારેય્યાથા’’તિ.

‘‘એવમાવુસો’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો આનન્દસ્સ ભાસિતં અભિનન્દિત્વા અનુમોદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું –

‘‘યં ખો નો ભગવા સંખિત્તેન ઉદ્દેસં ઉદ્દિસિત્વા વિત્થારેન અત્થં અવિભજિત્વા ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પવિટ્ઠો – ‘અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો...પે॰... તથા પટિજ્જિતબ્બ’ન્તિ.

‘‘તેસં નો, ભન્તે, અમ્હાકં અચિરપક્કન્તસ્સ ભગવતો એતદહોસિ – ‘ઇદં ખો નો, આવુસો, ભગવા સંખિત્તેન ઉદ્દેસં ઉદ્દિસિત્વા વિત્થારેન અત્થં અવિભજિત્વા ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પવિટ્ઠો – અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો... પે॰... તથા પટિપજ્જિતબ્બન્તિ. કો નુ ખો ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજેય્યા’તિ?

‘‘તેસં નો, ભન્તે, અમ્હાકં એતદહોસિ – ‘અયં ખો આયસ્મા આનન્દો સત્થુ ચેવ સંવણ્ણિતો સમ્ભાવિતો ચ વિઞ્ઞૂનં સબ્રહ્મચારીનં. પહોતિ ચાયસ્મા આનન્દો ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજિતું. યંનૂન મયં યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમેય્યામ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં આનન્દં એતમત્થં પટિપુચ્છેય્યામ. યથા નો આયસ્મા આનન્દો બ્યાકરિસ્સતિ તથા નં ધારેસ્સામા’તિ.

‘‘અથ ખો મયં, ભન્તે, યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમિમ્હા; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં આનન્દં એતમત્થં અપુચ્છિમ્હા. તેસં નો, ભન્તે, આયસ્મતા આનન્દેન ઇમેહિ આકારેહિ ઇમેહિ પદેહિ ઇમેહિ બ્યઞ્જનેહિ અત્થો સુવિભત્તો’’તિ [વિભત્તોતિ (?) એવમેવ હિ અઞ્ઞેસુ ઈદિસસુત્તેસુ દિસ્સતિ].

‘‘સાધુ સાધુ, ભિક્ખવે! પણ્ડિતો, ભિક્ખવે, આનન્દો. મહાપઞ્ઞો, ભિક્ખવે, આનન્દો. મં ચેપિ તુમ્હે, ભિક્ખવે, ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પટિપુચ્છેય્યાથ, અહમ્પિ ચેતં એવમેવં [અહમ્પિ તં એવમેવં (મ॰ નિ॰ ૧.૨૦૫)] બ્યાકરેય્યં યથા તં આનન્દેન બ્યાકતં. એસો ચેવ તસ્સ [એસો ચેવેતસ્સ (મ॰ નિ॰ ૧.૨૦૫)] અત્થો એવઞ્ચ નં ધારેય્યાથા’’તિ. તતિયં.

૪. અજિતસુત્તં

૧૧૬. અથ ખો અજિતો પરિબ્બાજકો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ . એકમન્તં નિસિન્નો ખો અજિતો પરિબ્બાજકો ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘અમ્હાકં , ભો ગોતમ, પણ્ડિતો નામ સબ્રહ્મચારી. તેન પઞ્ચમત્તાનિ ચિત્તટ્ઠાનસતાનિ ચિન્તિતાનિ, યેહિ અઞ્ઞતિત્થિયા ઉપારદ્ધાવ જાનન્તિ [ઉપારદ્ધા પજાનન્તિ (સી॰)] ઉપારદ્ધસ્મા’’તિ [ઉપારદ્ધમ્હાતિ (સી॰ પી॰)].

અથ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ધારેથ નો તુમ્હે, ભિક્ખવે, પણ્ડિતવત્થૂની’’તિ? ‘‘એતસ્સ, ભગવા, કાલો એતસ્સ, સુગત, કાલો યં ભગવા ભાસેય્ય, ભગવતો સુત્વા ભિક્ખૂ ધારેસ્સન્તી’’તિ.

‘‘તેન હિ, ભિક્ખવે, સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો અધમ્મિકેન વાદેન અધમ્મિકં વાદં અભિનિગ્ગણ્હાતિ અભિનિપ્પીળેતિ, તેન ચ અધમ્મિકં પરિસં રઞ્જેતિ. તેન સા અધમ્મિકા પરિસા ઉચ્ચાસદ્દમહાસદ્દા હોતિ – ‘પણ્ડિતો વત, ભો, પણ્ડિતો વત, ભો’તિ.

“ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો અધમ્મિકેન વાદેન ધમ્મિકં વાદં અભિનિગ્ગણ્હાતિ અભિનિપ્પીળેતિ, તેન ચ અધમ્મિકં પરિસં રઞ્જેતિ. તેન સા અધમ્મિકા પરિસા ઉચ્ચાસદ્દમહાસદ્દા હોતિ – ‘પણ્ડિતો વત, ભો, પણ્ડિતો વત, ભો’તિ.

“ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો અધમ્મિકેન વાદેન ધમ્મિકઞ્ચ વાદં અધમ્મિકઞ્ચ વાદં અભિનિગ્ગણ્હાતિ અભિનિપ્પીળેતિ, તેન ચ અધમ્મિકં પરિસં રઞ્જેતિ. તેન સા અધમ્મિકા પરિસા ઉચ્ચાસદ્દમહાસદ્દા હોતિ – ‘પણ્ડિતો વત, ભો, પણ્ડિતો વત, ભો’તિ.

“અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો ધમ્મો ચ; અનત્થો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ. અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા ધમ્મઞ્ચ, અનત્થઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બં.

“કતમો ચ, ભિક્ખવે, અધમ્મો, કતમો ચ ધમ્મો, કતમો ચ અનત્થો, કતમો ચ અત્થો? મિચ્છાદિટ્ઠિ, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાદિટ્ઠિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માદિટ્ઠિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

“મિચ્છાસઙ્કપ્પો, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માસઙ્કપ્પો ધમ્મો… મિચ્છાવાચા, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માવાચા ધમ્મો… મિચ્છાકમ્મન્તો, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માકમ્મન્તો ધમ્મો… મિચ્છાઆજીવો, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માઆજીવો ધમ્મો … મિચ્છાવાયામો, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માવાયામો ધમ્મો… મિચ્છાસતિ, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માસતિ ધમ્મો… મિચ્છાસમાધિ, ભિક્ખવે અધમ્મો; સમ્માસમાધિ ધમ્મો… મિચ્છાઞાણં, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માઞાણં ધમ્મો .

“મિચ્છાવિમુત્તિ, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માવિમુત્તિ ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાવિમુત્તિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માવિમુત્તિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

“‘અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો ધમ્મો ચ; અનત્થો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ. અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા ધમ્મઞ્ચ , અનત્થઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બ’ન્તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં, ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્ત”ન્તિ. ચતુત્થં.

૫. સઙ્ગારવસુત્તં

૧૧૭. [અ॰ નિ॰ ૧૦.૧૬૯] અથ ખો સઙ્ગારવો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સઙ્ગારવો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – “કિં નુ ખો, ભો ગોતમ, ઓરિમં તીરં, કિં પારિમં તીર”ન્તિ? “મિચ્છાદિટ્ઠિ ખો, બ્રાહ્મણ, ઓરિમં તીરં, સમ્માદિટ્ઠિ પારિમં તીરં; મિચ્છાસઙ્કપ્પો ઓરિમં તીરં, સમ્માસઙ્કપ્પો પારિમં તીરં; મિચ્છાવાચા ઓરિમં તીરં, સમ્માવાચા પારિમં તીરં; મિચ્છાકમ્મન્તો ઓરિમં તીરં, સમ્માકમ્મન્તો પારિમં તીરં; મિચ્છાઆજીવો ઓરિમં તીરં, સમ્માઆજીવો પારિમં તીરં; મિચ્છાવાયામો ઓરિમં તીરં, સમ્માવાયામો પારિમં તીરં; મિચ્છાસતિ ઓરિમં તીરં, સમ્માસતિ પારિમં તીરં; મિચ્છાસમાધિ ઓરિમં તીરં, સમ્માસમાધિ પારિમં તીરં;

મિચ્છાઞાણં ઓરિમં તીરં, સમ્માઞાણં પારિમં તીરં; મિચ્છાવિમુત્તિ ઓરિમં તીરં, સમ્માવિમુત્તિ પારિમં તીરન્તિ. ઇદં ખો, બ્રાહ્મણ, ઓરિમં તીરં, ઇદં પારિમં તીરન્તિ.

‘‘અપ્પકા તે મનુસ્સેસુ, યે જના પારગામિનો;
અથાયં ઇતરા પજા, તીરમેવાનુધાવતિ.

‘‘યે ચ ખો સમ્મદક્ખાતે, ધમ્મે ધમ્માનુવત્તિનો;
તે જના પારમેસ્સન્તિ, મચ્ચુધેય્યં સુદુત્તરં.

‘‘કણ્હં ધમ્મં વિપ્પહાય, સુક્કં ભાવેથ પણ્ડિતો;
ઓકા અનોકમાગમ્મ, વિવેકે યત્થ દૂરમં.

‘‘તત્રાભિરતિમિચ્છેય્ય, હિત્વા કામે અકિઞ્ચનો;
પરિયોદપેય્ય અત્તાનં, ચિત્તક્લેસેહિ પણ્ડિતો.

‘‘યેસં સમ્બોધિયઙ્ગેસુ, સમ્મા ચિત્તં સુભાવિતં;
આદાનપટિનિસ્સગ્ગે, અનુપાદાય યે રતા;
ખીણાસવા જુતિમન્તો [જુતીમન્તો (સી॰)], તે લોકે પરિનિબ્બુતા’’તિ. પઞ્ચમં;

૬. ઓરિમતીરસુત્તં

૧૧૮. ‘‘ઓરિમઞ્ચ, ભિક્ખવે, તીરં દેસેસ્સામિ પારિમઞ્ચ તીરં. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, ઓરિમં તીરં, કતમઞ્ચ પારિમં તીરં? મિચ્છાદિટ્ઠિ ઓરિમં તીરં , સમ્માદિટ્ઠિ પારિમં તીરં… પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ ઓરિમં તીરં, સમ્માવિમુત્તિ પારિમં તીરં. ઇદં ખો, ભિક્ખવે, ઓરિમં તીરં, ઇદં પારિમં તીરન્તિ.

‘‘અપ્પકા તે મનુસ્સેસુ, યે જના પારગામિનો;
અથાયં ઇતરા પજા, તીરમેવાનુધાવતિ.

‘‘યે ચ ખો સમ્મદક્ખાતે, ધમ્મે ધમ્માનુવત્તિનો;
તે જના પારમેસ્સન્તિ, મચ્ચુધેય્યં સુદુત્તરં.

‘‘કણ્હં ધમ્મં વિપ્પહાય, સુક્કં ભાવેથ પણ્ડિતો;
ઓકા અનોક માગમ્મ, વિવેકે યત્થ દૂરમં.

‘‘તત્રાભિરતિમિચ્છેય્ય, હિત્વા કામે અકિઞ્ચનો;
પરિયોદપેય્ય અત્તાનં, ચિત્તક્લેસેહિ પણ્ડિતો.

“યેસં સમ્બોધિયઙ્ગેસુ, સમ્મા ચિત્તં સુભાવિતં;
આદાનપટિનિસ્સગ્ગે, અનુપાદાય યે રતા;
ખીણાસવા જુતિમન્તો, તે લોકે પરિનિબ્બુતા”તિ. છટ્ઠં;

૭. પઠમપચ્ચોરોહણીસુત્તં

૧૧૯. તેન ખો પન સમયેન જાણુસ્સોણિ [જાનુસ્સોનિ (ક॰ સી॰), જાનુસ્સોણિ (ક॰ સી॰), જાણુસોણિ (ક॰)] બ્રાહ્મણો તદહુપોસથે સીસંન્હાતો [સીસંનહાતો (સી॰ પી॰), સીસન્હાતો (સ્યા॰)] નવં ખોમયુગં નિવત્થો અલ્લકુસમુટ્ઠિં આદાય ભગવતો અવિદૂરે એકમન્તં ઠિતો હોતિ.

અદ્દસા ખો ભગવા જાણુસ્સોણિં બ્રાહ્મણં તદહુપોસથે સીસંન્હાતં નવં ખોમયુગં નિવત્થં અલ્લકુસમુટ્ઠિં આદાય એકમન્તં ઠિતં. દિસ્વાન જાણુસ્સોણિં બ્રાહ્મણં એતદવોચ – “કિં નુ ત્વં, બ્રાહ્મણ, તદહુપોસથે સીસંન્હાતો નવં ખોમયુગં નિવત્થો અલ્લકુસમુટ્ઠિં આદાય એકમન્તં ઠિતો ? કિં ન્વજ્જ [કિં નુ અજ્જ (સ્યા॰), કિં નુ ખો અજ્જ (પી॰), કિં નુ ખ્વજ્જ (ક॰)] બ્રાહ્મણકુલસ્સા”તિ [બ્રાહ્મણ બ્રહ્મકુસલસ્સાતિ (ક॰)]? “પચ્ચોરોહણી, ભો ગોતમ, અજ્જ બ્રાહ્મણકુલસ્સા”તિ [બ્રહ્મકુસલસ્સાતિ (ક॰)].

“યથા કથં પન, બ્રાહ્મણ, બ્રાહ્મણાનં પચ્ચોરોહણી હોતી”તિ? “ઇધ, ભો ગોતમ, બ્રાહ્મણા તદહુપોસથે સીસંન્હાતા નવં ખોમયુગં નિવત્થા અલ્લેન ગોમયેન પથવિં ઓપુઞ્જિત્વા હરિતેહિ કુસેહિ પત્થરિત્વા [પવિત્થારેત્વા (ક॰)] અન્તરા ચ વેલં અન્તરા ચ અગ્યાગારં સેય્યં કપ્પેન્તિ. તે તં રત્તિં તિક્ખત્તું પચ્ચુટ્ઠાય પઞ્જલિકા અગ્ગિં નમસ્સન્તિ – ‘પચ્ચોરોહામ ભવન્તં, પચ્ચોરોહામ ભવન્ત’ન્તિ. બહુકેન ચ સપ્પિતેલનવનીતેન અગ્ગિં સન્તપ્પેન્તિ. તસ્સા ચ રત્તિયા અચ્ચયેન પણીતેન ખાદનીયેન ભોજનીયેન બ્રાહ્મણે સન્તપ્પેન્તિ. એવં, ભો ગોતમ, બ્રાહ્મણાનં પચ્ચોરોહણી હોતી”તિ.

“અઞ્ઞથા ખો, બ્રાહ્મણ, બ્રાહ્મણાનં પચ્ચોરોહણી હોતિ, અઞ્ઞથા ચ પન અરિયસ્સ વિનયે પચ્ચોરોહણી હોતી”તિ. “યથા કથં પન, ભો ગોતમ, અરિયસ્સ વિનયે પચ્ચોરોહણી હોતિ? સાધુ મે ભવં ગોતમો તથા ધમ્મં દેસેતુ યથા અરિયસ્સ વિનયે પચ્ચોરોહણી હોતી”તિ.

“તેન હિ, બ્રાહ્મણ, સુણાહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ; ભાસિસ્સામી”તિ. “એવં, ભો”તિ ખો જાણુસ્સોણિ બ્રાહ્મણો ભગવતો પચ્ચસ્સોસિ. ભગવા એતદવોચ –

“ઇધ , બ્રાહ્મણ, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘મિચ્છાદિટ્ઠિયા ખો પાપકો વિપાકો દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચા’ તિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય મિચ્છાદિટ્ઠિં પજહતિ; મિચ્છાદિટ્ઠિયા પચ્ચોરોહતિ.

… મિચ્છાસઙ્કપ્પસ્સ ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય મિચ્છાસઙ્કપ્પં પજહતિ; મિચ્છાસઙ્કપ્પા પચ્ચોરોહતિ.

… મિચ્છાવાચાય ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય મિચ્છાવાચં પજહતિ; મિચ્છાવાચાય પચ્ચોરોહતિ.

…મિચ્છાકમ્મન્તસ્સ ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય મિચ્છાકમ્મન્તં પજહતિ; મિચ્છાકમ્મન્તા પચ્ચોરોહતિ.

…મિચ્છાઆજીવસ્સ ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય મિચ્છાઆજીવં પજહતિ; મિચ્છાઆજીવા પચ્ચોરોહતિ.

…મિચ્છાવાયામસ્સ ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય મિચ્છાવાયામં પજહતિ; મિચ્છાવાયામા પચ્ચોરોહતિ.

…મિચ્છાસતિયા ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય મિચ્છાસતિં પજહતિ; મિચ્છાસતિયા પચ્ચોરોહતિ.

…મિચ્છાસમાધિસ્સ ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય મિચ્છાસમાધિં પજહતિ; મિચ્છાસમાધિમ્હા પચ્ચોરોહતિ.

…મિચ્છાઞાણસ્સ ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય મિચ્છાઞાણં પજહતિ; મિચ્છાઞાણમ્હા પચ્ચોરોહતિ.

‘મિચ્છાવિમુત્તિયા ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચા’તિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય મિચ્છાવિમુત્તિં પજહતિ; મિચ્છાવિમુત્તિયા પચ્ચોરોહતિ. એવં ખો, બ્રાહ્મણ, અરિયસ્સ વિનયે પચ્ચોરોહણી હોતી’’તિ.

‘‘અઞ્ઞથા, ભો ગોતમ, બ્રાહ્મણાનં પચ્ચોરોહણી, અઞ્ઞથા ચ પન અરિયસ્સ વિનયે પચ્ચોરોહણી હોતિ. ઇમિસ્સા ચ, ભો ગોતમ, અરિયસ્સ વિનયે પચ્ચોરોહણિયા બ્રાહ્મણાનં પચ્ચોરોહણી કલં નાગ્ઘતિ સોળસિં. અભિક્કન્તં , ભો ગોતમ…પે॰… ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયપચ્ચોરોહણીસુત્તં

૧૨૦. ‘‘અરિયં વો, ભિક્ખવે, પચ્ચોરોહણિં દેસેસ્સામિ. તં સુણાથ… કતમા ચ, ભિક્ખવે, અરિયા પચ્ચોરોહણી? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘મિચ્છાદિટ્ઠિયા ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચા’તિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય મિચ્છાદિટ્ઠિં પજહતિ; મિચ્છાદિટ્ઠિયા પચ્ચોરોહતિ. મિચ્છાસઙ્કપ્પસ્સ ખો પાપકો વિપાકો… મિચ્છાવાચાય ખો… મિચ્છાકમ્મન્તસ્સ ખો… મિચ્છાઆજીવસ્સ ખો… મિચ્છાવાયામસ્સ ખો… મિચ્છાસતિયા ખો… મિચ્છાસમાધિસ્સ ખો… મિચ્છાઞાણસ્સ ખો… મિચ્છાવિમુત્તિયા ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય મિચ્છાવિમુત્તિં પજહતિ; મિચ્છાવિમુત્તિયા પચ્ચોરોહતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અરિયા પચ્ચોરોહણી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. પુબ્બઙ્ગમસુત્તં

૧૨૧. ‘‘સૂરિયસ્સ, ભિક્ખવે, ઉદયતો એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – અરુણુગ્ગં. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, કુસલાનં ધમ્માનં એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – સમ્માદિટ્ઠિ. સમ્માદિટ્ઠિકસ્સ, ભિક્ખવે, સમ્માસઙ્કપ્પો પહોતિ, સમ્માસઙ્કપ્પસ્સ સમ્માવાચા પહોતિ, સમ્માકમ્મન્તો પહોતિ, સમ્માકમ્મન્તસ્સ સમ્માઆજીવો પહોતિ, સમ્માઆજીવસ્સ સમ્માવાયામો પહોતિ, સમ્માવાયામસ્સ સમ્માસતિ પહોતિ, સમ્માસતિસ્સ સમ્માસમાધિ પહોતિ , સમ્માસમાધિસ્સ સમ્માઞાણં પહોતિ, સમ્માઞાણિસ્સ સમ્માવિમુત્તિ પહોતી’’તિ. નવમં.

૧૦. આસવક્ખયસુત્તં

૧૨૨. ‘‘દસયિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા આસવાનં ખયાય સંવત્તન્તિ. કતમે દસ? સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ, સમ્માઞાણં , સમ્માવિમુત્તિ – ઇમે ખો , ભિક્ખવે, દસ ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા આસવાનં ખયાય સંવત્તન્તી’’તિ. દસમં.

પચ્ચોરોહણિવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

તયો અધમ્મા અજિતો, સઙ્ગારવો ચ ઓરિમં;
દ્વે ચેવ પચ્ચોરોહણી, પુબ્બઙ્ગમં આસવક્ખયોતિ.

(૧૩) ૩. પરિસુદ્ધવગ્ગો

૧. પઠમસુત્તં

૧૨૩. ''દસયિમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા પરિસુદ્ધા પરિયોદાતા, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા. કતમે દસ? સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ, સમ્માઞાણં, સમ્માવિમુત્તિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ ધમ્મા પરિસુદ્ધા પરિયોદાતા, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા''તિ. પઠમં.

૨. દુતિયસુત્તં

૧૨૪. ''દસયિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા. કતમે દસ? સમ્માદિટ્ઠિ ...પે○... સમ્માવિમુત્તિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ ધમ્મા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા''તિ. દુતિયં.

૩. તતિયસુત્તં

૧૨૫. ''દસયિમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા મહપ્ફલા મહાનિસંસા, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા. કતમે દસ? સમ્માદિટ્ઠિ... પે○... સમ્માવિમુત્તિ – ઇમે ખો , ભિક્ખવે, દસ ધમ્મા મહપ્ફલા મહાનિસંસા, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા''તિ. તતિયં.

૪. ચતુત્થસુત્તં

૧૨૬. ''દસયિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા રાગવિનયપરિયોસાના હોન્તિ દોસવિનયપરિયોસાના હોન્તિ મોહવિનયપરિયોસાના હોન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા. કતમે દસ? સમ્માદિટ્ઠિ...પે○... સમ્માવિમુત્તિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ ધમ્મા રાગવિનયપરિયોસાના હોન્તિ દોસવિનયપરિયોસાના હોન્તિ મોહવિનયપરિયોસાના હોન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા''તિ. ચતુત્થં.

૫. પઞ્ચમસુત્તં

૧૨૭. ''દસયિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા. કતમે દસ? સમ્માદિટ્ઠિ...પે○... સમ્માવિમુત્તિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ ધમ્મા એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા''તિ. પઞ્ચમં.

૬. છટ્ઠસુત્તં

૧૨૮. ''દસયિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા. કતમે દસ? સમ્માદિટ્ઠિ ...પે○... સમ્માવિમુત્તિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા''તિ. છટ્ઠં.

૭. સત્તમસુત્તં

૧૨૯. ''દસયિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા. કતમે દસ? સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માવિમુત્તિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા''તિ. સત્તમં.

૮. અટ્ઠમસુત્તં

૧૩૦. ''દસયિમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા રાગવિનયપરિયોસાના હોન્તિ દોસવિનયપરિયોસાના હોન્તિ મોહવિનયપરિયોસાના હોન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા. કતમે દસ? સમ્માદિટ્ઠિ... પે॰... સમ્માવિમુત્તિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા રાગવિનયપરિયોસાના હોન્તિ દોસવિનયપરિયોસાના હોન્તિ મોહવિનયપરિયોસાના હોન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા''તિ. અટ્ઠમં.

૯. નવમસુત્તં

૧૩૧. ''દસયિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા. કતમે દસ? સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માવિમુત્તિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા''તિ. નવમં.

૧૦. દસમસુત્તં

૧૩૨. ''દસયિમે , ભિક્ખવે, મિચ્છત્તા. કતમે દસ? મિચ્છાદિટ્ઠિ, મિચ્છાસઙ્કપ્પો, મિચ્છાવાચા, મિચ્છાકમ્મન્તો, મિચ્છાઆજીવો, મિચ્છાવાયામો, મિચ્છાસતિ, મિચ્છાસમાધિ, મિચ્છાઞાણં, મિચ્છાવિમુત્તિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ મિચ્છત્તા''તિ. દસમં.

૧૧. એકાદસમસુત્તં

૧૩૩. ''દસયિમે, ભિક્ખવે, સમ્મત્તા. કતમે દસ? સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ, સમ્માઞાણં, સમ્માવિમુત્તિ – ઇમે ખો , ભિક્ખવે, દસ સમ્મત્તા''તિ. એકાદસમં.

પરિસુદ્ધવગ્ગો તતિયો.

(૧૪) ૪. સાધુવગ્ગો

૧. સાધુસુત્તં

૧૩૪. [અ॰ નિ॰ ૧૦.૧૭૮] ‘‘સાધુઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ અસાધુઞ્ચ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, અસાધુ? મિચ્છાદિટ્ઠિ, મિચ્છાસઙ્કપ્પો, મિચ્છાવાચા, મિચ્છાકમ્મન્તો, મિચ્છાઆજીવો, મિચ્છાવાયામો, મિચ્છાસતિ, મિચ્છાસમાધિ, મિચ્છાઞાણં, મિચ્છાવિમુત્તિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અસાધુ. કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સાધુ? સમ્માદિટ્ઠિ , સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ, સમ્માઞાણં, સમ્માવિમુત્તિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સાધૂ’’તિ. પઠમં.

૨. અરિયધમ્મસુત્તં

૧૩૫. ‘‘અરિયધમ્મઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ અનરિયધમ્મઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, અનરિયો ધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ…પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અનરિયો ધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, અરિયો ધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અરિયો ધમ્મો’’તિ. દુતિયં.

૩. અકુસલસુત્તં

૧૩૬. ‘‘અકુસલઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ કુસલઞ્ચ. તં સુણાથ …પે॰… કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, અકુસલં? મિચ્છાદિટ્ઠિ…પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે , અકુસલં. કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, કુસલં? સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માવિમુત્તિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, કુસલ’’ન્તિ. તતિયં.

૪. અત્થસુત્તં

૧૩૭. ‘‘અત્થઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ અનત્થઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, અનત્થો? મિચ્છાદિટ્ઠિ …પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અનત્થો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, અત્થો? સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અત્થો’’તિ. ચતુત્થં.

૫. ધમ્મસુત્તં

૧૩૮. ‘‘ધમ્મઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ અધમ્મઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, અધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ…પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, ધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ધમ્મો’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. સાસવસુત્તં

૧૩૯. ‘‘સાસવઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ અનાસવઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, સાસવો ધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ…પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સાસવો ધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, અનાસવો ધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અનાસવો ધમ્મો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. સાવજ્જસુત્તં

૧૪૦. ‘‘સાવજ્જઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ અનવજ્જઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, સાવજ્જો ધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ…પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સાવજ્જો ધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, અનવજ્જો ધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અનવજ્જો ધમ્મો’’તિ. સત્તમં.

૮. તપનીયસુત્તં

૧૪૧. ‘‘તપનીયઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ અતપનીયઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, તપનીયો ધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ…પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, તપનીયો ધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, અતપનીયો ધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અતપનીયો ધમ્મો’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. આચયગામિસુત્તં

૧૪૨. ‘‘આચયગામિઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ અપચયગામિઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે , આચયગામી ધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ…પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, આચયગામી ધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે , અપચયગામી ધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અપચયગામી ધમ્મો’’તિ. નવમં.

૧૦. દુક્ખુદ્રયસુત્તં

૧૪૩. ‘‘દુક્ખુદ્રયઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ સુખુદ્રયઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, દુક્ખુદ્રયો ધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ…પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દુક્ખુદ્રયો ધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, સુખુદ્રયો ધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સુખુદ્રયો ધમ્મો’’તિ. દસમં.

૧૧. દુક્ખવિપાકસુત્તં

૧૪૪. ‘‘દુક્ખવિપાકઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ સુખવિપાકઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, દુક્ખવિપાકો ધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ…પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દુક્ખવિપાકો ધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, સુખવિપાકો ધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સુખવિપાકો ધમ્મો’’તિ. એકાદસમં.

સાધુવગ્ગો ચતુત્થો.

(૧૫) ૫. અરિયવગ્ગો

૧. અરિયમગ્ગસુત્તં

૧૪૫. ‘‘અરિયમગ્ગઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ અનરિયમગ્ગઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, અનરિયો મગ્ગો? મિચ્છાદિટ્ઠિ…પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અનરિયો મગ્ગો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, અરિયો મગ્ગો? સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અરિયો મગ્ગો’’તિ. પઠમં.

૨. કણ્હમગ્ગસુત્તં

૧૪૬. ‘‘કણ્હમગ્ગઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ સુક્કમગ્ગઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, કણ્હમગ્ગો? મિચ્છાદિટ્ઠિ…પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, કણ્હમગ્ગો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, સુક્કમગ્ગો? સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સુક્કમગ્ગો’’તિ. દુતિયં.

૩. સદ્ધમ્મસુત્તં

૧૪૭. ‘‘સદ્ધમ્મઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ અસદ્ધમ્મઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, અસદ્ધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ…પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અસદ્ધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, સદ્ધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સદ્ધમ્મો’’તિ. તતિયં.

૪. સપ્પુરિસધમ્મસુત્તં

૧૪૮. ‘‘સપ્પુરિસધમ્મઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ અસપ્પુરિસધમ્મઞ્ચ. તં સુણાથ …પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ…પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસધમ્મો’’તિ. ચતુત્થં.

૫. ઉપ્પાદેતબ્બસુત્તં

૧૪૯. ‘‘ઉપ્પાદેતબ્બઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ ન ઉપ્પાદેતબ્બઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, ન ઉપ્પાદેતબ્બો ધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ…પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ન ઉપ્પાદેતબ્બો ધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, ઉપ્પાદેતબ્બો ધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઉપ્પાદેતબ્બો ધમ્મો’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. આસેવિતબ્બસુત્તં

૧૫૦. ‘‘આસેવિતબ્બઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ ન આસેવિતબ્બઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, ન આસેવિતબ્બો ધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ…પે॰… મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ન આસેવિતબ્બો

ધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, આસેવિતબ્બો ધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, આસેવિતબ્બો ધમ્મો''તિ. છટ્ઠં.

૭. ભાવેતબ્બસુત્તં

૧૫૧. ''ભાવેતબ્બઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ ન ભાવેતબ્બઞ્ચ . તં સુણાથ...પે॰... કતમો ચ, ભિક્ખવે, ન ભાવેતબ્બો ધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ...પે॰... મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ન ભાવેતબ્બો ધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, ભાવેતબ્બો ધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ભાવેતબ્બો ધમ્મો''તિ. સત્તમં.

૮. બહુલીકાતબ્બસુત્તં

૧૫૨. ''બહુલીકાતબ્બઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ ન બહુલીકાતબ્બઞ્ચ. તં સુણાથ...પે॰... કતમો ચ, ભિક્ખવે, ન બહુલીકાતબ્બો ધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ...પે॰... મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ન બહુલીકાતબ્બો ધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, બહુલીકાતબ્બો ધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, બહુલીકાતબ્બો ધમ્મો''તિ. અટ્ઠમં.

૯. અનુસ્સરિતબ્બસુત્તં

૧૫૩. ''અનુસ્સરિતબ્બઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ ન અનુસ્સરિતબ્બઞ્ચ. તં સુણાથ...પે॰... કતમો ચ, ભિક્ખવે, ન અનુસ્સરિતબ્બો ધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ...પે॰... મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ન અનુસ્સરિતબ્બો ધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, અનુસ્સરિતબ્બો ધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અનુસ્સરિતબ્બો ધમ્મો''તિ. નવમં.

૧૦. સચ્છિકાતબ્બસુત્તં

૧૫૪. ''સચ્છિકાતબ્બઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ ન સચ્છિકાતબ્બઞ્ચ. તં સુણાથ...પે॰... કતમો ચ, ભિક્ખવે, ન સચ્છિકાતબ્બો ધમ્મો? મિચ્છાદિટ્ઠિ...પે॰... મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ન સચ્છિકાતબ્બો ધમ્મો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, સચ્છિકાતબ્બો ધમ્મો? સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સચ્છિકાતબ્બો ધમ્મો''તિ. દસમં.

અરિયવગ્ગો પઞ્ચમો.

તતિયપણ્ણાસકં સમત્તં.

૪. ચતુત્થપણ્ણાસકં

(૧૬) ૧. પુગ્ગલવગ્ગો

૧. સેવિતબ્બસુત્તં

૧૫૫. ‘‘દસહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પુગ્ગલો ન સેવિતબ્બો. કતમેહિ દસહિ? મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ, મિચ્છાસઙ્કપ્પો હોતિ, મિચ્છાવાચો હોતિ, મિચ્છાકમ્મન્તો હોતિ, મિચ્છાઆજીવો હોતિ, મિચ્છાવાયામો હોતિ, મિચ્છાસતિ હોતિ, મિચ્છાસમાધિ હોતિ, મિચ્છાઞાણી હોતિ, મિચ્છાવિમુત્તિ હોતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પુગ્ગલો ન સેવિતબ્બો.

‘‘દસહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પુગ્ગલો સેવિતબ્બો. કતમેહિ દસહિ? સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ, સમ્માસઙ્કપ્પો હોતિ, સમ્માવાચો હોતિ, સમ્માકમ્મન્તો હોતિ, સમ્માઆજીવો હોતિ, સમ્માવાયામો હોતિ, સમ્માસતિ હોતિ, સમ્માસમાધિ હોતિ, સમ્માઞાણી હોતિ, સમ્માવિમુત્તિ હોતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પુગ્ગલો સેવિતબ્બો’’તિ.

૨-૧૨. ભજિતબ્બાદિસુત્તાનિ

૧૫૬-૧૬૬. ‘‘દસહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પુગ્ગલો ન ભજિતબ્બો...પે॰... ભજિતબ્બો...પે॰... ન પયિરુપાસિતબ્બો... પયિરુપાસિતબ્બો...પે॰... ન પુજ્જો હોતિ... પુજ્જો હોતિ...પે॰... ન પાસંસો હોતિ... પાસંસો હોતિ...પે॰... અગારવો હોતિ... સગારવો હોતિ...પે॰... અપ્પતિસ્સો હોતિ... સપ્પતિસ્સો હોતિ...પે॰... ન આરાધકો હોતિ ... આરાધકો હોતિ...પે॰... ન વિસુજ્ઝતિ... વિસુજ્ઝતિ...પે॰... માનં નાધિભોતિ... માનં અધિભોતિ...પે॰ ... પઞ્ઞાય ન વડ્ઢતિ... પઞ્ઞાય વડ્ઢતિ...પે॰....

‘‘બહું અપુઞ્ઞં પસવતિ... બહું પુઞ્ઞં પસવતિ. કતમેહિ દસહિ? સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ, સમ્માસઙ્કપ્પો હોતિ, સમ્માવાચો હોતિ, સમ્માકમ્મન્તો હોતિ, સમ્માઆજીવો હોતિ, સમ્માવાયામો હોતિ , સમ્માસતિ હોતિ, સમ્માસમાધિ હોતિ, સમ્માઞાણી હોતિ, સમ્માવિમુત્તિ હોતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પુગ્ગલો બહું પુઞ્ઞં પસવતી’’તિ.

પુગ્ગલવગ્ગો પઠમો.

(૧૭) ૨. જાણુસ્સોણિવગ્ગો

૧. બ્રાહ્મણપચ્ચોરોહણીસુત્તં

૧૬૭. તેન ખો પન સમયેન જાણુસ્સોણિ બ્રાહ્મણો તદહુપોસથે સીસંન્હાતો નવં ખોમયુગં નિવત્થો અલ્લકુસમુટ્ઠિં આદાય ભગવતો અવિદૂરે એકમન્તં ઠિતો હોતિ.

અદ્દસા ખો ભગવા જાણુસ્સોણિં બ્રાહ્મણં તદહુપોસથે સીસંન્હાતં નવં ખોમયુગં નિવત્થં અલ્લકુસમુટ્ઠિં આદાય એકમન્તં ઠિતં. દિસ્વાન જાણુસ્સોણિં બ્રાહ્મણં એતદવોચ – ''કિં નુ ત્વં, બ્રાહ્મણ, તદહુપોસથે સીસંન્હાતો નવં ખોમયુગં નિવત્થો અલ્લકુસમુટ્ઠિં આદાય એકમન્તં ઠિતો? કિં ન્વજ્જ બ્રાહ્મણકુલસ્સા''તિ? ''પચ્ચોરોહણી, ભો ગોતમ, અજ્જ બ્રાહ્મણકુલસ્સા''તિ .

''યથા કથં પન, બ્રાહ્મણ, બ્રાહ્મણાનં પચ્ચોરોહણી હોતી''તિ? ''ઇધ, ભો ગોતમ, બ્રાહ્મણા તદહુપોસથે સીસંન્હાતા નવં ખોમયુગં નિવત્થા અલ્લેન ગોમયેન પથવિં ઓપુઞ્જિત્વા હરિતેહિ કુસેહિ પત્થરિત્વા અન્તરા ચ વેલં અન્તરા ચ અગ્યાગારં સેય્યં કપ્પેન્તિ. તે તં રત્તિં તિક્ખત્તું પચ્ચુટ્ઠાય પઞ્જલિકા અગ્ગિં નમસ્સન્તિ – 'પચ્ચોરોહામ ભવન્તં, પચ્ચોરોહામ ભવન્ત'ન્તિ. બહુકેન ચ સપ્પિતેલનવનીતેન અગ્ગિં સન્તપ્પેન્તિ. તસ્સા ચ રત્તિયા અચ્ચયેન પણીતેન ખાદનીયેન ભોજનીયેન બ્રાહ્મણે સન્તપ્પેન્તિ. એવં, ભો ગોતમ, બ્રાહ્મણાનં પચ્ચોરોહણી હોતી''તિ.

''અઞ્ઞથા ખો, બ્રાહ્મણ, બ્રાહ્મણાનં પચ્ચોરોહણી હોતિ, અઞ્ઞથા ચ પન અરિયસ્સ વિનયે પચ્ચોરોહણી હોતી''તિ. ''યથા કથં પન, ભો ગોતમ, અરિયસ્સ વિનયે પચ્ચોરોહણી હોતિ? સાધુ મે ભવં ગોતમો તથા ધમ્મં દેસેતુ યથા અરિયસ્સ વિનયે પચ્ચોરોહણી હોતી''તિ.

''તેન હિ, બ્રાહ્મણ, સુણાહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં, ભો''તિ ખો જાણુસ્સોણિ બ્રાહ્મણો ભગવતો પચ્ચસ્સોસિ. ભગવા એતદવોચ –

''ઇધ, બ્રાહ્મણ, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'પાણાતિપાતસ્સ ખો પાપકો વિપાકો દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચા' તિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય પાણાતિપાતં પજહતિ; પાણાતિપાતા પચ્ચોરોહતિ.

...અદિન્નાદાનસ્સ ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય અદિન્નાદાનં પજહતિ; અદિન્નાદાના પચ્ચોરોહતિ.

...કામેસુમિચ્છાચારસ્સ ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય કામેસુમિચ્છાચારં પજહતિ; કામેસુમિચ્છાચારા પચ્ચોરોહતિ.

...મુસાવાદસ્સ ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય મુસાવાદં પજહતિ; મુસાવાદા પચ્ચોરોહતિ.

...પિસુણાય વાચાય ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય પિસુણં વાચં પજહતિ; પિસુણાય વાચાય પચ્ચોરોહતિ.

...ફરુસાય વાચાય ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય ફરુસં વાચં પજહતિ; ફરુસાય વાચાય પચ્ચોરોહતિ.

...સમ્ફપ્પલાપસ્સ ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય સમ્ફપ્પલાપં પજહતિ; સમ્ફપ્પલાપા પચ્ચોરોહતિ.

...અભિજ્ઝાય ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય અભિજ્ઝં પજહતિ; અભિજ્ઝાય પચ્ચોરોહતિ.

...બ્યાપાદસ્સ ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચાતિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય બ્યાપાદં પજહતિ; બ્યાપાદા પચ્ચોરોહતિ.

...મિચ્છાદિટ્ઠિયા ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચા’તિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય મિચ્છાદિટ્ઠિં પજહતિ; મિચ્છાદિટ્ઠિયા પચ્ચોરોહતિ. એવં ખો, બ્રાહ્મણ, અરિયસ્સ વિનયે પચ્ચોરોહણી હોતી’’તિ.

‘‘અઞ્ઞથા ખો, ભો ગોતમ, બ્રાહ્મણાનં પચ્ચોરોહણી હોતિ, અઞ્ઞથા ચ પન અરિયસ્સ વિનયે પચ્ચોરોહણી હોતિ. ઇમિસ્સા, ભો ગોતમ, અરિયસ્સ વિનયે પચ્ચોરોહણિયા બ્રાહ્મણાનં પચ્ચોરોહણી કલં નાગ્ઘતિ સોળસિં. અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ. પઠમં.

૨. અરિયપચ્ચોરોહણીસુત્તં

૧૬૮. ‘‘અરિયં વો, ભિક્ખવે, પચ્ચોરોહણિં દેસેસ્સામિ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું . ભગવા એતદવોચ –

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, અરિયા પચ્ચોરોહણી? ઇધ , ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘પાણાતિપાતસ્સ ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચા’તિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય પાણાતિપાતં પજહતિ; પાણાતિપાતા પચ્ચોરોહતિ.

... ‘અદિન્નાદાનસ્સ ખો પાપકો વિપાકો – દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચા’તિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય અદિન્નાદાનં પજહતિ; અદિન્નાદાના પચ્ચોરોહતિ.

... ‘કામેસુમિચ્છાચારસ્સ ખો પાપકો વિપાકો...પે॰... કામેસુમિચ્છાચારા પચ્ચોરોહતિ.

... ‘મુસાવાદસ્સ ખો પાપકો વિપાકો...પે॰... મુસાવાદા પચ્ચોરોહતિ.

... ‘પિસુણાય વાચાય ખો પાપકો વિપાકો...પે॰... પિસુણાય વાચાય પચ્ચોરોહતિ.

... 'ફરુસાય વાચાય ખો પાપકો વિપાકો...પે॰... ફરુસાય વાચાય પચ્ચોરોહતિ.

... 'સમ્ફપ્પલાપસ્સ ખો પાપકો વિપાકો...પે॰... સમ્ફપ્પલાપા પચ્ચોરોહતિ.

... 'અભિજ્ઝાય ખો પાપકો વિપાકો...પે॰... અભિજ્ઝાય પચ્ચોરોહતિ.

... 'બ્યાપાદસ્સ ખો પાપકો વિપાકો...પે॰... બ્યાપાદા પચ્ચોરોહતિ.

''કતમા ચ, ભિક્ખવે, અરિયા પચ્ચોરોહણી? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'મિચ્છાદિટ્ઠિયા ખો પાપકો વિપાકો દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચા'તિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય મિચ્છાદિટ્ઠિં પજહતિ; મિચ્છાદિટ્ઠિયા પચ્ચોરોહતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અરિયા પચ્ચોરોહણી''તિ. દુતિયં.

૩. સઙ્ગારવસુત્તં

૧૬૯. [અ॰ નિ॰ ૧૦.૧૧૭] અથ ખો સઙ્ગારવો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સઙ્ગારવો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ –

''કિં નુ ખો, ભો ગોતમ, ઓરિમં તીરં, કિં પારિમં તીર''ન્તિ? ''પાણાતિપાતો ખો, બ્રાહ્મણ, ઓરિમં તીરં, પાણાતિપાતા વેરમણી પારિમં તીરં. અદિન્નાદાનં ખો, બ્રાહ્મણ, ઓરિમં તીરં, અદિન્નાદાના વેરમણી પારિમં તીરં. કામેસુમિચ્છાચારો ઓરિમં તીરં, કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણી પારિમં તીરં. મુસાવાદો ઓરિમં તીરં, મુસાવાદા વેરમણી પારિમં તીરં. પિસુણા વાચા ઓરિમં તીરં, પિસુણાય વાચાય વેરમણી પારિમં તીરં. ફરુસા વાચા ઓરિમં તીરં, ફરુસાય વાચાય વેરમણી પારિમં તીરં. સમ્ફપ્પલાપો ઓરિમં તીરં, સમ્ફપ્પલાપા વેરમણી પારિમં તીરં. અભિજ્ઝા ઓરિમં તીરં, અનભિજ્ઝા પારિમં તીરં. બ્યાપાદો ઓરિમં તીરં, અબ્યાપાદો પારિમં તીરં. મિચ્છાદિટ્ઠિ ઓરિમં તીરં, સમ્માદિટ્ઠિ પારિમં તીરં. ઇદં ખો, બ્રાહ્મણ, ઓરિમં તીરં, ઇદં પારિમં તીરન્તિ.

''અપ્પકા તે મનુસ્સેસુ, યે જના પારગામિનો;
અથાયં ઇતરા પજા, તીરમેવાનુધાવતિ.

''યે ચ ખો સમ્મદક્ખાતે, ધમ્મે ધમ્માનુવત્તિનો;
તે જના પારમેસ્સન્તિ, મચ્ચુધેય્યં સુદુત્તરં.

''કણ્હં ધમ્મં વિપ્પહાય, સુક્કં ભાવેથ પણ્ડિતો;
ઓકા અનોકમાગમ્મ, વિવેકે યત્થ દૂરમં.

''તત્રાભિરતિમિચ્છેય્ય, હિત્વા કામે અકિઞ્ચનો;
પરિયોદપેય્ય અત્તાનં, ચિત્તક્લેસેહિ પણ્ડિતો.

''યેસં સમ્બોધિયઙ્ગેસુ, સમ્મા ચિત્તં સુભાવિતં;
આદાનપટિનિસ્સગ્ગે, અનુપાદાય યે રતા;

ખીણાસવા જુતિમન્તો, તે લોકે પરિનિબ્બુતા’’તિ. તતિયં;

૪. ઓરિમસુત્તં

૧૭૦. ‘‘ઓરિમઞ્ચ, ભિક્ખવે, તીરં દેસેસ્સામિ પારિમઞ્ચ તીરં. તં સુણાથ…પે॰… કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, ઓરિમં તીરં, કતમઞ્ચ પારિમં તીરં? પાણાતિપાતો, ભિક્ખવે, ઓરિમં તીરં, પાણાતિપાતા વેરમણી પારિમં તીરં. અદિન્નાદાનં ઓરિમં તીરં, અદિન્નાદાના વેરમણી પારિમં તીરં. કામેસુમિચ્છાચારો ઓરિમં તીરં, કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણી પારિમં તીરં. મુસાવાદો ઓરિમં તીરં, મુસાવાદા વેરમણી પારિમં તીરં. પિસુણા વાચા ઓરિમં તીરં, પિસુણાય વાચાય વેરમણી પારિમં તીરં. ફરુસા વાચા ઓરિમં તીરં, ફરુસાય વાચાય વેરમણી પારિમં તીરં. સમ્ફપ્પલાપો ઓરિમં તીરં, સમ્ફપ્પલાપા વેરમણી પારિમં તીરં. અભિજ્ઝા ઓરિમં તીરં, અનભિજ્ઝા પારિમં તીરં. બ્યાપાદો ઓરિમં તીરં, અબ્યાપાદો પારિમં તીરં. મિચ્છાદિટ્ઠિ ઓરિમં તીરં, સમ્માદિટ્ઠિ પારિમં તીરં. ઇદં ખો, ભિક્ખવે, ઓરિમં તીરં, ઇદં પારિમં તીરન્તિ.

‘‘અપ્પકા તે મનુસ્સેસુ, યે જના પારગામિનો;
અથાયં ઇતરા પજા, તીરમેવાનુધાવતિ.

‘‘યે ચ ખો સમ્મદક્ખાતે, ધમ્મે ધમ્માનુવત્તિનો;
તે જના પારમેસ્સન્તિ, મચ્ચુધેય્યં સુદુત્તરં.

‘‘કણ્હં ધમ્મં વિપ્પહાય, સુક્કં ભાવેથ પણ્ડિતો;
ઓકા અનોકમાગમ્મ, વિવેકે યત્થ દૂરમં.

‘‘તત્રાભિરતિમિચ્છેય્ય, હિત્વા કામે અકિઞ્ચનો;
પરિયોદપેય્ય અત્તાનં, ચિત્તક્લેસેહિ પણ્ડિતો.

‘‘યેસં સમ્બોધિયઙ્ગેસુ, સમ્મા ચિત્તં સુભાવિતં;
આદાનપટિનિસ્સગ્ગે, અનુપાદાય યે રતા;
ખીણાસવા જુતિમન્તો, તે લોકે પરિનિબ્બુતા’’તિ. ચતુત્થં;

૫. પઠમઅધમ્મસુત્તં

૧૭૧. [અ॰ નિ॰ ૧૦.૧૧૩] ‘‘અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો અનત્થો ચ; ધમ્મો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ. અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા અનત્થઞ્ચ, ધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બં.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અધમ્મો ચ અનત્થો ચ? પાણાતિપાતો, અદિન્નાદાનં, કામેસુમિચ્છાચારો, મુસાવાદો, પિસુણા વાચા, ફરુસા વાચા, સમ્ફપ્પલાપો, અભિજ્ઝા, બ્યાપાદો, મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અધમ્મો ચ અનત્થો ચ.

''કતમો ચ, ભિક્ખવે, ધમ્મો ચ અત્થો ચ? પાણાતિપાતા વેરમણી, અદિન્નાદાના વેરમણી, કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણી, મુસાવાદા વેરમણી, પિસુણાય વાચાય વેરમણી, ફરુસાય વાચાય વેરમણી, સમ્ફપ્પલાપા વેરમણી, અનભિજ્ઝા, અબ્યાપાદો, સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ધમ્મો ચ અત્થો ચ.

'''અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો અનત્થો ચ; ધમ્મો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ. અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા અનત્થઞ્ચ, ધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બ'ન્તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં, ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્ત''ન્તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયઅધમ્મસુત્તં

૧૭૨. ''અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો ધમ્મો ચ; અનત્થો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ. અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા ધમ્મઞ્ચ, અનત્થઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બ''ન્તિ. ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પાવિસિ.

અથ ખો તેસં ભિક્ખૂનં અચિરપક્કન્તસ્સ ભગવતો એતદહોસિ – ''ઇદં ખો નો, આવુસો, ભગવા સંખિત્તેન ઉદ્દેસં ઉદ્દિસિત્વા વિત્થારેન અત્થં અવિભજિત્વા ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પવિટ્ઠો – 'અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો ધમ્મો ચ; અનત્થો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ. અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા ધમ્મઞ્ચ, અનત્થઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બ'ન્તિ. કો નુ ખો ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજેય્યા''તિ?

અથ ખો તેસં ભિક્ખૂનં એતદહોસિ – ''અયં ખો આયસ્મા મહાકચ્ચાનો સત્થુ ચેવ સંવણ્ણિતો, સમ્ભાવિતો ચ વિઞ્ઞૂનં સબ્રહ્મચારીનં. પહોતિ ચાયસ્મા મહાકચ્ચાનો ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજિતું. યંનૂન મયં યેનાયસ્મા મહાકચ્ચાનો તેનુપસઙ્કમેય્યામ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં મહાકચ્ચાનં એતમત્થં પુચ્છેય્યામ. યથા નો આયસ્મા મહાકચ્ચાનો બ્યાકરિસ્સતિ તથા નં ધારેસ્સામા''તિ.

અથ ખો તે ભિક્ખૂ યેનાયસ્મા મહાકચ્ચાનો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા મહાકચ્ચાનેન સદ્ધિં સમ્મોદિંસુ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મન્તં મહાકચ્ચાનં એતદવોચું –

''ઇદં ખો નો, આવુસો કચ્ચાન, ભગવા સંખિત્તેન ઉદ્દેસં ઉદ્દિસિત્વા વિત્થારેન અત્થં અવિભજિત્વા ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પવિટ્ઠો – 'અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો ધમ્મો ચ; અનત્થો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ. અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા ધમ્મઞ્ચ, અનત્થઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બ'ન્તિ.

''તેસં નો, આવુસો, અમ્હાકં અચિરપક્કન્તસ્સ ભગવતો એતદહોસિ – 'ઇદં ખો નો, આવુસો, ભગવા સંખિત્તેન ઉદ્દેસં ઉદ્દિસિત્વા વિત્થારેન અત્થં અવિભજિત્વા ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પવિટ્ઠો – અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે...પે॰... તથા પટિપજ્જિતબ્બન્તિ. કો નુ ખો ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજેય્યા'તિ?

“તેસં નો, આવુસો, અમ્હાકં એતદહોસિ – ‘અયં ખો આયસ્મા મહાકચ્ચાનો સત્થુ ચેવ સંવણ્ણિતો, સમ્ભાવિતો ચ વિઞ્ઞૂનં સબ્રહ્મચારીનં. પહોતિ ચાયસ્મા મહાકચ્ચાનો ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજિતું. યંનૂન મયં યેનાયસ્મા મહાકચ્ચાનો તેનુપસઙ્કમેય્યામ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં મહાકચ્ચાનં એતમત્થં પટિપુચ્છેય્યામ. યથા નો આયસ્મા મહાકચ્ચાનો બ્યાકરિસ્સતિ તથા નં ધારેસ્સામા’તિ. વિભજતુ આયસ્મા મહાકચ્ચાનો”તિ.

“સેય્યથાપિ, આવુસો, પુરિસો સારત્થિકો સારં ગવેસી સારપરિયેસનં ચરમાનો મહતો રુક્ખસ્સ તિટ્ઠતો સારવતો અતિક્કમ્મેવ મૂલં અતિક્કમ્મ ખન્ધં સાખાપલાસે સારં પરિયેસિતબ્બં મઞ્ઞેય્ય. એવંસમ્પદમિદં આયસ્મન્તાનં સત્થરિ સમ્મુખીભૂતે તં ભગવન્તં અતિસિત્વા અમ્હે એતમત્થં પટિપુચ્છિતબ્બં મઞ્ઞથ [મઞ્ઞેથ (સી॰), મઞ્ઞેય્યાથ (ક॰)]. સો હાવુસો, ભગવા જાનં જાનાતિ પસ્સં પસ્સતિ ચક્ખુભૂતો ઞાણભૂતો ધમ્મભૂતો બ્રહ્મભૂતો વત્તા પવત્તા અત્થસ્સ નિન્નેતા અમતસ્સ દાતા ધમ્મસ્સામી તથાગતો. સો ચેવ પનેતસ્સ કાલો અહોસિ યં તુમ્હે ભગવન્તંયેવ ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પટિપુચ્છેય્યાથ. યથા વો ભગવા બ્યાકરેય્ય તથા નં ધારેય્યાથા”તિ.

“અદ્ધા, આવુસો કચ્ચાન, ભગવા જાનં જાનાતિ પસ્સં પસ્સતિ ચક્ખુભૂતો ઞાણભૂતો ધમ્મભૂતો બ્રહ્મભૂતો વત્તા પવત્તા અત્થસ્સ નિન્નેતા અમતસ્સ દાતા ધમ્મસ્સામી તથાગતો. સો ચેવ પનેતસ્સ કાલો અહોસિ યં મયં ભગવન્તંયેવ ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પટિપુચ્છેય્યામ. યથા નો ભગવા બ્યાકરેય્ય તથા નં ધારેય્યામ. અપિ ચાયસ્મા મહાકચ્ચાનો સત્થુ ચેવ સંવણ્ણિતો, સમ્ભાવિતો ચ વિઞ્ઞૂનં સબ્રહ્મચારીનં. પહોતિ ચાયસ્મા મહાકચ્ચાનો ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજિતું. વિભજતાયસ્મા મહાકચ્ચાનો અગરું કરિત્વા”તિ.

“તેન હાવુસો, સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી”તિ. “એવં, આવુસો”તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો મહાકચ્ચાનસ્સ પચ્ચસ્સોસું. અથાયસ્મા મહાકચ્ચાનો એતદવોચ –

“યં ખો નો, આવુસો, ભગવા સંખિત્તેન ઉદ્દેસં ઉદ્દિસિત્વા વિત્થારેન અત્થં અવિભજિત્વા ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પવિટ્ઠો – ‘અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો...પે॰... તથા પટિપજ્જિતબ્બ’ન્તિ.

“કતમો, ચાવુસો, અધમ્મો; કતમો ચ ધમ્મો? કતમો ચ અનત્થો, કતમો ચ અત્થો? “પાણાતિપાતો, આવુસો, અધમ્મો; પાણાતિપાતા વેરમણી ધમ્મો; યે ચ પાણાતિપાતપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; પાણાતિપાતા વેરમણિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

“અદિન્નાદાનં, આવુસો, અધમ્મો; અદિન્નાદાના વેરમણી ધમ્મો; યે ચ અદિન્નાદાનપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ , અયં અનત્થો; અદિન્નાદાના વેરમણિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

“કામેસુમિચ્છાચારો, આવુસો, અધમ્મો; કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણી ધમ્મો; યે ચ કામેસુમિચ્છાચારપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા

ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

‘‘મુસાવાદો, આવુસો, અધમ્મો; મુસાવાદા વેરમણી ધમ્મો; યે ચ મુસાવાદપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; મુસાવાદા વેરમણિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

‘‘પિસુણા વાચા, આવુસો, અધમ્મો; પિસુણાય વાચાય વેરમણી ધમ્મો; યે ચ પિસુણાવાચાપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; પિસુણાય વાચાય વેરમણિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

‘‘ફરુસા વાચા, આવુસો, અધમ્મો; ફરુસાય વાચાય વેરમણી ધમ્મો; યે ચ ફરુસાવાચાપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; ફરુસાય વાચાય વેરમણિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

‘‘સમ્ફપ્પલાપો , આવુસો, અધમ્મો; સમ્ફપ્પલાપા વેરમણી ધમ્મો; યે ચ સમ્ફપ્પલાપપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્ફપ્પલાપા વેરમણિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

‘‘અભિજ્ઝા, આવુસો, અધમ્મો; અનભિજ્ઝા ધમ્મો; યે ચ અભિજ્ઝાપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; અનભિજ્ઝાપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

‘‘બ્યાપાદો, આવુસો, અધમ્મો; અબ્યાપાદો ધમ્મો; યે ચ બ્યાપાદપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; અબ્યાપાદપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

‘‘મિચ્છાદિટ્ઠિ, આવુસો, અધમ્મો; સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાદિટ્ઠિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માદિટ્ઠિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

‘‘‘યં ખો નો, આવુસો, ભગવા સંખિત્તેન ઉદ્દેસં ઉદ્દિસિત્વા વિત્થારેન અત્થં અવિભજિત્વા ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પવિટ્ઠો – અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો...પે॰... તથા પટિપજ્જિતબ્બ’ન્તિ. ઇમસ્સ ખો અહં, આવુસો, ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ એવં વિત્થારેન અત્થં આજાનામિ. આકઙ્ખમાના ચ પન તુમ્હે, આવુસો, ભગવન્તંયેવ ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પટિપુચ્છેય્યાથ. યથા નો ભગવા બ્યાકરોતિ તથા નં ધારેય્યાથા’’તિ.

‘‘એવમાવુસો’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો મહાકચ્ચાનસ્સ ભાસિતં અભિનન્દિત્વા અનુમોદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું –

‘‘યં ખો નો, ભન્તે, ભગવા સંખિત્તેન ઉદ્દેસં ઉદ્દિસિત્વા વિત્થારેન અત્થં અવિભજિત્વા ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પવિટ્ઠો – ‘અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો...પે॰... તથા પટિપજ્જિતબ્બ’ન્તિ.

‘‘તેસં નો, ભન્તે, અમ્હાકં અચિરપક્કન્તસ્સ ભગવતો એતદહોસિ – ‘ઇદં ખો નો, આવુસો, ભગવા સંખિત્તેન ઉદ્દેસં ઉદ્દિસિત્વા વિત્થારેન અત્થં અવિભજિત્વા ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પવિટ્ઠો – ‘અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો... પે॰... તથા પટિપજ્જિતબ્બ’ન્તિ. કો નુ ખો ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજેય્યા’તિ?

‘‘તેસં નો, ભન્તે, અમ્હાકં એતદહોસિ – ‘અયં ખો આયસ્મા મહાકચ્ચાનો સત્થુ ચેવ સંવણ્ણિતો, સમ્ભાવિતો ચ વિઞ્ઞૂનં સબ્રહ્મચારીનં. પહોતિ ચાયસ્મા મહાકચ્ચાનો ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ઉદ્દેસસ્સ ઉદ્દિટ્ઠસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજિતું. યંનૂન મયં યેનાયસ્મા મહાકચ્ચાનો તેનુપસઙ્કમેય્યામ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં મહાકચ્ચાનં એતમત્થં પટિપુચ્છેય્યામ. યથા નો આયસ્મા મહાકચ્ચાનો બ્યાકરિસ્સતિ તથા નં ધારેસ્સામા’તિ.

‘‘અથ ખો મયં, ભન્તે, યેનાયસ્મા મહાકચ્ચાનો તેનુપસઙ્કમિમ્હા; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં મહાકચ્ચાનં એતમત્થં અપુચ્છિમ્હા. તેસં નો, ભન્તે, આયસ્મતા મહાકચ્ચાનેન ઇમેહિ અક્ખરેહિ ઇમેહિ પદેહિ ઇમેહિ બ્યઞ્જનેહિ અત્થો સુવિભત્તો’’તિ.

‘‘સાધુ સાધુ, ભિક્ખવે! પણ્ડિતો, ભિક્ખવે, મહાકચ્ચાનો. મહાપઞ્ઞો, ભિક્ખવે, મહાકચ્ચાનો. મં ચેપિ તુમ્હે, ભિક્ખવે, ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પટિપુચ્છેય્યાથ, અહમ્પિ ચેતં એવમેવં બ્યાકરેય્યં યથા તં મહાકચ્ચાનેન બ્યાકતં. એસો ચેવ તસ્સ અત્થો. એવઞ્ચ નં ધારેય્યાથા’’તિ. છટ્ઠં.

૭. તતિયઅધમ્મસુત્તં

૧૭૩. ‘‘અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો ધમ્મો ચ; અનત્થો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ . અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા ધમ્મઞ્ચ, અનત્થઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બં.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અધમ્મો, કતમો ચ ધમ્મો; કતમો ચ અનત્થો, કતમો ચ અત્થો? પાણાતિપાતો, ભિક્ખવે, અધમ્મો; પાણાતિપાતા વેરમણી ધમ્મો; યે ચ પાણાતિપાતપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; પાણાતિપાતા વેરમણિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

‘‘અદિન્નાદાનં, ભિક્ખવે, અધમ્મો; અદિન્નાદાના વેરમણી ધમ્મો... કામેસુમિચ્છાચારો, ભિક્ખવે , અધમ્મો; કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણી ધમ્મો... મુસાવાદો, ભિક્ખવે, અધમ્મો; મુસાવાદા વેરમણી ધમ્મો... પિસુણા વાચા, ભિક્ખવે, અધમ્મો; પિસુણાય વાચાય વેરમણી ધમ્મો... ફરુસા વાચા, ભિક્ખવે, અધમ્મો; ફરુસાય વાચાય વેરમણી ધમ્મો... સમ્ફપ્પલાપો, ભિક્ખવે , અધમ્મો; સમ્ફપ્પલાપા વેરમણી ધમ્મો... અભિજ્ઝા, ભિક્ખવે, અધમ્મો; અનભિજ્ઝા ધમ્મો... બ્યાપાદો, ભિક્ખવે, અધમ્મો; અબ્યાપાદો ધમ્મો....

‘‘મિચ્છાદિટ્ઠિ, ભિક્ખવે, અધમ્મો; સમ્માદિટ્ઠિ ધમ્મો; યે ચ મિચ્છાદિટ્ઠિપચ્ચયા અનેકે પાપકા અકુસલા ધમ્મા સમ્ભવન્તિ, અયં અનત્થો; સમ્માદિટ્ઠિપચ્ચયા ચ અનેકે કુસલા ધમ્મા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, અયં અત્થો.

‘‘‘અધમ્મો ચ, ભિક્ખવે, વેદિતબ્બો ધમ્મો ચ; અનત્થો ચ વેદિતબ્બો અત્થો ચ. અધમ્મઞ્ચ વિદિત્વા ધમ્મઞ્ચ, અનત્થઞ્ચ વિદિત્વા અત્થઞ્ચ યથા ધમ્મો યથા અત્થો તથા પટિપજ્જિતબ્બ’ન્તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં, ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્ત’’ન્તિ. સત્તમં.

૮. કમ્મનિદાનસુત્તં

૧૭૪. ‘‘પાણાતિપાતમ્પાહં, ભિક્ખવે, તિવિધં વદામિ – લોભહેતુકમ્પિ, દોસહેતુકમ્પિ, મોહહેતુકમ્પિ.

‘‘અદિન્નાદાનમ્પાહં , ભિક્ખવે, તિવિધં વદામિ – લોભહેતુકમ્પિ, દોસહેતુકમ્પિ, મોહહેતુકમ્પિ.

‘‘કામેસુમિચ્છાચારમ્પાહં, ભિક્ખવે, તિવિધં વદામિ – લોભહેતુકમ્પિ, દોસહેતુકમ્પિ, મોહહેતુકમ્પિ.

‘‘મુસાવાદમ્પાહં, ભિક્ખવે, તિવિધં વદામિ – લોભહેતુકમ્પિ, દોસહેતુકમ્પિ, મોહહેતુકમ્પિ.

‘‘પિસુણવાચમ્પાહં, ભિક્ખવે, તિવિધં વદામિ – લોભહેતુકમ્પિ, દોસહેતુકમ્પિ, મોહહેતુકમ્પિ.

‘‘ફરુસવાચમ્પાહં, ભિક્ખવે, તિવિધં વદામિ – લોભહેતુકમ્પિ, દોસહેતુકમ્પિ, મોહહેતુકમ્પિ.

‘‘સમ્ફપ્પલાપમ્પાહં, ભિક્ખવે, તિવિધં વદામિ – લોભહેતુકમ્પિ, દોસહેતુકમ્પિ, મોહહેતુકમ્પિ.

‘‘અભિજ્ઝમ્પાહં , ભિક્ખવે, તિવિધં વદામિ – લોભહેતુકમ્પિ, દોસહેતુકમ્પિ, મોહહેતુકમ્પિ.

‘‘બ્યાપાદમ્પાહં, ભિક્ખવે, તિવિધં વદામિ – લોભહેતુકમ્પિ, દોસહેતુકમ્પિ, મોહહેતુકમ્પિ.

‘‘મિચ્છાદિટ્ઠિમ્પાહં, ભિક્ખવે , તિવિધં વદામિ – લોભહેતુકમ્પિ, દોસહેતુકમ્પિ, મોહહેતુકમ્પિ. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, લોભો કમ્મનિદાનસમ્ભવો, દોસો કમ્મનિદાનસમ્ભવો, મોહો કમ્મનિદાનસમ્ભવો. લોભક્ખયા કમ્મનિદાનસઙ્ખયો, દોસક્ખયા કમ્મનિદાનસઙ્ખયો, મોહક્ખયા કમ્મનિદાનસઙ્ખયો’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. પરિક્કમનસુત્તં

૧૭૫. ‘‘સપરિક્કમનો અયં, ભિક્ખવે, ધમ્મો, નાયં ધમ્મો અપરિક્કમનો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, સપરિક્કમનો અયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો અપરિક્કમનો? પાણાતિપાતિસ્સ, ભિક્ખવે, પાણાતિપાતા વેરમણી પરિક્કમનં હોતિ. અદિન્નાદાયિસ્સ, ભિક્ખવે, અદિન્નાદાના વેરમણી પરિક્કમનં હોતિ. કામેસુમિચ્છાચારિસ્સ, ભિક્ખવે, કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણી પરિક્કમનં હોતિ. મુસાવાદિસ્સ, ભિક્ખવે, મુસાવાદા વેરમણી પરિક્કમનં હોતિ. પિસુણવાચસ્સ , ભિક્ખવે, પિસુણાય વાચાય વેરમણી પરિક્કમનં હોતિ. ફરુસવાચસ્સ, ભિક્ખવે, ફરુસાય વાચાય વેરમણી પરિક્કમનં હોતિ. સમ્ફપ્પલાપિસ્સ, ભિક્ખવે, સમ્ફપ્પલાપા વેરમણી પરિક્કમનં હોતિ. અભિજ્ઝાલુસ્સ, ભિક્ખવે, અનભિજ્ઝા પરિક્કમનં હોતિ. બ્યાપન્નચિત્તસ્સ [બ્યાપાદસ્સ (સી॰ પી॰ ક॰), બ્યાપન્નસ્સ (સ્યા॰)], ભિક્ખવે, અબ્યાપાદો પરિક્કમનં હોતિ. મિચ્છાદિટ્ઠિસ્સ, ભિક્ખવે, સમ્માદિટ્ઠિ પરિક્કમનં હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, સપરિક્કમનો અયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો અપરિક્કમનો’’તિ. નવમં.

૧૦. ચુન્દસુત્તં

૧૭૬. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા પાવાયં [ચમ્પાયં (ક॰ સી॰) દી॰ નિ॰ ૨.૧૮૯ પસ્સિતબ્બં] વિહરતિ ચુન્દસ્સ કમ્મારપુત્તસ્સ અમ્બવને. અથ ખો ચુન્દો કમ્મારપુત્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો ચુન્દં કમ્મારપુત્તં ભગવા એતદવોચ – ''કસ્સ નો ત્વં, ચુન્દ, સોચેય્યાનિ રોચેસી''તિ? ''બ્રાહ્મણા, ભન્તે, પચ્છાભૂમકા કમણ્ડલુકા સેવાલમાલિકા [સેવાલમાલકા (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] અગ્ગિપરિચારિકા ઉદકોરોહકા સોચેય્યાનિ પઞ્ઞપેન્તિ; તેસાહં સોચેય્યાનિ રોચેમી''તિ.

''યથા કથં પન, ચુન્દ, બ્રાહ્મણા પચ્છાભૂમકા કમણ્ડલુકા સેવાલમાલિકા અગ્ગિપરિચારિકા ઉદકોરોહકા સોચેય્યાનિ પઞ્ઞપેન્તી''તિ? ''ઇધ, ભન્તે, બ્રાહ્મણા પચ્છાભૂમકા કમણ્ડલુકા સેવાલમાલિકા અગ્ગિપરિચારિકા ઉદકોરોહકા. તે સાવકં [સાવકે (સ્યા॰ ક॰)] એવં સમાદપેન્તિ – 'એહિ ત્વં, અમ્ભો પુરિસ, કાલસ્સેવ [સકાલસ્સેવ (સ્યા॰)] ઉટ્ઠહન્તોવ [ઉટ્ઠહન્તો (સ્યા॰), વુટ્ઠહન્તોવ (પી॰ ક॰)] સયનમ્હા પથવિં આમસેય્યાસિ; નો ચે પથવિં આમસેય્યાસિ, અલ્લાનિ ગોમયાનિ આમસેય્યાસિ; નો ચે અલ્લાનિ ગોમયાનિ આમસેય્યાસિ, હરિતાનિ તિણાનિ આમસેય્યાસિ; નો ચે હરિતાનિ તિણાનિ આમસેય્યાસિ, અગ્ગિં પરિચરેય્યાસિ; નો ચે અગ્ગિં પરિચરેય્યાસિ, પઞ્જલિકો આદિચ્ચં નમસ્સેય્યાસિ; નો ચે પઞ્જલિકો આદિચ્ચં નમસ્સેય્યાસિ, સાયતતિયકં ઉદકં ઓરોહેય્યાસી'તિ. એવં ખો, ભન્તે, બ્રાહ્મણા પચ્છાભૂમકા કમણ્ડલુકા સેવાલમાલિકા અગ્ગિપરિચારિકા ઉદકોરોહકા સોચેય્યાનિ પઞ્ઞપેન્તિ; તેસાહં સોચેય્યાનિ રોચેમી''તિ.

''અઞ્ઞથા ખો, ચુન્દ, બ્રાહ્મણા પચ્છાભૂમકા કમણ્ડલુકા સેવાલમાલિકા અગ્ગિપરિચારિકા ઉદકોરોહકા સોચેય્યાનિ પઞ્ઞપેન્તિ, અઞ્ઞથા ચ પન અરિયસ્સ વિનયે સોચેય્યં હોતી''તિ. ''યથા કથં પન, ભન્તે, અરિયસ્સ વિનયે સોચેય્યં હોતિ? સાધુ મે, ભન્તે, ભગવા તથા ધમ્મં દેસેતુ યથા અરિયસ્સ વિનયે સોચેય્યં હોતી''તિ.

''તેન હિ, ચુન્દ, સુણાહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં, ભન્તે''તિ ખો ચુન્દો કમ્મારપુત્તો ભગવતો પચ્ચસ્સોસિ. ભગવા એતદવોચ –

''તિવિધં ખો, ચુન્દ, કાયેન અસોચેય્યં હોતિ; ચતુબ્બિધં વાચાય અસોચેય્યં હોતિ; તિવિધં મનસા અસોચેય્યં હોતિ.

''કથઞ્ચ, ચુન્દ, તિવિધં કાયેન અસોચેય્યં હોતિ? ''ઇધ, ચુન્દ, એકચ્ચો પાણાતિપાતી હોતિ લુદ્દો લોહિતપાણિ હતપહતે નિવિટ્ઠો અદયાપન્નો સબ્બપાણભૂતેસુ [પાણભૂતેસુ (ક॰)].

''અદિન્નાદાયી હોતિ. યં તં પરસ્સ પરવિત્તૂપકરણં ગામગતં વા અરઞ્ઞગતં વા તં અદિન્નં થેય્યસઙ્ખાતં આદાતા હોતિ.

''કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ. યા તા માતુરક્ખિતા પિતુરક્ખિતા માતાપિતુરક્ખિતા [નત્થિ સી॰ સ્યા॰ પી॰ પોત્થકેસુ] ભાતુરક્ખિતા ભગિનિરક્ખિતા ઞાતિરક્ખિતા ગોત્તરક્ખિતા [નત્થિ સી॰ સ્યા॰ પી॰ પોત્થકેસુ] ધમ્મરક્ખિતા સસામિકા સપરિદણ્ડા અન્તમસો માલાગુળપરિક્ખિત્તાપિ, તથારૂપાસુ ચારિત્તં આપજ્જિતા હોતિ. એવં ખો, ચુન્દ, તિવિધં કાયેન અસોચેય્યં હોતિ.

“કથઞ્ચ , ચુન્દ, ચતુબ્બિધં વાચાય અસોચેય્યં હોતિ? ઇધ, ચુન્દ, એકચ્ચો મુસાવાદી હોતિ. સભગ્ગતો વા પરિસગ્ગતો વા ઞાતિમજ્ઝગતો વા પૂગમજ્ઝગતો વા રાજકુલમજ્ઝગતો વા અભિનીતો સક્ખિપુટ્ઠો – ‘એહમ્ભો પુરિસ, યં જાનાસિ તં વદેહી’તિ [સો અજાનં વા અહં જાનામીતિ, જાનં વા અહં ન જાનામીતિ, અપસ્સં વા અહં પસ્સામીતિ, પસ્સં વા અહં ન પસ્સામીતિ (પી॰ ક॰) એવમુપરિપિ], સો અજાનં વા આહ ‘જાનામી’તિ, જાનં વા આહ ‘ન જાનામી’તિ; અપસ્સં વા આહ ‘પસ્સામી’તિ, પસ્સં વા આહ ‘ન પસ્સામી’તિ [સો અજાનં વા અહં જાનામીતિ, જાનં વા અહં ન જાનામીતિ, અપસ્સં વા અહં પસ્સામીતિ, પસ્સં વા અહં ન પસ્સામીતિ (પી॰ ક॰) એવમુપરિપિ]. ઇતિ અત્તહેતુ વા પરહેતુ વા આમિસકિઞ્ચિક્ખહેતુ વા સમ્પજાનમુસા ભાસિતા હોતિ.

“પિસુણવાચો હોતિ. ઇતો સુત્વા અમુત્ર અક્ખાતા ઇમેસં ભેદાય, અમુત્ર વા સુત્વા ઇમેસં અક્ખાતા અમૂસં ભેદાય. ઇતિ સમગ્ગાનં વા ભેત્તા [ભેદાતા (ક॰)], ભિન્નાનં વા અનુપ્પદાતા, વગ્ગારામો વગ્ગરતો વગ્ગનન્દી વગ્ગકરણિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

“ફરુસવાચો હોતિ. યા સા વાચા અણ્ડકા કક્કસા પરકટુકા પરાભિસજ્જની કોધસામન્તા અસમાધિસંવત્તનિકા, તથારૂપિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

“સમ્ફપ્પલાપી હોતિ અકાલવાદી અભૂતવાદી અનત્થવાદી અધમ્મવાદી અવિનયવાદી; અનિધાનવતિં વાચં ભાસિતા હોતિ અકાલેન અનપદેસં અપરિયન્તવતિં અનત્થસંહિતં. એવં ખો, ચુન્દ, ચતુબ્બિધં વાચાય અસોચેય્યં હોતિ.

“કથઞ્ચ, ચુન્દ, તિવિધં મનસા અસોચેય્યં હોતિ? ઇધ, ચુન્દ, એકચ્ચો અભિજ્ઝાલુ હોતિ. યં તં પરસ્સ પરવિત્તૂપકરણં તં અભિજ્ઝાતા [અભિજ્ઝિતા (ક॰) મ॰ નિ॰ ૧.૪૪૦ પસ્સિતબ્બં] હોતિ – ‘અહો વત યં પરસ્સ તં મમસ્સા’તિ.

“બ્યાપન્નચિત્તો હોતિ પદુટ્ઠમનસઙ્કપ્પો – ‘ઇમે સત્તા હઞ્ઞન્તુ વા બજ્ઝન્તુ વા ઉચ્છિજ્જન્તુ વા વિનસ્સન્તુ વા મા વા અહેસુ’ન્તિ [મા વા અહેસું ઇતિ વા તિ (સી॰ પી॰ ક॰)].

“મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ વિપરીતદસ્સનો – ‘નત્થિ દિન્નં, નત્થિ યિટ્ઠં, નત્થિ હુતં, નત્થિ સુકટદુક્કટાનં [નત્થેત્થ પાઠભેદો] કમ્માનં ફલં વિપાકો, નત્થિ અયં લોકો, નત્થિ પરો લોકો, નત્થિ માતા, નત્થિ પિતા, નત્થિ સત્તા ઓપપાતિકા, નત્થિ લોકે સમણબ્રાહ્મણા સમ્મગ્ગતા સમ્માપટિપન્ના યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી’તિ. એવં ખો, ચુન્દ, મનસા તિવિધં અસોચેય્યં હોતિ.

“ઇમે ખો, ચુન્દ, દસ અકુસલકમ્મપથા [અકુસલા કમ્મપથા (?)]. ઇમેહિ ખો, ચુન્દ, દસહિ અકુસલેહિ કમ્મપથેહિ સમન્નાગતો કાલસ્સેવ ઉટ્ઠહન્તોવ સયનમ્હા પથવિં ચેપિ આમસતિ, અસુચિયેવ હોતિ; નો ચેપિ પથવિં આમસતિ, અસુચિયેવ હોતિ.

“અલ્લાનિ ચેપિ ગોમયાનિ આમસતિ, અસુચિયેવ હોતિ; નો ચેપિ અલ્લાનિ ગોમયાનિ આમસતિ, અસુચિયેવ હોતિ.

“હરિતાનિ ચેપિ તિણાનિ આમસતિ, અસુચિયેવ હોતિ; નો ચેપિ હરિતાનિ તિણાનિ આમસતિ, અસુચિયેવ હોતિ.

“અગ્ગિં ચેપિ પરિચરતિ, અસુચિયેવ હોતિ, નો ચેપિ અગ્ગિં પરિચરતિ, અસુચિયેવ હોતિ.

“પઞ્જલિકો ચેપિ આદિચ્ચં નમસ્સતિ, અસુચિયેવ હોતિ; નો ચેપિ પઞ્જલિકો આદિચ્ચં નમસ્સતિ, અસુચિયેવ હોતિ.

“સાયતતિયકં ચેપિ ઉદકં ઓરોહતિ, અસુચિયેવ હોતિ; નો ચેપિ સાયતતિયકં ઉદકં ઓરોહતિ, અસુચિયેવ હોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? ઇમે, ચુન્દ, દસ અકુસલકમ્મપથા અસુચીયેવ [અસુચિય્હેવ (સ્યા॰)] હોન્તિ અસુચિકરણા ચ.

“ઇમેસં પન, ચુન્દ, દસન્નં અકુસલાનં કમ્મપથાનં સમન્નાગમનહેતુ નિરયો પઞ્ઞાયતિ, તિરચ્છાનયોનિ પઞ્ઞાયતિ, પેત્તિવિસયો પઞ્ઞાયતિ, યા વા [યા ચ (ક॰)] પનઞ્ઞાપિ કાચિ દુગ્ગતિયો [દુગ્ગતિ હોતિ (સ્યા॰ ક॰)].

“તિવિધં ખો, ચુન્દ, કાયેન સોચેય્યં હોતિ; ચતુબ્બિધં વાચાય સોચેય્યં હોતિ; તિવિધં મનસા સોચેય્યં હોતિ.

“કથં , ચુન્દ, તિવિધં કાયેન સોચેય્યં હોતિ? ઇધ, ચુન્દ, એકચ્ચો પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ નિહિતદણ્ડો નિહિતસત્થો, લજ્જી દયાપન્નો, સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી વિહરતિ.

“અદિન્નાદાનં પહાય, અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ. યં તં પરસ્સ પરવિત્તૂપકરણં ગામગતં વા અરઞ્ઞગતં વા, ન તં અદિન્નં [તં નાદિન્નં (ક॰ સી॰, મ॰ નિ॰ ૧.૪૪૧)] થેય્યસઙ્ખાતં આદાતા હોતિ.

“કામેસુમિચ્છાચારં પહાય, કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ યા તા માતુરક્ખિતા પિતુરક્ખિતા માતાપિતુરક્ખિતા ભાતુરક્ખિતા ભગિનિરક્ખિતા ઞાતિરક્ખિતા ગોત્તરક્ખિતા ધમ્મરક્ખિતા સસામિકા સપરિદણ્ડા અન્તમસો માલાગુળપરિક્ખિત્તાપિ, તથારૂપાસુ ન ચારિત્તં આપજ્જિતા હોતિ. એવં ખો, ચુન્દ, તિવિધં કાયેન સોચેય્યં હોતિ.

“કથઞ્ચ, ચુન્દ, ચતુબ્બિધં વાચાય સોચેય્યં હોતિ? ઇધ, ચુન્દ, એકચ્ચો મુસાવાદં પહાય મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ. સભગ્ગતો વા પરિસગ્ગતો વા ઞાતિમજ્ઝગતો વા પૂગમજ્ઝગતો વા રાજકુલમજ્ઝગતો વા અભિનીતો સક્ખિપુટ્ઠો – ‘એહમ્ભો પુરિસ, યં જાનાસિ તં વદેહી’તિ, સો અજાનં વા આહ ‘ન જાનામી’તિ, જાનં વા આહ ‘જાનામી’તિ, અપસ્સં વા આહ ‘ન પસ્સામી’તિ, પસ્સં વા આહ ‘પસ્સામી’તિ. ઇતિ અત્તહેતુ વા પરહેતુ વા આમિસકિઞ્ચિક્ખહેતુ વા ન સમ્પજાનમુસા ભાસિતા હોતિ.

“પિસુણં વાચં પહાય, પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ – ન ઇતો સુત્વા અમુત્ર અક્ખાતા ઇમેસં ભેદાય, ન અમુત્ર વા સુત્વા ઇમેસં અક્ખાતા અમૂસં ભેદાય. ઇતિ ભિન્નાનં વા સન્ધાતા સહિતાનં વા અનુપ્પદાતા સમગ્ગારામો સમગ્ગરતો સમગ્ગનન્દી સમગ્ગકરણિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

“ફરુસં વાચં પહાય, ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ. યા સા વાચા નેલા કણ્ણસુખા પેમનીયા હદયઙ્ગમા પોરી બહુજનકન્તા બહુજનમનાપા, તથારૂપિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

“સમ્ફપ્પલાપં પહાય, સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ કાલવાદી ભૂતવાદી અત્થવાદી ધમ્મવાદી વિનયવાદી; નિધાનવતિં વાચં ભાસિતા હોતિ કાલેન સાપદેસં પરિયન્તવતિં અત્થસંહિતં. એવં ખો, ચુન્દ , ચતુબ્બિધં વાચાય સોચેય્યં હોતિ.

“કથઞ્ચ , ચુન્દ, તિવિધં મનસા સોચેય્યં હોતિ? ઇધ, ચુન્દ, એકચ્ચો અનભિજ્ઝાલુ હોતિ. યં તં પરસ્સ પરવિત્તૂપકરણં તં અનભિજ્ઝિતા હોતિ – ‘અહો વત યં પરસ્સ તં મમસ્સા’તિ.

“અબ્યાપન્નચિત્તો હોતિ અપ્પદુટ્ઠમનસઙ્કપ્પો – ‘ઇમે સત્તા અવેરા હોન્તુ [ઇદં પદં સી॰ સ્યા॰ પી॰ પોત્થકેસુ નત્થિ, તથા મ॰ નિ॰ ૧.૪૪૧] અબ્યાપજ્જા, અનીઘા સુખી અત્તાનં પરિહરન્તૂ’તિ.

“સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ અવિપરીતદસ્સનો – ‘અત્થિ દિન્નં, અત્થિ યિટ્ઠં, અત્થિ હુતં, અત્થિ સુકટદુક્કટાનં કમ્માનં ફલં વિપાકો, અત્થિ અયં લોકો, અત્થિ પરો લોકો, અત્થિ માતા, અત્થિ પિતા, અત્થિ સત્તા ઓપપાતિકા, અત્થિ લોકે સમણબ્રાહ્મણા સમ્મગ્ગતા સમ્માપટિપન્ના યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી’તિ. એવં ખો, ચુન્દ, તિવિધં મનસા સોચેય્યં હોતિ.

“ઇમે ખો, ચુન્દ, દસ કુસલકમ્મપથા. ઇમેહિ ખો, ચુન્દ, દસહિ કુસલેહિ કમ્મપથેહિ સમન્નાગતો કાલસ્સેવ ઉટ્ઠહન્તોવ સયનમ્હા પથવિં ચેપિ આમસતિ, સુચિયેવ હોતિ; નો ચેપિ પથવિં આમસતિ, સુચિયેવ હોતિ.

“અલ્લાનિ ચેપિ ગોમયાનિ આમસતિ, સુચિયેવ હોતિ; નો ચેપિ અલ્લાનિ ગોમયાનિ આમસતિ, સુચિયેવ હોતિ.

“હરિતાનિ ચેપિ તિણાનિ આમસતિ, સુચિયેવ હોતિ; નો ચેપિ હરિતાનિ તિણાનિ આમસતિ, સુચિયેવ હોતિ.

“અગ્ગિં ચેપિ પરિચરતિ, સુચિયેવ હોતિ; નો ચેપિ અગ્ગિં પરિચરતિ, સુચિયેવ હોતિ.

“પઞ્જલિકો ચેપિ આદિચ્ચં નમસ્સતિ, સુચિયેવ હોતિ; નો ચેપિ પઞ્જલિકો આદિચ્ચં નમસ્સતિ , સુચિયેવ હોતિ.

“સાયતતિયકં ચેપિ ઉદકં ઓરોહતિ, સુચિયેવ હોતિ; નો ચેપિ સાયતતિયકં ઉદકં ઓરોહતિ, સુચિયેવ હોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? ઇમે, ચુન્દ, દસ કુસલકમ્મપથા સુચીયેવ હોન્તિ સુચિકરણા ચ.

“ઇમેસં પન, ચુન્દ, દસન્નં કુસલાનં કમ્મપથાનં સમન્નાગમનહેતુ દેવા પઞ્ઞાયન્તિ, મનુસ્સા પઞ્ઞાયન્તિ, યા વા પનઞ્ઞાપિ કાચિ સુગતિયો”તિ [સુગતિ હોતીતિ (સ્યા॰), સુગતિ હોતિ (ક॰)].

એવં વુત્તે ચુન્દો કમ્મારપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ – “અભિક્કન્તં, ભન્તે…પે॰… ઉપાસકં મં, ભન્તે, ભગવા ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત”ન્તિ. દસમં.

૧૧. જાણુસ્સોણિસુત્તં

૧૭૭. અથ ખો જાણુસ્સોણિ બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો જાણુસ્સોણિ બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘મયમસ્સુ, ભો ગોતમ, બ્રાહ્મણા નામ. દાનાનિ દેમ, સદ્ધાનિ કરોમ – ‘ઇદં દાનં પેતાનં ઞાતિસાલોહિતાનં ઉપકપ્પતુ, ઇદં દાનં પેતા ઞાતિસાલોહિતા પરિભુઞ્જન્તૂ’તિ. કચ્ચિ તં, ભો ગોતમ, દાનં પેતાનં ઞાતિસાલોહિતાનં ઉપકપ્પતિ; કચ્ચિ તે પેતા ઞાતિસાલોહિતા તં દાનં પરિભુઞ્જન્તી’’તિ? ‘‘ઠાને ખો, બ્રાહ્મણ, ઉપકપ્પતિ, નો અટ્ઠાને’’તિ.

‘‘કતમં પન, ભો [કતમઞ્ચ પન ભો (સી॰ પી॰) કતમં (સ્યા॰)] ગોતમ, ઠાનં, કતમં અટ્ઠાન’’ન્તિ? ‘‘ઇધ, બ્રાહ્મણ, એકચ્ચો પાણાતિપાતી હોતિ, અદિન્નાદાયી હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ, મુસાવાદી હોતિ, પિસુણવાચો હોતિ, ફરુસવાચો હોતિ, સમ્ફપ્પલાપી હોતિ, અભિજ્ઝાલુ હોતિ, બ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા નિરયં ઉપપજ્જતિ. યો નેરયિકાનં સત્તાનં આહારો, તેન સો તત્થ યાપેતિ, તેન સો તત્થ તિટ્ઠતિ. ઇદમ્પિ [ઇદં (સ્યા॰)] ખો, બ્રાહ્મણ, અટ્ઠાનં યત્થ ઠિતસ્સ તં દાનં ન ઉપકપ્પતિ.

‘‘ઇધ પન, બ્રાહ્મણ, એકચ્ચો પાણાતિપાતી…પે॰… મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા તિરચ્છાનયોનિં ઉપપજ્જતિ. યો તિરચ્છાનયોનિકાનં સત્તાનં આહારો, તેન સો તત્થ યાપેતિ, તેન સો તત્થ તિટ્ઠતિ. ઇદમ્પિ ખો, બ્રાહ્મણ, અટ્ઠાનં યત્થ ઠિતસ્સ તં દાનં ન ઉપકપ્પતિ.

‘‘ઇધ પન, બ્રાહ્મણ, એકચ્ચો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ, અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ, મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ, અનભિજ્ઝાલુ હોતિ, અબ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા મનુસ્સાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. યો મનુસ્સાનં આહારો, તેન સો તત્થ યાપેતિ, તેન સો તત્થ તિટ્ઠતિ. ઇદમ્પિ ખો, બ્રાહ્મણ, અટ્ઠાનં યત્થ ઠિતસ્સ તં દાનં ન ઉપકપ્પતિ.

‘‘ઇધ પન, બ્રાહ્મણ, એકચ્ચો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ…પે॰… સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. યો દેવાનં આહારો, તેન સો તત્થ યાપેતિ, તેન સો તત્થ તિટ્ઠતિ. ઇદમ્પિ, બ્રાહ્મણ, અટ્ઠાનં યત્થ ઠિતસ્સ તં દાનં ઉપકપ્પતિ.

‘‘ઇધ પન, બ્રાહ્મણ, એકચ્ચો પાણાતિપાતી હોતિ…પે॰… મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા પેત્તિવિસયં ઉપપજ્જતિ. યો પેત્તિવેસયિકાનં સત્તાનં આહારો, તેન સો તત્થ યાપેતિ, તેન સો તત્થ તિટ્ઠતિ, યં વા પનસ્સ ઇતો અનુપ્પવેચ્છન્તિ મિત્તામચ્ચા વા ઞાતિસાલોહિતા વા [મિત્તા વા અમચ્ચા વા ઞાતી વા સાલોહિતા વા (સી॰ પી॰)], તેન સો તત્થ યાપેતિ, તેન સો તત્થ તિટ્ઠતિ. ઇદં ખો, બ્રાહ્મણ, ઠાનં યત્થ ઠિતસ્સ તં દાનં ઉપકપ્પતી’’તિ.

“સચે પન, ભો ગોતમ, સો પેતો ञातिसालोहितो तं ठानं अनुपपन्नो होति, को तं दानं परिभुञ्जती”ति? “अञ्ञेपिस्स, ब्राह्मण, पेता ञातिसालोहिता तं ठानं उपपन्ना होन्ति, ते तं दानं परिभुञ्जन्ती”ति.

“સચે પન, ભો ગોતમ, સો ચેવ પેતો ઞાતિસાલોહિતો તં ઠાનં અનુપપન્નો હોતિ અઞ્ઞેપિસ્સ ઞાતિસાલોહિતા પેતા તં ઠાનં અનુપપન્ના હોન્તિ, કો તં દાનં પરિભુઞ્જતી”તિ? “અટ્ઠાનં ખો એતં, બ્રાહ્મણ, અનવકાસો યં તં ઠાનં વિવિત્તં અસ્સ ઇમિના દીઘેન અદ્ધુના યદિદં પેતેહિ ઞાતિસાલોહિતેહિ. અપિ ચ, બ્રાહ્મણ, દાયકોપિ અનિપ્ફલો”તિ.

“અટ્ઠાનેપિ ભવં ગોતમો પરિકપ્પં વદતી”તિ? “અટ્ઠાનેપિ ખો અહં, બ્રાહ્મણ, પરિકપ્પં વદામિ. ઇધ, બ્રાહ્મણ, એકચ્ચો પાણાતિપાતી હોતિ, અદિન્નાદાયી હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ, મુસાવાદી હોતિ, પિસુણવાચો હોતિ, ફરુસવાચો હોતિ, સમ્ફપ્પલાપી હોતિ, અભિજ્ઝાલુ હોતિ, બ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ; સો દાતા હોતિ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા અન્નં પાનં વત્થં યાનં માલાગન્ધવિલેપનં સેય્યાવસથપદીપેય્યં. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા હત્થીનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. સો તત્થ લાભી હોતિ અન્નસ્સ પાનસ્સ માલાનાનાલઙ્કારસ્સ [માલાગન્ધવિલેપનસ્સ નાનાલઙ્કારસ્સ (ક॰)].

“યં ખો, બ્રાહ્મણ, ઇધ પાણાતિપાતી અદિન્નાદાયી કામેસુમિચ્છાચારી મુસાવાદી પિસુણવાચો ફરુસવાચો સમ્ફપ્પલાપી અભિજ્ઝાલુ બ્યાપન્નચિત્તો મિચ્છાદિટ્ઠિકો, તેન સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા હત્થીનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. યઞ્ચ ખો સો દાતા હોતિ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા અન્નં પાનં વત્થં યાનં માલાગન્ધવિલેપનં સેય્યાવસથપદીપેય્યં, તેન સો તત્થ લાભી હોતિ અન્નસ્સ પાનસ્સ માલાનાનાલઙ્કારસ્સ.

“ઇધ પન, બ્રાહ્મણ, એકચ્ચો પાણાતિપાતી હોતિ…પે॰… મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ. સો દાતા હોતિ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા અન્નં પાનં વત્થં યાનં માલાગન્ધવિલેપનં સેય્યાવસથપદીપેય્યં. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અસ્સાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ…પે॰… ગુન્નં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ…પે॰… કુક્કુરાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ [“કુક્કુરાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતી”તિ અયં વારો કેસુચિ સીહળપોત્થકેસુ ન દિસ્સતીતિ ઇઙ્ગલિસપોત્થકે અધોલિપિ. તં દસવારગણનાય સમેતિ]. સો તત્થ લાભી હોતિ અન્નસ્સ પાનસ્સ માલાનાનાલઙ્કારસ્સ.

“યં ખો, બ્રાહ્મણ, ઇધ પાણાતિપાતી…પે॰ … મિચ્છાદિટ્ઠિકો, તેન સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા કુક્કુરાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. યઞ્ચ ખો સો દાતા હોતિ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા અન્નં પાનં વત્થં યાનં માલાગન્ધવિલેપનં સેય્યાવસથપદીપેય્યં, તેન સો તત્થ લાભી હોતિ અન્નસ્સ પાનસ્સ માલાનાનાલઙ્કારસ્સ.

“ઇધ પન, બ્રાહ્મણ, એકચ્ચો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ…પે॰… સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ. સો દાતા હોતિ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા અન્નં પાનં વત્થં યાનં માલાગન્ધવિલેપનં સેય્યાવસથપદીપેય્યં. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા મનુસ્સાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. સો તત્થ લાભી હોતિ માનુસકાનં પઞ્ચન્નં કામગુણાનં.

“યં ખો, બ્રાહ્મણ, ઇધ પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ…પે॰… સમ્માદિટ્ઠિકો, તેન સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા મનુસ્સાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. યઞ્ચ ખો સો દાતા હોતિ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા અન્નં પાનં વત્થં યાનં માલાગન્ધવિલેપનં સેય્યાવસથપદીપેય્યં, તેન સો તત્થ લાભી હોતિ માનુસકાનં પઞ્ચન્નં કામગુણાનં.

“ઇધ પન, બ્રાહ્મણ , એકચ્ચો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ...પે॰... સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ. સો દાતા હોતિ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા અન્નં પાનં વત્થં યાનં માલાગન્ધવિલેપનં સેય્યાવસથપદીપેય્યં. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. સો તત્થ લાભી હોતિ દિબ્બાનં પઞ્ચન્નં કામગુણાનં.

“યં ખો, બ્રાહ્મણ, ઇધ પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ...પે॰... સમ્માદિટ્ઠિકો, તેન સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. યઞ્ચ ખો સો દાતા હોતિ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા અન્નં પાનં વત્થં યાનં માલાગન્ધવિલેપનં સેય્યાવસથપદીપેય્યં, તેન સો તત્થ લાભી હોતિ દિબ્બાનં પઞ્ચન્નં કામગુણાનં. અપિ ચ, બ્રાહ્મણ, દાયકોપિ અનિપ્ફલો”તિ.

“અચ્છરિયં, ભો ગોતમ, અબ્ભુતં, ભો ગોતમ! યાવઞ્ચિદં, ભો ગોતમ, અલમેવ દાનાનિ દાતું, અલં સદ્ધાનિ કાતું, યત્ર હિ નામ દાયકોપિ અનિપ્ફલો”તિ. “એવમેતં, બ્રાહ્મણ [એવમેતં બ્રાહ્મણ એવમેતં બ્રાહ્મણ (સી॰ સ્યા॰)], દાયકોપિ હિ, બ્રાહ્મણ, અનિપ્ફલો”તિ.

“અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ, અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત”ન્તિ. એકાદસમં.

જાણુસ્સોણિવગ્ગો [યમકવગ્ગો (ક॰)] દુતિયો.

(૧૮) ૩. સાધુવગ્ગો

૧. સાધુસુત્તં

૧૭૮. [અ॰ નિ॰ ૧૦.૧૩૪] ‘‘સાધુઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ અસાધુઞ્ચ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, અસાધુ? પાણાતિપાતો, અદિન્નાદાનં, કામેસુમિચ્છાચારો, મુસાવાદો, પિસુણા વાચા, ફરુસા વાચા, સમ્ફપ્પલાપો, અભિજ્ઝા, બ્યાપાદો, મિચ્છાદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અસાધુ.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સાધુ? પાણાતિપાતા વેરમણી, અદિન્નાદાના વેરમણી, કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણી, મુસાવાદા વેરમણી, પિસુણાય વાચાય વેરમણી, ફરુસાય વાચાય વેરમણી, સમ્ફપ્પલાપા વેરમણી, અનભિજ્ઝા, અબ્યાપાદો, સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સાધૂ’’તિ. પઠમં.

૨. અરિયધમ્મસુત્તં

૧૭૯. ‘‘અરિયધમ્મઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ અનરિયધમ્મઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, અનરિયો ધમ્મો? પાણાતિપાતો…પે॰… મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અનરિયો ધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અરિયો ધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી…પે॰… સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અરિયો ધમ્મો’’તિ. દુતિયં.

૩. કુસલસુત્તં

૧૮૦. ‘‘કુસલઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ અકુસલઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, અકુસલં? પાણાતિપાતો…પે॰… મિચ્છાદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અકુસલં.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, કુસલં? પાણાતિપાતા વેરમણી…પે॰… સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, કુસલ’’ન્તિ. તતિયં.

૪. અત્થસુત્તં

૧૮૧. ‘‘અત્થઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ અનત્થઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, અનત્થો? પાણાતિપાતો…પે॰… મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અનત્થો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અત્થો? પાણાતિપાતા વેરમણી…પે॰… સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અત્થો’’તિ. ચતુત્થં.

૫. ધમ્મસુત્તં

૧૮૨. ‘‘ધમ્મઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ અધમ્મઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, અધમ્મો? પાણાતિપાતો…પે॰… મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, ધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી…પે॰… સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ધમ્મો’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. આસવસુત્તં

૧૮૩. ‘‘સાસવઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ અનાસવઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, સાસવો ધમ્મો? પાણાતિપાતો…પે॰… મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સાસવો ધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અનાસવો ધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી…પે॰… સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અનાસવો ધમ્મો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. વજ્જસુત્તં

૧૮૪. ‘‘સાવજ્જઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ અનવજ્જઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, સાવજ્જો ધમ્મો? પાણાતિપાતો…પે॰… મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સાવજ્જો ધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અનવજ્જો ધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી…પે॰… સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અનવજ્જો ધમ્મો’’તિ. સત્તમં.

૮. તપનીયસુત્તં

૧૮૫. ‘‘તપનીયઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ અતપનીયઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, તપનીયો ધમ્મો? પાણાતિપાતો…પે॰… મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, તપનીયો ધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અતપનીયો ધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી…પે॰… સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અતપનીયો ધમ્મો’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. આચયગામિસુત્તં

૧૮૬. ‘‘આચયગામિઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ અપચયગામિઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, આચયગામી ધમ્મો? પાણાતિપાતો…પે॰… મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, આચયગામી ધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અપચયગામી ધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી…પે॰… સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અપચયગામી ધમ્મો’’તિ. નવમં.

૧૦. દુક્ખુદ્રયસુત્તં

૧૮૭. ‘‘દુક્ખુદ્રયઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ સુખુદ્રયઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, દુક્ખુદ્રયો ધમ્મો? પાણાતિપાતો…પે॰… મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દુક્ખુદ્રયો ધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, સુખુદ્રયો ધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી…પે॰… સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સુખુદ્રયો ધમ્મો’’તિ. દસમં.

૧૧. વિપાકસુત્તં

૧૮૮. ‘‘દુક્ખવિપાકઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ સુખવિપાકઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, દુક્ખવિપાકો ધમ્મો? પાણાતિપાતો…પે॰… મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દુક્ખવિપાકો ધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, સુખવિપાકો ધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી…પે॰… સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સુખવિપાકો ધમ્મો’’તિ. એકાદસમં.

સાધુવગ્ગો તતિયો.

(૧૯) ૪. અરિયમગ્ગવગ્ગો

૧. અરિયમગ્ગસુત્તં

૧૮૯. ‘‘અરિયમગ્ગઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ અનરિયમગ્ગઞ્ચ. તં સુણાથ...પે॰... કતમો ચ, ભિક્ખવે, અનરિયો મગ્ગો? પાણાતિપાતો...પે॰... મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અનરિયો મગ્ગો.

‘‘કતમો ચ , ભિક્ખવે, અરિયો મગ્ગો? પાણાતિપાતા વેરમણી...પે॰... સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અરિયો મગ્ગો’’તિ. પઠમં.

૨. કણ્હમગ્ગસુત્તં

૧૯૦. ‘‘કણ્હમગ્ગઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ સુક્કમગ્ગઞ્ચ. તં સુણાથ...પે॰... કતમો ચ, ભિક્ખવે, કણ્હો મગ્ગો? પાણાતિપાતો...પે॰... મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, કણ્હો મગ્ગો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, સુક્કો મગ્ગો? પાણાતિપાતા વેરમણી...પે॰... સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સુક્કો મગ્ગો’’તિ. દુતિયં.

૩. સદ્ધમ્મસુત્તં

૧૯૧. ‘‘સદ્ધમ્મઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ અસદ્ધમ્મઞ્ચ. તં સુણાથ...પે॰... કતમો ચ, ભિક્ખવે, અસદ્ધમ્મો? પાણાતિપાતો...પે॰... મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અસદ્ધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, સદ્ધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી...પે॰... સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સદ્ધમ્મો’’તિ. તતિયં.

૪. સપ્પુરિસધમ્મસુત્તં

૧૯૨. ‘‘સપ્પુરિસધમ્મઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ અસપ્પુરિસધમ્મઞ્ચ. તં સુણાથ...પે॰... કતમો ચ, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસધમ્મો? પાણાતિપાતો...પે॰... મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી...પે॰... સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસધમ્મો’’તિ. ચતુત્થં.

૫. ઉપ્પાદેતબ્બધમ્મસુત્તં

૧૯૩. ‘‘ઉપ્પાદેતબ્બઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ ન ઉપ્પાદેતબ્બઞ્ચ. તં સુણાથ...પે॰... કતમો ચ, ભિક્ખવે, ન ઉપ્પાદેતબ્બો ધમ્મો? પાણાતિપાતો...પે॰... મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ન ઉપ્પાદેતબ્બો ધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, ઉપ્પાદેતબ્બો ધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી...પે॰... સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઉપ્પાદેતબ્બો ધમ્મો’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. આસેવિતબ્બધમ્મસુત્તં

૧૯૪. ‘‘આસેવિતબ્બઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ નાસેવિતબ્બઞ્ચ. તં સુણાથ...પે॰... કતમો ચ, ભિક્ખવે, નાસેવિતબ્બો ધમ્મો? પાણાતિપાતો...પે॰... મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, નાસેવિતબ્બો ધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, આસેવિતબ્બો ધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી...પે॰... સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, આસેવિતબ્બો ધમ્મો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. ભાવેતબ્બધમ્મસુત્તં

૧૯૫. ‘‘ભાવેતબ્બઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ ન ભાવેતબ્બઞ્ચ. તં સુણાથ...પે॰... કતમો ચ, ભિક્ખવે, ન ભાવેતબ્બો ધમ્મો? પાણાતિપાતો ...પે॰... મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ન ભાવેતબ્બો ધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, ભાવેતબ્બો ધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી...પે॰... સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ભાવેતબ્બો ધમ્મો’’તિ. સત્તમં.

૮. બહુલીકાતબ્બસુત્તં

૧૯૬. ‘‘બહુલીકાતબ્બઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ ન બહુલીકાતબ્બઞ્ચ. તં સુણાથ...પે॰... કતમો ચ, ભિક્ખવે, ન બહુલીકાતબ્બો ધમ્મો? પાણાતિપાતો...પે॰... મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ન બહુલીકાતબ્બો ધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, બહુલીકાતબ્બો ધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી...પે॰... સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, બહુલીકાતબ્બો ધમ્મો’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. અનુસ્સરિતબ્બસુત્તં

૧૯૭. ‘‘અનુસ્સરિતબ્બઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ નાનુસ્સરિતબ્બઞ્ચ. તં સુણાથ...પે॰... કતમો ચ, ભિક્ખવે, નાનુસ્સરિતબ્બો ધમ્મો? પાણાતિપાતો...પે॰... મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, નાનુસ્સરિતબ્બો ધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અનુસ્સરિતબ્બો ધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી...પે॰... સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અનુસ્સરિતબ્બો ધમ્મો’’તિ. નવમં.

૧૦. સચ્છિકાતબ્બસુત્તં

૧૯૮. ‘‘સચ્છિકાતબ્બઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેસ્સામિ ન સચ્છિકાતબ્બઞ્ચ. તં સુણાથ…પે॰… કતમો ચ, ભિક્ખવે, ન સચ્છિકાતબ્બો ધમ્મો? પાણાતિપાતો…પે॰… મિચ્છાદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ન સચ્છિકાતબ્બો ધમ્મો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, સચ્છિકાતબ્બો ધમ્મો? પાણાતિપાતા વેરમણી…પે॰… સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સચ્છિકાતબ્બો ધમ્મો’’તિ. દસમં.

અરિયમગ્ગવગ્ગો ચતુત્થો.

(૨૦) ૫. અપરપુગ્ગલવગ્ગો

નસેવિતબ્બાદિસુત્તાનિ

૧૯૯. ‘‘દસહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પુગ્ગલો ન સેવિતબ્બો. કતમેહિ દસહિ? પાણાતિપાતી હોતિ, અદિન્નાદાયી હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ, મુસાવાદી હોતિ, પિસુણવાચો હોતિ, ફરુસવાચો હોતિ, સમ્ફપ્પલાપી હોતિ, અભિજ્ઝાલુ હોતિ, બ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પુગ્ગલો ન સેવિતબ્બો.

‘‘દસહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પુગ્ગલો સેવિતબ્બો. કતમેહિ દસહિ? પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ, અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ, મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ, અનભિજ્ઝાલુ હોતિ, અબ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પુગ્ગલો સેવિતબ્બો’’.

૨૦૦-૨૦૯. ‘‘દસહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પુગ્ગલો ન ભજિતબ્બો…પે॰… ભજિતબ્બો… ન પયિરુપાસિતબ્બો… પયિરુપાસિતબ્બો… ન પુજ્જો હોતિ… પુજ્જો હોતિ… ન પાસંસો હોતિ… પાસંસો હોતિ… અગારવો હોતિ… ગારવો હોતિ… અપ્પતિસ્સો હોતિ… સપ્પતિસ્સો હોતિ… ન આરાધકો હોતિ… આરાધકો હોતિ… ન વિસુજ્ઝતિ… વિસુજ્ઝતિ… માનં નાધિભોતિ [નાભિભોતિ (સી॰) અ॰ નિ॰ ૧૦.૧૫૬-૧૬૬] … માનં અધિભોતિ… પઞ્ઞાય ન વડ્ઢતિ… પઞ્ઞાય વડ્ઢતિ…પે॰….

૨૧૦. ‘‘દસહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પુગ્ગલો બહું અપુઞ્ઞં પસવતિ… બહું પુઞ્ઞં પસવતિ. કતમેહિ દસહિ? પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ, અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ , કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ, મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ, અનભિજ્ઝાલુ હોતિ , અબ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પુગ્ગલો બહું પુઞ્ઞં પસવતી’’તિ.

અપરપુગ્ગલવગ્ગો પઞ્ચમો.

ચતુત્થપણ્ણાસકં સમત્તં.

(૨૧) ૧. કરજકાયવગ્ગો

૧. પઠમનિરયસગ્ગસુત્તં

૨૧૧. ‘‘દસહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ દસહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પાણાતિપાતી હોતિ લુદ્દો લોહિતપાણિ હતપહતે નિવિટ્ઠો અદયાપન્નો સબ્બપાણભૂતેસુ [નત્થેત્થ પાઠભેદો].

‘‘અદિન્નાદાયી હોતિ. યં તં પરસ્સ પરવિત્તૂપકરણં ગામગતં વા અરઞ્ઞગતં વા, તં અદિન્નં થેય્યસઙ્ખાતં આદાતા હોતિ.

‘‘કામેસુ મિચ્છાચારી હોતિ. યા તા માતુરક્ખિતા પિતુરક્ખિતા માતાપિતુરક્ખિતા ભાતુરક્ખિતા ભગિનિરક્ખિતા ઞાતિરક્ખિતા ગોત્તરક્ખિતા ધમ્મરક્ખિતા સસામિકા સપરિદણ્ડા અન્તમસો માલાગુળપરિક્ખિત્તાપિ, તથારૂપાસુ ચારિત્તં આપજ્જિતા હોતિ.

‘‘મુસાવાદી હોતિ. સભગ્ગતો વા પરિસગ્ગતો વા ઞાતિમજ્ઝગતો વા પૂગમજ્ઝગતો વા રાજકુલમજ્ઝગતો વા અભિનીતો સક્ખિપુટ્ઠો – ‘એહમ્ભો પુરિસ, યં જાનાસિ તં વદેહી’તિ, સો અજાનં વા આહ ‘જાનામી’તિ, જાનં વા આહ ‘ન જાનામી’તિ, અપસ્સં વા આહ ‘પસ્સામી’તિ, પસ્સં વા આહ ‘ન પસ્સામી’તિ. ઇતિ અત્તહેતુ વા પરહેતુ વા આમિસકિઞ્ચિક્ખહેતુ વા સમ્પજાનમુસા ભાસિતા હોતિ.

‘‘પિસુણવાચો હોતિ – ઇતો સુત્વા અમુત્ર અક્ખાતા ઇમેસં ભેદાય, અમુત્ર વા સુત્વા ઇમેસં અક્ખાતા અમૂસં ભેદાય. ઇતિ સમગ્ગાનં વા ભેત્તા ભિન્નાનં વા અનુપ્પદાતા વગ્ગારામો વગ્ગરતો વગ્ગનન્દી, વગ્ગકરણિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

‘‘ફરુસવાચો હોતિ – યા સા વાચા અણ્ડકા કક્કસા પરકટુકા પરાભિસજ્જની કોધસામન્તા અસમાધિસંવત્તનિકા, તથારૂપિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

‘‘સમ્ફપ્પલાપી હોતિ અકાલવાદી અભૂતવાદી અનત્થવાદી અધમ્મવાદી અવિનયવાદી, અનિધાનવતિં વાચં ભાસિતા હોતિ અકાલેન અનપદેસં અપરિયન્તવતિં અનત્થસંહિતં.

‘‘અભિજ્ઝાલુ હોતિ. યં તં પરસ્સ પરવિત્તૂપકરણં તં અભિજ્ઝાતા હોતિ – ‘અહો વત યં પરસ્સ તં મમ અસ્સા’તિ.

‘‘બ્યાપન્નચિત્તો હોતિ પદુટ્ઠમનસઙ્કપ્પો – ‘ઇમે સત્તા હઞ્ઞન્તુ વા બજ્ઝન્તુ વા ઉચ્છિજ્જન્તુ વા વિનસ્સન્તુ વા મા વા અહેસુ’ન્તિ.

‘‘મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ વિપરીતદસ્સનો – ‘નત્થિ દિન્નં, નત્થિ યિટ્ઠં, નત્થિ હુતં, નત્થિ સુકતદુક્કટાનં કમ્માનં ફલં વિપાકો, નત્થિ અયં લોકો, નત્થિ પરો લોકો, નત્થિ માતા, નત્થિ પિતા, નત્થિ સત્તા ઓપપાતિકા, નત્થિ લોકે

સમણબ્રાહ્મણા સમ્મગ્ગતા સમ્માપટિપન્ના યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી’તિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

‘‘દસહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ દસહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ નિહિતદણ્ડો નિહિતસત્થો લજ્જી દયાપન્નો, સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી વિહરતિ.

‘‘અદિન્નાદાનં પહાય અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ. યં તં પરસ્સ પરવિત્તૂપકરણં ગામગતં વા અરઞ્ઞગતં વા, ન તં અદિન્નં થેય્યસઙ્ખાતં આદાતા હોતિ.

‘‘કામેસુમિચ્છાચારં પહાય કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ. યા તા માતુરક્ખિતા…પે॰… અન્તમસો માલાગુળપરિક્ખિત્તાપિ, તથારૂપાસુ ન ચારિત્તં આપજ્જિતા હોતિ.

‘‘મુસાવાદં પહાય મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ. સભગ્ગતો વા પરિસગ્ગતો વા ઞાતિમજ્ઝગતો વા પૂગમજ્ઝગતો વા રાજકુલમજ્ઝગતો વા અભિનીતો સક્ખિપુટ્ઠો – ‘એહમ્ભો પુરિસ, યં જાનાસિ તં વદેહી’તિ, સો અજાનં વા આહ ‘ન જાનામી’તિ, જાનં વા આહ ‘જાનામી’તિ, અપસ્સં વા આહ ‘ન પસ્સામી’તિ, પસ્સં વા આહ ‘પસ્સામી’તિ. ઇતિ અત્તહેતુ વા પરહેતુ વા આમિસકિઞ્ચિક્ખહેતુ વા ન સમ્પજાનમુસા ભાસિતા હોતિ.

‘‘પિસુણવાચં પહાય પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ – ન ઇતો સુત્વા અમુત્ર અક્ખાતા ઇમેસં ભેદાય, અમુત્ર વા સુત્વા ઇમેસં અક્ખાતા અમૂસં ભેદાય. ઇતિ ભિન્નાનં વા સન્ધાતા સહિતાનં વા અનુપ્પદાતા સમગ્ગારામો સમગ્ગરતો સમગ્ગનન્દી, સમગ્ગકરણિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

‘‘ફરુસવાચં પહાય ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ. યા સા વાચા નેલા કણ્ણસુખા પેમનીયા હદયઙ્ગમા પોરી બહુજનકન્તા બહુજનમનાપા, તથારૂપિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

‘‘સમ્ફપ્પલાપં પહાય સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ કાલવાદી ભૂતવાદી, અત્થવાદી ધમ્મવાદી વિનયવાદી, નિધાનવતિં વાચં ભાસિતા હોતિ કાલેન સાપદેસં પરિયન્તવતિં અત્થસંહિતં.

‘‘અનભિજ્ઝાલુ હોતિ . યં તં પરસ્સ પરવિત્તૂપકરણં તં અનભિજ્ઝાતા હોતિ – ‘અહો વત યં પરસ્સ તં મમ અસ્સા’તિ.

‘‘અબ્યાપન્નચિત્તો હોતિ અપ્પદુટ્ઠમનસઙ્કપ્પો – ‘ઇમે સત્તા અવેરા હોન્તુ અબ્યાપજ્જા અનીઘા, સુખી અત્તાનં પરિહરન્તૂ’તિ.

‘‘સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ અવિપરીતદસ્સનો – ‘અત્થિ દિન્નં, અત્થિ યિટ્ઠં, અત્થિ હુતં, અત્થિ સુકટદુક્કટાનં કમ્માનં ફલં વિપાકો, અત્થિ અયં લોકો, અત્થિ પરો લોકો, અત્થિ માતા, અત્થિ પિતા, અત્થિ સત્તા ઓપપાતિકા, અત્થિ લોકે સમણબ્રાહ્મણા સમ્મગ્ગતા સમ્માપટિપન્ના યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી’તિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયનિરયસગ્ગસુત્તં

૨૧૨. ‘‘દસહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ દસહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પાણાતિપાતી હોતિ લુદ્દો લોહિતપાણિ હતપહતે નિવિટ્ઠો અદયાપન્નો સબ્બપાણભૂતેસુ.

‘‘અદિન્નાદાયી હોતિ... કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ... મુસાવાદી હોતિ... પિસુણવાચો હોતિ... ફરુસવાચો હોતિ ... સમ્ફપ્પલાપી હોતિ... અભિજ્ઝાલુ હોતિ... બ્યાપન્નચિત્તો હોતિ... મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ વિપરીતદસ્સનો – ‘નત્થિ દિન્નં...પે॰... સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી’તિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

‘‘દસહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ દસહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ નિહિતદણ્ડો નિહિતસત્થો લજ્જી દયાપન્નો, સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી વિહરતિ.

‘‘અદિન્નાદાનં પહાય અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ... કામેસુમિચ્છાચારં પહાય કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ... મુસાવાદં પહાય મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ... પિસુણં વાચં પહાય પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ... ફરુસં વાચં પહાય ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ... સમ્ફપ્પલાપં પહાય સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ... અનભિજ્ઝાલુ હોતિ... અબ્યાપન્નચિત્તો હોતિ... સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ અવિપરીતદસ્સનો – ‘અત્થિ દિન્નં...પે॰... યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી’તિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે’’તિ. દુતિયં.

૩. માતુગામસુત્તં

૨૧૩. ‘‘દસહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ દસહિ? પાણાતિપાતી હોતિ...પે॰... અદિન્નાદાયી હોતિ... કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ... મુસાવાદી હોતિ... પિસુણવાચો હોતિ... ફરુસવાચો હોતિ... સમ્ફપ્પલાપી હોતિ... અભિજ્ઝાલુ હોતિ... બ્યાપન્નચિત્તો હોતિ... મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ.... ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

‘‘દસહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ દસહિ? પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ...પે॰... અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ... કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ... મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ... પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ... ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ... સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ... અનભિજ્ઝાલુ હોતિ... અબ્યાપન્નચિત્તો હોતિ... સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ... ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે’’તિ. તતિયં.

૪. ઉપાસિકાસુત્તં

૨૧૪. ‘‘દસહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ઉપાસિકા યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે. કતમેહિ દસહિ? પાણાતિપાતિની હોતિ...પે॰... મિચ્છાદિટ્ઠિકા હોતિ.... ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ઉપાસિકા યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે.

“દસહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ઉપાસિકા યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે. કતમેહિ દસહિ? પાણાતિપાતા પટિવિરતા હોતિ...પે॰... સમ્માદિટ્ઠિકા હોતિ.... ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ઉપાસિકા યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે”. ચતુત્થં.

૫. વિસારદસુત્તં

૨૧૫. “દસહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ઉપાસિકા અવિસારદા અગારં અજ્ઝાવસતિ. કતમેહિ દસહિ? પાણાતિપાતિની હોતિ... અદિન્નાદાયિની હોતિ... કામેસુમિચ્છાચારિની હોતિ... મુસાવાદિની હોતિ... પિસુણાવાચા હોતિ... ફરુસવાચા હોતિ... સમ્ફપ્પલાપિની હોતિ... અભિજ્ઝાલુની હોતિ... બ્યાપન્નચિત્તા હોતિ... મિચ્છાદિટ્ઠિકા હોતિ.... ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ઉપાસિકા અવિસારદા અગારં અજ્ઝાવસતિ.

“દસહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ઉપાસિકા વિસારદા અગારં અજ્ઝાવસતિ. કતમેહિ દસહિ? પાણાતિપાતા પટિવિરતા હોતિ... અદિન્નાદાના પટિવિરતા હોતિ... કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતા હોતિ... મુસાવાદા પટિવિરતા હોતિ... પિસુણાય વાચાય પટિવિરતા હોતિ... ફરુસાય વાચાય પટિવિરતા હોતિ... સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતા હોતિ... અનભિજ્ઝાલુની હોતિ... અબ્યાપન્નચિત્તા હોતિ... સમ્માદિટ્ઠિકા હોતિ.... ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ઉપાસિકા વિસારદા અગારં અજ્ઝાવસતી”તિ. પઞ્ચમં.

૬. સંસપ્પનીયસુત્તં

૨૧૬. “સંસપ્પનીયપરિયાયં વો, ભિક્ખવે, ધમ્મપરિયાયં દેસેસ્સામિ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી”તિ. “એવં, ભન્તે”તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

“કતમો ચ, ભિક્ખવે, સંસપ્પનીયપરિયાયો ધમ્મપરિયાયો? કમ્મસ્સકા, ભિક્ખવે, સત્તા કમ્મદાયાદા કમ્મયોની કમ્મબન્ધૂ કમ્મપટિસરણા, યં કમ્મં કરોન્તિ – કલ્યાણં વા પાપકં વા – તસ્સ દાયાદા ભવન્તિ.

“ઇધ , ભિક્ખવે, એકચ્ચો પાણાતિપાતી હોતિ લુદ્દો લોહિતપાણિ હતપહતે નિવિટ્ઠો, અદયાપન્નો સબ્બપાણભૂતેસુ. સો સંસપ્પતિ કાયેન, સંસપ્પતિ વાચાય, સંસપ્પતિ મનસા. તસ્સ જિમ્હં કાયકમ્મં હોતિ, જિમ્હં વચીકમ્મં, જિમ્હં મનોકમ્મં, જિમ્હા ગતિ, જિમ્હુપપત્તિ.

“જિમ્હગતિકસ્સ ખો પનાહં, ભિક્ખવે, જિમ્હુપપત્તિકસ્સ દ્વિન્નં ગતીનં અઞ્ઞતરં ગતિં વદામિ – યે વા એકન્તદુક્ખા નિરયા યા વા સંસપ્પજાતિકા તિરચ્છાનયોનિ. કતમા ચ સા, ભિક્ખવે, સંસપ્પજાતિકા તિરચ્છાનયોનિ? અહિ વિચ્છિકા સતપદી નકુલા બિળારા મૂસિકા ઉલૂકા, યે વા પનઞ્ઞેપિ કેચિ તિરચ્છાનયોનિકા સત્તા મનુસ્સે દિસ્વા સંસપ્પન્તિ. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, ભૂતા ભૂતસ્સ ઉપપત્તિ હોતિ. યં કરોતિ તેન ઉપપજ્જતિ. ઉપપન્નમેનં ફસ્સા ફુસન્તિ. એવમહં, ભિક્ખવે, ‘કમ્મદાયાદા સત્તા’તિ વદામિ.

“ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો અદિન્નાદાયી હોતિ...પે॰... કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ... મુસાવાદી હોતિ... પિસુણવાચો હોતિ... ફરુસવાચો હોતિ... સમ્ફપ્પલાપી હોતિ... અભિજ્ઝાલુ હોતિ... બ્યાપન્નચિત્તો હોતિ... મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ વિપરીતદસ્સનો – ‘નત્થિ દિન્નં...પે॰... સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી’તિ. સો સંસપ્પતિ

કાયેન, સંસપ્પતિ વાચાય, સંસપ્પતિ મનસા. તસ્સ જિમ્હં કાયકમ્મં હોતિ, જિમ્હં વચીકમ્મં, જિમ્હં મનોકમ્મં, જિમ્હા ગતિ, જિમ્હુપપત્તિ .

‘‘જિમ્હગતિકસ્સ ખો પનાહં, ભિક્ખવે, જિમ્હુપપત્તિકસ્સ દ્વિન્નં ગતીનં અઞ્ઞતરં ગતિં વદામિ – યે વા એકન્તદુક્ખા નિરયા યા વા સંસપ્પજાતિકા તિરચ્છાનયોનિ. કતમા ચ સા, ભિક્ખવે, સંસપ્પજાતિકા તિરચ્છાનયોનિ ? અહિ વિચ્છિકા સતપદી નકુલા બિળારા મૂસિકા ઉલૂકા, યે વા પનઞ્ઞેપિ કેચિ તિરચ્છાનયોનિકા સત્તા મનુસ્સે દિસ્વા સંસપ્પન્તિ. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, ભૂતા ભૂતસ્સ ઉપપત્તિ હોતિ, યં કરોતિ તેન ઉપપજ્જતિ. ઉપપન્નમેનં ફસ્સા ફુસન્તિ. એવમહં, ભિક્ખવે, ‘કમ્મદાયાદા સત્તા’તિ વદામિ. કમ્મસ્સકા, ભિક્ખવે, સત્તા કમ્મદાયાદા કમ્મયોની કમ્મબન્ધૂ કમ્મપટિસરણા, યં કમ્મં કરોન્તિ – કલ્યાણં વા પાપકં વા – તસ્સ દાયાદા ભવન્તિ.

‘‘ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ નિહિતદણ્ડો નિહિતસત્થો, લજ્જી દયાપન્નો સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી વિહરતિ. સો ન સંસપ્પતિ કાયેન, ન સંસપ્પતિ વાચાય, ન સંસપ્પતિ મનસા. તસ્સ ઉજુ કાયકમ્મં હોતિ, ઉજુ વચીકમ્મં, ઉજુ મનોકમ્મં, ઉજુ ગતિ, ઉજુપપત્તિ.

‘‘ઉજુગતિકસ્સ ખો પનાહં, ભિક્ખવે, ઉજુપપત્તિકસ્સ દ્વિન્નં ગતીનં અઞ્ઞતરં ગતિં વદામિ – યે વા એકન્તસુખા સગ્ગા યાનિ વા પન તાનિ ઉચ્ચાકુલાનિ ખત્તિયમહાસાલકુલાનિ વા બ્રાહ્મણમહાસાલકુલાનિ વા ગહપતિમહાસાલકુલાનિ વા અડ્ઢાનિ મહદ્ધનાનિ મહાભોગાનિ પહૂતજાતરૂપરજતાનિ પહૂતવિત્તૂપકરણાનિ પહૂતધનધઞ્ઞાનિ. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, ભૂતા ભૂતસ્સ ઉપપત્તિ હોતિ. યં કરોતિ તેન ઉપપજ્જતિ. ઉપપન્નમેનં ફસ્સા ફુસન્તિ. એવમહં, ભિક્ખવે, ‘કમ્મદાયાદા સત્તા’તિ વદામિ.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો અદિન્નાદાનં પહાય અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ...પે॰... કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ... મુસાવાદં પહાય મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ... પિસુણં વાચં પહાય પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ... ફરુસં વાચં પહાય ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ... સમ્ફપ્પલાપં પહાય સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ... અનભિજ્ઝાલુ હોતિ... અબ્યાપન્નચિત્તો હોતિ... સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ અવિપરીતદસ્સનો – ‘અત્થિ દિન્નં...પે॰... યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી’તિ. સો ન સંસપ્પતિ કાયેન, ન સંસપ્પતિ વાચાય, ન સંસપ્પતિ મનસા. તસ્સ ઉજુ કાયકમ્મં હોતિ, ઉજુ વચીકમ્મં, ઉજુ મનોકમ્મં, ઉજુ ગતિ, ઉજુપપત્તિ.

‘‘ઉજુગતિકસ્સ ખો પન અહં, ભિક્ખવે, ઉજુપપત્તિકસ્સ દ્વિન્નં ગતીનં અઞ્ઞતરં ગતિં વદામિ – યે વા એકન્તસુખા સગ્ગા યાનિ વા પન તાનિ ઉચ્ચાકુલાનિ ખત્તિયમહાસાલકુલાનિ વા બ્રાહ્મણમહાસાલકુલાનિ વા ગહપતિમહાસાલકુલાનિ વા અડ્ઢાનિ મહદ્ધનાનિ મહાભોગાનિ પહૂતજાતરૂપરજતાનિ પહૂતવિત્તૂપકરણાનિ પહૂતધનધઞ્ઞાનિ. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, ભૂતા ભૂતસ્સ ઉપપત્તિ હોતિ. યં કરોતિ તેન ઉપપજ્જતિ. ઉપપન્નમેનં ફસ્સા ફુસન્તિ. એવમહં, ભિક્ખવે, ‘કમ્મદાયાદા સત્તા’તિ વદામિ.

‘‘કમ્મસ્સકા , ભિક્ખવે, સત્તા કમ્મદાયાદા કમ્મયોની કમ્મબન્ધૂ કમ્મપટિસરણા, યં કમ્મં કરોન્તિ – કલ્યાણં વા પાપકં વા – તસ્સ દાયાદા ભવન્તિ. અયં ખો સો, ભિક્ખવે, સંસપ્પનીયપરિયાયો ધમ્મપરિયાયો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. પઠમસઞ્ચેતનિકસુત્તં

૨૧૭. ‘‘નાહં , ભિક્ખવે, સઞ્ચેતનિકાનં કમ્માનં કતાનં ઉપચિતાનં અપ્પટિસંવેદિત્વા [અપ્પટિસંવિદિત્વા (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] બ્યન્તીભાવં વદામિ. તઞ્ચ ખો દિટ્ઠેવ ધમ્મે ઉપપજ્જે વા [ઉપપજ્જં વા (ક॰) અ॰ નિ॰ ૬.૬૩ પસ્સિતબ્બં, ઉપપજ્જ વા (મ॰ નિ॰ ૩.૩૦૩)] અપરે વા પરિયાયે. ન ત્વેવાહં, ભિક્ખવે, સઞ્ચેતનિકાનં કમ્માનં કતાનં ઉપચિતાનં અપ્પટિસંવેદિત્વા દુક્ખસ્સન્તકિરિયં વદામિ.

‘‘તત્ર, ભિક્ખવે, તિવિધા કાયકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા [અકુસલં સઞ્ચેતનિકં દુક્ખુદ્રયં દુક્ખવિપાકં (ક॰)] હોતિ; ચતુબ્બિધા વચીકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ; તિવિધા મનોકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, તિવિધા કાયકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પાણાતિપાતી હોતિ લુદ્દો લોહિતપાણિ હતપહતે નિવિટ્ઠો અદયાપન્નો સબ્બપાણભૂતેસુ.

‘‘અદિન્નાદાયી હોતિ. યં તં પરસ્સ પરવિત્તૂપકરણં ગામગતં વા અરઞ્ઞગતં વા, તં અદિન્નં થેય્યસઙ્ખાતં આદાતા હોતિ.

‘‘કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ. યા તા માતુરક્ખિતા...પે॰... અન્તમસો માલાગુળપરિક્ખિત્તાપિ , તથારૂપાસુ ચારિત્તં આપજ્જિતા હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, તિવિધા કાયકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ચતુબ્બિધા વચીકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ? ઇધ , ભિક્ખવે, એકચ્ચો મુસાવાદી હોતિ. સભગ્ગતો વા પરિસગ્ગતો વા ઞાતિમજ્ઝગતો વા પૂગમજ્ઝગતો વા રાજકુલમજ્ઝગતો વા અભિનીતો સક્ખિપુટ્ઠો ‘એહમ્ભો પુરિસ, યં જાનાસિ તં વદેહી’તિ, સો અજાનં વા આહ ‘જાનામી’તિ, જાનં વા આહ ‘ન જાનામી’તિ, અપસ્સં વા આહ ‘પસ્સામી’તિ, પસ્સં વા આહ ‘ન પસ્સામી’તિ, ઇતિ અત્તહેતુ વા પરહેતુ વા આમિસકિઞ્ચિક્ખહેતુ વા સમ્પજાનમુસા ભાસિતા હોતિ.

‘‘પિસુણવાચો હોતિ. ઇતો સુત્વા અમુત્ર અક્ખાતા ઇમેસં ભેદાય, અમુત્ર વા સુત્વા ઇમેસં અક્ખાતા અમૂસં ભેદાય. ઇતિ સમગ્ગાનં વા ભેત્તા ભિન્નાનં વા અનુપ્પદાતા વગ્ગારામો વગ્ગરતો વગ્ગનન્દી, વગ્ગકરણિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

‘‘ફરુસવાચો હોતિ. યા સા વાચા અણ્ડકા કક્કસા પરકટુકા પરાભિસજ્જની કોધસામન્તા. અસમાધિસંવત્તનિકા, તથારૂપિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

‘‘સમ્ફપ્પલાપી હોતિ અકાલવાદી અભૂતવાદી અનત્થવાદી અધમ્મવાદી અવિનયવાદી, અનિધાનવતિં વાચં ભાસિતા હોતિ અકાલેન અનપદેસં અપરિયન્તવતિં અનત્થસંહિતં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ચતુબ્બિધા વચીકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ.

“કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, તિવિધા મનોકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો અભિજ્ઝાલુ હોતિ. યં તં પરસ્સ પરવિત્તૂપકરણં, તં અભિજ્ઝાતા હોતિ – ‘અહો વત, યં પરસ્સ તં મમ અસ્સા’તિ.

“બ્યાપન્નચિત્તો હોતિ પદુટ્ઠમનસઙ્કપ્પો – ‘ઇમે સત્તા હઞ્ઞન્તુ વા બજ્ઝન્તુ વા ઉચ્છિજ્જન્તુ વા વિનસ્સન્તુ વા મા વા અહેસુ’ન્તિ.

મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ વિપરીતદસ્સનો – ‘નત્થિ દિન્નં...પે॰ ... યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી’તિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, તિવિધા મનોકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ.

“તિવિધ કાયકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ [... સઞ્ચેતનિકહેતુ (ક॰)] વા, ભિક્ખવે, સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તિ; ચતુબ્બિધવચીકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ વા, ભિક્ખવે, સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તિ; તિવિધમનોકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ વા, ભિક્ખવે, સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તિ.

“સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, અપણ્ણકો મણિ ઉદ્ધં ખિત્તો યેન યેનેવ પતિટ્ઠાતિ સુપ્પતિટ્ઠિતંયેવ પતિટ્ઠાતિ ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, તિવિધકાયકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ વા સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તિ; ચતુબ્બિધવચીકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ વા સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તિ; તિવિધમનોકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ વા સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તીતિ.

“નાહં, ભિક્ખવે, સઞ્ચેતનિકાનં કમ્માનં કતાનં ઉપચિતાનં અપ્પટિસંવેદિત્વા બ્યન્તીભાવં વદામિ, તઞ્ચ ખો દિટ્ઠેવ ધમ્મે ઉપપજ્જે વા અપરે વા પરિયાયે. ન ત્વેવાહં, ભિક્ખવે, સઞ્ચેતનિકાનં કમ્માનં કતાનં ઉપચિતાનં અપ્પટિસંવેદિત્વા દુક્ખસ્સન્તકિરિયં વદામિ.

“તત્ર, ભિક્ખવે, તિવિધા કાયકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ; ચતુબ્બિધા વચીકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ; તિવિધા મનોકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ.

“કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, તિવિધા કાયકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ નિહિતદણ્ડો નિહિતસત્થો લજ્જી દયાપન્નો, સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી વિહરતિ...પે॰....

“અદિન્નાદાનં પહાય, અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ. યં તં પરસ્સ પરવિત્તૂપકરણં ગામગતં વા અરઞ્ઞગતં વા, ન તં અદિન્નં થેય્યસઙ્ખાતં આદાતા હોતિ.

‘‘કામેસુમિચ્છાચારં પહાય, કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ. યા તા માતુરક્ખિતા ...પે॰... અન્તમસો માલાગુળપરિક્ખિત્તાપિ, તથારૂપાસુ ન ચારિત્તં આપજ્જિતા હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, તિવિધા કાયકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ચતુબ્બિધા વચીકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો મુસાવાદં પહાય મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ. સભગ્ગતો વા પરિસગ્ગતો વા ઞાતિમજ્ઝગતો વા પૂગમજ્ઝગતો વા રાજકુલમજ્ઝગતો વા અભિનીતો સક્ખિપુટ્ઠો ‘એહમ્ભો પુરિસ, યં જાનાસિ તં વદેહી’તિ, સો અજાનં વા આહ ‘ન જાનામી’તિ, જાનં વા આહ ‘જાનામી’તિ, અપસ્સં વા આહ ‘ન પસ્સામી’તિ, પસ્સં વા આહ ‘પસ્સામી’તિ, ઇતિ અત્તહેતુ વા પરહેતુ વા આમિસકિઞ્ચિક્ખહેતુ વા ન સમ્પજાનમુસા ભાસિતા હોતિ.

‘‘પિસુણં વાચં પહાય, પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ – ન ઇતો સુત્વા અમુત્ર અક્ખાતા ઇમેસં ભેદાય, અમુત્ર વા સુત્વા ન ઇમેસં અક્ખાતા અમૂસં ભેદાય. ઇતિ ભિન્નાનં વા સન્ધાતા સહિતાનં વા અનુપ્પદાતા સમગ્ગારામો સમગ્ગરતો સમગ્ગનન્દિં, સમગ્ગકરણિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

‘‘ફરુસં વાચં પહાય, ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ. યા સા વાચા નેલા કણ્ણસુખા પેમનીયા હદયઙ્ગમા પોરી બહુજનકન્તા બહુજનમનાપા, તથારૂપિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

‘‘સમ્ફપ્પલાપં પહાય, સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ કાલવાદી ભૂતવાદી અત્થવાદી ધમ્મવાદી વિનયવાદી, નિધાનવતિં વાચં ભાસિતા હોતિ કાલેન સાપદેસં પરિયન્તવતિં અત્થસંહિતં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ચતુબ્બિધા વચીકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, તિવિધા મનોકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો અનભિજ્ઝાલુ હોતિ. યં તં પરસ્સ પરવિત્તૂપકરણં તં અનભિજ્ઝાતા હોતિ – ‘અહો વત, યં પરસ્સ તં મમસ્સા’તિ.

‘‘અબ્યાપન્નચિત્તો હોતિ અપ્પદુટ્ઠમનસઙ્કપ્પો – ‘ઇમે સત્તા અવેરા હોન્તુ અબ્યાપજ્જા અનીઘા, સુખી અત્તાનં પરિહરન્તૂ’તિ.

‘‘સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ અવિપરીતદસ્સનો – ‘અત્થિ દિન્નં, અત્થિ યિટ્ઠં...પે॰... યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી’તિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, તિવિધા મનોકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ.

‘‘તિવિધકાયકમ્મન્તસમ્પત્તિકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ વા, ભિક્ખવે, સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તિ; ચતુબ્બિધવચીકમ્મન્તસમ્પત્તિકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ વા, ભિક્ખવે, સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તિ; તિવિધમનોકમ્મન્તસમ્પત્તિકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ વા, ભિક્ખવે, સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, અપણ્ણકો મણિ ઉદ્ધંખિત્તો યેન યેનેવ પતિટ્ઠાતિ સુપ્પતિટ્ઠિતંયેવ પતિટ્ઠાતિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, તિવિધકાયકમ્મન્તસમ્પત્તિકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ વા સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં

ઉપપજ્જન્તિ; ચતુબ્બિધવચીકમ્મન્તસમ્પત્તિકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ વા સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તિ; તિવિધમનોકમ્મન્તસમ્પત્તિકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ વા સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તિ. નાહં, ભિક્ખવે, સઞ્ચેતનિકાનં કમ્માનં કતાનં ઉપચિતાનં અપ્પટિસંવેદિત્વા બ્યન્તીભાવં વદામિ. તઞ્ચ ખો દિટ્ઠેવ ધમ્મે ઉપપજ્જે વા અપરે વા પરિયાયે. ન ત્વેવાહં, ભિક્ખવે, સઞ્ચેતનિકાનં કમ્માનં કતાનં ઉપચિતાનં અપ્પટિસંવેદિત્વા દુક્ખસ્સન્તકિરિયં વદામી''તિ. સત્તમં. [અટ્ઠકથાયં પન અટ્ઠમસુત્તમ્પિ એત્થેવ પરિયાપન્નં વિય સંવણ્ણના દિસ્સતિ]

૮. દુતિયસઞ્ચેતનિકસુત્તં

૨૧૮. ''નાહં , ભિક્ખવે, સઞ્ચેતનિકાનં કમ્માનં કતાનં ઉપચિતાનં અપ્પટિસંવેદિત્વા બ્યન્તીભાવં વદામિ, તઞ્ચ ખો દિટ્ઠેવ ધમ્મે ઉપપજ્જે વા અપરે વા પરિયાયે. ન ત્વેવાહં, ભિક્ખવે, સઞ્ચેતનિકાનં કમ્માનં કતાનં ઉપચિતાનં અપ્પટિસંવેદિત્વા દુક્ખસ્સન્તકિરિયં વદામિ.

''તત્ર, ભિક્ખવે, તિવિધા કાયકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ; ચતુબ્બિધા વચીકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ; તિવિધા મનોકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, તિવિધા કાયકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ... પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, તિવિધા કાયકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ચતુબ્બિધા વચીકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ચતુબ્બિધા વચીકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, તિવિધા મનોકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ... પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, તિવિધા મનોકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકા દુક્ખુદ્રયા દુક્ખવિપાકા હોતિ.

''તિવિધ કાયકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ વા, ભિક્ખવે, સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તિ, ચતુબ્બિધવચીકમ્મન્ત...પે॰... તિવિધમનોકમ્મન્તસન્દોસબ્યાપત્તિ અકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ વા, ભિક્ખવે, સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તિ.

''નાહં, ભિક્ખવે, સઞ્ચેતનિકાનં કમ્માનં કતાનં ઉપચિતાનં અપ્પટિસંવેદિત્વા બ્યન્તીભાવં વદામિ, તઞ્ચ ખો દિટ્ઠેવ ધમ્મે ઉપપજ્જે વા અપરે વા પરિયાયે . ન ત્વેવાહં, ભિક્ખવે, સઞ્ચેતનિકાનં કમ્માનં કતાનં ઉપચિતાનં અપ્પટિસંવેદિત્વા દુક્ખસ્સન્તકિરિયં વદામિ.

''તત્ર ખો, ભિક્ખવે, તિવિધા કાયકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ; ચતુબ્બિધા વચીકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ; તિવિધા મનોકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ.

“કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, તિવિધા કાયકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, તિવિધા કાયકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ.

“કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ચતુબ્બિધા વચીકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ચતુબ્બિધા વચીકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ .

“કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, તિવિધા મનોકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, તિવિધા મનોકમ્મન્તસમ્પત્તિ કુસલસઞ્ચેતનિકા સુખુદ્રયા સુખવિપાકા હોતિ.

“તિવિધકાયકમ્મન્તસમ્પત્તિકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ વા, ભિક્ખવે, સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તિ; ચતુબ્બિધવચીકમ્મન્તસમ્પત્તિ...પે॰... તિવિધમનોકમ્મન્તસમ્પત્તિકુસલસઞ્ચેતનિકાહેતુ વા, ભિક્ખવે, સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તિ...પે॰.... [ઉપપજ્જન્તિ. (સ્યા॰ ક॰) તથા સતિ “નાહં ભિક્ખવે સઞ્ચેતનિકાન” મિચ્ચાદિના વુચ્ચમાનવચનેન સહ એકસુત્તન્તિ ગહેતબ્બં. પેય્યાલેન પન પુરિમસુત્તે વિય નિગમનં દસ્સિતં] અટ્ઠમં.

૯. કરજકાયસુત્તં

૨૧૯. “નાહં, ભિક્ખવે, સઞ્ચેતનિકાનં કમ્માનં કતાનં ઉપચિતાનં અપ્પટિસંવેદિત્વા બ્યન્તીભાવં વદામિ, તઞ્ચ ખો દિટ્ઠેવ ધમ્મે ઉપપજ્જે વા અપરે વા પરિયાયે. ન ત્વેવાહં, ભિક્ખવે, સઞ્ચેતનિકાનં કમ્માનં કતાનં ઉપચિતાનં અપ્પટિસંવેદિત્વા દુક્ખસ્સન્તકિરિયં વદામિ.

“સ ખો સો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો એવં વિગતાભિજ્ઝો વિગતબ્યાપાદો અસમ્મૂળ્હો સમ્પજાનો પટિસ્સતો મેત્તાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ તથા દુતિયં તથા તતિયં તથા ચતુત્થં [ચતુત્થિં (?)]. ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં મેત્તાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરતિ.

“સો એવં પજાનાતિ – ‘પુબ્બે ખો મે ઇદં ચિત્તં પરિત્તં અહોસિ અભાવિતં, એતરહિ પન મે ઇદં ચિત્તં અપ્પમાણં સુભાવિતં. યં ખો પન કિઞ્ચિ પમાણકતં કમ્મં, ન તં તત્રાવસિસ્સતિ ન તં તત્રાવતિટ્ઠતી’તિ .

“તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, દહરતગ્ગે ચે સો અયં [ચે અયં (સ્યા॰)] કુમારો મેત્તં ચેતોવિમુત્તિં ભાવેય્ય, અપિ નુ ખો [અપિ નુ સો (?)] પાપકમ્મં કરેય્યા”તિ? “નો હેતં, ભન્તે”.

“અકરોન્તં ખો પન પાપકમ્મં અપિ નુ ખો દુક્ખં ફુસેય્યા”તિ? “નો હેતં, ભન્તે. અકરોન્તઞ્હિ, ભન્તે, પાપકમ્મં કુતો દુક્ખં ફુસિસ્સતી”તિ!

“ભાવેતબ્બા ખો પનાયં, ભિક્ખવે, મેત્તાચેતોવિમુત્તિ ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા. ઇત્થિયા વા, ભિક્ખવે, પુરિસસ્સ વા નાયં કાયો આદાય ગમનીયો. ચિત્તન્તરો અયં, ભિક્ખવે , મચ્ચો. સો એવં પજાનાતિ – ‘યં ખો મે ઇદં કિઞ્ચિ પુબ્બે ઇમિના કરજકાયેન પાપકમ્મં કતં, સબ્બં તં ઇધ વેદનીયં; ન તં અનુગં ભવિસ્સતી’તિ. એવં

ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, મેત્તા ચેતોવિમુત્તિ અનાગામિતાય સંવત્તતિ, ઇધ પઞ્ઞસ્સ ભિક્ખુનો ઉત્તરિ [ઉત્તરિં (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] વિમુત્તિં અપ્પટિવિજ્ઝતો.

''કરુણાસહગતેન ચેતસા... મુદિતાસહગતેન ચેતસા... ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ તથા દુતિયં તથા તતિયં તથા ચતુત્થં. ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરતિ.

''સો એવં પજાનાતિ – 'પુબ્બે ખો મે ઇદં ચિત્તં પરિત્તં અહોસિ અભાવિતં, એતરહિ પન મે ઇદં ચિત્તં અપ્પમાણં સુભાવિતં. યં ખો પન કિઞ્ચિ પમાણકતં કમ્મં , ન તં તત્રાવસિસ્સતિ ન તં તત્રાવતિટ્ઠતી'તિ.

''તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, દહરતગ્ગે ચે સો અયં કુમારો ઉપેક્ખં ચેતોવિમુત્તિં ભાવેય્ય, અપિ નુ ખો પાપકમ્મં કરેય્યા''તિ? ''નો હેતં, ભન્તે''.

''અકરોન્તં ખો પન પાપકમ્મં અપિ નુ ખો દુક્ખં ફુસેય્યા''તિ? ''નો હેતં, ભન્તે. અકરોન્તઞ્હિ, ભન્તે, પાપકમ્મં કુતો દુક્ખં ફુસિસ્સતી''તિ!

''ભાવેતબ્બા ખો પનાયં, ભિક્ખવે, ઉપેક્ખા ચેતોવિમુત્તિ ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા. ઇત્થિયા વા, ભિક્ખવે, પુરિસસ્સ વા નાયં કાયો આદાય ગમનીયો. ચિત્તન્તરો અયં, ભિક્ખવે, મચ્ચો. સો એવં પજાનાતિ – 'યં ખો મે ઇદં કિઞ્ચિ પુબ્બે ઇમિના કરજકાયેન પાપકમ્મં કતં, સબ્બં તં ઇધ વેદનીયં; ન તં અનુગં ભવિસ્સતી'તિ. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, ઉપેક્ખા ચેતોવિમુત્તિ અનાગામિતાય સંવત્તતિ, ઇધ પઞ્ઞસ્સ ભિક્ખુનો ઉત્તરિ વિમુત્તિં અપ્પટિવિજ્ઝતો''તિ. નવમં.

૧૦. અધમ્મચરિયાસુત્તં

૨૨૦. [અ॰ નિ॰ ૨.૧૬] અથ ખો અઞ્ઞતરો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ''કો નુ ખો, ભો ગોતમ, હેતુ કો પચ્ચયો યેનમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તી''તિ? ''અધમ્મચરિયાવિસમચરિયાહેતુ ખો, બ્રાહ્મણ, એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તી''તિ.

''કો પન, ભો ગોતમ, હેતુ કો પચ્ચયો યેનમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તી''તિ? ''ધમ્મચરિયાસમચરિયાહેતુ ખો, બ્રાહ્મણ, એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તી''તિ.

''ન ખો અહં ઇમસ્સ ભોતો ગોતમસ્સ સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ વિત્થારેન અત્થં આજાનામિ. સાધુ મે ભવં ગોતમો તથા ધમ્મં દેસેતુ યથાહં ઇમસ્સ ભોતો ગોતમસ્સ સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ વિત્થારેન અત્થં આજાનેય્ય''ન્તિ. ''તેન હિ, બ્રાહ્મણ, સુણાહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં, ભો''તિ ખો સો બ્રાહ્મણો ભગવતો પચ્ચસ્સોસિ. ભગવા એતદવોચ –

“તિવિધા ખો, બ્રાહ્મણ, કાયેન અધમ્મચરિયાવિસમચરિયા હોતિ; ચતુબ્બિધા વાચાય અધમ્મચરિયાવિસમચરિયા હોતિ; તિવિધા મનસા અધમ્મચરિયાવિસમચરિયા હોતિ.

“કથઞ્ચ, બ્રાહ્મણ, તિવિધા કાયેન અધમ્મચરિયાવિસમચરિયા હોતિ…પે॰… એવં ખો, બ્રાહ્મણ, તિવિધા કાયેન અધમ્મચરિયા વિસમચરિયા હોતિ.

“કથઞ્ચ, બ્રાહ્મણ, ચતુબ્બિધા વાચાય અધમ્મચરિયાવિસમચરિયા હોતિ…પે॰… એવં ખો, બ્રાહ્મણ, ચતુબ્બિધા વાચાય અધમ્મચરિયા વિસમચરિયા હોતિ.

“કથઞ્ચ , બ્રાહ્મણ, તિવિધા મનસા અધમ્મચરિયાવિસમચરિયા હોતિ…પે॰… એવં ખો, બ્રાહ્મણ, તિવિધા મનસા અધમ્મચરિયાવિસમચરિયા હોતિ. એવં અધમ્મચરિયાવિસમચરિયાહેતુ ખો, બ્રાહ્મણ, એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તિ.

“તિવિધા બ્રાહ્મણ, કાયેન ધમ્મચરિયાસમચરિયા હોતિ; ચતુબ્બિધા વાચાય ધમ્મચરિયાસમચરિયા હોતિ; તિવિધા મનસા ધમ્મચરિયાસમચરિયા હોતિ.

“કથઞ્ચ, બ્રાહ્મણ, તિવિધા કાયેન ધમ્મચરિયાસમચરિયા હોતિ…પે॰… એવં ખો, બ્રાહ્મણ, તિવિધા કાયેન ધમ્મચરિયાસમચરિયા હોતિ.

“કથઞ્ચ, બ્રાહ્મણ, ચતુબ્બિધા વાચાય ધમ્મચરિયાસમચરિયા હોતિ…પે॰… એવં ખો, બ્રાહ્મણ, ચતુબ્બિધા વાચાય ધમ્મચરિયાસમચરિયા હોતિ.

“કથઞ્ચ, બ્રાહ્મણ, તિવિધા મનસા ધમ્મચરિયાસમચરિયા હોતિ…પે॰… એવં ખો, બ્રાહ્મણ, તિવિધા મનસા ધમ્મચરિયાસમચરિયા હોતિ. એવં ધમ્મચરિયાસમચરિયાહેતુ ખો, બ્રાહ્મણ, એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તી”તિ.

“અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ, અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ…પે॰… ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત”ન્તિ. દસમં.

કરજકાયવગ્ગો પઠમો.

(૨૨) ૨. સામઞ્ઞવગ્ગો

૨૨૧. ‘‘દસહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ દસહિ? પાણાતિપાતી હોતિ, અદિન્નાદાયી હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ, મુસાવાદી હોતિ, પિસુણવાચો હોતિ, ફરુસવાચો હોતિ, સમ્ફપ્પલાપી હોતિ, અભિજ્ઝાલુ હોતિ, બ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

‘‘દસહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ દસહિ? પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ, અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ, મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ, અનભિજ્ઝાલુ હોતિ, અબ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દસહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે’’તિ.

૨૨૨. ‘‘વીસતિયા, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ વીસતિયા? અત્તના ચ પાણાતિપાતી હોતિ, પરઞ્ચ પાણાતિપાતે સમાદપેતિ; અત્તના ચ અદિન્નાદાયી હોતિ, પરઞ્ચ અદિન્નાદાને સમાદપેતિ; અત્તના ચ કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ, પરઞ્ચ કામેસુમિચ્છાચારે સમાદપેતિ; અત્તના ચ મુસાવાદી હોતિ, પરઞ્ચ મુસાવાદે સમાદપેતિ; અત્તના ચ પિસુણવાચો હોતિ, પરઞ્ચ પિસુણાય વાચાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ ફરુસવાચો હોતિ, પરઞ્ચ ફરુસાય વાચાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ સમ્ફપ્પલાપી હોતિ, પરઞ્ચ સમ્ફપ્પલાપે સમાદપેતિ; અત્તના ચ અભિજ્ઝાલુ હોતિ, પરઞ્ચ અભિજ્ઝાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ બ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, પરઞ્ચ બ્યાપાદે સમાદપેતિ; અત્તના ચ મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ, પરઞ્ચ મિચ્છાદિટ્ઠિયા સમાદપેતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, વીસતિયા ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

‘‘વીસતિયા , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ વીસતિયા? અત્તના ચ પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ , પરઞ્ચ પાણાતિપાતા વેરમણિયા સમાદપેતિ; અત્તના ચ અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ અદિન્નાદાના વેરમણિયા સમાદપેતિ; અત્તના ચ કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણિયા સમાદપેતિ; અત્તના ચ મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ મુસાવાદા વેરમણિયા સમાદપેતિ; અત્તના ચ પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ પિસુણાય વાચાય વેરમણિયા સમાદપેતિ; અત્તના ચ ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ ફરુસાય વાચાય વેરમણિયા સમાદપેતિ; અત્તના ચ સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ સમ્ફપ્પલાપા વેરમણિયા સમાદપેતિ; અત્તના ચ અનભિજ્ઝાલુ હોતિ, પરઞ્ચ અનભિજ્ઝાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ અબ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, પરઞ્ચ અબ્યાપાદે સમાદપેતિ; અત્તના ચ સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ, પરઞ્ચ સમ્માદિટ્ઠિયા સમાદપેતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, વીસતિયા ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે’’તિ.

૨૨૩. ‘‘તિંસાય, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ તિંસાય? અત્તના ચ પાણાતિપાતી હોતિ, પરઞ્ચ પાણાતિપાતે સમાદપેતિ, પાણાતિપાતે ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ અદિન્નાદાયી હોતિ, પરઞ્ચ અદિન્નાદાને સમાદપેતિ, અદિન્નાદાને ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ, પરઞ્ચ

કામેસુમિચ્છાચારે સમાદપેતિ, કામેસુમિચ્છાચારે ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ મુસાવાદી હોતિ, પરઞ્ચ મુસાવાદે સમાદપેતિ, મુસાવાદે ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ પિસુણવાચો હોતિ, પરઞ્ચ પિસુણાય વાચાય સમાદપેતિ, પિસુણાય વાચાય ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ ફરુસવાચો હોતિ, પરઞ્ચ ફરુસાય વાચાય સમાદપેતિ, ફરુસાય વાચાય ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ સમ્ફપ્પલાપી હોતિ, પરઞ્ચ સમ્ફપ્પલાપે સમાદપેતિ, સમ્ફપ્પલાપે ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ અભિજ્ઝાલુ હોતિ, પરઞ્ચ અભિજ્ઝાય સમાદપેતિ, અભિજ્ઝાય ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ બ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, પરઞ્ચ બ્યાપાદે સમાદપેતિ, બ્યાપાદે ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ, પરઞ્ચ મિચ્છાદિટ્ઠિયા સમાદપેતિ, મિચ્છાદિટ્ઠિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ – ઇમેહિ ખો , ભિક્ખવે, તિંસાય ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

‘‘તિંસાય , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ તિંસાય? અત્તના ચ પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ પાણાતિપાતા વેરમણિયા સમાદપેતિ, પાણાતિપાતા વેરમણિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ અદિન્નાદાના વેરમણિયા સમાદપેતિ, અદિન્નાદાના વેરમણિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણિયા સમાદપેતિ, કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ મુસાવાદા વેરમણિયા સમાદપેતિ, મુસાવાદા વેરમણિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ પિસુણાય વાચાય વેરમણિયા સમાદપેતિ, પિસુણાય વાચાય વેરમણિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ ફરુસાય વાચાય વેરમણિયા સમાદપેતિ, ફરુસાય વાચાય વેરમણિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ સમ્ફપ્પલાપા વેરમણિયા સમાદપેતિ, સમ્ફપ્પલાપા વેરમણિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ અનભિજ્ઝાલુ હોતિ, પરઞ્ચ અનભિજ્ઝાય સમાદપેતિ, અનભિજ્ઝાય ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ અબ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, પરઞ્ચ અબ્યાપાદે સમાદપેતિ, અબ્યાપાદે ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ; અત્તના ચ સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ, પરઞ્ચ સમ્માદિટ્ઠિયા સમાદપેતિ, સમ્માદિટ્ઠિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, તિંસાય ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે’’તિ.

૨૨૪. ‘‘ચત્તારીસાય, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ ચત્તારીસાય? અત્તના ચ પાણાતિપાતી હોતિ, પરઞ્ચ પાણાતિપાતે સમાદપેતિ, પાણાતિપાતે ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ , પાણાતિપાતસ્સ ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ અદિન્નાદાયી હોતિ, પરઞ્ચ અદિન્નાદાને સમાદપેતિ, અદિન્નાદાને ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, અદિન્નાદાનસ્સ ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ , પરઞ્ચ કામેસુમિચ્છાચારે સમાદપેતિ, કામેસુમિચ્છાચારે ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારસ્સ ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ મુસાવાદી હોતિ, પરઞ્ચ મુસાવાદે સમાદપેતિ, મુસાવાદે ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, મુસાવાદસ્સ ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ પિસુણવાચો હોતિ, પરઞ્ચ પિસુણાય વાચાય સમાદપેતિ, પિસુણાય વાચાય ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, પિસુણાય વાચાય ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ ફરુસવાચો હોતિ, પરઞ્ચ ફરુસાય વાચાય સમાદપેતિ, ફરુસાય વાચાય ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, ફરુસાય વાચાય ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ સમ્ફપ્પલાપી હોતિ, પરઞ્ચ સમ્ફપ્પલાપે સમાદપેતિ, સમ્ફપ્પલાપે ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, સમ્ફપ્પલાપસ્સ ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ અભિજ્ઝાલુ હોતિ, પરઞ્ચ અભિજ્ઝાય સમાદપેતિ, અભિજ્ઝાય ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, અભિજ્ઝાય ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ બ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, પરઞ્ચ બ્યાપાદે સમાદપેતિ, બ્યાપાદે ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, બ્યાપાદસ્સ ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ

મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ, પરઞ્ચ મિચ્છાદિટ્ઠિયા સમાદપેતિ, મિચ્છાદિટ્ઠિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, મિચ્છાદિટ્ઠિયા ચ વણ્ણં ભાસતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારીસાય ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

''ચત્તારીસાય, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ ચત્તારીસાય? અત્તના ચ પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ પાણાતિપાતા વેરમણિયા સમાદપેતિ, પાણાતિપાતા વેરમણિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, પાણાતિપાતા વેરમણિયા ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ અદિન્નાદાના વેરમણિયા સમાદપેતિ, અદિન્નાદાના વેરમણિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, અદિન્નાદાના વેરમણિયા ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણિયા સમાદપેતિ, કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણિયા ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ મુસાવાદા વેરમણિયા સમાદપેતિ, મુસાવાદા વેરમણિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, મુસાવાદા વેરમણિયા ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ પિસુણાય વાચાય વેરમણિયા સમાદપેતિ, પિસુણાય વાચાય વેરમણિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, પિસુણાય વાચાય વેરમણિયા ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ ફરુસાય વાચાય વેરમણિયા ચ સમાદપેતિ, ફરુસાય વાચાય વેરમણિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, ફરુસાય વાચાય વેરમણિયા ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ સમ્ફપ્પલાપા વેરમણિયા સમાદપેતિ, સમ્ફપ્પલાપા વેરમણિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, સમ્ફપ્પલાપા વેરમણિયા ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ અનભિજ્ઝાલુ હોતિ, પરઞ્ચ અનભિજ્ઝાય સમાદપેતિ, અનભિજ્ઝાય ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, અનભિજ્ઝાય ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ અબ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, પરઞ્ચ અબ્યાપાદે સમાદપેતિ, અબ્યાપાદે ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, અબ્યાપાદસ્સ ચ વણ્ણં ભાસતિ; અત્તના ચ સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ , પરઞ્ચ સમ્માદિટ્ઠિયા સમાદપેતિ, સમ્માદિટ્ઠિયા ચ સમનુઞ્ઞો હોતિ, સમ્માદિટ્ઠિયા ચ વણ્ણં ભાસતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારીસાય ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે''તિ.

૨૨૫-૨૨૮. ''દસહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ખતં ઉપહતં અત્તાનં પરિહરતિ...પે॰... અક્ખતં અનુપહતં અત્તાનં પરિહરતિ...પે॰... વીસતિયા, ભિક્ખવે...પે॰... તિંસાય, ભિક્ખવે...પે॰... ચત્તારીસાય, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ખતં ઉપહતં અત્તાનં પરિહરતિ...પે॰....

૨૨૯-૨૩૨. ''દસહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઇધેકચ્ચો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ...પે॰... ઇધેકચ્ચો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. વીસતિયા, ભિક્ખવે...પે॰... તિંસાય, ભિક્ખવે,...પે॰... ચત્તારીસાય, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઇધેકચ્ચો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ...પે॰... ઇધેકચ્ચો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ''.

૨૩૩-૨૩૬. ''દસહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો બાલો વેદિતબ્બો...પે॰... પણ્ડિતો વેદિતબ્બો...પે॰... વીસતિયા, ભિક્ખવે...પે॰... તિંસાય, ભિક્ખવે...પે॰... ચત્તારીસાય, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો બાલો વેદિતબ્બો...પે॰... પણ્ડિતો વેદિતબ્બો ...પે॰... ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારીસાય ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પણ્ડિતો વેદિતબ્બો''તિ.

સામઞ્ઞવગ્ગો દુતિયો.

૨૩. રાગપેય્યાલં

૨૩૭. ''રાગસ્સ , ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય દસ ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દસ? અસુભસઞ્ઞા, મરણસઞ્ઞા, આહારે પટિકૂલસઞ્ઞા, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા, અનિચ્ચસઞ્ઞા, અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞા, દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞા, પહાનસઞ્ઞા, વિરાગસઞ્ઞા, નિરોધસઞ્ઞા – રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય ઇમે દસ ધમ્મા ભાવેતબ્બા''તિ.

૨૩૮. ''રાગસ્સ , ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય દસ ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દસ? અનિચ્ચસઞ્ઞા, અનત્તસઞ્ઞા, આહારે પટિકૂલસઞ્ઞા, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા, અટ્ઠિકસઞ્ઞા, પુળવકસઞ્ઞા [પુલવકસઞ્ઞા (સી॰) પુળુવકસઞ્ઞા (ક॰)], વિનીલકસઞ્ઞા, વિપુબ્બકસઞ્ઞા, વિચ્છિદ્દકસઞ્ઞા, ઉદ્ધુમાતકસઞ્ઞા – રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય ઇમે દસ ધમ્મા ભાવેતબ્બા''તિ.

૨૩૯. ''રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય દસ ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દસ ? સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ, સમ્માઞાણં, સમ્માવિમુત્તિ – રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય ઇમે દસ ધમ્મા ભાવેતબ્બા''તિ.

૨૪૦-૨૬૬. ''રાગસ્સ, ભિક્ખવે, પરિઞ્ઞાય...પે॰... પરિક્ખયાય... પહાનાય... ખયાય... વયાય... વિરાગાય... નિરોધાય... ( ) [(ઉપસમાય) (સી॰ સ્યા॰ પી॰) અઞ્ઞેસં પન નિપાતાનં પરિયોસાને ઇદં પદં ન દિસ્સતિ] ચાગાય... પટિનિસ્સગ્ગાય...પે॰... ઇમે દસ ધમ્મા ભાવેતબ્બા.

૨૬૭-૭૪૬. ''દોસસ્સ ...પે॰... મોહસ્સ... કોધસ્સ... ઉપનાહસ્સ... મક્ખસ્સ... પળાસસ્સ... ઇસ્સાય... મચ્છરિયસ્સ... માયાય... સાઠેય્યસ્સ... થમ્ભસ્સ... સારમ્ભસ્સ... માનસ્સ... અતિમાનસ્સ... મદસ્સ... પમાદસ્સ પરિઞ્ઞાય...પે॰... પરિક્ખયાય... પહાનાય ... ખયાય... વયાય... વિરાગાય... નિરોધાય... ( ) [(ઉપસમાય) (સી॰ સ્યા॰ પી॰) અઞ્ઞેસં પન નિપાતાનં પરિયોસાને ઇદં પદં ન દિસ્સતિ] ચાગાય... પટિનિસ્સગ્ગાય...પે॰... ઇમે દસ ધમ્મા ભાવેતબ્બા''તિ.

રાગપેય્યાલં નિટ્ઠિતં.

દસકનિપાતપાળિ નિટ્ઠિતા.